RUDOLF STEINER

DE LA IISUS LA CHRISTOS

GA 131

Ciclu de zece conferinţe, cu o conferinţă publică
premergătoare, ţinut la Karlsruhe
între 4 şi 14 octombrie 1911

CUPRINS

CONFERINŢĂ PUBLICĂ..... 7

DE LA ISUS LA CHRISTOS

CONFERINŢA I 37
Două direcţii ale evoluţiei spirituale europene: principiul-Iisus al iezuitismului şi principiul-Christos al rosicrucianis-mului. Trinitatea: viaţă spirituală conştientă, viaţă sufletească subconştientă, viaţă naturală inconştientă — Spirit, Fiu (Logos), Tată — reprezentare, simţire, voinţă. Iniţierea-spirit a rosicrucienilor şi iniţierea-voinţă a iezuiţilor. 37
CONFERINŢA a II-a 57
Iniţierea creştin-rosicruciană. Rosicrucianism şi ştiinţă a spiritului, învăţătura despre reîncarnare şi karmă în iniţierea rosicrucienilor şi la Drossbach, Widenmann şi Lessing, pe de o parte, şi în budism, pe de altă parte. Relaxarea, desprinderea corpului eteric pe calea de evoluţie rosicrucianã. Calea spre vieţuirea Evenimentului christic prin revelaţia permanentă. Vieţuirea proprie a imaginilor din Evanghelii în cadrul iniţierii rosicruciene. Intâlnirea cu Păzitorul pragului şi povestea Ispitirii lui Iisus. Tabloul şi scena de pe Muntele Măslinilor. Deosebirea faţă de calea iezuită. 57
CONFERINŢA a III-a 77
Trei surse de cunoaştere a tainelor creştine: Evangheliile, cercetarea clarvăzătorilor, credinţa, ca o cale de cunoaştere de sine şi a lui Christos. Transmiterea funcţiei de judecător karmic lui Christos. Iisus din Nazaret a fost un om obişnuit, nu un Iniţiat, precum Apollonius din Tyana. Raportul individualităţii lui Christos faţă de corpul lui Iisus din Nazaret, în opoziţie

cu raportul individualităţii lui Apollonius faţă de corpul său. Căderea în păcat şi compensarea prin Christos. Doi martori ai credinţei: Pascal şi Soloviov. ……77
CONFERINŢA a IV-a……101
De la credinţa în Christos la contemplarea lui Christos. Vieţuirea Logosului în epoca precreştină şi cea creştină. Presentimentul Misteriului de pe Golgota la Richard Wagner, ca exemplu al unei dispoziţii pline de devoţiune faţă de adevărurile lumii spirituale. Evangheliile primite moştenire şi Cronica Akasha. Hieronimus şi Evanghelia după Matei. Calea de la trăirea afectivă interioară a lui Christos la iniţierea creştină. ……101
CONFERINŢA a V-a……121
Epistolele Apostolului Pavel. Problema degradării corpului fizic după moarte. Legătura formei fizice a corpului cu conşfienţa de Eu. Antichitatea greacă: iubirea supremă faţă de corpul fizic. Antichitatea ebraică: perpetuarea formei corpului fizic prin şirul generaţiilor. Cartea lui Iov.……121
CONFERINŢA a VI-a……141
Problema centrală a creştinismului: Invierea. Iniţierile în Misterii şi Evangheliile.……141
Tabloul istoric al lui Pavel după vieţuirea de la Damasc. Christos, al doilea Adam. ……141
Trupul stricăcios al lui Adam şi trupul nestricăcios al celui de al doilea Adam. Corpul fizic şi forma umană, fantoma. Legătura dintre vizibilitatea corpului fizic şi influenţa luciferică.……141
CONFERINŢA a VII-a……163
Încarnarea doar o singură dată a lui Christos ……163
într-un corp fizic. Natura-Eu a omului. Dificultatea înţelegerii Învierii. Corpul fizic ca oglindă pentru vieţuirile sufleteşti. Distrugerea fantomei corpului fizic:

Căderea în păcat. Trupul înviat al lui Christos drept fantoma pură a corpului fizic. Reînălţarea principiilor pierdute ale omului. 163
Fantoma omenească salvată. 163
CONFERINŢA a VIII-a 181
Cei doi copii Iisus. Individualitatea lui Zarathustra. Influenţa forţelor lui Buddha. Eul copilului Iisus nathanic. Iisus la doisprezece ani în templu. 181
Iisus la treizeci de ani la Botezul în Iordan. Cenuşă şi sare. Trupul spiritual al lui Christos: 181
fantoma înviată. La Damasc, pentru Pavel 181
se împlineşte Scriptura. 181
CONFERINŢA a IX-a....199
Relaţia individului uman cu impulsul christic. Teosofie precoce la Bengel, Oetinger şi Völker. Obiectivitatea influenţei luciferice (păcat, minciună, greşeală) şi obiectivitatea actului de mântuire împlinit de Christos. Calea exoterică către Christos prin Cina cea de taină şi Evanghelii. Comuniunea în Spirit prin fora meditaţiei şi concentrare ca drum esoteric. 199
CONFERINŢA a X-a 220
Raportul impulsului christic cu fiecare suflet omenesc. Calea esoterică spre Christos prin iniţiere. Cele şapte trepte ale iniţierii creştine şi ţelul lor. Primirea fantomei Celui înviat. Funcţia karmică de judecător a lui Christos. Învăţătura despre reîncarnare. Limpezirea privirii retrospective prin cel de-al doilea Eveniment christic. Despre Jeshu ben Pandira şi Bodhisatva. Aducătorul Binelui prin cuvânt. Jertfa benevolă a actului de mântuire al lui Christos. 220
NOTE....245

CONFERINŢĂ PUBLICĂ

Karlsruhe, 4 octombrie 1911

Subiectul despre care urmează să vorbim astăzi a suscitat pretutindeni în prezentul nostru imediat cel mai larg interes cu putinţă; de aceea poate părea îndreptăţit a vorbi despre această temă din punct de vedere antroposofic; eu însumi am mai avut prilejul să vorbesc în acest oraş despre această temă sau despre o alta. Numai că modalitatea în care această temă este dezbătută peste tot în prezent, devenind chiar populară, este cu totul diferită de punctul de vedere antroposofic. Dacă, pe de o parte, trebuie să spunem că antroposofia ca atare este o problemă puţin înţeleasă şi puţin îndrăgită, tot astfel trebuie poate, pe de altă parte, să atragem atenţia că tocmai studierea antroposofică a subiectului ce urmează să ne preocupe astăzi este una deosebit de dificilă. Şi dacă, în legătură cu lucruri relativ uşor de priceput şi clare ale vieţii spirituale, omul prezentului este încă departe de a-şi acorda sufletul şi mintea pentru a putea să recepteze şi să aprecieze cum se cuvine adevărurile antroposofice, cu atât mai mult există în conştienţa prezentului o împotrivire atunci când se analizează din punctul de vedere al antroposofiei sau al ştiinţei spiritului o temă care ne obligă cu adevărat să aplicăm această ştiinţă a spiritului, sau antroposofie, în modul cel mai profund la subiectele cele mai dificile şi, de asemenea, cele mai sfinte ale cugetării omeneşti. Dintre acestea face parte şi ceea ce vom discuta astăzi.

De aici provine, desigur, şi faptul că acea entitate ce urmează să stea în atenţia consideraţiilor noastre este de multe secole în centrul întregii simţiri şi gândiri a omenirii; dar nu numai atât, ci şi faptul că ea a dat naştere în cadrul vieţii sufleteşti a omului la cele mai diferite judecăţi,

simţăminte şi concepţii. Căci pe cât de neclintit stă pentru mulţi oameni ceea ce este legat de numele de Christos, sau chiar de Iisus, pe atât de variate sunt reprezentările despre Christos şi despre Iisus, aşa cum au mişcat ele sufletele şi au preocupat minţile oamenilor de-a lungul secolelor, de la Evenimentul din Palestina încoace. Şi de fiecare dată, cu fiecare nouă concepţie despre lume care a dominat simţirea şi sentimentele unei anumite epoci, care a fost considerată justă la acea epocă, s-a modificat şi imaginea despre Christos. Aşa s-a ajuns în cursul secolului al XIX-lea – pregătit deja printr-o serie de gânduri şi curente spirituale ale secolului al XVIII-lea – ca ceea ce putem sesiza în spirit drept Christos să trebuiască să cedeze terenul acelei Fiinţe care, în secolele al XIX-lea şi al XX-lea, este numită Iisus istoric. Şi tocmai acest Iisus istoric este cel în jurul căruia s-a iscat o dispută ce a cuprins cercuri largi, şi care tocmai în acest oraş, în Karlsruhe, şi-a găsit cei mai de seamă reprezentanţi [Nota 1], cei mai fervenţi luptători. De aceea, înainte de a aborda personalitatea lui Christos Iisus, este bine să arătăm în câteva cuvinte cum stăm cu această dispută.

S-ar putea spune: Ceea ce secolul al XIX-lea considera drept Iisus istoric a apărut ca urmare a acelui curent spiritual care privea în mod pur exterior tot ceea ce se referă la viaţa spirituală, care analiza totul după ceea ce putea fi stabilit prin documente exterioare. Şi ce putea trece atunci drept un Iisus istoric decât ceva ce putea fi localizat prin documente istorice exterioare, o personalitate care a trăit la începutul erei noastre, care a colindat ţinuturile Palestinei, apoi a murit şi, pentru credincioşi, a înviat. Conform caracterului şi naturii epocii aflate acum în declin, credinţa din cadrul cercetării teologice se limita întotdeauna la ceea ce se credea a putea

fi stabilit pe baza unor documente istorice, aşa cum stabilim un eveniment oarecare al istoriei pe baza documentelor istorice obişnuite. Ce documente istorice sunt deci cele ce intră în discuţie? Nu este nevoie să insist aici – căci cercetarea istorică a lui Iisus şi-a făcut debutul chiar în Karlsruhe – asupra faptului că tot ceea ce ne-a parvenit ca documente istorice, în afara celor consemnate în Noul Testament, poate fi uşor transcris pe o singură pagină, con¬form părerii unuia dintre cei mai reputaţi cunoscători ai problemei [Nota 2]. Şi restul, ce se mai găseşte în alte texte – ca de exemplu la *Josephus* [Nota 3] sau la *Tacitus* [Nota 4] – privitor la Iisus istoric, iese repede din discuţie, căci acesta nu va putea fi niciodată valorificat din punctul de vedere al ştiinţei istorice acceptate în ziua de astăzi. Rămân aşadar, pentru cercetarea privitoare la Iisus, scrierile evanghelice ale Noului Testament şi ceea ce există în Epistolele lui Pavel.

Şi atunci, cercetarea istorică a secolului al XIX-lea s-a îndreptat spre Evanghelii. Din punct de vedere pur exterior, cum se prezintă aceste Evanghelii? Dacă le privim ca pe nişte documente oarecare, aşa cum privim, de pildă, documentele care relatează o bătălie sau ceva asemănător, ele se prezintă ca nişte documente fizice pline de contradicţii, cele patru neputând fi puse de acord folosind punctele de vedere exterioare. Iar în confruntarea cu ceea ce se cheamă critică istorică, ele sunt desfiinţate. Căci trebuie spus că tot ceea ce în secolul al XIX-lea o cercetare harnică şi sârguincioasă a reuşit să adune la un loc din Evanghelii, pentru a obține o imagine fidelă a lui Iisus din Nazaret, s-a năruit datorită acelui gen de cercetare reprezentat de profesorul Drews [Nota 5]. În ceea ce priveşte cele ce pot fi spuse împotriva istorismului Evangheliilor, putem considera subiectul închis, având în

vedere că ştiinţa riguroasă şi critica atentă ne-au arătat clar că, prin felul obişnuit în care se consemnează faptele istorice, nu se obţine absolut nimic despre persoana lui Iisus din Nazaret; şi dacă astăzi acest fapt nu se recunoaşte în faţa ştiinţei, trebuie considerat un diletantism ştiinţific.

Dar aici se pune problema unui punct de vedere cu totul diferit, şi anume să ne întrebăm de la bun început dacă nu cumva cei care au reprezentat învăţătura lui Iisus din Nazaret în secolul al XIX-lea, şi care au vrut să ajungă la o imagine istorică a lui Iisus din Nazaret, nu au receptat în mod fals Evangheliile, dacă nu cumva aici există o mare neînţelegere. Ce voiau de fapt Evangheliile? Au vrut ele să fie nişte documente istorice, în accepţiunea pe care le-o dă secolul al XIX-lea? Până nu răspundem la această întrebare, ce anume voiau Evangheliile, nu putem elucida cealaltă problemă, adică dacă ele pot fi privite în principal ca documente istorice.

Ceea ce este de spus cu privire la aceasta am încercat să prezint cu mulţi ani în urmă în cartea mea ***Creştinismul ca fapt mistic***. Şi, în legătură cu aceasta, răspunsul la întrebarea care a fost pusă acum: Ce voiau de fapt Evangheliile? nu este dat numai în cuprinsul cărţii, ci chiar în titlul ei. Căci titlul cărţii nu este „Mistica creştinismului" sau „Conţinutul mistic al creştinismului" – nu este vorba câtuşi de puţin de aşa ceva, ci de faptul că în această carte trebuia să arăt că prin însuşi felul în care a luat naştere, prin întreaga sa fiinţă, creştinismul nu este o faptă exterioară ca celelalte fapte exterioare, ci o faptă a lumii spirituale, care nu poate fi înţeleasă decât printr-o privire de ansamblu a evenimentelor vieţii spirituale, prin privirea într o lume aflată în spatele lumii senzoriale exterioare şi în spatele a ceea ce pot statua documentele istorice. Trebuia să arăt că forţele şi cauzele care au condus la

Evenimentul din Palestina nu se află sub nicio formă în domeniul în care se desfăşoară evenimentele istorice exterioare; că deci creştinismul nu poate doar să aibă un conţinut mistic, ci mistica, contemplarea spirituală este necesară dacă vrei să descâlceşti firele care – nu pentru documentele exterioare, ci pentru întâmplările spiritual tainice – s-au derulat în spatele evenimentelor, pentru a putea fi posibile Evenimentele din Palestina.

Pentru a înţelege ce este creştinimsul şi ce poate şi trebuie să fie el în sufletul omului din ziua de azi, dacă sufletul se înţelege pe sine în mod just, va trebui să arătăm pe scurt ce profund fundamentate în realităţile spirituale ale evoluţiei omeneşti sunt cuvintele unui aşa de bun creştin precum *Augustin* [Nota 6], atunci când spune: „Ceea ce numim în prezent religie creştină exista deja la cei vechi şi nu a lipsit nici la începuturile neamului omenesc, iar când Christos a apărut în carne şi oase, atunci religia adevărată, care existase şi înainte, a primit denumirea de creştină." Astfel, o autoritate atât de definitorie ne arată faptul că prin Evenimentele din Palestina nu ceva nou în toate sensurile a intervenit în omenire, ci că ceea ce a fost căutat de sufletele oamenilor încă din cele mai vechi timpuri, spre care au tins oamenii ca cunoaştere, a suferit într-un anumit fel o modificare. Ce exprimă deci o astfel de afirmaţie precum cea a lui Augustin? El vrea să arate în esenţă că odată cu Evenimentele din Palestina omenirii i s-a dat, i s-a dăruit ceva ce, într-un anumit mod, a putut fi găsit şi înaintea acestui Eveniment, dar altfel decât pe calea creştină. Iar când vrem să verificăm celălalt mod în care cealaltă epocă a putut ajunge la adevărurile şi regulile creştinismului, evoluţia omenirii ne indică ceva ce poate fi circumscris într-un cuvânt, care deocamdată astăzi află puţină înţelegere, dar care va găsi din ce în ce mai multă

înţelegere pe măsură ce concepţia spiritual-ştiinţifică îi va capta pe oameni. Este vorba de ceea ce este cuprins în expresia „Misteriile Antichităţii". Nu trebuie să ne gândim la religiile pur exterioare ale popoarelor Antichităţii, ci la ceea ce se practica în epocile precreştine în acele lăcaşe tainice, botezate cu numele de *Misterii*.

Ce erau aceste Misterii în Antichitate?

Dacă aveţi în vedere ceea ce este scris în cartea mea ***Ştiinţa ocultă în rezumat*** veţi avea o explicaţie spiritual-ştiinţifică pentru ele. Există însă şi numeroşi scriitori profani care au făcut public ceea ce constituia un secret pentru oamenii Antichităţii. Acolo ni se spune că doar un număr redus de oameni era admis în lăcaşele de învăţământ desemnate drept Misterii şi care erau lăcaşe de cult. Întotdeauna era un cerc mic de oameni care era admis în aceste Misterii de către Înţelepţii-preoţi; un cerc mic, care ulterior se separa de lumea exterioară, în cazul că membrii acestui cerc misterial îşi spuneau: Va trebui, pentru a ajunge să cunosc ceea ce se poate atinge în Misterii, să încep un alt mod de viaţă decât cel ce se obişnuieşte în mod curent în viaţa publică. În primul rând, trebuie să mă obişnuiesc să gândesc în alt fel. În fapt, era vorba, la aceste persoane care erau elevi ai Misteriilor, de o anumită separare de viaţa publică. Misterii existau peste tot. Le puteti găsi la greci şi romani şi la alte populaţii. Astăzi există o întreagă literatură pe marginea acestui subiect, aşa încât cele ce sunt afirmate aici pot fi şi ele confirmate de către cercetarea exterioară. Dacă aceşti discipoli ai Misteriilor erau admişi să participe la ce se preda acolo înseamnă că ceea ce ei primeau ar putea fi comparat cu ceea ce astăzi este numit ştiinţă sau cunoaştere – aceasta însă nu era preluată în acelaşi fel în care sunt preluate astăzi cunoştinţele. Discipolul misterial

vieţuia ceva, iar prin ceea ce el experimenta devenea un cu totul alt om. El simţea cu cea mai mare intensitate ceea ce este cuprins în expresia: În fiecare om trăieşte, ascuns în adâncurile cele mai profunde ale sufletului şi dormitând acolo, un om superior. Şi aşa cum omul obişnuit priveşte prin ochii lui lumea, aşa cum, prin gândirea sa, el poate medita la cele vieţuite, tot astfel acest om, la început necunoscut pentru cunoaşterea exterioară, dar care poate fi trezit din adâncurile naturii omeneşti, poate recunoaşte o altă lume, care pentru ochii exteriori, pentru gândirea exterioară nu este accesibilă. Aceasta se numea: naşterea omului interior. Este o expresie folosită încă şi în ziua de azi, dar felul în care este ea utilizată are un caracter sec, abstract, foarte superficial. Când ea era aplicată de discipolul misterial la propria sa persoană, aceasta semnifica un fapt major, care s-ar putea compara doar cu naşterea omului în sens fizic. Aşa cum ceea ce este omul în lumea fizică este născut dintr-un străfund întunecat – un străfund natural, conform concepţiei materialiste, sau un străfund spiritual, conform concepţiei spiritual-ştiinţifice, şi abia astfel devine un om fizic în sens exterior – tot astfel prin procesele din Misterii era realmente născut, ca un om superior –, ceva ce anterior fusese la fel de puţin prezent pe cât fusese omul fizic înainte de naştere sau concepţie. Discipolul misterial devenea un nou-născut, un om născut din nou.

Concepţia care există astăzi despre cunoaştere, răspunsul primit mereu atunci când pui o întrebare profund filosofică este tocmai contrarul a ceea ce constituia nervul principal al întregii mentalităţi şi concepţii din Misterii. Astăzi omul întreabă în sens kantian sau schopenhauerian: Care sunt limitele cunoaşterii? Ce poate cunoaşte omul? Nu este nevoie decât să luăm în

mână un ziar şi la orice pagină te loveşti de acest răspuns: Aici şi acolo sunt limitele cunoaşterii, iar omul nu poate trece dincolo de ele. Acest lucru este în contradicţie totală cu ceea ce se voia în Misterii. Sigur, se spunea că omul nu poate rezolva această problemă sau o alta, că nu poate pătrunde cu privirea ici şi colo, dar niciodată nu s-ar fi spus, în sensul unei teorii kantiene sau schopenhaueriene a cunoaşterii, că un lucru sau altul nu poate fi cunoscut; s-ar fi spus că trebuie apelat la această cunoaştere, că omul poate evolua, că în el zac forţe ce dormitează, ce trebuie aduse la suprafaţă; şi dacă sunt aduse la suprafaţă, atunci omul se înaltă la o capacitate de cunoaştere superioară. Întrebarea kantiană: Care sunt limitele cunoaşterii? n-ar fi avut niciun sens pentru vechea concepţie misterială. Singura întrebare care ar fi avut sens era: Cum poţi face să depăşeşti ceea ce în viaţa obişnuită sunt limitele cunoaşterii? Prin ce mijloace poţi activa forţe mai profunde din natura umană pentru a contempla ceea ce nu poţi contempla cu forţele obişnuite?

Şi pentru a percepe întregul iz de vrajă al Misteriilor, ce se resimte şi în relatările scriitorilor din exterior – Platon, Aristide, Plutarh, Cicero –, mai este nevoie de încă ceva. Trebuie ca nouă să ne fie clar că pe parcursul uceniciei misteriale exista o cu totul altă dispoziţie sufletească faţă de adevărurile ştiinţifice decât cea a omului din ziua de azi. Ceea ce noi numim astăzi adevăruri ştiinţifice poate fi receptat de orice om, în orice dispoziţie şi stare sufletească. Tocmai în acest fapt se vede astăzi un semn distinctiv al adevărului. Se spune că adevărul nu depinde de dispoziţia pe care o porţi în suflet. Or, pentru discipolul misterial, cel mai important lucru, înainte ca el să fi fost pus în legătură cu marile adevăruri, era să parcurgă o etapă prin care sufletul se metamorfozează în

ce priveşte modul de a simţi şi a avea sentimente. Iar ceea ce astăzi ne apare a fi lucrul cel mai simplu al cunoaşterii ştiinţifice nu era adus la cunoştinţa discipolului misterial în aşa fel încât el să-l fi putut privi în mod exterior, cu raţiunea, ci sufletul lui trebuia pregătit astfel încât el să se apropie cu o veneraţie sfioasă de ceea ce venea spre el. De aceea pregătirea pentru receptarea lucrurilor pe care le puteau transmite Misteriile nu era o chestiune de învăţare, ci o acţiune radicală de reeducare a sufletului. Ceea ce era important era modul în care sufletul se prezenta în faţa marilor adevăruri şi legi, ce anume resimţea el faţă de marile adevăruri şi legi. Şi de aici ţâşnea pentru suflet convingerea: Prin ceea ce ni se dă în Misterii noi suntem uniţi cu înseşi fundamentele lumii, cu ceea ce curge la izvoarele apariţiei tuturor lumilor.

Discipolul misterial era astfel pregătit încât să vieţuiască ceea ce ne relatează şi *Aristide* [Nota 7]. Iar cel care vieţuieşte ce anume trăiau discipolii vechilor Misterii, lucru descris şi de mine în cartea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***, şi confirmă prin aceasta astfel de vieţuiri, ştie că atunci când Aristide spune: „Am crezut că îl ating pe Dumnezeu, că-i simt apropierea, şi eu eram acolo între veghe şi somn; spiritul meu era cât se poate de uşor, atât de uşor cum niciun om, care nu este iniţiat, nu o poate spune şi înţelege." Aşadar exista o cale către fundamentele divine ale lumii, care nu era nici ştiinţă, nici religie unilaterală, ci se baza pe faptul că sufletul se pregătea îndelung pentru a resimţi gândurile evoluţiei cosmice, gânduri ale zeilor ce ţes la ghergheful Cosmosului, şi pentru a fi aproape de Dumnezeu în fundamentele spirituale ale lumilor. Şi aşa cum noi, atunci când respirăm, primim în noi aerul exterior făcând din el o componentă a trupului nostru, tot astfel discipolul misterial resimţea că

absoarbe în propriul său suflet şi uneşte cu propriul său suflet ceea ce pulsează spiritual prin Cosmos, astfel încât devenea un om nou, plămădit continuu de Divinitate.

Despre aceste lucruri, posibile în acea Antichitate, antroposofia sau ştiinţa spiritului ne arată însă că şi ele au fost doar un fenomen istoric în cadrul evoluţiei omenirii. Şi dacă ne întrebăm: Acele Misterii, care au existat în timpurile precreştine, mai sunt posibile şi astăzi în aceeaşi formă?, trebuie să spunem: Pe cât de adevărat este ceea ce cercetarea spirituală istorică atestă că a existat ce a fost caracterizat mai înainte, tot atât de adevărat este că aceasta nu mai există astăzi în aceeaşi formă ca în epoca precreştină. Astăzi nu mai este posibil acelaşi tip de iniţiere care a fost posibil în epoca precreştină. Doar cineva cu totul obtuz poate crede că drumul spiritual valabil în timpurile de odinioară este valabil şi astăzi. Calea spre fundamentele originare ale lumii a devenit alta astăzi. Iar cercetarea istorică spirituală ne arată că ea a devenit în esenţă alta în momentul în care tradiţia plasează Evenimentele din Palestina. Aceste Evenimente din Palestina determină o falie profundă în evoluţia omenirii. În natura omenească, în epoca postcreştină, a intervenit ceva cu totul deosebit faţă de ceea ce exista în această natură omenesacă în epoca precreştină. Acest tip de gândire, de a te apropia, să zicem, de lume prin gânduri ştiinţifice, care este posibil astăzi, nu exista în Antichitatea precreştină. Misteriile l-au condus pe om, în felul în care l-au condus, spre cele mai înalte reguli, nu pentru că voiau pur şi simplu să facă sau să ţină ceva secret pentru un cerc mic de oameni, ci pentru că acel drum era necesar pentru *tălpile* oamenilor de atunci şi pentru că drumul gândirii noastre despre lume, sub forma logicii, a gândurilor, încă nu era posibil. Cine examinează puţin istoria omenirii ştie

că această gândire a noastră s-a pregătit abia treptat, timp de câteva secole – în perioada filosofiei greceşti –, şi că abia acum a ajuns să cuprindă, într-un mod atât de admirabil, natura exterioară. Astfel, toată această formă de conştienţă, modul în care noi creăm concepţiile noastre despre lume este diferit de cel precreştin. În acest fapt noi nu vrem să vedem deloc altceva decât că natura omenească a devenit o alta în perioada de după Christos. O observare judicioasă a evoluţiei omenirii – rezultatele corespunzătoare ale cercetării le găsiţi în cartea mea ***Ştiinţa ocultă*** – ne arată că întreaga conştienţă omenească a cunoscut modificări în cursul evoluţiei omenirii. Oamenii de odinioară priveau şi gândeau lucrurile altfel decât o facem noi astăzi, altfel decât prin simţuri şi prin gândirea raţională. În locul privirii raţionale şi clare a lucrurilor, cei din vechime aveau o clarvedere, nu una identică cu cea descrisă de mine în ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***, ci o clarvedere de un gen mai întunecat, asemănătoare visului. Tocmai acesta este sensul evoluţiei, faptul că o clarvedere veche, care în timpurile primordiale era revărsată peste întreaga omenire, face loc modului în care noi privim lucrurile astăzi. Populaţia obişnuită din ţinuturile de pe Pământ avea o astfel de forţă clarvăzătoare; iar o dirijare a forţei clarvăzătoare spre trepte superioare era făcută în Misterii. În felul acesta s-au dezvoltat facultăţile sufleteşti generale ale oamenilor. În decursul evoluţiei omeneşti această facultate de clarvedere a cedat locul alteia, pe care noi o numim examinare logică, gânditoare a lumii. Vechea clarvedere nu mai este un mod natural de a privi lucrurile. Însă perioada în care vechea formă de a privi lucrurile s-a pierdut a durat mult timp, perioade istorice întregi, atingând punctul culminant în epoca pe care noi o numim civilizaţia greacă sau latină, în

care plasăm Evenimentul christic. Atunci omenirea în ansamblu avansase, în cadrul evoluţiei generale, până la punctul la care vechea clarvedere se stinsese, iar vechile Misterii nu mai erau posibile. Dacă ne întrebăm acum: Ce a apărut în locul vechilor Misterii?, va trebui să luăm mai întâi cunoştinţă de ce anume dobândea omul ce trecea prin Misterii.

Misteriile erau de două feluri. Unul pornea cumva din lăcaşele de cult ce mai târziu au fost adoptate de către vechiul popor persan; celălalt tip se practica, în forma lui cea mai pură, în Egipt şi Grecia. Aceste două tipuri de Misterii erau complet diferite în Antichitate. Toate Misteriile tindeau să producă în om o lărgire a forţelor sufleteşti. Acest lucru avea loc într-un fel în Misteriile egiptene şi greceşti şi în alt fel în Misteriile persane. Şi care era acel gen de iniţiere în Misterii frecventat în Grecia? În esenţă, acest gen de iniţiere era acelaşi cu cel practicat în Egipt.

Ceea ce trebuia atins în Grecia şi Egipt de către un discipol al Misteriilor era o metamorfoză a forţelor lui sufleteşti. Această metamorfoză se petrecea cu o condiţie, iar această condiţie trebuie înţeleasă înainte de orice. Îţi spuneai: În adâncurile sufletului omenesc sălăşluieşte un alt om, un om divin. Omul interior, nevăzut, a luat naştere din aceleaşi surse din care noi vedem că mineralul ia forma de cristal, că plantele ies primăvara din pământ. Numai că planta chiar valorifică la propriu tot ceea ce are în sine, în timp ce omul, aşa cum se înţelege el pe sine însuşi şi cum lucrează cu propriile sale forţe, a rămas o fiinţă nedesăvârşită, iar ceea ce există în el s-a clădit cu multă trudă. În Misterii se făcea apel la un om interior divin, spiritual, iar prin indicarea acestui om interior divin se făcea trimitere la forţele din interiorul Pământului. Căci

Pământul, în sensul concepţiei misteriale, nu era privit ca un corp cosmic neînsufleţit, aşa cum o face astronomia actuală, ci ca o fiinţă planetară spirituală. În Egipt se făcea trimitere la forţe spirituale şi naturale remarcabile, desemnate cu numele de Isis şi Osiris, prin care se înţelegeau acele origini şi izvoare care pot fi vieţuite în omul interior ca revelaţie. Iar în Grecia, când se voia să se facă trimitere la originea din care a luat naştere omul interior, se indica numele de Dionysos. De aceea scriitorii profani relatau că în Misterii se căuta natura şi fiinţa lucrurilor, iar forţele naturii omeneşti găsite astfel erau numite partea subpământească, nu suprapământească, a omului. Se vorbea, de asemenea, despre natura marilor demoni, înţelegându-se toate acele forţe spirituale care acţionează pe Pământ. Natura acestor demoni era căutată în ceea ce omul scoatea la iveală din sine. Atunci omul trebuia să experimenteze toate acele sentimente şi senzaţii pe care el le poate cunoaşte în cursul evoluţiei. El trebuia să vieţuiască ce înseamnă să cobori în adâncurile propriului suflet, faptul că un sentiment fundamental stăpâneşte întreaga entitate sufletească – o stăpâneşte fără ca omul să aibă nici cea mai vagă idee în viaţa obişnuită –, sentimentul egoismului profund, al egocentrismului de neînvins din interiorul omului. Prin combaterea şi biruirea a tot ceea ce este cuprins sub numele de egocentrism, de egoism, discipolul spiritual trebuia să vieţuiască ceva pentru care noi astăzi nu avem decât un cuvânt abstract: sentimentul unei iubiri mari şi cuprinzătoare de compasiune pentru toţi oamenii şi toate fiinţele. În locul egocentrismului trebuie să apară compasiunea, în măsura în care sufletul omenesc este capabil de acest sentiment. Şi îţi era limpede că dacă reuşeşti să aduci la suprafaţă această compasiune, care într-o primă fază face parte din

forţele ascunse ale lumi sufleteşti, atunci din străfundurile sufletului irump – precum valul mării care scoate la suprafaţă obiecte – forţele divine ce dormitează acolo. Şi în continuare îţi spuneai: Dacă omul priveşte afară în lume cu facultăţile de cunoaştere obişnuite, el devine destul de repede conştient cât de neputincios este în raport cu lumea; şi cu cât vrea să-şi extindă mai mult noţiunile şi ideile, cu atât se vede pe sine mai neputincios – iar în cele din urmă se poate îndoi chiar de ceea ce poate fi numit „facultate de cunoaştere". Apoi în sufletul lui poate să-şi facă apariţia un sentiment de gol şi o senzaţie ca şi cum şi-ar pierde pământul de sub picioare, atunci când încearcă să cuprindă lumea cu ideile sale. Când ai senzaţia de gol, resimţi un sentiment de frică, de teamă. De aceea discipolul spiritual grec trebuia înainte de orice să lase să pogoare asupra sufletului său frica faţă de tot ceea ce este necunoscut în lume, astfel ca, dezvoltând acea compasiune, sentimentul de frică să scoată la lumină din sufletul său forţele divine şi prin aceasta să înveţe să transforme teama în veneraţie (*Furcht zur Ehrfurcht)*. Îţi era clar atunci că această veneraţie, această supremă sfiiciune şi dăruire plină de respect faţă de toate fenomenele lumii, pătrunde orice substanţă şi noţiune; iar ceea ce cunoaşterea obişnuită nu poate cuprinde, pot cuprinde forţele dezvoltate prin metamorfozarea fricii în veneraţie.

Aşa aducea la suprafaţă omul Misteriilor greceşti din străfundul sufletului său pe celălalt om, omul divin. Atât Misteriile greceşti cât şi Misteriile lui Isis şi Osiris lucrau dinăuntrul omului şi căutau prin aceasta să-l conducă pe om către lumea spirituală. Era o abordare vie a ceea ce înseamnă „Divinitatea în om", o adevărată întâlnire a omului cu Divinitatea. Iar nemurirea nu însemna o teorie sau o filosofie abstractă, ci o experienţă la fel de sigură

precum vieţuirea culorilor exterioare sau a modului în care eşti unit cu lucrurile exterioare.

Dar nu mai puţin sigură era vieţuirea în Misteriile persane sau ale lui Mithra. În timp ce în Misteriile greceşti şi egiptene discipolul era condus spre Divinitate prin desferecarea forţelor sale sufleteşti, în Misteriile lui Mithra el era pus faţă în faţă cu lumea însăşi, în aşa fel încât lumea să nu acţioneze numai prin natura mare şi puternică, pe care de obicei omul o vede doar superficial atunci când îşi îndreaptă privirea în exterior, în lumea cotidianului, ci şi prin ceea ce este mai intim în natură, de care cunoaşterea omenească nu este atinsă. Discipolului îi erau etalate forţele cele mai înfiorătoare şi mai grandioase din sânul naturii, care erau coborâte din spaţiile cereşti prin metodele ce puteau fi dezvoltate atunci. Şi după cum discipolul Misteriilor greceşti făcea cunoştinţă cu sentimentul de veneraţie în faţa marii lumi, tot astfel discipolul Misteriilor lui Mithra făcea la început cunoştinţă cu forţele înfiorătoare şi grandioase din sânul naturii. El se simţea atunci infinit de mic în comparaţie cu marea natură, avea sentimentul, stând acolo şi lumea acţionând asupra sa prin splendoarea şi maiestatea ei, dat fiind depărtarea sa faţă de izvoarele primordiale ale existenţei, că în orice moment lumea, prin vastitatea ei, îl poate nimici.

Aceste gânduri erau canalizate asupra sufletului discipolului. Şi în timp ce astfel, printr-o astronomie integrală, printr-o ştiinţă integrală despre lucrurile exterioare se făcea trimitere la măreţia fenomenelor cosmice, venea primul impuls. Iar ceea ce omul dezvolta în continuare în Misteriile lui Mithra era atunci mai mult o urmare a veridicităţii – ceea ce în sensul vechi era numit spirit ştiinţific – cu care acţiona natura prin fiecare amănunt al ei asupra sufletului omenesc. După cum

discipolii Misteriilor greceşti scăpau de frică prin descătuşarea forţelor sufleteşti, tot astfel discipolii Misteriilor lui Mithra erau aduşi în situaţia de a aspira în sufletele lor măreţia gândurilor cosmice; prin aceasta ei îşi fortificau sufletul, făcându-l netemător, şi căpătau conştienţa valorii şi demnităţii umane, dar şi spiritul de adevăr, şi învăţau să recunoască că în viaţă omul trebuie întotdeauna să se înfrâneze. Acestea erau în special cuceririle ce îşi aveau originea în Misteriile lui Mithra. Dacă Misteriile greceşti şi egiptene le găsim răspândite în ţările menţionate deja prin nume, vedem cum Misteriile lui Mithra se întindeau departe de regiunile Persiei, în sus spre Marea Caspică, de-a lungul Dunării, până în regiunile noastre, dar şi până în sudul Franţei, Spania şi Anglia; Europa toată era saturată de Misteriile mithraice! Şi pretutindeni disciplolii lui Mithra aveau sentimentul: Dacă noi cunoaştem lumea, din lumea cea mare se revarsă în noi ceva, aşa cum aerul pătrunde în noi din atmosferă; pe Mithra, pe Zeu, pe Divinitatea care inundă lumea o aspirăm noi! Discipolul mithraic se simţea străbătut de Divinitatea care trăieşte în toate lumile. Şi pentru că prin asta era insuflată forţa de acţiune, curajul, cei pătrunşi de slujba mithraică erau în special luptătorii, soldaţii din armata romană. Atât conducătorii de armate cât şi soldaţii erau iniţiaţi în Misteriile lui Mithra, care se răspândeau peste întreaga lume cunoscută atunci.

Astfel, Divinitatea era căutată pe de o parte prin desferecarea propriilor forţe sufleteşti, omului fiindu-i clar că prin aceasta izbucnea ceva dinăuntrul sufletului; pe de altă parte, îi era de asemenea clar că în sufletul lui, atunci când se dăruie marilor procese cosmice, se revarsă ceva ca un extract, ca o licoare din sucul cel mai bun ce inundă lumea. Îi era clar că ceea ce găsea atunci erau forţele

originare ale lumii, că prin această dezvoltare misterială în locuinţele omeneşti, în sufletele omeneşti, pătrundea într-un fel Divinitatea. În dezvoltarea misterială se vedea un proces real. Fiecare suflet era o poartă pentru pătrunderea Divinităţii în evoluţia pământească a omului. Dar să privim sensul întregului, aşa cum ni s-a arătat el astăzi în faţa ochilor: câţiva, puţini, puteau străbate o astfel de evoluţie, şi pentru asta era nevoie de o pregătire specială. Ce li se oferea acelor oameni ce parcurgeau o astfel de pregătire? Li se oferea cunoaşterea faptului că ceea ce zace ascuns în natura exterioară, precum şi în propria natură omenească, curge prin lume ca un curent de sfinţire (*Weihung*) divin. De aceea evoluţia misterială a mai fost numită şi iniţiere (*Einweihung*). Noi am mai putut însă atrage atenţia că evoluţia omenirii s-a schimbat şi că întreaga iniţiere a trebuit să devină o alta. Prin ce a fost necesară această schimbare?

Aici ajungem la ceea ce trebuie să numim: faptul mistic al Evenimentului christic. Iar o aprofundare a istoriei ne arată că la cei vechi, la primii creştini, exista o conştienţă mai mult sau mai puţin surdă a acestui fapt, şi anume că ceea ce se revărsa în sufletele omeneşti, de obicei doar printr-o dăruire şi cufundare în Misteriile şi în fundamentul divin al lumii, ceea ce se revărsa din Cosmos drept Mithra sau izbucnea din adâncurile sufletului omenesc drept Dionysos s-a petrecut şi în cadrul evoluţiei pământeşti, ca proces al unei Divinităţi cosmice unitare, ca *un* fapt. Ceea ce era căutat de obicei în Misterii, ceea ce nu putea fi găsit, fără ca omul să nu se înstrăineze de viaţa exterioară prin retragerea în Misterii, a fost încorporat la un moment dat Pământului de către Divinitatea ce străbate Cosmosul, astfel încât efortul omenesc nu mai era o premisă, căci Divinitatea s-a revărsat în existenţa

pământească. Iar această revărsare a Divinităţii în existenţa pământească a avut drept urmare că oamenii s-au putut apropia în alt fel de fundamentul divin al lumii – chiar şi după ce ei pierduseră posibilitatea de a pătrunde în fundamentul divin al lumii. Iar Dumnezeu, care putea pătrunde acum în sufletul omenesc – nu în felul lui Mithra şi nici în felul lui Dionysos –, care era o confluenţă a lui Mithra şi a lui Dionysos şi care totodată este strâns înrudit cu natura omenească, este Dumnezeul cuprins cu numele de Christos. Fiinţa ce a pătruns în omenire odată cu Evenimentul din Palestina era Mithra şi Dionysos simultan, iar creştinismul era o confluenţă a celor două culte, cultul lui Mithra şi cultul lui Dionysos! Iar poporul ebraic a fost ales să dea corpul necesar, pentru ca acest Eveniment să poată avea loc. Acest popor cunoscuse atât slujba mithraică, cât şi cea dionisiacă, dar stătea la distanţă de cele două culte. Căci cel ce făcea parte din poporul ebraic nu resimţea acelaşi lucru precum grecul, care spunea: Aşa cum mă aflu eu aici sunt un om slab, care, dacă vrea să pătrundă în profunzimile sufletului său, trebuie să dezvolte forţe mai profunde. Nu resimţea nici precum omul mithraic, care îşi spunea: Trebuie să las să acţioneze asupra mea întreaga sferă a aerului, pentru ca să se unească cu mine cele mai profunde însuşiri divine ale lumii! Omul ebraic îşi spunea: Acel lucru ce constituie natura mai profundă omenească, care trăieşte ascuns în om, era odinioară prezent în omul primordial. Pe acest om primordial poporul vechi ebraic îl numea Adam. În acest Adam exista la origini, conform concepţiei vechi ebraice, ceva ce omul poate căuta ca să îl unească cu Divinitatea. Dar în cursul evoluţiei, omenirea avansând de-a lungul generaţiilor, s-a ajuns prin succesiunea pe linie sangvină ca oamenii să se îndepărteze tot mai mult de izvoarele

existenţei. Faptul că în felul acesta omul s-a schimbat, că nu a rămas aşa cum era el la origini, că a fost alungat din sfera Divinităţii, poporul vechi ebraic îl numea împovărarea cu Păcatul originar. Un membru al vechiului popor ebraic se simţea deci pe sine într-o situaţie inferioară celei a omului originar Adam, iar motivul pentru aceasta îl căuta în Păcatual originar. Iată de ce omul se găseşte la un nivel inferior faţă de ceea ce trăieşte în profunzimile naturii omeneşti. Iar dacă el se poate uni cu forţele mai profunde ale naturii omeneşti, devine una cu forţele prin care este din nou înălţat. Aşa simţea deci un membru aparţinînd vechiului popor ebraic, că înainte se afla undeva mai sus, dar că prin proprietăţile imanente sângelui s-a pierdut ceva şi că datorită acestui lucru el se afla acum la un nivel inferior.

Prin aceasta, omul credincios al perioadei antice ebraice se situa pe o poziţie istorică. Ceea ce adeptul Misteriilor mithraice vedea într-o omenire întreagă, credinciosul Antichităţii ebraice vedea în întregul său popor. El era conştient că a pierdut legătura cu originea de la care a plecat. Aşadar, în timp ce la persani exista un fel de iniţiere; de educare a conştienţei, la poporul vechi ebraic găsim conştienţa unei evoluţii istorice: Adam a căzut la origine în păcat, a coborât din înălţimile la care se aflase odinioară. De aceea acest popor era cel mai pregătit să înţeleagă că ceea ce s-a întâmplat la începuturile evoluţiei omenirii şi care a provocat o alterare a omenirii poate fi din nou înălţat tot printr-un eveniment istoric; ceea ce se întâmplă cu adevărat se petrece în străfundurile spirituale ale existenţei pământeşti! Astfel, adeptul credinţei antice ebraice, dacă înţelegea corect sensul evoluţiei lumii, era pregătit să îşi spună: Divinitatea – atât Divinitatea-Mithra, cât şi Divinitatea ce este scoasă la suprafaţă din

străfundurile sufletului omenesc – poate coborî fără ca omul să parcurgă o evoluţie misterială.

Observăm astfel cum în cadrul poporului vechi ebraic a luat naştere – mai întâi la Ioan Botezătorul – conştienţa faptului că acelaşi lucru, perpetuat şi transmis de către Misterii drept Dionysos şi drept Mithra, se naşte simultan într-un om. Şi, de asemenea, cei ce înţelegeau în sens mai profund acest eveniment îşi spuneau: După cum coborârea omului în lume a venit prin Adam, după cum oamenii descind dintr-un strămoş comun, care le-a transmis ereditar toate acele forţe aflate mai profund în ei, ce ne conduc în păcat şi greşeală, tot astfel trebuie să vină prin *Unul*, care coboară din lumile spirituale şi care reuneşte atât pe Mithra cât şi pe Dionysos, salvarea spre care oamenii pot privi atunci când vor trebui să se înalţe din nou! În timp ce Misteriile dezvoltau deci natura umană – prin descătuşarea forţelor sufleteşti mai profunde sau prin înălţarea privirii spre depărtările cosmice –, oamenii poporului ebraic vedeau în Dumnezeul ce coborâse pe Pământ – acum pe plan istoric, ca entitate istorică – acel lucru spre care sufletul trebuie să se îndrepte, pentru care sufletul trebuie să dezvolte iubirea cea mai profundă, în care el trebuie să creadă şi care îl poate conduce din nou pe om, dacă el priveşte spre acest mare model, spre locurile de unde a plecat.

Cel mai profund cunoscător al acestui christianism a devenit *Pavel*, el recunoscând [Nota 8] că, aşa cum omul arată spre Adam ca fiind originea sa trupească, prin impulsul christic el poate arăta spre Christos ca fiind marele său model, prin vederea căruia poate să ajungă la ceea ce se se străduiau să obţină în Misterii, şi care trebuie să se nască dacă omul vrea să cunoască natura sa originară. Ceea ce era închis în adâncul templelor Misteriilor, şi la

care omul nu putea ajunge decât după eforturi ascetice, a fost înfăţişat – nu prin documente exterioare, ci, de asemenea, pentru cei care pot cuprinde cu privirea cauzele spirituale originare şi pot recunoaşte ceea ce s-a petrecut nu doar ca un fapt exterior, ci ca un fapt mistic: că Divinitatea ce împregnează lumea a apărut într-o înfăţişare unică! Aşa trebuia să fie gândită ea. Ceea ce ajungeau să dobândească discipolii Misterilor mithraice prin contemplarea celui mai măreţ model trebuia atins acum prin Christos. Discipolii lui Mithra dobândeau curaj, străpânire de sine, energie – acest lucru trebuiau să-l dobândească de aci înainte cei care mai puteau fi iniţiaţi în sensul vechilor Misterii mithraice; prin contemplarea şi urmarea modelului lui Christos istoric urma să fie declanşat în sufletul omenesc ceea ce putea conduce la acest curaj.

După cum în Misteriile mithraice întregul Univers se năştea într-un anumit mod în sufletul discipolului şi imprima sufletului un entuziasm plin de curaj şi forţe interioare pentru a acţiona cu toată energia, tot astfel la Botezul în Iordan s-a revărsat de sus ceva pentru care natura omenească poate deveni suport. Şi dacă te pătrunzi cu gândul că natura omenească este capabilă să primească legitatea cea mai profundă a Universului, înseamnă că ai înţeles sensul Botezului în Iordan, şi anume că în natura omenească se poate naşte Mithra! Dar se întâmpla acum că discipolii Misteriilor, care au înţeles sensul originar al creştinismului, mărturiseau: A sosit vremea în care vechile Misterii trebuie să apună. Dumnezeu, care cobora odinioară în sfintele Misterii, pentru care sufletele individuale ale discipolilor misteriali au făurit porţile, s-a revărsat o dată pentru totdeauna în existenţa pământească prin personalitatea care stă la punctul de început al erei

noastre! Acesta este şi sensul concepţiei lui Pavel, şi anume că această entitate nu mai poate fi găsită în sensul vechi, drept Mithra. Dumnezeu a dispărut în sensul vechi, şi a trăit în natura unui singur om. El a coborât pe Pământ printr-un fapt natural. Astfel, cei ce înţelegeau apariţia creştinismului trebuiau să recunoască în acelaşi timp sfârşitul serviciului divin mithraic, dispariţia Divinităţii exterioare ce acţiona în Misteriile lui Mithra şi refugierea ei în interiorul naturii omeneşti.

Şi cum se pune problema în privinţa Misteriilor greceşti, a Misteriilor dionisiace?

Prin îndreptarea privirii omeneşti spre Iisus din Nazaret, în care a trăit Mithra, şi care apoi a trecut prin moarte, se indica că acel Mithra – care atunci când sufletele se uneau cu el le insufla acestora curaj, energie, străpânire de sine – a murit el însuşi odată cu moartea lui Iisus din Nazaret! Moartea lui Mithra trebuia văzută, ca o definiţie, în ceea ce se vede ca moarte a lui Iisus, a lui Christos. Dar atunci privirea se îndrepta spre cealaltă realitate: prin dispariţia zeului Mithra în Iisus din Nazaret, şi tocmai prin faptului că el a dispărut, ceea ce omul găseşte înăuntrul cel mai profund al naturii, ceea ce mai înainte fusese atins prin intermediul Misteriilor dionisiace, a devenit în Iisus din Nazaret biruitor nemuritor asupra morţii. Acesta este sensul Învierii, acesta este sensul autentic creştin, dacă îl privim din punct de vedere spiritual-ştiinţific. Prin îndreptarea atenţiei asupra Botezului lui Ioan era clar că vechiul Mithra şi-a făcut intrarea în om o dată pentru totdeauna. Şi prin faptul că această natură omenească a repurtat victoria asupra morţii ea şi-a creat o imagine remanentă cu care sufletul se poate uni în iubirea cea mai profundă pentru a ajunge la ceea ce trăieşte cu adevărat în profunzimile sufletului, la ceea ce grecii vedeau în

Dionysos. În Christos înviat trebuia văzut faptul că omul, dacă trăieşte după modelul Evenimentului istoric unic, se înalţă deasupra umanităţii obişnuite.

S-a pus astfel în centrul istoriei lumii un eveniment istoric, în locul a ceea ce fuseşe căutat de nenumărate ori în Misterii. Faptul că natura omenească s-a schimbat a fost marea surpriză a lui Pavel, şi aceasta se ascunde în ceea ce este numit Evenimentul Damascului. Ce a aflat Pavel înaintea Damascului, dacă este să ne luăm după cuvintele apostolului însuşi? El a aflat, nu prin nişte evenimente exterioare, nici prin documente exterioare, ci printr-un Eveniment pur spiritual, printr-o vieţuire clarvăzătoare, că acel moment, ce anterior avea loc doar în cadrul uceniciei misteriale şi apărea în om drept natura lui divină, a fost deja aici, s-a încorporat într-un om istoric! Faptul că Christos trăise deja într-un om real, el nu-l putea regăsi nicăieri şi nicicând printr-o realitate exterioară. Ceea ce el putuse afla în Palestina nu l-a impresionat; nu l-a putut convinge că în Iisus din Nazaret trăise Christos, contopirea lui Mitra şi Dionysos. Când însă înaintea Damascului i s-a deschis ochiul spiritual, lui i-a devenit clar că un Dumnezeu ce putea fi desemnat cu numele de Christos nu acţionează în lume doar ca un Dumnezeu suprasensibil, ci că El a trăit odată într-un om şi a devenit biruitor asupra morţii. De aceea predică el că ceea ce înainte nu fusese decât substanţă curentă pentru iniţiaţi a devenit istorie, istorie curentă pe Pământ. Acesta este substratul cuvintelor lui Pavel [Nota 9]: „Dacă Christos nu a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa noastră."

Aceasta a fost calea prin care Pavel – în mod indirect, prin Christos – a ajuns la Iisus, deoarece el şi-a dat seama că în Palestina s-a întâmplat ceva ce mai înainte nu putea fi vieţuit decât în Misterii. Şi în principiu lucrurile au rămas

aceleaşi şi în ziua de azi; nu s-a schimbat nimic. Prin faptul că Christos este centrul întregii evoluţii omeneşti şi prototipul suprem al celor mai intime forţe ale sufletului, legătura ce se stabileşte cu Christos trebuie să fie şi ea cea mai intimă. Şi aşa cum se pretinde ca omul, dacă vrea să devină ucenic al lui Christos, să pună puţin preţ pe viaţa sa proprie, la fel de neînsemnat trebuie să ni se pară astăzi gestul de a părăsi orice document sau hrisov istoric pentru a ajunge la Christos. Ar trebui chiar să fim recunoscători că nu există niciun document prin care să poată fi stabilit faptul că a existat un Christos Iisus istoric; căci niciodată nu va putea fi stabilit pe bază de documente că Christos este mai important în ceea ce s-a revărsat în omenire.

Aici ne devine foarte clar cât de înrudit este Christos cu vechile Misterii. Dacă aruncăm o privire asupra vechilor Misterii, vom avea posibilitatea să cercetăm acţiunile pe care trebuiau să le întreprindă discipolii Misteriilor pentru a ajunge, într-un fel sau altul, la Dumnezeu. Vieţuirile, experienţele lor, ar putea fi numite procese sufleteşti intime. Sufletul trebuia să vieţuiască anumite lucruri. De pildă, el trebuia, dacă făcuse deja primul pas, dacă se adâncise în sine, să vieţuiască în aşa fel sentimentele şi senzaţiile interioare încât ele să devină mai vii şi mai intense decât în omul obişnuit. Prin aceasta omul îşi dădea seama că se coboară într-o natură inferioară, care îl împiedică să ajungă la izvoarele existenţei. Pe scurt, abia atunci omul conştientizează faptul că natura inferioară este un factor ispititor pentru omul care caută să se înalţe, şi că ceea ce l-a tras în jos şi l-a îndepărtat de fundamentele originare ale existenţei a devenit totodată natura sa inferioară. Aceasta era ispitirea de care lua cunoştinţă orice discipol misterial. În clipa în care Dumnezeu se trezea în discipol, acesta conştientiza în ce constă natura

inferioară a poftelor şi dorinţelor din om, care, precum o fiinţă străină, i se adresează spunând: Nu urma înalturile aeriene şi fluide ale văzduhurilor lumii spirituale, ci urmează lucrurile materiale solide, zdravene, care-ţi sunt apropiate! Orice discipol trebuia să experimenteze senzaţia că, faţă de o concepţie obişnuită, orice lucru spiritual este ireal şi că pentru strădania spirituală orice aparţine senzorialului este de natură ispititoare. Pe o altă treaptă de evoluţie, din Misterii ni se arată cum discipolul învingea aceste forţe amăgitoare şi cum prin dezvoltarea forţelor întărite – curaj, temeritate şi aşa mai deaprte – urca o treaptă mai sus. Toate acestea erau înveşmântate pentru discipolul Misteriilor în anumite norme, instrucţiuni, iar prin cele lăsate de anumiţi scriitori din afară ne putem transpune în acele situaţii, precum şi în metodele de iniţiere ale ştiinţei spiritului, aşa cum le poate da aceasta şi cum sunt descrise în cartea mea ***Ştiinţa ocultă***. Existau astfel diferite metode, unele pentru Misteriile greceşti şi altele pentru Misteriile lui Mithra. În final, discipolul vieţuia unirea cu ceea ce era omul divin. Dar metodele pentru aceasta erau diferite, şi se poate observa că în cele mai diverse regiuni coexistau cele mai diverse prescripţii de iniţiere.

În cartea mea ***Creştinismul ca fapt mistic*** am vrut să arăt că în Evanghelii nu ni se arată altceva decât vechile metode de iniţiere într-o formă nouă, prescripţiile pe care trebuiau să le urmeze discipolii pentru a ajunge la unirea cu Dumnezeu. Tot ceea ce s-a derulat pe plan exterior a avut un curs asemănător celui din Misterii. Aşa, de exemplu, după ce entitatea lui Mithra coborâse pe Pământ, entitatea divină aflată în Iisus din Nazaret a trebuit să vieţuiască episodul Ispitirii. Aşa cum în Misterii Ispititorul se apropiase, într-o mai mică măsură, de discipol, el se

arată acum Dumnezeului însuşi, care a devenit om. În scrierile evanghelice este redat ceea ce fusese adevărat în Misterii.

Astfel, Evangheliile sunt o înnoire a vechilor procedee, a vechilor metode de iniţiere, iar autorii Evangheliilor şi-au spus: Întrucât acele lucruri, care de regulă se petreceau doar în adâncurile Misteriilor, s-au desfăşurat odată pe planul mare al istoriei lumii, este permis să le descriem în aceiaşi termeni în care sunt concepute normele de iniţiere. De aceea Evangheliile n-au fost nicidecum concepute ca nişte biografii exterioare ale Purtătorului de Christos. Tocmai în aceasta constă marea neînţelegere a cercetării evanghelice moderne, că se vrea să se găsească în ele o astfel de biografie exterioară a lui Iisus din Nazaret! Pe vremea când au luat naştere aceste Evanghelii nimănui nu i-ar fi trecut prin gând să facă o descriere exterioară a vieţii lui Iisus din Nazaret; în Evanghelii s-a dorit să se prezinte ceva ce poate conduce sufletul omenesc să iubească cu adevărat marele suflet, ca pe originea existenţei cosmice. Evangheliile au fost scrise pentru a fi căi şi îndreptar prin care sufletul să Îl poată găsi pe Christos. Iar ceea ce este curios este că până aproape de sfârşitul secolului al XVIII-lea exista o conştienţă clară a faptului că Evangheliile aparţin acestei căi. În anumite scrieri singulare, deosebit de interesante, găsim spus că Evangheliile, dacă omul le lasă să acţioneze asupra lui, pot transforma sufletul, astfel încât omul să Îl poată găsi pe Christos. Oamenii au vieţuit realmente aşa ceva atunci când au lăsat să acţioneze asupra lor Evangheliile, fără a-şi pune în vreun fel întrebarea dacă acestea sunt sau nu biografii ale lui Iisus din Nazaret. *Meister Eckhart* [Nota 10] indică aceasta când spune: „Unii oameni vor să-L vadă cu ochii pe Dumnezeu, ca şi când ar privi o vacă, şi vor să-L

iubească pe Dumnezeu ca şi când ar iubi o vacă. Ei Îl iubesc deci pe Dumnezeu pentru o bunăstare exterioară şi pentru o consolare interioară; dar aceşti oameni nu-L iubesc cu adevărat pe Dumnezeu. [...] Naivii îşi închipuie că ar trebui să-L vadă pe Dumnezeu ca şi când El ar sta acolo şi eu aici. Nu există aşa ceva. În actul de cunoaştere Dumnezeu şi eu sunt una." Şi în alt loc tot el spune: „Un maestru a spus: Dumnezeu a devenit om. Prin aceasta a fost înălţat şi onorat întregul neam omenesc. Să ne bucurăm că Christos, fratele nostru, s-a înălţat prin propria forţă peste toate corurile îngereşti şi stă de-a dreapta Tatălui. Acest maestru a grăit bine; dar eu nu apreciez neapărat asta. La ce mi-ar ajuta mie să am un frate bogat şi eu alături să fiu un om sărac? La ce m-ar ajuta să am un frate care ar fi un om înţelept şi eu să fiu un nătărău? [...] Tatăl ceresc îl naşte pe Fiul său unul născut în Sine şi în *mine*. De ce în Sine şi în mine? Pentru că eu sunt una cu El; iar El nu poate să se excludă din asta. În aceeaşi operă, Spiritul Sfânt îşi primeşte fiinţa sa şi devine de la mine ca şi de la Dumnezeu. De ce? Eu sunt în Dumnezeu, şi Spiritul Sfânt nu îşi ia fiinţa sa de la mine, dar nu şi-o ia nici de la Dumnezeu. Eu nu sunt în niciun caz exclus."

Important este următorul lucru: omul poate vieţui în perioada care urmează, printr-o dezvoltare mistică, fără ajutorul Misteriilor exterioare, printr-o pură dezvoltare sufletească, ceea ce se vieţuia în timpurile vechi în Misterii. Acest lucru este posibil însă doar prin faptul că Evenimentul christic a avut loc, că Christos a apărut aici într-un corp fizic. Chiar dacă nu ar exista nicio Evanghelie, chiar dacă nu ar exista niciun text sau vreo tradiţie orală: pentru cel ce-L vieţuieşte în sine pe Christos, odată cu pătrunderea lui Christos interior este dată – precum în cazul lui Pavel – şi certitudinea că la începutul erei noastre Christos s-a încarnat

într-un corp fizic. Astfel, Iisus poate fi găsit numai şi numai prin intermediul lui Christos! Şi niciodată nu se va putea decela din Evanghelii o biografie-istorică a lui Iisus din Nazaret, ci omul va trebui să se ridice, printr-o dezvoltare corectă a forţelor sale sufleteşti, la Christos – şi prin Christos la Iisus. Abia atunci vom înţelege ce au vrut Evangheliile şi ce a fost greşit în întreaga cercetare despre Iisus din secolul al XIX-lea. S-a trecut în planul secund imaginea lui Christos, de dragul de a prezenta pur exterior, din documente istorice, un Iisus palpabil! S-au ignorat Evangheliile, şi de aceea metodele de cercetare privitoare la Iisus au trebuit să se anuleze prin ele însele. Astfel, metoda de cercetare a Evangheliilor s-a fărâmitat, iar metodele ce voiau să deceleze imaginea istorică a lui Iisus, tocmai ele au condus la distrugerea acesteia.

Prin aceasta a devenit liberă calea pentru ceea ce vrea ştiinţa spiritului. Ea vrea să arate că de la intrarea lui Christos în fiecare om omul îşi poate dezvolta fortele mai profunde din el. Omul dobândeşte prin aceasta, nu în adâncul unor Misterii instituite în mod exterior, ci în cămăruta lui liniştită, contemplând ceea ce s-a întâmplat în Palestina şi dăruindu-se acestui Eveniment, ceea ce discipolii misteriali dobândeau în Misterii, ceea ce adeptii lui Mithra dobândeau prin slujba lor. Când omul Îl vietuieşte pe Christos în el, el vieţuieşte acel ceva prin care curajul şi energia sa sporesc, prin care conştienta demnităţii sale de om creşte prin faptul că ştie cum trebuie să se pozitioneze în sensul just în omenire. Şi el vietuieşte în acelaşi timp ceea ce puteau vieţui adeptii Misteriilor greceşti: iubirea universală. Căci ceea ce trăieşte în creştinism drept iubire universală cuprinde toate fiinţele exterioare. Şi el vieţuieşte în acelaşi timp lipsa sentimentului de frică şi ştie prin aceasta că niciodată nu are de ce se teme, nu are de ce se îndoi în fata lumii şi

recunoaşte – în toată libertatea şi în acelaşi timp cu toată smerenia – devoţiunea fată de tainele Universului.

Iată ce poate recunoaşte omul atunci când se pătrunde cu ceea ce a luat locul vechilor Misterii: creştinismul ca un fapt mistic. Şi, pentru orice cunoscător al lui Christos, numai printr-o extindere gnoseologică a acestei idei fundamentale Iisus istoric devine un fapt real. În filosofia occidentală s-a spus: Omul n-ar putea vedea niciodată culori dacă n-ar avea ochi, n-ar putea auzi niciodată sunete dacă nu ar avea urechi; întunecată şi mută ar fi atunci lumea pentru el. Dar pe cât de adevărat este că fără ochi n-ar putea fi percepute culori şi fără urechi n-ar putea fi percepute sunete, tot atât de adevărat este şi cealaltă afirmatie: fără lumină n-ar fi luat naştere ochiul. După cum fără ochi omul n-ar putea avea nicio perceptie luminoasă, tot atât de adevărat este ceea ce spune *Goethe*:

Ochiul de n-ar fi fost solar,

Spre Soare n-ar putea privi [Nota 11],

sau când afirmă în altă parte: Ochiul este o creatie a luminii! [Nota 12] – Christos mistic din noi –, cel despre care vorbeşte clarvăzătorul, şi cum L-a văzut şi Pavel prin forţă clarvăzătoare – nu a fost deci întotdeauna în om. În epocile de dinainte de Christos, El nu putea fi perceput prin niciun fel de evoluţie misterială, aşa cum poate fi perceput după Misteriul de pe Golgota. Pentru ca să poată exista un Christos interior, pentru ca să poată fi născut omul superior a fost necesar să existe un Christos istoric, a fost necesară încorporarea lui Christos în Iisus. Chiar dacă absolut niciun document n-ar sta chezăşie pentru o biografie a lui Iisus din Nazaret, ar trebui să ne spunem: Aşa cum ochiul nu poate lua naştere decât prin acţiunea luminii, tot astfel, ca să existe un Christos mistic este nevoie să fi fost aici pe Pământ Christos cel real, Christos

cel istoric. Făptura lui Iisus nu poate fi recunoscută prin documente exterioare. Acest lucru a fost recunoscut multă vreme în cadrul evoluţiei occidentale şi va fi din nou recunoscut. Ştiinţa spiritului va configura cele pe care ea le poate extrage din sferele ei, în aşa fel încât acestea să poată conduce spre o adevărată cunoaştere a lui Christos – şi prin aceasta şi a lui Iisus. Şi după ce s-a ajuns ca Iisus să fie înstrăinat de lume, ca metodele de cercetare a lui Iisus să se autodizolve, adâncirea în fiinţa lui Christos va conduce din nou la o recunoaştere a măreţiei lui Iisus din Nazaret.

Calea ce trece mai întâi printr-o recunoaştere a lui Christos prin vieţuiri sufleteşti interioare conduce realmente, prin ceea ce se dezvoltă din sufletul omenesc, la înţelegerea realităţii mistice a creştinismului şi la o concepţie privind devenirea omenirii în care locul cel mai important îl ocupă Evenimentul christic. Astfel, drumul ne conduce la Iisus prin Christos. Iar ideea de Christos va purta în ea însăşi germeni fecunzi, care vor îndrepta omenirea nu doar spre a concepe lumea în mod general, panteist, ci în aşa fel încât omul să îşi conceapă astfel propria istorie: Aşa cum simt că Pământul este legat de întreaga existenţă cosmică, tot astfel eu simt că istoria mea este legată de un eveniment suprasensibil, supraistoric. Iar acest eveniment este acela că Fiinţa lui Christos stă ca un fapt mistic, ca un fapt suprasensibil în centrul devenirii omenirii şi El va fi recunoscut de oamenii viitorului independent de vreo cercetarea istorică sau de vreun document exterior. Christos va rămâne piatra unghiulară tare a evoluţiei omenirii, chiar dacă se recunoaşte că toate documentele dau greş atunci când trebuie să redactezi o biografie a lui Iisus; iar omul va scoate din sine forţele de a naşte din nou, de a rescrie istoria Sa şi, prin aceasta, istoria evoluţiei cosmice.

DE LA ISUS LA CHRISTOS

CONFERINŢA I
Două direcţii ale evoluţiei spirituale europene: principiul-Iisus al iezuitismului şi principiul-Christos al rosicrucianis-mului. Trinitatea: viaţă spirituală conştientă, viaţă sufletească subconştientă, viaţă naturală inconştientă — Spirit, Fiu (Logos), Tată — reprezentare, simţire, voinţă. Iniţierea-spirit a rosicrucienilor şi iniţierea-voinţă a iezuiţilor.

Karlsruhe, 5 octombrie 1911

Aceste conferinţe sunt destinate să arate ce raport există între Evenimentul christic şi faptul istoric al revelaţiei lui Christos în persoana lui Iisus din Nazaret. De aceasta sunt legate atât de multe probleme ale vieţii spirituale încât tocmai prin faptul că s-a ales acum această temă vor putea fi deschise perspective noi în domeniul ştiinţei spiritului şi a misiunii sale şi va putea fi apreciată importanţa însăşi a mişcării antroposofice pentru viaţa spirituală. Pe de altă parte, vom avea prilejul să învăţăm să recunoaştem care este conţinutul religiei şi ce trebuie stabilit drept un astfel de conţinut pentru comunitatea omenească, să recunoaştem aceasta în raport cu ceea ce au a ne spune surse mai profunde ale vieţii spirituale, sursele oculte, sursele ştiinţei spiritului, despre ceea ce trebuie să stea la baza oricărei străduanii religioase şi a oricărei concepţii despre lume. Adesea va părea că ne depărtăm de subiectul nostru, uneori destul de mult, dar totul ne va conduce din nou la tema noastră principală.

Vom lămuri mai bine ceea ce tocmai am spus, dacă pentru înţelegerea vieţii noastre religioase actuale, pe de o

parte, şi a aprofundării spiritual-ştiinţifice a întregii vieţi sufleteşti, pe de altă parte, vom arunca o privire asupra originii acestei vieţi spirituale sub formele ei religioase şi oculte din ultimele secole. Căci tocmai în aceste ultime secole ale evoluţiei spirituale europene noi am dezvoltat două tendinţe cu totul opuse, una fiind exagerarea principiului Iisus, cealaltă rezerva cea mai prudentă şi scrupuloasă faţă de principiul Christos. Studiind aceste două curente ale ultimelor secole remarcăm că în cel care exaltă principiul Iisus avem o gravă şi periculoasă aberaţie a vieţii spirituale, iar în celălalt, dimpotrivă, o mişcare de o importanţă considerabilă, care încearcă să găsească mereu căile juste şi să evite cu grijă pe cele false. Deja în această primă caracterizare a celor două tendinţe diametral opuse trebuie să considerăm pe una din ele figurând printre marile erori, iar pe cealaltă aparţinând celor mai serioase strădanii în direcţia adevărului. Una dintre mişcări, care trebuie totuşi să ne intereseze şi în contextul unei abordări spiritual-ştiinţifice şi despre care, într-un fel, putem vorbi ca despre o rătăcire extraordinar de periculoasă, este cea care în viaţa exoterică, în viaţa exterioară, este numită iezuitism. În iezuitism avem de-a face cu o exacerbare la maximum a principiului Iisus. Cealaltă, care subzistă de secole în Europa drept rosicrucianism, este o mişcare profund creştină care, peste tot unde există, caută cu grijă căile adevărului. În viaţa exoterică din toate timpurile, de când există un curent iezuit în cadrul Europei, s-a vorbit mult despre iezuitism, motiv pentru care pe cel care vrea să studieze viaţa spirituală din sursele ei mai profunde trebuie să-l intereseze şi de ce iezuitismul înseamnă o exacerbare periculoasă a principiului Iisus. Dacă vrem să facem o caracterizare cât mai adevărată a iezuitismului trebuie să cunoaştem, dintr-o anumită latură, cum se

răsfrâng practic în viaţa noastră exterioară, exoterică, cele trei principii esenţiale ale oricărei evoluţii, principii care se regăsesc sub formele cele mai diverse în diferite concepţii despre lume. Astăzi vom face cu totul abstracţie de importanţa şi semnificaţia mai profundă a acestor trei curente de bază, aflate la obârşia oricărei vieţi şi a oricărei evoluţii, şi ne vom limita la a vedea modul în care se prezintă ele observaţiei exterioare.

Să ne oprim mai întâi la ceea ce am putea numi: viaţa noastră sufletească, în măsura în care ea este o viaţă de cunoaştere. Oricât ar reproşa cineva caracterul abstract al unei cunoaşteri unilaterale, al unei străduanii unilaterale spre adevăr, oricât ar reproşa el unor încercări ştiinţifice, filosofice, teosofice că s-au înstrăinat de viaţă, nu e mai puţin adevărat că pentru omul care ştie într-adevăr ceea ce vrea şi poate să vrea verbul „a cunoaşte" răspunde celor mai profunde aspiraţii ale sufletului său. Indiferent că noi căutăm cunoaşterea prin gândire sau prin sentiment, prin simţire, cunoaşterea înseamnă totdeauna o orientare asupra a tot ceea ce ne înconjoară în lume, şi chiar asupra noastră înşine. Astfel încât noi trebuie să spunem că indiferent dacă vrem să ne mulţumim cu trăirile cele mai simpliste ale sufletului sau să ne adâncim în explicaţiile cele mai complicate privitoare la tainele existenţei, cunoaşterea înseamnă, de fapt, problema cea mai importantă a vieţii noastre. Într-adevăr, prin cunoaştere noi ne formăm o imagine despre conţinutul Universului, căruia totuşi îi datorăm viaţa, de la care se hrăneşte întreaga noastră fiinţă sufletească.

Din domeniul cunoaşterii trebuie să considerăm ca făcând parte atât prima impresie senzorială şi viaţa senzorială în general, cât şi noţiunile şi ideile cele mai abstracte. Tot aici trebuie să cuprindem şi tot ceea ce în

suflet ne împinge, de pildă, să deosebim frumosul şi urâtul. Căci chiar dacă, într-un anume sens, este adevărat că gusturile nu se discută, tot o cunoaştere este şi atunci când îţi formezi o părere în materie de gust şi poţi să te pronunţi asupra frumuseţii sau urâciunii a ceva. Şi impulsurile noastre morale, ceea ce ne împinge să facem binele şi să ne abţinem de la rău, şi pe acestea trebuie să le resimţim ca idei morale, ca o cunoaştere sau ca impulsuri de ordin sentimental, de a face mai curând una decât cealaltă. Da, chiar şi ceea ce noi numim a fi conştiinţa noastră, oricât de vagi ar fi impulsurile trezite de ea, ţine tot de ceea ce este cuprins în cuvântul cunoaştere. Pe scurt, lucrurile de care în primă instanţă suntem conştienţi, lumea, fie ea Maya sau realitate, lumea în care trăim conştienţi, tot ceea ce trăieşte conştient în noi, le putem subsuma cuvântului „viaţă de cunoaştere" în spiritual.

Dar fiecare dintre noi trebuie să admită că sub suprafaţa acestei vieţi a spiritului pe care noi o cuprindem cu cunoaşterea există şi altceva, faptul că viaţa noastră sufletească, chiar în cadrul existenţei obişnuite de zi cu zi, prezintă o serie de aspecte ce nu ţin de viaţa noastră conştientă. Putem aminti aici în primul rând faptul că întotdeauna, atunci când ne trezim dimineaţa, sufletul nostru renaşte din somn fortificat şi împrospătat şi noi trebuie să ne spunem că în timpul somnului, deci în stare de inconştienţă, am dobândit pentru viaţa noastră sufletească ceva ce nu intră în domeniul cunoaşterii noastre, al vieţii noastre conştiente, ci, dimpotrivă, intră în domeniul în care sufletul nostru lucrează sub planul conştientului. Dar şi în ceea ce priveşte starea de veghe trebuie să recunoaştem că suntem mânaţi de impulsuri, instincte şi forţe care îşi trimit răbufnirile lor în sus, până în câmpul conştienţei, dar care lucrează şi îşi au fiinţa sub

planul conştientului. Observăm că ele lucrează în subconştient atunci când apar deasupra suprafeţei care desparte viaţa noastră conştientă de cea subconştientă. Existenţa unei astfel de vieţi subconştiente a sufletului se revelă şi în viaţa morală, căci noi vedem născându-se în această viaţă morală un ideal sau altul. Este destul să te cunoşti puţin pe tine însuţi pentru a recunoaşte că astfel de idealuri răsar în viaţa noastră sufletească, dar că noi nu ştim întotdeauna că marile noastre idealuri morale au legătură cu problemele cele mai profunde ale existenţei, că ele există, spunem noi, în voinţa lui Dumnezeu, în care, în final, ele trebuie să prindă rădăcină. Viaţa noastră sufletească ar putea fi realmente comparată cu ceea ce se întâmplă în adâncurile unei mări. Aceste adâncuri ale mării sufletului îşi aruncă valurile lor în sus, la suprafaţă, iar ceea ce este proiectat în sus, în spaţiul aerian, cu care noi am putea compara viaţa conştientă normală a sufletului, este adus în sfera de conştienţă de către cunoaştere. Însă întreaga viaţă conştientă îşi are rădăcinile într-o viaţă subconştientă a sufletului.

În principiu, nu este posibil să înţelegi evoluţia omenească decât dacă admiţi existenţa acestei sfere subconştiente a vieţii sufleteşti. Căci orice progres spiritual nu este altceva decât o aducere continuă la suprafaţă, din inconştientul vieţii sufleteşti, a ceea ce trăieşte de mult timp acolo, în profunzimi, dar care capătă formă doar după ce a fost adus la suprafaţă. Este, de pildă, ceea ce se petrece atunci când o idee ingenioasă răsare sub forma impulsului de a descoperi ceva. Viaţa sufletească subconştientă, care face parte din noi înşine la fel ca cea conştientă, trebuie considerată ca un al doilea element al vieţii noastre sufleteşti.

Dacă această viaţă subconştientă a sufletului o strămutăm într-un fel oarecare în zona în care lucrurile sunt iniţial necunoscute – dar nu de necunoscut – trebuie să îi adăugăm un al treilea element. Acest al treilea element se revelă de altminteri şi observaţiei exterioare, exoterice, atunci când îţi spui: Dacă îţi îndrepţi privirea simţurilor sau a raţiunii sau chiar a altei zone spirituale spre exterior, iei cunoştinţă de multe lucruri. Dar la o examinare mai exactă a ceea ce cunoşti trebuie totuşi recunoscut că în spatele a tot ceea ce noi ştim despre lume se află ascuns altceva, nu neapărat imposibil de cunoscut, dar care, un timp, trebuie numit un „ceva deocamdată necunoscut". Şi acest ceva deocamdată necunoscut care se întinde sub suprafaţa a ceea ce este cunoscut – de exemplu, în regnul mineral, ca şi în regnurile vegetal şi animal – se găseşte atât în exterior, în natură, cât şi în noi înşine. Se găseşte în noi în măsura în care primim şi prelucrăm în organismul nostru fizic materiile şi forţele lumii exterioare; şi atât timp cât avem în noi o părticică din natură, avem acolo şi o prăticică a necunoscutului acestei naturi.

Astfel, în lumea în care trăim noi trebuie să diferenţiem trei lucruri: viaţa noastră spirituală, adică ceea ce pătrunde în conştienţa noastră, apoi ceea ce se găseşte sub pragul conştienţei noastre ca viaţă sufletească inconştientă şi, în sfârşit, ceea ce trăieşte în noi ca viaţă naturală necunoscută şi totodată viaţă omenească necunoscută, ca o părticică din marea natură necunoscută.

Această trinitate se revelă nemijlocit unei observaţii inteligente asupra lumii. Iar dacă lăsăm deoparte toate afirmaţiile dogmatice şi toate tradiţiile filosofice sau teosofice, cu definiţiile sau schemele lor conceptuale, şi ne întrebăm cum a exprimat spiritul omenesc în toate timpurile faptul că trinitatea, despre care tocmai am vorbit,

a existat nu numai în jurul lui, ci şi în întregul Cosmos căruia el îi aparţine, atunci trebuie să ne spunem: El a exprimat aceasta numind ceea ce îi apare în câmpul conştienţei Spirit, desemnând ceea ce acţionează în viaţa sufletească subconştientă şi proiectează în sus din această viaţă sufletească subconştientă doar valurile sale Fiul sau Logosul. Iar ceea ce ţine în acelaşi timp de natură – de natura ce rămâne în primă instanţă necunoscută –, şi de acea parte a fiinţei noastre similară naturii, spiritul omenesc, fiindcă a simţit că în acesta din urmă este dat al treilea element ce se adaugă celorlalte două, l-a desemnat drept principiul Tatăl. Pe lângă cele spuse acum, adică principiul Spirit, prin principiul Fiul şi prin principiul Tatăl, rămân valabile desigur şi celelalte împărţiri făcute deja de noi sau care figurează în alte concepţii despre lume. Cel mai popular concept privind această defalcare rămâne însă, putem spune, cel care tocmai a fost caracterizat acum.

Să ne întrebăm: Cum putem caracteriza cel mai bine trecerea de la ceea ce aparţine Spiritului, de la ceea ce intervine deci nemijlocit în viaţa sufletească conştientă, la viaţa sufletească subconştientă, care aparţine principiului Fiul? Ne vom face o idee asupra acestei treceri, observând că deja în viaţa obişnuită a spiritului omenesc, în conştienţă deci, apar într-un mod clar şi precis anumite elemente din subconştient, pe care noi, pentru a le deosebi de elementele de reprezentare şi sentiment, le numim elemente voliţionale. Este suficient să ne amintim aici şi să interpretăm corect cuvântul biblic: „Spiritul este osârduitor, dar carnea este slabă.” [Nota 13] „Spiritul este osârduitor” vrea să spună că tot ceea ce este cuprins de conştienţă aparţine domeniului Spiritului; „dar carnea este slabă”, prin carne înţelegându-se tot ceea ce subzistă mai mult în subconştient. Referitor la natura voinţei, este

suficient să reflectăm la ceea ce apare din subconştient ca un val din adâncul mării vieţii sufleteşti, care devine cu adevărat o parte a vieţii noastre conştiente abia după ce ne-am format despre asta concepte conştiente. Forţele obscure, impulsive, care abia după ce le-am transformat în concepte şi idei prind rădăcini în elementele vieţii sufleteşti, devin conţinut al Spiritului; altminteri ele rămân în domeniul principiului Fiului. Când voinţa ajunge să rezoneze în viaţa de reprezentare prin sentiment, atunci vedem cât se poate de clar valurile care năvălesc din marea subconştientului în conştient. De aceea ne putem spune: În cadrul trinităţii vieţii sufleteşti, în cele două componente, reprezentare şi sentiment, avem ceva ce aparţine vieţii sufleteşti conştiente; dar sentimentul se adânceşte şi în domeniul voinţei; şi cu cât ne apropiem mai mult de impulsurile de voinţă, de viaţa voliţională, cu atât coborâm mai mult în subconştient, în acele zone obscure în care ne cufundăm cu totul atunci când conştienţa, în somnul profund, fără vise, se stinge complet.

Geniul limbii este adesea mult mai avansat decât spiritul conştient al omului şi de aceea el denumeşte lucrurile într-un mod just, ceea ce probabil omul nu ar putea face dacă ar fi ca el să stăpânească cu conştienţa în mod total limbajul. Aşa, de pildă, anumite sentimente se exprimă în limbă prin cuvinte ce deja revelă înrudirea dintre sentiment şi voinţă. Deşi noi nu avem câtuşi de puţin în vedere un impuls voliţional, ci doar un conţinut sentimental, în limbă apare cuvântul „voinţă”; la anumite sentimente mai profunde, de care nu îţi mai dai seama foarte clar, geniul limbii foloseşte cuvântul „voinţă”. Este, de pildă, cazul cuvântului *aversiune* (*Widerwillen*, etimologic, în germană: împotriva voinţei). Aici nu este vorba de un impuls spre a face un lucru sau altul; nu este

absolut deloc nevoie să faci trecerea spre voinţă. Se exprimă de fapt înrudirea sentimentelor situate mai profund, despre care nu îţi mai dai seama, cu domeniul voinţei, al vieţii sufleteşti subconştiente. Din faptul că se întâmplă asta, că elementul de voinţă se coboară în domeniul vieţii sufleteşti subconştiente, noi putem deduce că acest domeniu voliţional trebuie să stea într-un cu totul alt raport cu omul şi fiinţa sa individuală personală, decât domeniul cunoaşterii, decât domeniul Spiritului. Şi dacă noi folosim cuvintele distinctive de Spirit şi Fiu, atunci putem presupune că omul trebuie să se găsească în alt raport cu Spiritul decât cu Fiul. Cum să înţelegem aceasta?

Este uşor de înţeles chiar în viaţa exoterică. Desigur, despre domeniul cunoaşterii se discută în modul cel mai divers, dar trebuie totuşi spus că dacă oamenii s-ar pune de acord măcar asupra câtorva noţiuni şi idei care se formulează în domeniul cunoaşterii luptele în jurul problemelor cunoaşterii ar înceta încet, încet. Am subliniat deja de mai multe ori că dacă noi nu ne mai contrazicem în privinţa axiomelor matematice este pentru că ele au fost aduse cu totul la nivelul conştienţei, pe când lucrurile asupra cărora încă ne mai certăm n-au fost ridicate în conştienţă şi lăsăm încă să reverbereze impulsurile, pasiunile şi instinctele noastre subconştiente. Prin aceasta am arătat şi că domeniul cunoaşterii este de ordin mai universal-uman decât subconştientul. Dacă ne aflăm faţă în faţă cu un om, dacă intrăm cu el în raporturile cele mai diverse, va trebui să ne spunem: O înţelegere între un om şi alt om trebuie să fie posibilă pe terenul vieţii spirituale conştiente. Iar o viaţă sufletească sănătoasă se exprimă prin aceea că ai dorinţa, că ai speranţa de a te înţelege cu celălalt în privinţa lucrurilor vieţii spirituale, a vieţii sufleteşti conştiente. Când ai pierdut speranţa de a te putea

înţelege cu celălalt asupra problemelor cunoaşterii, ale vieţii spirituale conştiente, boala ar trebui să cuprindă viaţa sufletească. În schimb, elementul voliţional şi tot ceea ce există în subconştient ni se arată ca ceva în care, atunci când te întâmpină la un alt om, nu ar trebui în principiu să intervenim absolut deloc, pe care ar trebui să-l privim ca pe sanctuarul cel mai intim al lui. Ştiţi, desigur, cât de neplăcut se simte un suflet normal alcătuit atunci când voinţa cuiva este sub imperiul constrângerii. Încercaţi să realizaţi ce spectacol penibil, nu numai din punct de vedere estetic, dar şi moral oferă un om a cărui viaţă sufletească conştientă este deconectată prin hipnoză sau prin orice alt mijloc violent, dacă prin voinţa cuiva se exercită o acţiune directă asupra voinţei altuia. Singurul mod sănătos de a exercita o influenţă asupra voinţei unui alt om este doar prin intermediul cunoaşterii. Cunoaşterea trebuie să fie mijlocul prin care un suflet se înţelege cu un alt suflet. Ceea ce vrea cineva trebuie mai întâi, transformat în cunoaştere, apoi să intervină în cunoaşterea celuilalt, şi abia pe această cale indirectă să sensibilizeze voinţa celuilalt. Doar acesta poate părea, în sensul cel mai înalt, cel mai ideal, satisfăcător mod de a interveni într-o viaţă sufletească sănătoasă, iar acţiunea silnică de orice fel a unei voinţe asupra alteia va provoca întotdeauna o impresie neplăcută.

Cu alte cuvinte, natura omenească – în măsura în care este sănătoasă – tinde să dezvolte relaţiile dintre oameni pe planul spiritului şi să preţuiască, să respecte ca un sanctuar inviolabil domeniul subconştientului, cel puţin când este vorba de organizarea omenească. De acest sanctuar, care trebuie să existe în orice personalitate, în orice individualitate omenească, nu trebuie să te apropii decât trecând prin portalul cunoaşterii conştiente. Cel puţin aşa ar trebui să simtă o conştienţă modernă, o

conştienţă aparţinând timpurilor noastre, dacă se ştie sănătoasă. În conferinţele viitoare vom vedea dacă aşa au stat lucrurile şi în alte epoci ale evoluţiei omeneşti. Ceea ce s-a spus însă acum ne poate face să recunoaştem clar, cel puţin pentru epoca actuală, ceea ce este în noi şi ceea ce este în afara noastră. Acest lucru este legat de faptul că, în principiu, domeniul Fiului – tot ceea ce noi desemnăm prin Fiu sau Logos – trebuie trezit în fiecare din noi ca o problemă individuală, ca o problemă pur personală; domeniul comun pe care se poate lucra de la om la om este cel al Spiritului.

Tot ceea ce am spus acum este exprimat în modul cel mai semnificativ, cel mai grandios, în povestirile şi întâmplările pe care ni le oferă Noul Testament despre făptura lui Christos şi a primilor Săi ucenici şi adepţi. Vedem că, în fond – acest lucru se poate de duce foarte bine din tot ceea ce noi putem spune despre Evenimentul christic –, adepţii care s-au strâns în jurul lui Christos în timpul vieţii Sale au fost cu totul dezorientaţi atunci când El a suferit moartea pe cruce, o moarte care în ţara în care s-a desfăşurat Evenimentul christic era considerată ca fiind ispăşirea celei mai cumplite crime săvârşite într-o viaţă omenească. Chiar dacă această răstignire nu a avut asupra tuturor acelaşi efect ca asupra lui Saul, viitorul Pavel – care ca Saul a tras concluzia că cel care murea de această moarte infamă nu putea fi Christos, Mesia –, chiar dacă acest supliciu a făcut asupra altor discipoli o impresie, să spunem, mai slabă, este totuşi cert că autorii Evangheliilor au căutat să-i facă pe cititorii lor să simtă că Christos Iisus, prin faptul că a trebuit să suporte această răstignire ruşinoasă, pierduse într-un fel întreaga influenţă pe care o avusese asupra inimii celor care Îi erau în jur.

Legat de aceasta vedem însă şi altceva: că influenţa pe care Christos o pierduse – fapt pe care va trebui şi noi să-l caracterizăm mai exact – reapare după Înviere. Astăzi putem gândi încă ce vrem despre Înviere; în zilele care urmează vom vorbi despre aceste lucruri din punctul de vedere al ştiinţei oculte, şi atunci un lucru va fi clar, dacă lăsăm să acţioneze asupra noastră numai ceea ce ne spun Evangheliile: că după Înviere Christos le-a apărut celor despre care se povesteşte, într-un mod cu totul deosebit, ca unul care este încă prezent, dar prezent într-un cu totul alt fel decât fusese înainte. Am arătat deja în comentariul asupra Evangheliei după Ioan [Nota 14] că ar fi fost practic imposibil ca o persoană care Îl cunoştea pe Iisus din Nazaret să nu-L fi recunoscut după trei zile şi să-L fi confundat cu altcineva, dacă aspectul Său exterior nu s-ar fi modificat. Evangheliile vor neapărat să creeze impresia că Christos a apărut sub un aspect nou. Dar Evangheliile mai vor să arate şi altceva, şi anume că, pentru ca Christos transformat să poată actiona asupra sufletelor omeneşti, trebuia să existe în adâncul acestor suflete o anumită receptivitate. Pentru a avea influenţă asupra acestei receptivităţi nu era suficient să acţioneze doar ceea ce aparţine oarecum domeniului Spiritului, ci trebuia să acţioneze însăşi contemplarea directă a existenţei entităţii lui Christos. Dacă ne întrebăm ce factor intervine aici, trebuie să ne spunem: Când avem în faţă un om, ceea ce acţionează asupra noastră depăşeşte cu mult ceea ce noi receptăm în mod conştient. În orice moment în care un om sau o altă fiinţă acţionează asupra noastră, asupra vieţii noastre sufleteşti acţionează elemente subconştiente; aceste elemente subconştiente sunt provocate de cealaltă fiinţă în mod indirect, prin intermediul conştienţei, şi acest lucru nu este posibil decât pentru că această fiinţă stă în

faţa noastră în deplina ei realitate. Acţiunea directă a lui Christos, de la fiinţă la fiinţă, imediat după Înviere, era ceva ce provenea din forţele sufleteşti inconştiente ale discipolilor şi acţiona în viaţa lor sufletească: faptul că ei L-au cunoscut direct pe Fiul. De aici şi deosebirea care există în zugrăvirea lui Christos Cel înviat; de aici şi caracteristicile diferite ale modului în care Christos a acţionat asupra unuia sau altuia, ale felului în care El le-a apărut unuia sau altuia dintre ei. Efectele erau diferite, după natura fiecăruia. Aceste efecte erau urmarea acţiunilor entităţii christice asupra subconştientului sufletelor discipolilor Săi; de aceea ele sunt ceva strict individual şi noi nu trebuie să ne mirăm că aceste apariţii nu sunt descrise în mod identic, ci foarte diferit.

Când însă cel care urma să devină Christosul lumii a trebuit să dăruiască ceva care să fie comun tuturor oamenilor, această acţiune individuală, această acţiune a Fiului care pornea de la Christos nu a mai fost suficientă. Christos a trebuit să reînnoiască elementul Spiritului, care poate forma comunitatea în viaţa omenească. Acest lucru este arătat prin aceea că Christos, după ce a acţionat asupra naturii-Logos a oamenilor, a trimis omului Spiritul în formă reînnoită, a Spiritului Sfânt. Prin aceasta s-a creat elementul de comunitate, fapt indicat prin aceea că se spune: Primind Spiritul Sfânt, discipolii au început să vorbească în cele mai felurile limbi. Prin aceasta se face aluzie la principiul universal, care constă în revărsarea Spiritului Sfânt. Şi încă prin ceva se mai arată cât de diferit este acesta de simpla împărtăşire a forţelor Fiului; căci în Faptele Apostolilor se menţionează cum anumiţi oameni la care au venit apostoli fuseseră deja botezaţi de către Ioan Botezătorul [Nota 15], şi cu toate acestea ei au trebuit să primească mai întâi Spiritul – fapt indicat simbolic în

Faptele Apostolilor prin punerea mâinilor. De aceea trebuie să ne spunem: Tocmai în descrierea Evenimentului christic se atrage în mod foarte precis atenţia asupra diferenţei care există între acea acţiune pe care noi o desemnăm drept acţiune christică, ce lucrează asupra elementelor sufleteşti subconştiente şi de aceea trebuie să aibă un caracter personal, intim; şi elementele spirituale, care reprezintă ceva comunitar.

Acestui moment al evoluţiei creştine au vrut să îi rămână cu scrupulozitate fideli, atât cât le-a permis slăbiciunea omenească, cei care au luat numele de rosicrucieni. Ei au avut întotdeauna mare grijă ca şi în stadiile de iniţiere cele mai înalte să nu acţioneze decât asupra a ceea ce este comun tuturor oamenilor ce aparţin unui anumit stadiu de dezvoltare; să nu intervină decât asupra Spiritului. Iniţierea rosicrucienilor era o iniţiere a Spiritului. De aceea ea nu a devenit niciodată o iniţiere a voinţei; căci voinţa omenească ei o respectau ca pe un sanctuar aflat în forul cel mai intim al sufletului. Omul era condus prin acele iniţieri care îl făceau să treacă prin treptele ascendente Imaginatie, Inspiratie, Intuiţie – dar numai atât cât el să poată recunoaşte în interiorul său ce modificări erau suscitate prin dezvoltarea elementului Spirit. Asupra voinţei nu trebuia să se exercite niciun fel de influenţă. Să nu confundăm aceasta cu o atitudine indiferentă faţă de voinţă. Dar tocmai prin excluderea influenţei directe asupra voinţei se obţinea în mod indirect, prin intermediul Spiritului, acţiunea spirituală cea mai pură. Când ne punem de acord cu celălalt om să urmăm calea de cunoaştere a Spiritului, atunci din interiorul acestui drum spiritual este trimisă lumina şi căldura, care pot stimula apoi şi voinţa; dar totdeauna pe calea indirectă, a Spiritului, niciodată altfel. De aceea găsim într-un mod

atât de pregnant la rosicrucieni acel element al entităţii christice care este exprimat sub o formă dublă: pe de o parte prin elementul Fiul, în care acţiunea lui Christos pătrunde adânc în subconştientul omului, şi apoi prin Spirit, a cărui acţiune se întinde asupra a tot ceea ce intră în câmpul conştientei noastre. Pe Christos trebuie, fără îndoială, să-L purtăm în voinţa noastră; dar modul în care oamenii trebuie să se înţeleagă în viaţă cu privire la Christos nu trebuie, în sensul rosicrucianismului, să fie altul decât acela al vieţii sufleteşti conştiente, extinse tot mai mult şi sondând latura ocultă.

Pe un drum opus, ca o reacţie la o serie de alte curente spirituale din Europa, au mers cei care în mod obişnuit sunt desemnaţi cu numele de iezuiţi. Deosebirea fundamentală, radicală, între calea numită creştină şi calea spirituală iezuită, care exaltă unilateral principiul Iisus, constă în faptul că această cale iezuită caută întotdeauna să exercite o acţiune directă asupra voinţei, vrea să cuprindă întotdeauna voinţa în mod direct şi nemijlocit. Faptul se exprimă într-un fel semnificativ chiar în metoda pe care ei o aplică discipolilor. De aceea iezuitismul nu trebuie tratat cu uşurătate, nu trebuie tratat numai exoteric, ci şi esoteric, pentru că el îşi implântă rădăcinile în ezoteric. Dar el nu îşi implântă rădăcinile în viata Spiritului, care, simbolic, s-a revărsat prin limbile de foc la Rusalii, ci vrea să prindă rădăcini direct în elementul Iisus al Fiului, adică în vointă; prin aceasta el exaltă elementul Iisus al vointei. Vom vedea mai bine acest lucru dacă ne aplecăm mai îndeaproape asupra a ceea ce trebuie numit element esoteric în iezuitism, şi anume asupra diferitelor exercitii spirituale [Nota 16] pe care le propune. Cum sunt întocmite acestea? Fapt semnificativ este că orice discipol al acestui ordin trebuie să facă nişte exerciţii care te

conduc în viaţa ocultă, dar în voinţă, iar în cadrul câmpului ocult ei supun voinţa unei severe discipline, am putea spune chiar dresaj. Şi ceea ce este semnificativ este că această disciplinare a voinţei nu îşi are izvorul la suprafata vieţii, ci într-o zonă mai profundă, întrucât discipolul este condus în elementul ocult, însă chiar în direcţia care a fost indicată.

Lăsând la o parte exerciţiile de rugăciune care nu sunt decât o pregătire în cadrul exerciţiilor esoterice iezuite, vom studia mai îndeaproape, cel puţin în liniile lor generale, aceste exerciţii oculte. Aici elevul avea mai întâi ca sarcină să construiască o imaginaţiune vie, cea a lui Christos Iisus ca Rege al lumii – nota bene, o imaginaţiune! Nimeni nu era admis în ierarhia propriu-zisă a iezuitismului dacă nu făcuse exerciţii de acest gen şi dacă nu simţise în sufletul său transformarea pe care o produc aceste exerciţii sufleteşti în întreaga fiinţă a omului. Dar aceste reprezentări imaginative ale lui Christos Iisus ca Rege al lumii trebuiau să fie precedate de încă ceva. Elevul trebuia în deplină singurătate şi izolare – să-şi reprezinte că omul este introdus în lume, că aici el cade în păcat şi prin aceasta îşi atrage cele mai cumplite pedepse. Şi se prescrie cu stricteţe că imaginea unui astfel de om, dacă el este lăsat în voia lui, trebuie să sufere chinurile pedepselor de tot felul. Prescriptiile sunt deosebit de stricte; şi, fără ca în sufletul lui să pătrundă alte idei şi noţiuni, viitorul iezuit trebuie să facă să trăiască în el fără încetare această imagine a omului părăsit de Dumnezeu şi expus celor mai cumplite pedepse, sentimentul: Acest om care a apărut în lume, părăsit de Dumnezeu şi expus amenintării celor mai cumplite pedepse, sunt eu. Aceasta trebuie să insufle teama de a fi părăsit de Dumnezeu, oroarea faţă de omul necizelat, aşa cum este el conform naturii sale. Apoi, după

această imagine a omului infam, părăsit de Dumnezeu, trebuie să se înalţe, într-o nouă imaginatiune, imaginea Dumnezeului compătimitor, care ulterior devine Christos şi prin faptele Sale împlinite pe Pământ ispăşeşte păcatele comise de către om, care s-a depărtat de calea divină. Imaginaţiunii omului părăsit de Dumnezeu trebuie să i se opună cea a entităţii atotcompătimitoare şi iubitoare a lui Christos Iisus, singurul căruia Îi datorăm faptul că omul nu este expus tuturor pedepselor ce se pot dezlănţui asupra sufletului. După aceasta, în sufletul elevului iezuit trebuie să încolţească, la fel de viu precum înainte, dispretul faţă de părăsirea căii divine, sentimentul de smerenie şi remuşcare în faţa lui Christos. Dacă în învătăcel se deşteaptă aceste două tipuri de sentimente, el trebuie să facă apoi, timp de mai multe săptămâni, o serie de exerciţii foarte stricte, prin care îşi imaginează în detaliu toate amănuntele vieţii lui Iisus – de la naştere până la moartea pe cruce şi Înviere. Toate acestea iau naştere atunci când elevul trăieşte într-o strictă recluziune, cu excepţia timpului rezervat mesei, nelăsând să acţioneze asupra sufletului decât imaginile pe care le zugrăveşte Evanghelia despre viaţa compătimitoare a lui Iisus. Nu este vorba doar de a-ţi reprezenta acestea în gânduri şi noţiuni, ci ele trebuie să acţioneze asupra sufletului în imaginaţiuni vii şi pline de sevă.

Numai cel care cunoaşte efectul unor imaginaţiuni care acţionează, în mod viu asupra sufletului ştie că de fapt, în astfel de condiţii, sufletul este transformat. Prin faptul că aceste imaginaţiuni se raportează în modul cel mai unilateral mai întâi la omul păcătos, apoi la un Dumnezeu doar compătimitor şi, în sfârşit, doar la imaginile din Noul Testament, se provoacă, prin efectul de polaritate, o întărire a voinţei. Se acţionează deci direct prin

intermediul acestor tablouri; căci orice gândire cu privire la aceste tablouri trebuie exclusă obligatoriu. În suflet nu trebuie să existe altceva decât imaginatiunile, aşa cum au fost ele caracterizate mai sus.

În următoarele exerciţii ti-L reprezinţi pe Christos Iisus – putem să spunem acum că de fapt nu mai este Christos, ci numai Iisus – ca Rege al întregului Univers, şi odată cu aceasta se exacerbează elementul Iisus. Iisus este doar un element al acestei lumi. Căci prin faptul că Christos a trebuit să se încarneze într-un corp omenesc, la lumea fizică a participat, de fapt, pur spiritualul însă acestei participări la lumea fizică i se opun, monumental şi semnificativ, cuvintele: „Împărăţia mea nu este din lumea aceastal" [Nota 17]. Făcând din Iisus Regele acestei lumi se exaltă peste măsură elementul Iisus; se face din El ceea ce ar fi devenit dacă nu ar fi rezistat Ispititorului, care voia să-I dea „toate împărăţiile lumii şi gloria lor" [Nota 18]. Atunci Iisus din Nazaret ar fi trebuit să devină un rege, care, spre deosebire de ceilalti regi, care nu posedă decât o portiune a Pământului, şi-ar fi exercitat dominatia asupra întregii lumi. Imaginati-vă deci acest Rege înarmat cu o astfel de putere încât Pământul întreg să fie împărăţia Lui: Îl aveţi acum imaginat în acel tablou care trebuie să urmeze celorlalte exerciţii, care au întărit deja suficient de mult vointa personală a învăţăcelului iezuit. Şi pentru a pregăti acest tablou al Regelui Iisus, al acestui stăpânitor peste toate împărăţiile Pământului, trebuie clădită în mod viu o altă imaginatiune: oraşul Babilon, în jurul lui câmpia Babilonului şi, tronând peste câmpia Babilonului, Lucifer, cu steagul lui Lucifer. Acest tablou trebuie evocat cu mare precizie, căci el este o imaginaţiune puternică: Regele Lucifer, cu stindardul şi legiunile sale de îngeri luciferici, tronând în mijlocul flăcărilor şi al norilor de fum şi

trimiţându-şi îngerii săi să cucerească împărăţiile Pământului. Pericolul care porneşte din stindardul lui Lucifer trebuie imaginat iniţial doar el singur, fără să-l cauţi cu privirea pe Christos Iisus. Sufletul trebuie să se pătrundă în întregime de imaginea pericolului ce provine de la stindardul lui Lucifer. El trebuie să simtă că în lume nu există pericol mai mare decât acela care ar rezulta dintr-o victorie a stindardului lui Lucifer. Şi după ce această imaginaţiune şi-a făcut efectul, locul ei este luat de o alta, cea a Stindardului lui Christos. Atunci discipolul trebuie să îşi reprezinte Ierusalimul şi câmpiile din jurul Ierusalimului, pe Regele Iisus înconjurat de legiunile Sale pe care le trimite împotriva legiunilor lui Lucifer, pe care le învinge şi le alungă şi El instaurându-se Rege peste întregul Pământ – stindardul lui Christos biruitor asupra stindardului lui Lucifer!

Acestea sunt imaginaţiunile ce trec prin faţa privirii interioare a novicelui pentru a-i întări voinţa. Ele îi transformă total voinţa şi – pentru că aceasta a fost educată în mod ocult – o face să nu mai ţină de fapt seama de nimic altceva şi să se dăruie total ideii: Regele Iisus trebuie să devină stăpân peste întregul Pământ! Iar noi, care facem parte din oastea Sa, trebuie să folosim orice mijloc pentru ca El să fie stăpân pe Pământ. Noi, care facem parte din oastea celor adunaţi pe câmpia Ierusalimului, faţă în faţă cu armata lui Lucifer care ocupă câmpia Babilonului, jurăm solemn să facem aceasta. Şi, pentru un soldat al Regelui Iisus, nu există ruşine mai mare decât aceea de a părăsi drapelul!

Această reducere a voinţei la o unică hotărâre este fără îndoială ceva ce poate să dea voinţei o forţă considerabilă. Dacă vrem să caracterizăm acest ceva, trebuie să ne întrebăm: Care este elementul sufletesc care

a fost atins astfel în mod direct? Este elementul care ar trebui considerat în modul cel mai necondiţionat sacru, în care nu trebuie să intervii din afară: voinţa! O astfel de educaţie a iezuitismului, în care se intervine asupra elementului voinţă, în care Iisus intervine masiv în elementul voinţă, exacerbează acest principiu în modul cel mai periculos – periculos pentru că în acest caz voinţa devine atât de puternică încât poate să acţioneze şi direct asupra altei voinţe. Căci este un fapt că, întărită atât de puternic prin imaginaţiuni, adică prin mijloace oculte, ea dobândeşte capacitatea de a acţiona nemijlocit asupra altuia. De aici decurg şi toate celelatle căi oculte la care o astfel de voinţă poate recurge.

Astfel, printre numeroasele curente spirituale existente în ultimele secole, distingem două: unul care a exacerbat peste măsură elementul Iisus şi care vede unicul ideal al creştinismului doar în Regele Iisus, şi altul care acordă importanţă exclusiv elementului Christos şi deosebeşte atent ceea ce ar putea merge dincolo de asta; care, pentru faptul că susţine că Christos a trimis Spiritul pentru ca Christos să îşi facă intrarea în inimile şi sufletele oamenilor în mod indirect, pe calea Spiritului, a fost în fel şi chip calomniat. Nu a existat poate niciodată în evoluţia culturală a ultimelor secole un contrast mai mare ca cel dintre iezuitism şi rosicrucianism, deoarece în iezuitism nu este cuprins nimic din ceea ce rosicrucianismul consideră drept ideal suprem în judecarea valorii şi demnităţii umane; şi fiindcă rosicrucianismul a vrut întotdeauna să se ferească de orice influenţă care ar putea fi cât de puţin catalogată drept element iezuitic.

Prin aceasta am vrut să arăt cum chiar şi un principiu atât de înalt, ca cel de Iisus, poate să fie exacerbat şi apoi să devină periculos; că, dacă vrei să înţelegi că tăria

creştinismului trebuie să constea tocmai în preţuirea în cel mai înalt grad a demnităţii şi a valorii umane, este necesar să te cufunzi în profunzimile entităţii lui Christos; că niciodată nu se calcă cu bocancii în ceea ce omul trebuie să considere a fi sanctuarul său cel mai intim. De aceea şi este atât de atacată mistica creştină – şi în primul rând, şi cel mai vehement, rosicrucianismul – de către elementul iezuit, pentru că este simţit faptul că adevăratul creştinism este căutat totuşi în altă parte decât acolo unde doar Regele Iisus joacă un rol. Însă, prin exersarea imaginaţiunilor despre care am vorbit, această voinţă a devenit atât de puternică încât poate birui chiar şi contraargumentele Spiritului.

CONFERINŢA a II-a
Iniţierea creştin-rosicruciană. Rosicrucianism şi ştiinţă a spiritului, învăţătura despre reîncarnare şi karmă în iniţierea rosicrucienilor şi la Drossbach, Widenmann şi Lessing, pe de o parte, şi în budism, pe de altă parte. Relaxarea, desprinderea corpului eteric pe calea de evoluţie rosicruciană. Calea spre vieţuirea Evenimentului christic prin revelaţia permanentă. Vieţuirea proprie a imaginilor din Evanghelii în cadrul iniţierii rosicruciene. Intâlnirea cu Păzitorul pragului şi povestea Ispitirii lui Iisus. Tabloul şi scena de pe Muntele Măslinilor. Deosebirea faţă de calea iezuită.

Karlsruhe, 6 octombrie 1911

Ieri am încercat să prezint un gen de initiere aşa cum nu trebuie să fie ea, dacă avem în vedere preţuirea pe care noi o acordăm naturii omeneşti; deci o iniţiere sau o însuşire a unor facultăţi oculte, aşa cum le întâlnim în

iezuitism, pe care, comparativ cu concepţiile clarificate şi purificate, noi nu o putem considera ca fiind una bună. Îmi revine acum sarcina să vă descriu calea aleasă de rosicrucieni, care face realmente din înalta consideraţie faţă de natura omenească, pe care noi o putem recunoaşte ca fiind a noastră, propriul ei ţel. Pentru aceasta este desigur necesar să ne punem de acord asupra unor noţiuni preliminare.

Ştim deja din diverse expuneri de până acum că initierea rosicrucienilor este în esenţă o extindere a iniţierii creştine, aşa încât despre ea putem vorbi ca despre o initiere creştin-rosicruciană. În ciclurile de conferinţe anterioare noi am comparat între ele iniţierea creştină, cu cele şapte trepte ale sale, şi iniţierea rosicruciană, care are, de asemenea, şapte trepte de initiere [Nota 19]. Dar trebuie să atragem atenţia că principiul progresului sufletului omenesc se aplică cu atât mai mult şi iniţerii. Ştim, că iniţierea rosicrucienilor a apărut, cu aproximatie, în secolul al XIII-lea [Nota 20] şi că ea a fost recunoscută. atunci de către acele individualităţi care au în grijă dirijarea destinelor mai profunde ale evoluţiei omenirii, drept o iniţiere corectă pentru sufletele omeneşti mai avansate. Chiar de aici reiese clar că iniţierea rosicruciană ţine foarte mult seama de omenesc şi că de aceea ea trebuie să ia în calcul faptul că această evoluţie a sufletului omenesc a avansat şi ea din secolul al XIII-lea şi până acum; că deci sufletele care trebuie îndrumate astăzi spre iniţiere nu mai sunt în acelaşi punct ca în secolul al XIII-lea. Insist asupra acestui lucru pentru că astăzi există o puternică tendinţă de a pune peste tot o etichetă, de a boteza orice lucru într-un fel. Ca urmare a acestui rău obicei – şi nu dintr-un motiv bine întemeiat – a apărut o încadrare chiar şi pentru curentul nostru antroposofic,

care cu timpul poate conduce, într-un fel, la o calamitate. Pe cât este de just că în cadrul curentului nostru se poate regăsi ceea ce se cheamă principiul rosicrucianismului, astfel încât în cadrul curentului nostru antroposofic se poate pătrunde până la izvoarele rosicrucianismului, pe cât este de adevărat, pe de o parte, că cei care pătrund până la izvoarele rosicrucianismului prin mijloacele aprofundării noastre antroposofice se pot numi rosicrucieni, pe atât de mult trebuie, pe de altă parte, să accentuăm că în special cei din afară nu au niciun drept să numească tipul curentului antroposofic, pe care noi îl reprezentăm, curent rosicrucian, din simplul motiv că prin aceasta curentul nostru – conştient sau inconştient – este catalogat în mod cu totul fals. Noi nu ne mai situăm la nivelul la care se situau rosicrucienii din secolul al XIII-lea şi din secolele următoare, ci ţinem cont de progresul sufletului omenesc. De aceea nici nu trebuie confundat aşa uşor ceea ce în cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** este desemnat ca ceamai potrivită cale de a accede la sferele spirituale, cu ceea ce se poate numi calea rosicrucianã. Aşadar, prin intermediul curentului nostru putem pătrunde în adevăratul rosicrucianism, dar sfera curentului nostru spiritual, care cuprinde un domeniu mult mai vast decât cel al rosicrucienilor, şi anume acela al întregii teosofii, nu poate fi desemnată ca una rosicrucianã; curentul nostru poate fi desemnat pur şi simplu drept „ştiinta spiritului a zilelor noastre", drept ştiinţa spiritului a secolului al XX-lea de orientare antroposofică. Iar cei din afară, în special, ar putea fi – mai mult sau mai puţin inconştient – victimele unei oarecare confuzii dacă ar desemna orientarea noastră pur şi simplu drept „rosicrucianã". Ceea ce însă trebuie să ne fie propriu, ca una din cuceririle în sensul cel mai eminent rosicruciene

ivite de la apariţia vieţii spirituale oculte moderne în secolul al XIII-lea şi până astăzi, este principiul că întreaga iniţiere actuală trebuie, în sensul cel mai profund al cuvântului, să preţuiască şi să recunoască drept un element de sine stătător al lăuntrului omenesc acel lucru pe care noi l-am desemnat ieri drept centrul sacrosanct al voinţei omului. Şi deoarece prin metodele oculte care au fost caracterizate ieri voinţa omenească este într-un fel subjugată, înrobită şi îndreptată într-o direcţie foarte precisă, tocmai de aceea această direcţie trebuie energic respinsă de către adevăratul ocultist.

Înainte de a ne opri asupra unei caracterizări a rosicrucianismului, şi în special asupra unei caracteristici a iniţierii actuale, să vedem mai întâi motivul hotărâtor care a făcut ca iniţierea rosicrucienilor din secolele XIII, XIV, XV, chiar şi cea din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, să fie înspre zilele noastre de asemenea modificată. Este vorba de faptul că rosicrucianismul epocilor trecute nu putea încă ţine cont de un element spiritual, care de atunci a intrat în evoluţia omenească şi peste care astăzi nu mai poţi să treci, el fiind un element fundamental al tuturor acelor mişcări spirituale răsărite pe terenul ocultismului, deci a oricărui curent spiritual teosofic. Din motive ce se vor revela mai exact sufletului în cursul acestor conferinţe, din învăţăturile exterioare, exoterice, ale creştinismului n-a făcut parte timp de multe secole *doctrina reîncarnării şi a karmei*, a vieţilor pământeşti repetate, în timp ce astăzi ea trebuie să fie punctul de pornire al cunoaşterii noastre spirituale. De aceea această învăţătură despre reîncarnare şi karmă nici nu a pătruns masiv la început, în secolul al XIII-lea, în primele trepte ale iniţierii rosicruciene. Puteai ajunge foarte departe, până la a patra, a cincea treaptă a iniţierii rosicruciene – puteai să cunoşti treptele care în

iniţierea rosicruciană sunt numite: studiul învăţăturii rosicruciene, dobândirea imaginaţiei, citirea scrierii oculte, aflarea pietrei filosofale, şi să ai chiar o primă experienţă a ceea ce se numeşte moartea mistică puteai ajunge până la această treaptă şi puteai dobândi cunoştinţe oculte foarte înalte, fără să fie însă necesar să ai o deplină claritate asupra adevărurilor atât de revelatoare despre reîncarnare şi karmă.

Dar în epoca noastră este evident că, datorită nivelului de gândire ridicat al omenirii, au apărut în cadrul acestei gândiri forme de gânduri cu ajutorul cărora noi, dacă gândim consecvent lucrurile obişnuite, exoterice din viaţa exterioară, putem ajunge, vrând nevrând, la recunoaşterea realităţii vieţilor pământeşti repetate, şi prin aceasta la recunoaşterea ideii de karmă. Cele spuse de Strader în a doua dramă rosicruciană, ***Încercarea sufletului***, şi anume că astăzi gânditorul consecvent, dacă nu vrea să rupă orice legătură cu ceea ce au adus formele de gândire ale ultimelor secole, trebuie în cele din urmă să ajungă să admită ideea de reîncarnare şi karmă [Nota 21] aceasta este un lucru ce-şi are rădăcini adânci în profunzimile vieţii spirituale contemporane. Şi tocmai pentru că s-a pregătit treptat şi pentru că îşi are rădăcinile în profunzimile vieţii noastre spirituale, ea apare încet, încet la suprafaţă, ca de la sine, în viaţa spirituală apuseană. În mod remarcabil, nevoia de a recunoaşte existenţa vieţilor pământeşti repetate se impune independent – evident doar la unii gânditori mai proeminenţi. Este suficient să ne aducem aminte unele lucruri pe care literatura modernă, voluntar sau involuntar, le-a dat cu totul uitării, care în mod atât de uimitor apar de exemplu la *Lessing* [Nota 22], în *Educaţia neamului omenesc*. Să observăm totuşi că Lessing, marele

spirit al secolului al XVIII-lea, care la apogeul vieţii face bilanţul gândurilor sale şi scrie *Educaţia neamului omenesc*, a ajuns ca printr-o inspiraţie la ideea vieţilor pământeşti repetate. Astfel, această idee a vieţilor pământeşti repetate se instalează în viaţa modernă ca o necesitate interioară. Această idee trebuie luată în considerare; evident, altfel decât este apreciată ea în cadrul ştiinţelor naturii sau în viaţa noastră culturală modernă. Căci aici ea se judecă după cunoscutul dicton, care spune că oamenilor bătrâni, dacă au fost cândva nişte oameni întregi la minte, deja trebuie să li se ierte câte ceva. Şi, chiar dacă faţă de creaţiile din tinereţe ale lui Lessing mai poţi avea toată stima, trebuie totuşi să recunoşti că spre bătrâneţe el a devenit puţin cam debil, dacă a ajuns să susţină ideea vieţilor pământeşti repetate. Dar în epoca modernă această idee apare sporadic şi la alţii. Un psiholog din secolul al XIX-lea, *Drossbach* [Nota 23], a vorbit – cum se putea vorbi pe atunci – despre această idee. Drossbach a căutat în felul său, ca psiholog, fără să apeleze la ocultism ci doar observând ceea ce oferă natura, să stabilesacă ideea vieţilor pământeşti repetate. Şi un alt caz: La cumpăna primei jumătăţi a secolului al XIX-lea, prin anii '50, o mică societate a instituit un premiu pentru cea mai bună lucrare referitoare la nemurirea sufletului. Acest demers era cât se poate de curios pentru viaţa spirituală germană. El nu a ajuns să fie foarte cunoscut. Un mic cerc acordă un premiu pentru cea mai bună scriere despre nemurirea sufletului! Şi ce să vezi, lucrarea încununată cu premiu [Nota 24], cea a lui *Widenmann* [Nota 25], a tratat această temă concepând nemurirea sufletului în sensul vieţilor pământeşti repetate evident încă nedesăvârşită, aşa cum putea ea să fie prin anii '50 ai secolului trecut, când

formele gândirii nu ajunseseră încă să fie complet elaborate.

Am putea menţiona astfel şi alte prilejuri în care această idee a vielilor pământeşti repetate se iveşte pe neaşteptate, ca un postulat, ca o cerinţă a secolului al XIX-lea. Aşa a fost posibilă, în mica mea scriere ***Reîncarnare şi karmă*** [Nota 26] şi apoi şi în ***Teosofia***, elaborarea cu ajutorul formelor de gândire ale ştiinţelor naturii – dezvoltând aceste forme de gândire relativ la individualitatea omenească în opoziţie cu regnul animal – a ideii de vieţi pământeşti repetate şi karmă.

Un lucru însă trebuie să ne fie clar; există o diferenţă considerabilă nu atât în ce priveşte ideea în sine a vieţilor pământeşti repetate, ci în modul în care s-a ajuns la această idee: în Occident, exclusiv în formă de gânduri, în Orient în forma reprezentată, de exemplu, de către budism. Este foarte interesant de observat modul în care Lessing a ajuns la această idee a vieţilor pământeşti repetate, în lucrarea sa *Educaţia neamului omenesc*. Concluziile sale, bineînţeles, nu numai că sunt comparabile cu cele ale budismului, dar chiar sunt identice; numai calea pe care a urmat-o Lessing este cu totul alta. Nici calea prin care Lessing a ajuns la această idee nu este cunoscută. Dar cum a ajuns Lessing la ea?

Acest lucru se poate vedea foarte exact dacă parcurgem lucrarea sa *Educaţia neamului omenesc*. Poţi evident să îţi spui: În cadrul evoluţiei omenirii se poate observa, în sensul cel mai strict, un progres. Lessing exprimă acest lucru astfel: Acest progres este o educaţie a omenirii prin puterile divine. Şi el spune mai departe: Divinitatea a pus în mâna omului o carte de bază: Vechiul Testament. Prin aceasta s-a fundamentat o anumită treaptă a evoluţiei omeneşti. După ce neamul omenesc a mai avansat, a venit a doua carte de bază: Noul Testament. Şi

Lessing vede în epoca noastră un lucru ce depăşeşte Noul Testament: posibilitatea sufletului omenesc de a resimi în mod independent adevărul, binele şi frumosul. Pentru el, aceasta este a treia treaptă a educaţiei divine a neamului omenesc. Acest gând al educării neamului omenesc prin puterile divine este dezvoltat într-un mod magistral.

Şi acum, în el se naşte întrebarea: Cum se explică, cum este posibil acest progres?

Lessing nu-şi poate explica altfel acest progres decât, dacă într-adevăr această idee, că în viaţa omenirii există un progres, este să aibă un sens, punând fiecare suflet să participe la fiecare epocă de cultură a omenirii. Altfel nu ar avea niciun sens ca un suflet să trăiască numai în epoca Vechiului Testament, iar un altul numai în epoca Noului Testament. Ar exista un sens doar dacă sufletele sunt conduse prin toate epocile de cultură şi iau parte la toate treptele de educaţie ale omenirii. Cu alte cuvinte, educaţia progresivă a neamului omenesc îşi are bunul său temei doar dacă sufletul trece prin vieţi pământeşti repetate.

Prin aceasta se naşte în capul lui Lessing ideea vieţilor pământeşti repetate, proprie omului. Căci în Lessing, în străfundul sufletului său, trăieşte ideea că, dacă un suflet s-a încorporat în epoca Vechiului Testament, el a asimilat tot ceea ce putea să asimileze atunci; când apare din nou mai târziu, într-o epocă ulterioară, el aduce în această nouă viaţă roadele vieţii precedente, apoi roadele celei de a doua vieţi le duce în următoarele etc. În felul acesta se înşiruie în evoluţie treptele succesive, iar ceea ce a dobândit un suflet nu este numai pentru sine, ci pentru toată omenirea. Omenirea devine un mare organism, iar reîncarnarea, după Lessing, este indispensabilă, pentru ca tot neamul omenesc să poată avansa. Astfel, evoluţia

istorică este problema întregii omeniri, de la care Lessing porneşte şi care îl face să admită ideea reîncarnării.

Cu totul altfel este dacă cercetăm aceeaşi idee în budism. Aici omul are de-a face cu el însuşi, cu propriul său psihic. Sufletul individual îşi spune: Am fost aruncat în lumea Mayei; dorinţa m-a adus aici, iar în cursul vieţilor succesive eu mă liberez ca suflet individual de încarnările pământeşti! – Aici este o problemă care îl priveşte doar pe individ; atenţia este îndreptată aici doar către acest individ izolat.

Aceasta este marea deosebire dintre cele două căi: dacă priveşti problema din interior, ca în budism, sau dacă vezi lucrurile din exterior, precum Lessing, care priveşte evoluţia omenirii în ansamblu. În ambele situaţii este spus acelaşi lucru, dar drumul occidental este cu totul diferit de cel care a fost urmat în Orient. În timp ce budistul se limitează la o problemă care priveşte sufletul individual, privirea occidentalului se îndreaptă spre ceva ce cuprinde omenirea întreagă; omul occidental se simte legat de toţi oamenii, ca într-un organism unitar.

Ce a condus pe occidental la necesitatea de a avea în atenţie nu numai individul izolat, ci întotdeauna problemele cele mai importante, de a nu uita niciodată aspectele care privesc întreaga omenire?

Această necesitate i s-a impus pentru că el a primit în sfera lui de simţire, în lumea sa sufletească, cuvintele lui Christos despre înfrăţirea oamenilor dincolo de orice naţionalitate sau caracteristică rasială, despre omenirea în ansamblul ei, ca un mare organism. De aceea este interesant de văzut cum şi la cea de a doua personalitate despre care am vorbit, la Drossbach, gândirea – desigur încă imperfectă, întrucât ideile naturalist-ştiinţifice ale primei jumătăţi a secolului al XIX-lea nu dezvoltaseră încă

formele de gânduri corespunzătoare – nu adoptă cărarea budistă, ci una universal-cosmică. Drossbach pleacă de la idei naturalist-ştiinţifice şi observă sufletul sub aspect cosmic. El nu şi-l poate imagina altfel decât trecând, precum sămânţa, prin forma exterioară, din care cauză şi reapare în alte forme exterioare şi de aceea apare într-o nouă încarnare. Această idee apare fantastică la Drossbach, atunci când el îşi exprimă părerea că lumea însăşi ar trebui să se transforme, în timp ce Lessing s-a gândit la nişte intervale scurte şi, fără îndoială, corecte. Şi, de asemenea, foarte corect gândeşte Widenmann, în lucrarea sa, încununată cu premiu, despre nemurirea sufletului, despre problema reîncarnării.

Aşa pătrund aceste idei, cu totul sporadic, prin intermediul acestor spirite. Şi este normal ca aceste gânduri, în ciuda circulaţiei defectuoase a ideilor, să ţâşnească ici şi colo – nu numai la aceste spirite ci şi la altele. Căci marea cotitură pe care a cunoscut-o evoluţia sufletului omenesc din secolul al XVIII-lea până în secolul al XX-lea constă în aceea că noi trebuie să spunem: Cine începe astăzi să studieze mersul lumii trebuie să-şi însuşească înainte de toate acele forme de gânduri care astăzi conduc în mod absolut firesc la acceptarea, la găsirea verosimilă a ideii de reîncarnare şi karmă. Aşadar, între secolele al XIII-lea şi al XVIII-lea gândirea omenească nu ajunsese încă atât de departe pentru a putea prin ea însăşi să recunoască reîncarnarea. Dar întotdeauna trebuie să se pornească de la nivelul cel mai avansat la care a ajuns gândirea la un moment dat. De aceea punctul de plecare este astăzi de la o gândire care poate analiza logic – adică just din punct de vedere ipotetic –, pornind de la ştiinţele naturii, ideea vieţilor pământeşti repetate. Aşa avansează epocile.

Fără să caracterizăm chiar astăzi în detaliu calea rosicruciană, vom reliefa totuşi în ce constă propriu-zis în esenţă atât calea rosicrucienilor cât şi cea a cunoaşterii moderne. În mod abstract, noi putem spune: Caracteristica esenţială constă în aceea că cel care dă sfaturi şi indicaţii cu privire la iniţiere preţuieşte în sensul cel mai profund independenţa şi inviolabilitatea sferei de voinţă a omului. De aceea esenţial este ca printr-o cultură morală cu totul aparte, printr-o cultură spirituală anume, să se modifice structura obişnuită, aşa cum este ea de la natură, a celor patru elemente ale entităţii omeneşti – corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu. Şi atât indicaţiile care sunt date pentru cultivarea sentimentelor morale cât şi indicaţiile de concentrare a gândirii şi de meditaţie, toate tind în final către acelaşi ţel: să slăbească structura spirituală prin care sunt îmbinate corpul eteric şi corpul fizic ale omului, astfel încât corpul nostru eteric să nu mai fie atât de strâns îmbinat cu cel fizic, aşa cum ne este dat de la natură. Toate exerciţiile tind să realizeze această relaxare, această eliberare a corpului eteric. Prin aceasta se modifică şi legătura dintre corpul astral şi corpul eteric. Prin faptul că în viaţa noastră obişnuită corpul eteric şi corpul fizic sunt foarte puternic unite, corpul nostru astral nu poate resimţi, nu poate vieţui tot ceea ce se petrece în corpul său eteric. Corpul eteric este prea mult adâncit în corpul fizic pentru a mai putea, în viaţa obişnuită, să fie perceput de către om ca o entitate independentă, ca un instrument de cunoaştere şi, de asemenea, ca un instrument de simţire şi voire independent. Eforturile de concentrare a gândirii, aşa cum sunt ele indicate astăzi şi cum erau indicate, de altminteri, de către rosicrucieni, eforturile de meditare, de purificare a sentimentelor morale, toate acestea au în cele din urmă ca efect, după cum rezultă din cartea ***Cum se dobândesc***

cunoştinţe despre lumile superioare?, faptul că corpul eteric devine într-atât de independent încât ajungem să-l folosim, împreună cu organele sale, aşa cum folosim ochii pentru a vedea şi mâinile pentru a apuca; numai că noi folosim corpul eteric şi organele sale nu pentru a percepe în lumea fizică ci pentru a percepe în lumea spirituală. Modul în care ne adunăm viaţa noastră interioară, cum ne concentrăm în noi înşine, lucrează în sensul autonomizării corpului eteric.

Dar mai înainte de toate este necesar, cel puţin cu titlu de probă, să ne pătrundem practic cu noţiunea de karmă. Ne pătrundem practic cu ideea karmei dacă realizăm o anumită regularitate a moralităţii, o anumită uniformitate a forţelor de simţire ale sufletului. Un om care nu poate prinde într-o anumită măsură ideea: De ceea ce mă impulsionează, eu însumi sunt în cele din urmă responsabil –, acel om nu va putea să înainteze într-un mod satisfăcător. Un anumit sânge rece şi o înţelegere a karmei, fie şi numai în mod ipotetic, sunt punctul de plecare indispensabil. Omul care nu ajunge niciodată să se debaraseze de Eul său, care ţine cu orice chip la propriile sale sentimente şi mod de a simţi încât, atunci când nu-i reuşeşte ceva, aruncă vina asupra altuia, omul care are totdeauna impresia că lumea sau o parte a anturajului său îi este ostilă, care, împins de spiritul de contradicţie, îşi refuză înţelegerea unor lucruri pe care le învaţă teosofia exterioară, pe care, folosind gândirea curentă, le-ar putea înţelege, un astfel de om va avea mari greutăţi în a face progrese. De aceea, pentru a dobândi calmul şi sângele rece al sufletului este bine să nu ne schimbăm de fiecare dată şi să învăţăm că dacă ceva nu ne reuşeşte, îndeosebi pe drumul dezvoltării oculte, nu alţii sunt de vină ci noi înşine. Vom avansa mult mai repede dacă nu vom căuta mereu în

afară vina pentru eşecurile noastre, schimbând mereu metodele etc. Acest lucru este mai important decât ni se pare. Totdeauna este mai bine ca, în momentul în care ne dăm seama cât de puţin am avansat, să căutăm în noi înşine motivul pentru care se întâmplă aceasta. Însuşi acest lucru, a ajunge să căutăm noi înşine vina pentru nereuşitele noastre, constituie un progres deosebit de important. Vom vedea atunci că am făcut progrese nu numai în privinţa unor lucruri mai îndepărtate, ci chiar în problemele vieţii curente. Cei care ştiu câte ceva despre aceste lucruri pot confirma oricând că în însăşi această intenţie de a căuta în noi înşine motivul unui eşec se găseşte ceva ce ne face viaţa exterioară uşoară şi suportabilă. Reuşim să lichidăm mult mai uşor disputa noastră cu ceea ce ne înconjoară dacă putem înţelege cât de just este acest gând. Nu am mai fi atât de posomorâţi şi ipohondri, am învinge tendinţa de a ne plânge, de a ne lamenta şi ne-am urma mai liniştiţi drumul. Căci nu trebuie să uităm că în adevărata iniţiere modernă cel care dă un sfat are obligaţia cea mai strictă de a nu pătrunde niciodată în sanctuarul intim al sufletului, astfel încât noi trebuie, în ceea ce priveşte forul cel mai intim al sufletului, să preluăm singuri ceva şi să nu ne plângem că nu am primit, poate, sfaturile corecte. Sfaturile pot fi corecte şi totuşi problema să nu înainteze, dacă noi nu luăm hotărârea de care v-am spus mai sus.

Odată ales drumul – şi această alegere trebuie să vină dintr-o hotărâre fermă –, acest sânge rece, acest calm sunt un teren propice pe care se poate sprijini meditaţia în efortul nostru de a ne dărui unor sentimente şi gânduri. Iar în tot ceea ce stă pe teren rosicrucian este foarte important ca în meditaţii, concentrări etc. să nu fim îndrumaţi spre

ceva ce poate fi doar o dogmă, ci numai către ceea ce este universal uman.

Pe drumul greşit de care a fost vorba ieri se porneşte de la ceva ce iniţial îi este dat omului totuşi ca un conţinut personal. Dar cum, dacă acest conţinut trebuie mai întâi demonstrat prin cunoaştere ocultă, dacă el nu este din capul locului ceva sigur? Pe un astfel de teren trebuie să se situeze tot ceea ce are la bază un principiu rosicrucian. Trebuie să acceptăm că noi nu suntem nicidecum în postura de a elucida din capul locului o problemă dacă ne sprijinim numai pe documente materiale exterioare, de pildă cu privire la cele ce s-au întâmplat pe Golgota. Căci noi trebuie mai întâi să luăm cunoştinţă de aceste lucruri pe cale ocultă, nu să le presupunem a priori. Vom porni deci de la un omenesc general valabil, de la ceva a cărei justeţe poate fi recunoscută de orice suflet. O privire în lumea largă, plină de admiraţie pentru revelaţiile luminii solare a zilei, cu sentimentul că ceea ce vede ochiul nostru din această lumină nu este decât vălul exterior, revelaţia exterioară sau, cum se mai spune în esoterismul creştin, splendoarea (gloria, slava, *n. t.*) luminii, cu gândul că în spatele luminii exterioare sensibile se ascunde fără îndoială cu totul altceva, iată ceea ce este universal omenesc. Să gândim şi să privim această lumină care umple întinderile spaţiului şi apoi să realizăm că în acest element al luminii, ce se răspândeşte peste tot, trebuie să trăiască ceva spiritual, care ţese prin spaţiu acest veşmânt al luminii – concentrarea asupra acestui gând, vieţuirea în interiorul acestui gând nu are nimic ce ar avea de-a face cu o dogmă, ci porneşte de la un sentiment pe care îl au în comun toţi oamenii. Sau, mai departe: să resimţim căldura din natură, să simţim cum aici, odată cu căldura, în lume unduieşte ceva, un element spiritual; şi apoi, folosind

anumite afinităţi ale propriului nostru organism cu senzaţiile sentimentului de iubire, să ne concentrăm asupra gândului: Cum poate fi spirituală căldura, cum trăieşte ea pulsând prin lume? Să ne adâncim în ceea ce putem învăţa studiind intuiţiile care ne sunt date de ştiinţa ocultă modernă, şi apoi să ne sfătuim cu cei care ştiu ceva în acest domeniu despre cum trebuie să ne concentrăm în mod corect pe gânduri care să fie gânduri cosmice, gânduri universale. Şi, în continuare, înnobilarea, purificarea sentimentelor morale, prin care ajungem la înţelegerea faptului că ceea ce noi simţim pe tărîm moral este o realitate, prin care vom depăşi ideea preconceptă că sentimentele noastre morale nu au decât o valoare efemeră, şi ne va fi limpede că ceea ce simţim acum continuă să trăiască mai departe ca acţiune morală, ca entitate, ca fiinţă morală. Astfel, omul învaţă să simtă o responsabilitate pentru faptul că se găseşte plasat în lume cu ceea ce sunt sentimentele sale morale. Întreaga viaţă esoterică este în esenţă îndreptată spre acest element general uman.

Astăzi însă urmează să arătăm la ce conduc exerciţiile care au ca punct de plecare lucrurile la care putem ajunge prin natura noastră omenească, atunci când ne lăsăm conduşi de această natură omenească, dar într-o stare trează, de autoexaminare. Dacă pornim de la aceasta, ajungem să slăbim legătura dintre corpul nostru eteric şi corpul nostru fizic şi să dobândim o altfel de cunoaştere decât cunoaşterea obişnuită. Este ca şi cum am naşte din noi înşine un al doilea om, astfel încît nu mai suntem atât de strâns legaţi de corpul nostru fizic ca înainte, ca şi cum suntem cu corpul nostru eteric şi corpul nostru astral într-un înveliş exterior, în momentele cele mai frumoase ale vieţii, şi prin aceasta ne simţim liberi faţă de instrumentul

corpului fizic. Asta este ceea ce obţinem. Suntem, desigur, conduşi să cunoaştem adevărata esenţă a corpului fizic, să vedem acţiunea pe care el o exercită asupra noastră atunci când ne aflăm în el. Putem observa acţiunea pe care corpul fizic o are asupra noastră doar dacă reuşim într-o anumită măsură să ieşim în afara lui. Aşa cum şarpele care năpârleşte îşi poate vedea din afară pielea ca pe un obiect exterior, simţinând-o însă în acelaşi timp ca făcând parte din el, tot astfel noi învăţăm în primul stadiu al iniţierii să ne simţim liberi faţă de corpul nostru fizic şi, în consecinţă, să îl cunoaştem. Atunci, pe nesimţite, ne cuprind sentimente cu totul aparte, pe care, pentru început, le putem descrie după cum urmează.

Există atâtea vieţuiri pe drumul iniţierii încât niciodată nu le poţi descrie pe toate. În ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** găsiţi multe dintre acestea; dar multe altele nu sunt menţionate acolo. Prima experienţă pe care o putem face, pe care o poate face aproape orice om care păşeşte din viaţa exterioară pe drumul cunoaşterii, constă într-un sentiment care îl face să spună: Desigur, nu eu mi-am făcut acest corp fizic aşa cum este şi cum îmi apare mie. În niciun caz eu nu mi-am construit singur acest corp fizic, prin care sunt atras să fiu ceea ce am devenit pe acest Pământ. Dacă nu aş fi avut acest corp, atunci nici Eul, pe care eu îl consider idealul meu cel mai înalt, nu s-ar fi unit cu mine. Am devenit ceea ce sunt numai prin faptul că am primit corpul meu fizic gata făurit pe măsura mea. Din toate acestea ia naştere mai întâi un fel de amărăciune în noi, de mânie faţă de puterile cosmice care au ordonat astfel lucrurile. Este uşor să spui: Nu vreau să am această mânie. Dar când după aceea ţi se revelează întreaga maiestate, trista maiestate a ceea ce am devenit prin felul în care suntem uniţi cu corpul nostru

fizic, este un spectacol copleşitor şi nu putem resimţi decât mânie, ură şi amărăciune faţă de puterile cosmice care au făcut ca noi să devenim astfel. Acum educaţia noastră ocultă trebuie să fie destul de avansată pentru a putea să învingem această amărăciune şi, pe o treaptă mai înaltă, să ne spunem că noi înşine, cu fiinţa noastră întreagă, cu individualitatea noastră care a coborât deja în încarnări, suntem totuşi răspunzători de ceea ce a devenit corpul nostru fizic. Odată învins acest sentiment de amărăciune, vieţuim o impresie despre care am vorbit adesea: Acum ştiu că eu însumi sunt cel care apare aici drept forma modificată a existenţei mele fizice. Acesta sunt eu înumi! Nu am ştiut nimic despre entitatea mea fizică, numai datorită faptului că ea m-ar fi strivit cu totul.

Ne aflăm la momentul important al întâlnirii cu Păzitorul pragului. Dacă am ajuns atât de departe, dacă prin rigoarea cu care am efectuat exerciţiile reuşim să vieţuim ceea ce tocmai am spus aici, ajungem, dinăuntrul naturii universal-umane, să ne cunoaştem pe noi înşine aşa cum suntem în prezent, cum am devenit în forma noastră actuală ca rezultat al încarnărilor precedente. Dar cunoaştem, de asemenea, şi că putem resimţi cea mai adâncă durere, şi că trebuie să ne ridicăm, trudind, deasupra acestei dureri, pentru a birui existenţa noastră actuală. Iar pentru acela care este destul de avansat, care a trăit sentimentele în toată intensitatea lor şi care l-a întâlnit pe Păzitorul pragului, apare în mod necesar un tablou-imaginaţiune, un tablou pe care nu şi-l proiectează arbitrar în faţa sufletului, aşa cum se întâmplă în iezuitism, prin imagini împrumutate din Biblie, ci îl vieţuieşte prin ceea ce a simţit în mod general-uman, prin ceea ce este el. Prin aceasta lui i se revelează, bineînţeles, imaginea omului ideal divin, care trăieşte ca şi noi într-un corp fizic, dar care

ca şi noi resimte tot ceea ce poate aduce cu el un corp fizic. Ispitirea şi imaginea Ispitirii care ne este zugrăvită în Evangheliile sinoptice [Nota 27], conducerea lui Christos Iisus pe munte, promisiunea de a stăpâni lucrurile acestei lumi, tentaţia de a se ataşa de realităţile exterioare, ispita de a rămâne ancorat în materie, pe scurt, ispita de a rămâne la pragul la care stă Păzitorul pragului şi de a nu păşi dincolo de el, aceasta ne apare în imaginea ideală, grandioasă, a lui Christos Iisus pe munte, cu Ispititorul alături. Ea ni s-ar înfăţişa chiar dacă noi nu am auzit niciodată cevă despre Evanghelii. Înţelegem atunci că cel care a scris povestea Ispitirii a povestit propria sa experienţă, că el L-a văzut în Spirit pe Christos Iisus şi pe Ispititor. Ştim atunci că este adevărat, adevărat în Spirit, că cel care a scris Evangheliile a descris ceva ce noi înşine putem vieţui, chiar dacă n-am şti nimic despre Evanghelii.

Suntem astfel conduşi spre o imagine întru totul asemănătoare celei din Evanghelii. Atunci noi ne cucerim acel lucru scris în Evanghelii. Niciun element nu intră în noi prin sugestie, totul apare din profunzimile naturii noastre. Noi pornim de la ceea ce este universal-uman şi dăm naştere din nou Evangheliilor prin viaţa noastră ocultă, simţindu-ne în deplin acord cu evangheliştii.

Un alt sentiment pune stăpmire apoi pe noi, un fel de nouă etapă pe drumul ocult. Simţim că Ispititorul care ni s-a revelat aici creşte până la a deveni o fiinţă puterică, ce stă în spatele tuturor fenomenelor din Cosmos. Da, facem cunoştinţă cu Ispititorul, dar noi învăţăm puţin câte puţin să-l apreciem, într-un anumit fel. Învăţăm să spunem: Lumea care se întinde în faţa noastră poate să fie acum Maya sau altceva, ea îşi are justificarea ei; ea ne-a revelat ceva. Acum apare un nou sentiment, care, de asemenea, poate fi descris intr-un mod foarte concret de către cel care

împlineşte toate condiţiile unei iniţieri rosicruciene. El are conştienţa: Noi aparţinem Spiritului, care trăieşte în toate lucrurile şi de care noi trebuie să ţinem seama. Nu putem vedea ce se ascunde în Spirit dacă nu ne dăruim Spiritului. Şi atunci ne cuprinde teama! Oricare adevărat cercetător spiritual trebuie să facă experienţa acestei frici, prin faptul că resimte imensitatea spiritului cosmic care impregnează întreaga lume. Această frică este prezentă, stă în faţa noastră şi noi simţim în acelaşi timp propria noastră neputinţă; mai simţim şi ce am fi devenit în cursul evoluţiei pământeşti sau a lumii, simţim existenţa noastră bicisnică, care este atât de departe de existenţa divină. În faţa idealului cu care trebuie să ne identificăm şi a efortului colosal care urmează să ne conducă spre acest ideal ne cuprinde teama. Şi aşa cum prin esoterism trebuie să simţim cât de mare trebuie să fie efortul nostru, tot aşa trebuie să simţim şi această teamă, ca o luptă în care noi singuri ne-am angajat, o luptă cu spiritul lumii. Şi dacă am realizat această micime a noastră şi necesitatea că trebuie să luptăm pentru a ne atinge idealul, pentru a ne uni cu ceea ce acţionează şi ţese în Univers, dacă simţim aceasta înfricoşaţi, abia atunci putem lepăda teama şi ne putem angaja pe calea, pe căile care ne conduc către idealul nostru. Dar în timp ce simţim aceasta cu toată intensitatea, în faţa noastră se înalţă din nou o imaginaţiune puternică. Chiar dacă n-am fi citit niciodată o Evanghelie, chiar dacă oamenii nu ar fi avut niciodată acest document exterior, în faţa ochiului nostru clarvăzător apare, ca o imagine spirituală, următorul tablou: suntem conduşi într-un loc solitar, unde în faţă ne stă imaginea omului ideal, care resimte în trupul omenesc toate fricile, dilatate la infinit, care vin să ne asalteze în acest moment. În faţa noastră stă imaginea lui Christos în grădina Ghetsimani, care vieţuieşte

infinit mai puternic teama pe care noi înşine trebuie să o resimţim pe drumul cunoaşterii – teamă care îi provoacă pe frunte sudoare de sânge. Această imagine intervine într-un anumit punct al drumului nostru ocult, fără ajutorul vreunui document exterior. Şi în faţa noastră, pe drumul ocult, stau, precum două coloane puternice, povestea Ispitirii vieţuită spiritual şi scena de pe Muntele Măslinilor, de asemenea trăite spiritual. Şi atunci înţele¬gem cuvintele: Vegheaţi şi rugaţi-vă [Nota 28], trăiţi în rugăciune, pentru ca să nu fiţi ispitiţi să vă opriţi pe drum, ci să păşiţi mereu înainte!

Aceasta se cheamă să vieţuieşti întâi Evanghelia; înseamnă să retrăieşti totul în aşa fel încât să poţi să scrii singur evenimentele pe care le-au descris evangheliştii. Căci cele două tablouri despre care tocmai am vorbit nu avem nevoie să le scoatem dintr-o Evanghelie; noi le putem scoate din propriul nostru interior, din sanctuarul cel mai intim, din Sfânta Sfintelor sufletului nostru. Nu este nevoie ca un maestru să vină să ne spună: Tu trebuie să-ţi pui în faţă ca imaginaţiune istorisirea Ispitirii şi scena de pe Muntele Măslinilor, ci este destul să îţi reprezinţi ceea ce poate fi dezvoltat ca meditaţie, ca purificare a sentimentelor general-umane etc. Vom putea face atunci să apară imaginaţiunile conţinute în Evaghelie, fără a fi constrânşi de cineva.

Calea preconizată de curentul spiritual iezuit, de care v-am vorbit ieri, porneşte mai întâi de la Evanghelii, pentru ca apoi să retrăiască ceea ce este povestit acolo. Drumul pe care vi l-am descris astăzi arată că acela care se angajează pe calea spirituală trebuie mai întâi să vieţuiască în mod ocult cele ce au legătură cu propria sa viaţă şi, prin aceasta, să poată vieţui prin el însuşi tablourile, imaginaţiunile conţinute în Evanghelii.

CONFERINŢA a III-a
Trei surse de cunoaştere a tainelor creştine: Evangheliile, cercetarea clarvăzătorilor, credinţa, ca o cale de cunoaştere de sine şi a lui Christos. Transmiterea funcţiei de judecător karmic lui Christos. Iisus din Nazaret a fost un om obişnuit, nu un Iniţiat, precum Apollonius din Tyana. Raportul individualităţii lui Christos faţă de corpul lui Iisus din Nazaret, în opoziţie cu raportul individualităţii lui Apollonius faţă de corpul său. Căderea în păcat şi compensarea prin Christos. Doi martori ai credinţei: Pascal şi Soloviov.

Karlsruhe, 7 octombrie 1911

Ceea ce urmează să ne preocupe acum este raportul care există între conştienţa religioasă şi acea ştiinţă, acea cunoaştere pe care omul o poate dobândi din lumile superioare, în general, şi – lucru care are legătură cu tema noastră – în special cu acea cunoaştere despre relaţia lui Christos Iisus cu aceste lumi superioare, care se poate obţine cu ajutorul forţelor clarvăzătoare superioare. Căci dumneavoastră vă este clar, desigur, că până acum evoluţia creştinismului a fost de aşa natură încât pentru cei mai mulţi oameni n-a fost posibil ca ei să ajungă la tainele faptului christic prin propria lor cunoaştere clavăzătoare. Cu alte cuvinte, trebuie să recunoaştem: creştinismul a pătruns în foarte multe inimi, el a fost înţeles într-o anumită măsură de nenumărate suflete, fără ca aceste inimi şi suflete să fi fost în stare să-şi înalţe privirea către lumile superioare, pentru ca din cunoaşterea acestor lumi să ajungă la contemplarea clarvăzătoare a ceea ce s-a petrecut pentru evoluţia omenirii prin Misteriul de pe Golgota şi tot ceea ce se leagă de el. Trebuie de aceea să

facem o deosebire foarte clară între aplecarea religiilor către Christos şi aplecarea spre cunoaşterea lui Christos a cuiva care încă nu ştie nimic despre cercetarea suprasensibilă şi care poate fi ştiut fie direct prin conştienţa clarvăzătoare, fie dacă, dintr-un motiv oarecare, tainele creştinismului îi sunt împărtăşite de către nişte cerecetători clarvăzători.

Acum, desigur, cu toţii veţi fi de acord că în cursul secolelor care au trecut după Misteriul de pe Golgota au existat totdeauna oameni, la toate nivelurile de cultură spirituală, care şi-au mărturisit în adâncul vieţii lor lăuntrice adeziunea faţă de misterele creştine. Acest fapt trebuie să vi se pară, în fond, cu totul firesc, dacă aţi reţinut cele ce s-au spus chiar de curând în unele conferinţe ale mele [Nota 29]; căci într-adevăr, abia în secolul al XX-lea – acest lucru a fost spus de foarte multe ori – va avea loc, într-un anumit fel, o repetare a Evenimentului christic, din acest moment facultăţile generale de cunoaştere ale oamenilor începând să ia un curs ascendent, permiţând tot mai multor oameni să ajungă, în viitoarele trei milenii, la contemplarea directă a lui Christos Iisus, chiar fără o pregătire deosebită pentru clarvedere. Ceea ce nu era cazul până în prezent. Până acum nu au existat, să zicem aşa, decât două sau – poate vom reuşi să arătăm chiar astăzi – trei surse de cunoaştere a misterelor creştine pentru acei oameni ce nu au ajuns pe cale naturală la viziuni suprasensibile.

Prima sursă au fost Evangheliile şi tot ceea ce ne spun Evangheliile sau tradiţia legată de acestea. Cealaltă sursă decurgea din faptul că întotdeauna au existat oameni clarvăzători care şi-au putut adânci privirea în lumile superioare şi care, din propria cunoaştere, au putut transpune în cuvinte faptele Evenimentului christic, şi

acestora li s-au alăturat oameni, la o Evanghelie eternă ce, să zicem aşa, putea fi comunicată necontenit lumii prin oamenii clarvăzători. Acestea par să fie, iniţial, singurele două surse de cunoaştere existente în cadrul evoluţiei omenirii creştine de până acum.

Dar începând din secolul al XX-lea se mai adaugă una. Ea apare prin aceea că la tot mai mulţi oameni are loc o extindere, o intensificare a forţelor de cunoaştere, şi asta fără ajutorul meditaţiilor, a concentrărilor sau a altor exerciţii. Un număr din ce în ce mai mare de oameni ajung să poată reface – aşa cum am mai spus în repetate rânduri – prin ei înşişi experienţa lui Pavel pe drumul Damascului. Şi prin aceasta va începe o nouă epocă, despre care putem spune: Ea aduce un mod de contemplare directă a însemnătăţii şi a entităţii lui Christos Iisus.

Vă veţi întreba acum, desigur: Care este de fapt diferenţa dintre contemplarea lui Christos Iisus, aşa cum a fost ea totdeauna posibilă pentru conştienţa clarvăzătoare ca urmare a unei evoluţii esoterice, şi cea pe care, fără a urma această evoluţie esoterică, o vor avea oamenii în cursul următoarelor trei milenii, începând cu secolul al XX-lea?

Există aici, fără îndoială, o diferenţă considerabilă. Şi ar fi fals să crezi că ceea ce vede azi clarvăzătorul în lumile superioare despre Evenimentul christic datorită dezvoltării sale clavăzătoare şi ceea ce au văzut clarvăzătorii după Misteriul de pe Golgota privitor la acest eveniment ar fi exact acelaşi lucru cu ceea ce va deveni vizibil pentru un număr tot mai mare de oameni. Sunt două lucruri cu totul diferite. Şi pentru a înţelege în ce constă diferenţa între acestea trebuie să interogăm mai întâi cercetarea clarvăzătoare în legătură cu motivul care face ca, începând din secolul al XX-lea, Christos Iisus să

pătrundă tot mai mult în conştienţa obişnuită a oamenilor. – Motivul apare în cele ce urmează.

După cum la începutul erei noastre, pe plan fizic, în Palestina a avut loc un eveniment în care Christos a jucat rolul esenţial, un eveniment care are importanţă pentru întreaga omenire, tot astfel în cursul secolului al XX-lea, către sfârşitul secolului, va avea loc un eveniment important; desigur, acesta nu se va desfăşura în lumea fizică, ci în lumile superioare, şi anume în acea lume pe care noi o numim pentru început lumea etericului. Şi acest eveniment va avea aceeaşi importanţă fundamentală pentru evoluţia omenirii ca şi Evenimentul din Palestina de la începutul erei noastre. Aşa cum noi trebuie să spunem că pentru Christos însuşi drama Golgotei a însemnat moartea unui Dumnezeu şi victoria unui Dumnezeu asupra morţii – în ce mod trebuie înţeleasă aceasta urmează să mai discutăm; faptul nu s-a mai întâmplat niciodată până atunci şi nici nu se va mai întâmpla după aceea –, tot astfel în viitor va avea loc un eveniment de o profundă importanţă, numai că el nu se va împlini pe planul fizic, ci în lumea eterică. Şi prin faptul că se împlineşte acest eveniment, că Christos însuşi va lua parte la acest eveniment, se creează posibilitatea ca oamenii să înveţe să-l vadă, să-L contemple pe Christos.

Dar despre ce eveniment este vorba?

Este vorba de faptul că în secolul al XX-lea o anumită funcţie din Univers ce priveşte evoluţia umană este preluată de Christos – şi aceasta într-un mod mult mai radical decât a fost cazul până în prezent. Cercetarea ocultă, cercetarea clavăzătoare ne învaţă că, într-adevăr, în zilele noastre se petrece un lucru important, şi anume acela că Christos devine Stăpânul karmei pentru evoluţia omenirii. Şi acesta este începutul a ceea ce găsim exprimat

şi în Evanghelii: El va reveni pentru a separa, sau pentru a provoca starea de criză pentru cei vii şi pentru cei morţi. – Numai că, în sensul cercetării oculte, acest eveniment nu trebuie înţeles ca şi când ar fi un eveniment unic, ce trebuie să aibă loc pe planul fizic, ci că el se leagă de întreaga evoluţie viitoare a omenirii. Şi în timp ce creştinismul şi evoluţia creştină de până în prezent au însemnat un fel de pregătire, acum intervine un fapt nou şi important: Christos devine Stăpânul karmei; Lui îi revine în viitor sarcina de a stabili bilanţul nostru karmic, de a hotărî raportul dintre activul şi pasivul vieţii noastre.

Tot ceea ce se spune acum este în general cunoscut de ocultismul occidental de multe secole şi niciun ocultist care ştie despre ce este vorba nu va nega aceste lucruri. Dar, în special în ultima vreme, acestea au fost atent revizuite prin toate metodele cercetării oculte. Să încercăm să ne facem o idee mai precisă despre cele spuse acum.

Dacă vă adresaţi celor care cunosc ceva lucruri adevărate despre aceste probleme, cu toţii vă vor confirma un fapt, care însă pentru a fi rostit, să spunem aşa, cerea mai întâi momentul actual al dezvoltării antroposofice; căci tot ceea ce poate face sufletul nostru apt să primească un atare fapt trebuie mai întâi să fie adunat la un loc. Cu toate acestea, dacă vreţi să cercetaţi, puteţi găsi şi în literatura ocultă expresii referitoare la aceasta. Dar eu nu voi face niciun fel de referire la literatură ci voi analiza numai faptele corespunzătoare.

În expunerea anumitor probleme, chiar şi a celor ridicate de mine, a trebuit să se descrie lumea de fapte ce intră în discuţie atunci când omul trece prin poarta morţii. Există un număr mare de oameni, în special cei care au trecut prin etapele de dezvoltare ale civilizaţiei occidentale, care, în momentul următor desprinderii

corpului eteric, la moarte, vieţuiesc un fapt foarte precis – aceste lucruri nu sunt însă identice pentru toţi. Noi ştim că trecerea omului prin poarta morţii coincide cu părăsirea de către el a corpului fizic. Atunci omul mai rămâne un scurt timp legat de corpul său eteric; apoi, puţin câte puţin, corpul său astral şi Eul se desprind la rândul lor de corpul eteric. Noi ştim că el ia cu sine un extract din corpul eteric; mai ştim şi că corpul eteric urmează în principal alte căi, în general el fiind încredintat ansamblului Cosmosului. Fie că el se dizolvă complet, ceea ce însă nu se întâmplă decât în anumite situaţii de imperfecţiune, fie că el continuă să subziste sub o formă închegată de forţe active. – După ce şi-a lepădat acest corp eteric, omul intră în regiunea Kamaloka, în perioada de purificare din lumea sufletească. Dar înainte de a intra în această perioadă de purificare din lumea sufletească se face o experienţă cu totul specială, despre care, aşa cum s-a spus, nu s-a vorbit până acum, fiindcă faptul trebuia întâi să se coacă. Dar acum aceste lucruri pot fi pe deplin receptate de către cei care pot judeca în mod real ceea ce vrem noi să analizărn aici. Omul vieţuieşte aici întâlnirea cu o entitate bine definită, care îi prezintă bilanţul său karmic. Această individualitate, situată acolo ca un fel de contabil al forţelor karmice, era pentru un mare număr de oameni figura lui Moise. De unde şi formula utilizată în Evul Mediu, care provine de la rosi¬crucieni: În momentul mortii Moise îi prezintă omului registrul păcatelor sale [Nota 30] – nu este o exprimare foarte exactă, dar asta nu are acum importanţă – şi îi arată totodată Legea aspră, pentru ca el să recunoască în ce măsură s-a îndepărtat de la această Lege strictă după care ar fi trebuit să se conducă.

În epoca noastră această funcţie trece – faptul are o importanţă deosebită – de la Moise la Christos Iisus, în

viitor omul având a-L întâlni din ce în ce mai mult pe Christos Iisus ca judecător la său, ca judecătorul său karmic. Iată evenimentul suprasensibil. Aşa cum pe plan fizic, la începutul erei noastre, s-a petrecut Evenimentul din Palestina, în epoca noastră, în lumea imediat superioară nouă, are loc această preluare a funcţiei de judecător karmic de către Christos Iisus. Acest lucru are drept consecinţă în lumea fizică faptul că omul va dezvolta tot mai mult în viitor sentimentul că, prin tot ceea ce face, el iniţiază ceva pentru care trebuie să dea socoteală lui Christos. Şi acest sentiment, care apare de aici înainte cu totul natural în cursul evoluţiei omenirii, se va metamorfoza, astfel încât sufletul se umple cu o lumină, care treptat începe să iradieze din omul însuşi, iar aceasta va ilumina entitatea lui Christos în lumea eterică. Cu cât acest sentiment, care va avea o importanţă mult mai mare decât conştiinţa abstractă, se va dezvolta mai mult, cu atât făptura eterică a lui Christos va deveni mai vizibilă în secolele viitoare. Vom trata acest subiect într-un mod şi mai precis în zilele care urmează şi vom vedea atunci că aici avem un eveniment cu totul nou, care se va răsfrânge asupra evoluţiei christice a omenirii.

Să vedem însă mai întâi cum a decurs evoluţia christică pe planul fizic pentru conştienţa neclarvăzătoare şi să ne întrebăm: Nu există oare şi o a treia cale, în afara celor două caracterizate deja?

Într-adevăr, de-a lungul evoluţiei creştine a existat întotdeauna această a treia cale şi ea trebuia să existe. Căci evoluţia omenirii nu s-a ghidat niciodată după părerile oamenilor, ci după faptele obiective. De-a lungul secolelor au existat o mulţime de păreri cu privire la Christos, fără de care conciliile, adunările ecleziastice şi teologii nu ar mai fi avut de ce să poarte atâtea discuţii în contradictoriu, iar în

epoca noastră, putem spune, există tot atâtea concepţii despre Christos câti oameni sunt. Dar realităţile nu ţin seama de concepţiile oamenilor, ci de forţele reale existente în cursul evoluţiei omenirii. Aceste realităţi ar putea fi recunoscute de un număr mult mai mare de oameni, de pildă, chiar prin simpla analiză a conţinuturilor Evangheliilor, dacă ar avea răbdare, dacă nu ar fi atât de pripiţi şi părtinitori în analizarea obiectivă a faptelor. Cei mai mulţi oameni au fost înclinaţi să-şi facă o imagine despre Christos nu după realitate, ci după preferinţele lor, după felul în care ei şi-L reprezintă ca ideal. Şi într-o anumită măsură trebuie să recunoaştem că acelaşi lucru îl fac astăzi şi teosofii de toate nuanţele. Dacă, de exemplu, în cadrul literaturii teosofice a devenit foarte popular obieceiul de a se vorbi de individualităţi omeneşti superior evoluate [Nota 31], care au câştigat un anumit avans în evoluţie, acesta este un adevăr pe care niciun om care gândeşte concret nu-l poate contesta. Noţiunea de Maestru, de individualitate superioară, noţiunea de Iniţiat chiar, trebuie să fie admise de o gândire concretă. Ca să le respingi ar trebui să nu admiţi noţiunea de evoluţie. Dacă însă privim acum noţiunea de Maestru sau de Iniţiat trebuie să spunem: Această individualitate este una care a trecut prin numerose încarnări, care prin exerciţii, printr-o viaţă plină de cucernicie, a dobândit ceva diferit faţă de ceilalţi oameni, ea devansând restul omenirii şi însuşindu-şi forţele pe care ceilalţi oameni nu şi le vor însuşi decât în viitor. Este acum cu totul firesc ca cel care şi-a dobândit această concepţie despre astfel de individualităţi din cunoaşterea teosofică să încerce un sentiment de profundă veneraţie faţă de individualităţile Maeştrilor, ale Iniţiaţilor etc. Şi dacă de la această noţiune urcăm şi mai sus, către o viaţă atât de sublimă, cum ni se pare a fi cea a lui Buddha,

încât, în spiritul cunoaşterii teosofice, mărturisim: Buddha [Nota 32] trebuie privit ca unul dintre cei mai mari Iniţiaţi – atunci în cugetul, în raţiunea şi sentimentele noastre putem dobândi o relaţie sufletească, un raport faţă de această individualitate.

Când însă acum, pe solul unei astfel de cunoaşteri şi simţiri teosofice, teosoful se apropie de chipul lui Christos Iisus, în el se naşte ca de la sine înţeles nevoia – nu putem tăgădui că într-un anumit sens este chiar normal ca această nevoie să se nască – de a lega pe Christos Iisus al său de aceeaşi noţiune ideală pe care şi-a făcut-o despre un Maestru, despre un Iniţiat, poate chiar despre Buddha. Şi poate el va fi tentat să afirme: Şi Iisus din Nazaret trebuie privit în acelaşi fel ca un mare Iniţiat! Această părere preconcepută ar răsturna cunoaşterea adevăraţei entităţi christice cu capul în jos. Ea n-ar fi decât o idee preconcepută, chiar dacă una perfect plauzibilă. Căci cum ar putea cineva, care şi-a dobândit raportul cel mai profund, cel mai intim cu Christos, să nu-l aşeze pe purtătorul Fiinţei christice pe aceeaşi linie cu un Maestru, cu un Iniţiat, cu Buddha, de pildă? Cum să nu facă aşa ceva? Acest lucru ni se pare cu totul firesc. Unui astfel de om a nu face aceasta i s-ar părea poate o desconsiderare a lui Iisus din Nazaret. – Prin aceasta suntem şi tentaţi să nu ne ghidăm după realităţi cel puţin aşa cum transpar ele din tradiţia care ni s-a transmis.

Un lucru însă ar putea fi recunoscut de către orice om din aceste fapte care ni s-au transmis, numai să vrea să pătrundă ceea ce se poate constata la o privire nepărtinitoare a documentelor şi transpare printre rânduri, în ciuda tuturor concluziilor conciliilor, în ciuda a ceea ce au scris diverşi oameni, Părinţi ai Bisericii, predicatori ecleziaşti etc.: faptul că Iisus din Nazaret nu

poate fi numit, de exemplu, un Inițiat. Căci oricine se poate întreba: Unde, în tradiție sau în moștenirea lăsată, apare ceva care să ne facă să aplicăm noțiunea de Inițiat, așa cum o cunoaștem noi din învățătura teosofică, lui Iisus din Nazaret? Un lucru a fost evidențiat chiar din primele timpuri ale creștinismului, și anume că cel care este numit Iisus din Nazaret era un om ca toți, ceilalți, un om slab ca toți ceilalți. Și cel mai aproape de sensul a ceea ce a venit în lume sunt cei care susțin vorbele: Iisus a fost un om obișnuit! Așadar, în cele ce ni s-au lăsat moșternire, dacă le analizăm temeinic, nu există, de fapt, nimic care să ne facă să recunoaștem noțiunea de Inițiat. Iar dacă dumneavoastră vă amintiți ceea ce s-a spus în conferințele trecute despre evoluția unuia dintre copiii Iisus [Nota 33], în care a trăit Zarathustra până la doisprezece ani, și despre evoluția celuilalt copil Iisus, în care Zarathustra a trăit ulterior până la treizeci de ani, vă veți spune: Aici avem de-a face cu un om deosebit, cu un om la ființa căruia întreaga istorie, întreaga evoluție a lumii a făcut, într-un fel, cele mai mari pregătiri, fie și numai pentru că ea a creat două corpuri omenești, făcând ca unul să fie locuit până la doisprezece ani, celălalt de la doisprezece la treizeci de ani, de individualitatea lui Zarathustra. Dar tot așa ne vom spune: Prin aceea că aceste două. făpturi Iisus erau individualități atât de marcante, înseamnă că și Iisus din Nazaret ocupă un rang înalt, dar el nu a avansat pe aceeași cale pe care o urmează o individualitate-inițiat, care pășește continuu de la o încarnare la alta.

Făcând totuși abstracție de faptul că în al treizecilea an individualitatea christică pătrunde în corpul lui Iisus din Nazaret, trebuie spus că însuși Iisus din Nazaret părăsește acest corp, și din momentul Botezului în Iordan avem de-a face – dacă acum nu vorbim de Christos – cu un om pe care,

în sensul cel mai exact al cuvântu¬lui, îl putem cataloga drept un simplu om, numai că el este purtătorul lui Christos. Dar noi trebuie să facem distincţie între purtătorul lui Christos şi Christos însuşi din acest purtător. În acest corp, care este purtătorul lui Christos, nu mai locuia individualitatea omenească ce atinsese o treaptă de evoluţie deosebit de înaltă, căci acest corp fusese părăsit de individualitatea lui Zarathustra. Evoluţia pe care o arătase mai înainte Iisus din Nazaret, această treaptă de evoluţie provenea din aceea că în el trăia individualitatea lui Zarathustra. Însă, după cum ştim, această natură omenească a fost părăsită de individualitatea lui Zarathustra. Acesta este motivul pentru care această natură omenească, imediat după luarea sa în stăpânire de către individualitatea christică, a fost asaltată de tot ceea ce emană din natura omenească, adică de Ispititor. Tot acesta este şi motivul pentru care Christos a cunoscut toate îndoielile şi grijile ce ne sunt descrise ca vieţuiri avute pe Muntele Măslinilor. Cine omite faptul că entitatea christică nu a locuit într-un om care să fi atins nivelul superior al unui Iniţiat, ci într-un om simplu, care nu se deosebea de ceilalţi decât prin aceea că era organismul de învelişuri corporale abandonate în care trăise Zarathustra, cine nu înţelege aceasta nu poate răzbate spre o cunoaştere adevărată a Fiinţei lui Christos. Purtătorul lui Christos era un om obişnuit, nu un Iniţiat! Abia după ce am recunoscut acest fapt ni se vor deschide unele perspective asupra întregii naturi a Evenimentului de pe Golgota şi a Evenimentelor din Palestina în general. A-l considera pe Christos Iisus un mare Iniţiat ar însemna să-l punem pe acelaşi plan cu alte naturi de Iniţiaţi. Noi nu facem asta. Ar putea exista unii oameni care să spună că noi nu facem asta pentru că, din nu ştiu de prejudecată, vrem să-l punem pe

Christos Iisus deasupra tuturor celorlalţi Iniţiaţi, să-l considerăm cel mai înalt dintre Iniţiaţi. Cei care raţionează astfel nu ştiu ceea ce trebuie să vestim în epoca noastră ca rezultate ale cercetării oculte.

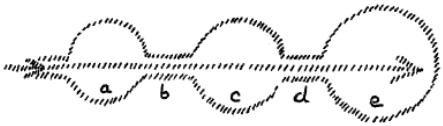
Nu este deloc vorba de a micşora cu ceva meritele celorlalţi Iniţiaţi. În cadrul concepţiei despre lume orientată după cercetările oculte ale prezentului, căreia noi îi aparţinem, se ştie, la fel de bine cum o ştiu şi ceilalţi, de existenţa unei alte importante individualităţi, contemporană cu Christos Iisus, despre care noi spunem că era un adevărat Iniţiat. Este chiar dificil, dacă nu pătrundem mai în detaliu faptele, să diferenţiem intim această fiinţă omenească de Christos Iisus, căci acest contemporan i se aseamănă într-adevăr foarte mult. Când aflăm, de pildă, că acest contemporan al lui Christos Iisus este anunţat înainte de naşterea sa printr-o apariţie cerească, faptul ne aduce aminte de vestirea lui Iisus din Evanghelii. Când auzim că acest contemporan nu ar trebui considerat ca provenind dintr-o sămânţă omenească, ci ca fiind un fiu al zeilor, acest fapt ne aduce aminte de începutul Evangheliei după Matei şi al Evangheliei după Luca. Când ni se spune apoi că naşterea sa o ia prin surprindere şi o tulbură pe mama sa, acest lucru ne aminteşte de naşterea lui Iisus din Nazaret şi de evenimentele din Bethlehem, aşa cum sunt povestite ele în Evanghelii. Când aflăm apoi că această individualitate, crescând, îi surprinde pe cei din jur prin răspunsurile pline de înţelepciune pe care le dă preoţilor, acest lucru ne aduce aminte de scena cu Iisus de doisprezece ani, în templu. Şi când, în sfârşit ni se mai spune că această individualitate a mers la Roma, că a întâlnit acolo convoiul funebru al unei tinere fete, că acest convoi a fost oprit şi că această individualitate a înviat pe cea moartă, aceasta ne aminteşte

şi de o înviere din morţi povestită de Evanghelia după Luca. Şi dacă este vorba de miracole, se povestesc nenumărate miracole ale acestei individualităţi contemporană cu Christos Iisus. Da, ea se aseamănă într-atât cu Christos Iisus încât despre ea se poveşteşte că după moarte s-a arătat oamenilor aşa cum s-a arătat Christos Iisus după moarte discipolilor Săi. Şi atunci când, dinspre partea creştină, se prezintă tot felul de argumente, fie pentru a desconsidera acest personaj, fie chiar pentru a-i nega realitatea istorică, acestea nu sunt cu nimic mai prejos decât cele care se invocă împotriva istoricităţii lui Christos Iisus însuşi. Această individualitate este cea a lui Apollonius din Tyana [Nota 34], şi despre el noi vorbim ca despre un adevărat mare Iniţiat, care a fost contemporanul lui Christos Iisus.

Dacă ne întrebăm acum care este diferenţa între a-l vieţui pe Christos Iisus şi a-l vieţui pe Apollonius din Tyana, trebuie să înţelegem mai întâi despre ce este vorba când îl vieţuim pe Apollonius.

Apollonius din Tyana este o personalitate care a trecut prin multe încarnări, care şi-a cucerit forţe înalte şi care a atins oarecum un punct culminant în încarnarea situată la începutul erei noastre. Această individualitate, pe care noi o urmărim de-a lungul multor încarnări precedente, se află, atunci când se manifestă în corpul lui Apollonius din Tyana, aici, pe scena ei pământească. Cu ea avem de-a face. Şi pentru că noi ştim că o individualitate omenească participă la construirea corpului omenesc, că aceasta nu este pur şi simplu o chestiune dual, ci că individualitatea omenească însăşi îşi elaborează forma în care există acest corp, trebuie să spunem: Corpul acestei individualităţi a fost adus până la o anumită formă în sensul acestei individualităţi. Nu acelaşi lucru îl putem

spune în ceea ce-l priveşte pe Christos Iisus. Christos a intrat în corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral al lui Iisus din Nazaret când avea treizeci de ani, nu a lucrat deci din copilărie la construirea acestui corp. În cazul individualităţii lui Christos avem de-a face cu un cu totul alt raport faţă de corp decât avea Apollonius cu corpul său. Dacă ne îndreptăm în Spirit privirea spre individualitatea lui Apollonius din Tyana, ne spunem: Există o problemă a acestei individualităţi, şi această problemă se desfăşoară ca viaţă a lui Apollonius din Tyana. Şi dacă vrem să ne reprezentăm grafic, printr-un desen exterior, cursul unei astfel de vieţi, acest lucru îl putem face în modul următor:

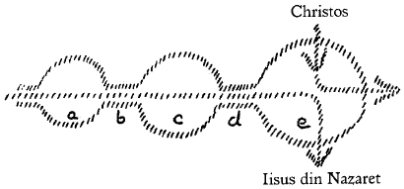

Linia orizontală indică individualitatea continuă; apoi în *a* avem o primă încarnare, după ea, în *b*, o viaţă între moarte şi o nouă naştere, apoi, în *c*, o a doua încarnare, după ea, în *d*, încă o viaţă între moarte şi o nouă naştere, apoi o a treia încarnare şi aşa mai departe. Ceea ce trece aici prin toate aceste încarnări, individualitatea omenească, este oarecum ca un fir de viaţă umană existent în afara învelişurilor existenţiale, în afara învelişurilor corpului astral, a corpului eteric şi a corpului fizic – dar şi între moarte şi o nouă naştere este în afara a ceeea ce mai subzistă din corpul eteric şi corpul astral, prin acesta firul vieţii fiind totodată mereu izolat de ceea ce este Cosmosul exterior.

Dacă vrem să caracterizăm esenţa vieţii lui Christos, va trebui să o facem într-un alt mod.

Aici trebuie să spunem: Această viaţă a lui Christos, dacă avem în vedere încarnările precedente ale lui Iisus din Nazaret, se desfăşoară oarecum în acelaşi mod. Când însă

trasăm firul vieţii trebuie să ne spunem: În al treizecilea an al vieţii lui Iisus din Nazaret individualitatea părăseşte acest corp, astfel încât începând din acest moment nu mai avem decât învelişul alcătuit din corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. Forţele pe care le dezvoltă individualitatea nu se află în învelişurile exterioare, ci în firul vieţii Eului, care trece. din încarnare în încarnare. Aşadar, forţele care au aparţinut unei individualităţi zarathustriene şi care au slujit spre pregătire în corpul lui Iisus din Nazaret pleacă odată cu individualitatea lui Zarathustra. De aceea vom spune: Ceea ce există acum drept înveliş este o organizare omenească normală, nu este însă o organizare umană care – în măsura în care priveşte individualitatea – să poată fi numită o organizare specifică Iniţiatului, ci ea este om simplu, slab. Şi acum intervine evenimentul obiectiv: în timp ce în mod obişnuit firul vieţii continuă, precum în a şi în c, aici, în e, el deviază; în schimb, entitatea christică pătrunde în organizarea triplă prin Botezul lui Ioan Botezătorul în Iordan.

Această entitate christică trăieşte de aici încolo, de la Botezul în Iordan şi până în al treizeci şi treilea an, până la Evenimentul de pe Golgota, ca entitate christică, aşa cum am explicat ,adesea. A cui problemă este deci viaţa lui Christos Iisus de la treizeci de ani până la treizeci şi trei de ani? Nu este o problemă a individualităţii care a trecut din încarnare în încarnare, ci este o problemă a acelei individualităţi care, venind din Cosmos, a intrat în corpul lui Iisus din Nazaret; este problema unei individualităţi, a unei fiinţe ce vine din adâncul Universului, ce nu a mai fost

niciodată până atunci unită cu Pământul şi care acum s-a unit cu un corp omenesc. În acest sens, evenimentele care se petrec între anii treizeci şi treizeci şi trei ai vieţii lui Christos Iisus, adică între Botezul în Iordan şi Misteriul. de pe Golgota, nu sunt evenimentele unui om; ci sunt evenimentele Dumnezeului Christos. De aceea, ceea ce se întâmplă aici nu este de ordin pământesc, ci de ordin cosmic, fiindcă toate acestea nu au, avut de-a face cu un om. Semnul că ele nu au avut nimic de-a face cu un om este, că cel care a locuit în corpul lui Iisus până la al treizecilea an al său a părăsit acest corp.

Ceea ce se întâmplă are o anumită legătură cu evenimentele care s-au petrecut înainte ca măcar un fir de viată omenească, precum cea a noastră, să fi pătruns într-o organizare fizică omenească. Trebuie să ne întoarcem în timpurile vechii Lemurii, în care pentru prima dată individualităţi omeneşti au coborât din înălţimile divine pentru a se incarna în corpuri pământeşti, să urcăm până la acel eveniment indicat de Vechiul Testament drept Ispitirea prin şarpe. Acest eveniment este de un gen cu totul remarcabil. De urmările lui au suferit toţi oamenii, pe măsură ce s-au încorporat. Căci dacă acest eveniment nu ar fi avut loc, întreaga evoluţie pe Pământ ar fi fost alta, iar oamenii ar fi trecut din încarnare în încarnare într-o stare mult mai desăvârşită. Prin aceasta însă ei au fost înglodaţi mai adânc în materie, fapt care, alegoric vorbind, este numit Căderea în păcat. Dar abia această cădere este ceea ce l-a trezit pe om la individualitatea sa actuală; aşa încât omul, ca individualitate ce trece din încarnare în încarnare, nu este răspunzător de păcatul originar. Ştim însă că spiritele luciferice sunt responsabile de păcatul originar. De aceea noi trebuie să spunem: Înainte ca omul să devină om în sens pământesc a avut loc un eveniment divin, un

eveniment suprasensibil, prin care omului i-a fost impusă o împletire tot mai strânsă cu materia. Este adevărat că prin acest eveniment omul a ajuns la forţa iubirii şi la libertate, dar prin aceasta i-a fost impus ceva ce el nu şi-ar fi putut impune prin propria sa forţă. Această împotmolire în materie nu a fost o faptă omenească, ci un act divin, care a avut loc înainte ca oamenii să fi putut participa la elaborarea destinului lor. A fost o înţelegere încheiată între puterile superioare ale evoluţiei continue şi forţele luciferice. Asupra acestor evenimente vom reveni mai în detaliu, însă, cu permisiunea dumneavoastră, vom înfăţişa doar esenţialul.

Ceea ce s-a petrecut atunci avea nevoie de o compensare. Căderea în păcat, acest fapt preomenesc petrecut în om, a avut nevoie de o compensare, care, de asemenea, nu a fost o problemă a omului, ci o chestiune a zeilor. Vom vedea că această chestiune a trebuit să se petreacă atât de jos sub planul material pe cât de sus deasupra acestui plan s-a petrecut celălalt aspect, înainte ca omul să se fi împotmolit în materie. Dumnezeu a trebuit să se cufunde tot atât de adânc în materie pe cât El le-a permis oamenilor să se adâncească în ea.

Dacă lăsati aceste fapte să actioneze asupra dumneavoastră cu întreaga lor gravitate, veţi înţelege că această încarnare a lui Christos în Iisus din Nazaret a fost o problemă care Îl privea pe Christos însuşi. Dar care a fost atunci rolul omului? Iniţial de a privi ca spectator cum Dumnezeu compensează fapta Căderii în păcat printr-o altă faptă în sens opus. Această faptă n-ar fi fost posibilă, fiind încarnat într-o personalitate de Iniţiat; căci o personalitate de Inţiat s-a eliberat prin efort propriu de efectele căderii în materie. Această acţiune a fost posibilă doar într-o personalitate cu adevărat şi total umană, care, ca om, nu ar

fi depăşit cu nimic pe ceilalţi oameni. Ea i-a depăşit doar înainte să fi împlinit treizeci de ani, nu şi după aceea. Aşadar, prin ceea ce s-a întâmplat atunci evoluţia omenirii a fost făcută părtaşă, ca la începutul evoluţiei omenirii, în epoca lemuriană, la un eveniment de ordin divin. Iar oamenii au fost făcuţi părtaşi la o problemă a zeilor, au putut-o privi, pentru că zeii trebuiau să ia în ajutor lumea fizică pentru a-şi putea regla această problemă între ei. De aceea este mult mai bine să spunem: Christos a adus zeilor răscumpărarea, pe care El nu o putea aduce decât într-un trup fizic omenesc – este cea mai bună formulă care poate fi utilizată. În ceea ce îl priveşte pe om, el a rămas să fie spectator la o problemă ce îi priveşte pe zei.

Prin aceasta natura umană a suferit unele modificări. Acest lucru oamenii l-au resimtit pur şi simplu în cursul evoluţiei lor. Şi prin acesata s-a deschis cea de a treia cale, alături de celelalte două, care au fost indicate. Spirite profund creştine au vorbit adesea despre aceste trei căi. Din lista lungă a celor pe care i-am putea numi aş alege numai doi oameni, care într-un mod cu totul remarcabil au adus mărturie pentru faptul că Christos – care începând din secolul al XX-lea poate fi contemplat cu ajutorul facultătilor omeneşti superior dezvoltate – poate fi recunoscut, simţit şi vieţuit prin sentimente care înainte de Evenimentul de pe Golgota n-ar fi putut exista sub aceeaşi formă.

Iată, de exemplu, un spirit care prin întreaga sa evoluţie sufletească poate fi considerat un adversar puternic al acelui curent pe care noi l-am definit drept iezuitism: *Blaise Pascal* [Nota 35]. El ocupă un rang foarte înalt în istoria vieţii spirituale, fiind unul care a denunţat racilele vechii Biserici, care au luat amploare, fără a cădea însă în raţionalismul modern. Ca atâtea alte spirite mari, şi el a rămas în fond singur, cu gândurile lui. Dar care este

fondul gândurilor sale de la începutul epocii moderne? Dacă încerci să aprofundezi ideile din operele sale, care sunt la îndemâna oricui, întrucât ele au apărut în ediţie de buzunar la Biblioteca Universală, şi îndeosebi din incitanta sa carte de Cugetări, accesibilă acum, vezi ce a presimţit el că ar fi devenit oamenii dacă Evenimentul christic nu ar fi avut loc. În străfundul inimii sale, Pascal s-ar fi întrebat: Ce ar fi devenit omul dacă Christos n-ar fi interevenit în evoluţia omenirii? Şi el răspunde: Noi putem simţi că omul, în sufletul său, este expus la două pericole. Primul constă în faptul că omul îl recunoaşte pe Dumnezeu ca fiind identic cu propria sa entitate: cunoaşterea lui Dumnezeu în cunoaşterea. omenirii. La ce duce ea? Dacă nu-L recunoaşte decât pe Dumnezeu, ea îl poate duce, pe om la orgoliu, trufie şi înfumurare; prin asta omul distruge forţele sale cele mai bune, pentru că le împietreşte în orgoliu şi trufie. Este o cunoaştere a lui Dumnezeu care ar fi fost totdeauna posibilă, chiar dacă niciun Christos nu ar fi venit pe Pământ, chiar dacă impulsul christic nu ar fi acţionat ca un impuls în toate inimile omeneşti. Oamenii L-ar fi putut recunoaşte oricând pe Dumnezeu, dar prin conştienţa din propriul lor piept ei ar fi devenit trufaşi. Ar mai fi putut exista însă şi oameni care se închid cunoaşterii lui Dumnezeu, care nu vor să-L recunoască pe Dumnezeu. Aceştia, dimpotrivă, nu văd decât slăbiciunea, mizeria omenească, ceea ce, în mod necesar, este urmat de disperarea omenească. Acesta ar fi al doilea pericol, cel care ameninţă sufletele celor care ar refuza cunoaşterea lui Dumnezeu. După Pascal, nu există decât aceste două posibilităţi: orgoliul sau trufia şi disperarea. Atunci, în evoluţia omenirii a intervenit Evenimentul christic, prin care fiecare om a căpătat o forţă ce îi permite nu numai să presimtă existenţa lui Dumnezeu, ci şi să înţeleagă că acest

Dumnezeu s-a făcut asemenea oamenilor, că a trăit printre ei. Singurul mijloc de vindecare a orgoliului este de a-ţi îndrepta sufletul către Christos, care s-a supus morţii pe cruce. El este însă şi singurul tămăduitor al oricărei disperări. Căci această umilinţă nu este una care te face slab, ci una care dă forţa de a invinge disperarea. În sufletul omenesc, conform lui Pascal, mijeşte ca mediator între trufie şi disperare, Vindecătorul, Mântuitorul. Acest lucru îl poate simţi orice om şi fără să fie clarvăzător. Şi asta este pregătirea pentru Christos, care începând din secolul al XX-lea va fi vizibil pentru toţi oamenii, care va învia ca vindecător al trufiei şi disperării în pieptul oricărui om, care a fost simţit şi înainte, numai că în alt fel.

Şi al doilea martor pe care aş vrea să-l amintesc, din lungul şir de oameni care simt ce poate fi propriu unui creştin, este *Vladimir Soloviov* [Nota 36], despre care am avut adesea prilejul să vorbesc. Soloviov atrage şi el atenţia asupra a două forţe din natura omenească, între care trebuie să se situeze ca mediator Christosul personal. El spune: Sufletul omenesc aspiră la două lucruri: la nemurire şi la înţelepciune sau perfecţiune morală. Dar acestea două nu sunt în mod *a priori* consubstanţiale naturii omeneşti. Căci natura omenească împărtăşeşte aceeaşi soartă cu toate naturile, iar natura nu conduce la nemurire ci la moarte. Şi, în cugetări foarte frumoase, acest mare gânditor al prezentului expune, în deplin acord cu ştiinţa exterioară, cum moartea se întinde peste tot. Dacă privim natura exterioară, cunoaşterea noastră primeşte acest răspuns: Există moarte! În noi trăieşte însă aspiraţia către nemurire. De ce? Pentru că în noi trăieşte aspiraţia către desăvârşire. Şi pentru a vedea că în noi trăieşte aspiraţia către desăvârşire, este suficient să aruncăm o privire în sufletul omenesc: Pe cât de adevărat este – spune Soloviov – că

trandafirul roşu este impregnat cu culoarea roşie, tot atât de adevărat este şi că sufletul omenesc este înzestrat cu aspiraţia către desăvârşire. Dar, adaugă Soloviov, o străduanie către desăvârşire fără aspiraţia spre nemurire este minciuna existenţei. Căci, conform filosofului, ar fi absurd ca sufletul să sfârşească precum întreaga existenţă naturală, prin moarte. Şi pentru că întreaga existenţă naturală ne spune că există moarte, sufletul omenesc este nevoit să se ridice deasupra existenţei naturale, pentru a căuta în altă parte răspunsul. Şi el spune atunci: Uitaţi-vă ce vă răspund oamenii de ştiinţă atunci când îi întrebaţi despre legătura sufletului omenesc cu natura. Ei afirmă că în natură domneşte o ordine mecanică, iar omul este integrat în ea. Şi ce vă răspund filosofii? Ei spun că o lume de gânduri goală şi abstractă ar străbate ca element spiritual toate realităţile din natură, fapt ce poate fi cunoscut pe cale filosofică. Niciuna dintre acestea nu constituie un răspuns dacă omul devine conştient şi, din lăcaşul acestei conştienţe, se întreabă: Ce este desăvârşirea? – Dacă el ajunge să îşi dea seama că trebuie să aspire la desăvârşire şi la adevăr şi dacă se întreabă ce forţă îi poate satisface acest dor, în faţa lui se deschide perspectiva unei sfere aflate deasupra naturii, care la început apare pentru sufletul său ca o enigmă, fără a cărei rezolvare sufletul omenesc se poate considera o minciună. Această sferă enigmatică este sfera harului. Nici filosofia, nici ştiinţele naturii nu pot concilia sfera harului cu existenţa; căci forţele naturii acţionează mecanic, iar forţele gândurilor au doar o realitate de gânduri. Ce are însă o realitate deplină pentru a lega sufletul cu nemurirea? [Nota 37] Este Christos personal care acţionează în lume. Şi numai Christosul cel viu, nu cel doar imaginat, poate da un răspuns. Cel care acţionează doar în

suflet lasă totuşi sufletul singur; căci sufletul nu-şi poate naşte singur sfera harului. Ceea ce se află mai sus decât natura, ceea ce stă acolo ca un fapt real precum natura însăşi, Christosul personal, Christosul istoric, El este cel care ne dă răspunsul, iar acest răspuns nu este unul imaginat ci unul real.

Şi acest filosof ajunge acum la răspunsul cel mai extraordinar, cel mai spiritual care poate fi găsit la sfârşitul epocii ce tocmai s-a încheiat, puţin înainte să se producă acel eveniment care v-a fost indicat de atâtea ori – deschiderea forţelor spre contemplarea lui Christos începând cu secolul al XX-lea.

Şi simţind această realitate, acea conştienţă, pe care Pascal şi Soloviov au descris-o în mod clasic, a fost numită credinţă. Aşa au numit-o şi alţii. Cu noţiunea de credinţă putem ajunge în ce priveşte sufletul omenesc la un conflict ciudat, în două direcţii. Parcurgeţi evoluţia noţiunii de credinţă şi punctul de vedere al criticii cu privire la acest subiect. Astăzi s-a ajuns să se spună că credinţa ar trebui dirijată prin ştiinţă şi că orice credinţă care nu se sprijină pe ştiinţă trebuie respinsă. Credinţa ar trebui, să zicem aşa, abolită şi înlocuită cu o ştiinţă. În Evul Mediu înseşi obiectele lumilor superioare erau supuse credinţei, iar credinţa era considerată ceva îndreptăţit. Însuşi nervul fundamental al protestantismului se bazează pe faptul că credinţa este privită ca ceva îndreptăţit, alături de ştiinţă. Credinţa este deci ceva ce izvorăşte din sufletul omenesc, alături de care se pune ştiinţa, care trebuie să fie comună tuturor. Este interesant să mai vedem cum un filosof, considerat de mulţi un mare filosof, *Kant* [Nota 38], n-a putut depăşi niciodată noţiunea de credinţă. Căci noţiunea sa de credinţă merge în sensul că cunoştinţele pe care omul le poate dobândi cu privire la Dumnezeu, nemurire etc.

trebuie să-i fie străluminate din cu totul alte zone; însă numai printr-o credinţă morală, nu printr-o ştiinţă.

Ideea de credinţă atinge cea mai înaltă expresie tocmai la acel filosof pe care l-am numit adineaori, la Soloviov, el fiind şi cel mai important susţinător al acesteia înainte de închiderea porţii şi indicând totodată, să zicem aşa, zorii unei lumi noi. Căci Soloviov cunoaşte o cu totul altă credinţă decât acele noţiuni de credinţă care l-au precedat. Spre ce a condus omenirea noţiunea de credinţă de până atunci? Ea a avut ca rezultat tendinţa materialist-atee spre o cunoaştere frustă a lumii exterioare – să zicem în sensul lui Luther, al lui Kant sau al monismului secolului al XIX-lea, spre o cunoaştere ce face caz de ştiinţă şi consideră credinţa ca ceva pe care sufletul omenesc l-a adoptat până la un moment dat, dintr-o slăbiciune inerentă. Noţiunea de credinţă a ajuns să fie considerată în final aşa pentru că a fost tratată drept ceva subiectiv. Dacă în secolele precedente credinţa era încă admisă ca o necesitate, secolul al XIX-lea a atacat-o tocmai pentru că s-ar afla în opoziţie cu ştiinţa, aceasta fiind ceva de natură general valabilă pentru sufletul omenesc.

Şi acum vine un filosof care, într-un anumit sens, recunoaşte noţiunea de credinţă ca un factor care facilitează ajungerea la un raport cu Christos, care până atunci nu era posibil, şi care consideră această credinţă, în măsura în care ea se raportează la Christos, o obligaţie interioară. Căci pentru Soloviov opoziţia nu este acum între „a crede şi a nu crede”; pentru el credinţa devine o necesitate prin ea însăşi. El vrea să spună că noi suntem obligaţi să credem în Christos, altfel fiind în postura de a ne autodesfiinţa şi de a face din existenţa noastră o minciună. Aşa cum apare forma de cristal într-o substanţă minerală, tot astfel apare credinţa în sufletul omenesc ca adevărata

sa natură. De aceea sufletul trebuie să spună: Dacă eu recunosc adevărul din mine însumi şi nu minciuna, trebuie să realizez în propriul meu suflet credinţa. Credinţa este pentru mine o obligaţie interioară; dar la ea nu pot ajunge decât prin fapta mea liberă. – Şi Soloviov vede ca definitoriu în acţiunea lui Christos faptul că credinţa este în acelaşi timp o necesitate şi un act moral liber. Sufletului i se va spune ceva cam în felul următor: Tu nu poţi face altceva, dacă vrei să nu te desfiinţezi pe tine, decât să-ţi dobândeşti credinţa; dar ea trebuie să fie propria ta faptă liberă! Şi acest filosof, ca şi Pascal, pune ceea ce vieţuieşte sufletul, pentru a nu se simţi pe sine o minciună, în legătură cu Christos Iisus istoric, aşa cum a intervenit el prin Evenimentele din Palestina în evoluţia omenirii. De aceea Soloviov spune: Dacă Christos nu ar fi intervenit în evoluţia omenească ca Christos istoric, aşa cum trebuie el gândit, dacă el n-ar fi făcut ca sufletul să simtă atât fapta interior-liberă cât şi necesitatea legică a credinţei, sufletul omenesc ar fi fost obligat în epoca postcreştină să se nege pe sine însuşi, să nu spună „Eu sunt" ci „Eu nu sunt!". – În sensul acestui filosof, evoluţia în perioada postcreştină ar fi însemnat o continuă împletire a sufletului omenesc cu conştienţa interioară a lui „Eu nu sunt!". Însă din momentul în care se încumetă să-şi atribuie lui însuşi existenţa, verbul a fi (*n. t.*), el nu are altă soluţie decât să se refere la Christos Iisus istoric.

Prin această a treia cale avem, aşadar, şi pentru domeniul exterior, exoteric, un progres, cel pe calea credinţei. Acela care nu poate privi singur în lumea spirituală Îl poate recunoaşte pe Christos prin vestirile Evangheliilor. El Îl poate, de asemenea, recunoaşte pe Christos ascultând ceea ce i-a spus întotdeauna conştienţa clarvăzătoare: Dar, de fapt, au existat trei căi; pe deasupra, cea a cunoaşterii de sine, iar ea

conduce – aşa cum ne spun cei doi martori menţionaţi şi, odată cu ei, miile de oameni care au făcut aceeaşi experienţă – la certitudinea că procesul cunoaşterii de sine. din perioada postcreştină este o imposibilitate fără alăturarea lui Christos Iisus persoanei omului; că sufletul trebuie fie să se nege pe sine, fie, dacă vrea să îşi afirme Sinea, să-L afirme odată cu ea pe Christos Iisus.

De ce acest lucru nu a fost la fel în timpurile precreştine vom vedea în zilele următoare.

CONFERINŢA a IV-a
De la credinţa în Christos la contemplarea lui Christos. Vieţuirea Logosului în epoca precreştină şi cea creştină. Presentimentul Misteriului de pe Golgota la Richard Wagner, ca exemplu al unei dispoziţii pline de devoţiune faţă de adevărurile lumii spirituale. Evangheliile primite moştenire şi Cronica Akasha. Hieronimus şi Evanghelia după Matei. Calea de la trăirea afectivă interioară a lui Christos la iniţierea creştină.

Karlsruhe, 8 octombrie 1911

Dacă vă amintiţi cele spuse ieri la sfârşitul conferinţei noastre, veţi putea probabil rezuma conţinutul acestei conferinţe în următoarele cuvinte: După Evenimentele din Palestina, după Misteriul de pe Golgota, până la începutul epocii despre care am vorbit în repetate rânduri şi în zorii căreia ne aflăm întru câtva astăzi, omul putea să ajungă exoteric, pe diferite căi, la un fel de vieţuire a impulsului lui Christos, o vieţuire *anterioară* iniţierii propriu-zise. Am arătat că una din aceste căi este cea care trece prin

Evanghelii, prin Noul Testament. Căci, din tot ceea ce s-a spus, noi putem conchide că Evangheliile, dacă primim în suflet conţinutul acestora şi îl lăsăm să acţioneze în mod corespunzător asupra noastră, scot efectiv la lumină pentru fiecare din noi o vieţuire interioară. Această vieţuire interioară o putem califica drept vieţuire christică. Am mai spus apoi că o altă cale exoterică era aceea de a aprofunda ceea ce putea să reveleze un ocultist, un iniţiat, cu privire la lumile spirituale. Astfel, cel aflat încă în faţa porţii iniţierii putea ajunge la Evenimentul christic prin revelaţiile permanente aduse din lumile spirituale, fără să apeleze la Evanghelia transmisă prin tradiţie. Am mai menţionat ieri o a treia cale, cea de adâncire interioară în viaţa afectivă, şi am arătat că punctul de plecare pentru această cale trebuie să fie sentimentul că omul, dacă nu percepe în el decât scânteia. divină, ajunge la orgoliu şi trufie şi că, pe de altă parte, dacă nu devine conştient de legătura sa cu Dumnezeu se adânceşte în disperare. Şi am mai văzut apoi că, de fapt, oscilarea între disperare pe de o parte şi trufie pe de altă parte face ca în noi să se nască, de la Evenimentele din Palestina încoace, Evenimentul, christic. S-a mai arătat şi că în următoarele trei milenii evoluţia omenirii va cunoaşte modificări esenţiale în această privinţă. Şi noi am specificat momentul important, ce urmează firesc Misteriului de pe Golgota, moment care urmează să se producă dar care nu va fi vizibil decât în lumile spirituale. Dar noi am arătat totodată că facultăţile omeneşti se dezvoltă şi că, începând din epoca noastră, un număr destul de mare de oameni vor ajunge să-l vadă pe Christos, astfel încât credinţa, perfect justificată, va fi înlocuită cu ceea ce poate fi numit vederea lui Christos.

Şi acum sarcina noastră în cursul conferinţelor următoare este să examinăm cum, pornind de la tipul

obişnuit al vieţuirii lui Christos, ca vieţuire afectivă, se deschide în mod absolut obiectiv drumul către ceea ce s-ar putea numi iniţierea creştină. În zilele următoare va trebui să vorbim mai explicit despre specificul iniţierii creştine, având totodată sarcina de a caracteriza mai îndeaproape natura Evenimentului christic. Aşadar, in aceste zile se va derula prin faţa sufletului tabloul iniţierii creştine, precum şi al Evenimentului christic, începând de la Botezul în Iordan până la săvârşirea Misteriului de pe Golgota.

Dacă priviţi rezumatul celor discutate până astăzi, în sufletul dumneavoastră se poate naşte, şi pe bună dreptate, întrebarea: Ce raport există între creştinismul exterior, aşa cum s-a dezvoltat el în istoria lumii şi Evenimentul christic în sine? Pentru orice om cu conştienţa specifică epocii prezente, care nu a cunoscut niciun fel de trăire afectivă specială de tip mistic, nici nu a depăşit fazele incipiente ale esoterismului, poate apărea oarecum curios faptul că o vieţuire sufletească extrem de precisă a fiecăruia dintre noi trebuie pusă în legătură cu un fapt istoric, cu Evenimentele din Palestina, cu Evenimentul de pe Golgota, şi că pentru sufletul omenesc ceva ce înainte nu a fost posibil, vieţuirea interioară a lui Christos, a devenit posibil prin intermediul acestor evenimente.

Conducătorii primilor creştini, chiar şi primii creştini, au fost foarte conştienţi de acest fapt şi, ca o pregătire pentru ce va urma în zilele următoare, ar fi foarte bine dacă astăzi am dezvălui cum arăta această trăire din sufletul primilor creştini.

S-ar putea foarte uşor crede, şi acest punct de vedere a devenit tot mai mult un fel de concepţie ortodoxă foarte unilterală, că oamenii timpurilor precreştine erau radical diferiţi de cei care au trăit în epoca de după Christos. Faptul că această concepţie este una foarte unilaterală se

poate vedea chiar din cuvintele lui *Augustin* [Nota 39]: „Ceea ce se numeşte în zilele noastre religie creştină exista deja la cei vechi şi nu lipsea la începuturile neamului omenesc; iar când Christos a apărut în carne şi oase, adevărata religie, care exista deja înainte, a primit numele de creştină." În timpul vieţii lui Augustin se ştia deci foarte bine că nu există o deosebire atât de radicală între timpurile care au precedat era creştină şi era creştină, aşa cum o presupun ortodoxia şi zelotismul. Şi *Justin Martirul* are în scrierile sale o expunere foarte curioasă [Nota 40]. Justin, care este recunoscut şi de Biserică ca martir şi Părinte al Bisericii, se exprimă în privinţa raportului lui Socrate şi Heraclit faţă de Christos. El vede încă, cu o anumită puritate, în Christos ceea ce am arătat noi ieri când am vorbit despre raportul lui Christos faţă de Iisus din Nazaret, şi explică în acest sens şi ideea sa despre entitatea christică. El spune, conform spiritului epocii sale, un lucru pe care şi noi îl putem repeta astăzi prin aceiaşi termeni: Christos sau Logosul a fost întrupat în omul Iisus din Nazaret. Şi se întreabă apoi: Logosul, nu era el prezent în personalităţile cele mai remarcabile ale timpurilor precreştine? Sau: În perioada precreştină omul era complet străin de existenţa Logosului? La această întrebare, Justin Martirul răspunde cu „Nu". Nu poate fi nicidecum aşa, este de părere el; şi Socrate şi Heraclit [Nota 41] au fost oameni în care a trăit Logosul, însă ei nu l-au posedat în întregime. Prin Evenimentul christic a devenit posibil ca omul să vieţuiască complet în sine Logosul, în forma sa originară, desăvârşită.

Dintr-un astfel de pasaj, al unei personalităţi unanim recunoscute ca Părinte al Bisericii, înţelegem în primul rând că primii creştini cunoşteau ceea ce, după cum spune Augustin, a existat dintotdeauna şi care a intrat în, evoluţia

pământească prin Misteriul de pe Golgota. Pe de altă parte, acesta este şi un răspuns, datând din primele secole creştine, la întrebarea pe care noi înşine ar trebui să ne-o punem astăzi. Şi acei oameni care încă nu erau departe de Evenimentul de pe Golgota, precum Justin Martirul, care de asemenea ştiau încă multe despre natura unora precum Heraclit şi Socrate, aflaţi la distanţă doar de câteva secole de ei, gândeau pe atunci în felul următor: Chiar dacă a existat un om excepţional precum Socrate, deşi vieţuia Logosul în el, nu l-a putut vieţui complet, nu l-a putut vieţui în întregime sub forma cea mai intensă. Şi asta este important. Acesta este, să zicem aşa, o mărturie foarte veche asupra felului de simţire de altădată, anume că realmente între secolele precreştine – facem abstracţie de Evenimentul de pe Golgota – şi secolele postcreştine s-a petrecut ceva, ceva prin care oamenii de dinainte de Christos se deosebesc de cei de după Christos. Şi este oarecum demonstrabil istoric – alte lucruri ne-ar putea oferi numeroase dovezi –, prin conştienţa secolelor anterioare, că pe atunci se spunea: Natura omenească s-a schimbat, a căpătat o altă calitate. Dacă în secolul III după Christos te-ai fi uitat în urmă la oamenii care au trăit cu trei secole înainte de Christos, trebuia pur şi simplu să îţi spui: Oricât de profund pătrundeau, în felul lor, în tainele existenţei, în ei nu se putea petrece ceea ce se petrece în oamenii perioadei postcreştine! Ceea ce spunea deci Ioan Botezătorul [Nota 42]: Schimbaţi-vă concepţia voastră, ideile voastre despre lume, pentru că timpurile sunt altele! şi ceea ce confirmă ştiinţa spiritului a fost resimţit puternic şi intens în primele secole de după Christos. Dacă vrem să înţelegem evoluţia omenirii trebuie să ne fie cât se poate de clar că trebuie să renunţăm la ideea cu totul falsă că omul a fost dintotdeauna aşa cum este astăzi. Căci, făcând

abstracţie de faptul că în ce priveşte ideea reîncarnării nu am găsi nimic care să ne ducă cu gândul la aceasta, trebuie totuşi ca pe baza celor ce s-au transmis prin tradiţie şi din ceea ce ne arată ştiinţa spiritului să recunoaştem că oamenii din timpurile vechi au posedat cu adevărat o anumită clarvedere, care nu mai există azi decât în subconştientul nostru, că ei au coborât apoi din înălţimile acestei clavederi şi că punctul cel mai de jos al acestei coborâri, în care ei au dezvoltat acele forţe ce au ocultat vechile forţe. de clarvedere, se situează în epoca în care s-a petrecut Misteriul de pe Golgota.

În domeniul material, toţi oamenii ştiu că printr-o cantitate extrem de mică a unei substanţe se poate influenţa o cantitate mare de lichid. Dacă, de exemplu, dumnevoastră puneţi o picătură de substanţă colorată într-un lichid, ea se răspândeşte în materia acelui lichid şi colorează întregul lichid. Acest lucru îl recunoaşte toată lumea pe plan material. Este însă imposibil să înţelegi viaţa spirituală dacă un lucru atât de evident în domeniul material nu-l poţi recunoaşte şi în domeniul spiritual. Pământul nostru nu este numai acest corp material pe care îl văd ochii noştri, ci el are un înveliş spiritual. Aşa cum noi avem un corp eteric şi un corp astral, tot astfel şi Pământul nostru are asemenea corporalităţi superioare. Şi aşa cum o cantitate mică de substanţă se răspândeşte într-un lichid, tot astfel iradierea spirituală a faptei de pe Golgota s-a răspândit în atmosfera spirituală a Pământului, a pătruns-o în întregime şi trăieşte de atunci în ea. Aşadar, din acel moment Pământului nostru i s-a împărtăşit ceva ce el nu avea înainte. Şi întrucât sufletele nu sunt înconjurate doar de materie de jur împrejur, ci sunt precum picăturile de apă care trăiesc în oceanul spiritualului Pământului, tot astfel şi oamenii sunt înglobaţi de atunci în atmosfera

spirituală a Pământului nostru, care este saturată de impulsul christic. Nu la fel stăteau lucrurile înainte de Misteriul de pe Golgota; şi în aceasta constă diferenţa esenţială dintre timpurile creştine şi cele precreştine. Dacă nu poţi să-ţi reprezinţi că în viaţa spirituală se petrece aşa ceva, nu ajungi nici să înţelegi că de fapt creştinismul este cu adevărat un fapt mistic, a cărui adevărată semnificaţie nu poate fi cunoscută şi recunoscută decât în lumea spirituală.

Acela care urmăreşte disputele, într-un anumit sens supărătoare, care au avut loc cu privire la fiinţa şi personalitatea lui Iisus din Nazaret şi la fiinţa şi individualitatea lui Christos [Nota 43], va simţi totuşi de fiecare dată, în concepţiile profan-gnostice şi mistice din primele secole ale erei creştine, că cei mai buni dintre cei care aveau pe atunci în grijă răspândirea creştinismului stăteau realmente cu o sfială plină de veneraţie în faţa acestui fapt mistic al creştinismului. Şi tocmai la primele doctrine creştine se poate observa clar, în ciuda faptului că uneori prin cuvintele şi frazele lor ele ne pot părea de-a dreptul abstracte, că ei se situează cu o sfială plină de veneraţie faţă de tot ceea ce s-a întâmplat pentru evoluţia lumii prin intermediul creştinismului. Că ei îşi spuneau într-un anume mod fără încetare: De fapt, slaba raţiune omenească şi slabele forţe ale simţirii omeneşti nu sunt suficiente pentru a exprima imensa importanţă şi profunzime a ceea ce s-a întâmplat prin Misteriul de pe Golgota. – Această neputinţă de a formula într-un mod cu adevărat exact adevărurile supreme de care trebuie să te pătrunzi străbate ca un suflu magic primele învăţături creştine. Aceasta este, de altminteri, şi ceea ce face ca aceste învăţături să fie o lectură benefică chiar şi în epoca noastră. Prin ele putem învăţa cum să cultivăm o anumită

modestie cu privire la cele mai înalte adevăruri; şi dacă în epoca noastră se dezvoltă smerenia şi modestia cuvenite faţă de ceea ce poate fi mai uşor recunoscut la poarta unei noi epoci creştine decât în primele secole creştine, ajungi să îţi spui: Cu siguranţă vom fi în stare să dobândim mai multe cunoştinţe, dar cel care se încumetă să vorbească astăzi despre misterele creştinismului nu trebuie să uite că ceea ce se poate spune în zilele noastre cu privire la adevărurile cele mai profunde ale evoluţiei omenirii va fi deja incomplet într-un timp relativ scurt. Şi pentru că noi vrem să trecem treptat spre o descriere mai profundă a creştinismului, este necesar să reamintim chiar astăzi care trebuie să fie atitudinea interioară a omului faţă de lumea spirituală, dacă el vrea să asimileze sau chiar să răspândească adevărurile care pot coborî spre noi începând din secolul al XIX-lea şi continuând în secolul al XX-lea.

Aici este indispensabil, chiar dacă nu vorbim foarte mult despre. ea, să exersăm practic virtutea harului. Toţi ocultiştii ştiu că această virtute trebuie practicată în mod cu totul special în viaţa lăuntrică. Cum trebuie înţeles acest lucru?

El trebuie înţeles în sensul că astăzi putem ajunge la adevărurile cele mai profunde legate de creştinism fără să apelăm în vreun fel la Evanghelii sau tradiţie, dar că tot ceea ce are legătură cu o anumită sete nestăpânită de cunoaştere, cu o anumită patimă întru a dobândi cât mai repede posibil o sumă de noţiuni, conduce, chiar dacă nu la o rătăcire totală, cu siguranţă însă la o alterare a adevărului. Cel care ar gândi deci că, întrucât din punct de vedere ocult este suficient de pregătit pentru a-şi clarifica, de exemplu, conţinutul Epistolelor lui Pavel sau al Evangheliei după Matei, cine ar întreprinde deci această muncă şi ar crede că într-un anumit timp ajunge să ştie tot

s-ar înşela cu siguranţă. Evident, putem pătrunde cu gândirea omenească aceste documente, dar astăzi nu poate fi cunoscut tot ceea ce conţin ele. Căci aici, pentru cercetătorul ocult, sunt valabile cuvintele de aur: Răbdare şi aşteptare liniştită până ce adevărurile ajung la noi, nu noi să vrem să descoperim adevărurile. Se poate ca cineva care studiază Epistolele lui Pavel să se simtă pregătit să cunoască un lucru sau altul, pentru că acestea i s-au revelat ochiului deschis în lumea spirituală; ceea ce nu exclude în acelaşi timp, ca el să încerce să înţeleagă un alt pasaj, vecin poate cu primul, şi să nu reuşească aceasta. În epoca noastră este indispensabil să reprimi această poftă de cunoaştere. Este mai bine să îţi spui: Harul mi-a dăruit un anumit număr de adevăruri şi eu voi aştepta răbdător să primesc şi altele. Într-adevăr, astăzi este mai necesară o anumită atitudine mai pasivă faţă de adevăruri decât era poate acum douăzeci de ani. Acest lucru este însă necesar, pentru că simţurile noastre spirituale trebuie mai întâi să se maturizeze deplin, pentru a lăsa ca adevărurile să pătrundă în noi în forma lor exactă. Aceasta este o indicaţie practică în ce priveşte explorarea lumilor spirituale, şi în special în ce priveşte raportul lor cu Evenimentul christic. Este cu totul fals să crezi că poţi ajunge să cuprinzi ceva ce ar urma să se reverse spre tine, într-un anumit mod pasiv. Căci trebuie să fim conştienţi că noi nu putem fi ceea ce trebuie să fim decât dacă puterile spirituale ne consideră demni să fim într-un fel sau altul. Toate exerciţiile de meditaţie, de concentrare etc., pe care le putem face, nu servesc în fond decât pentru a ne deschide ochii şi nu pentru a cuprinde adevărurile care trebuie să ni se reveleze, după care nu ar trebui să alergăm cu orice preţ.

Epoca noastră este într-un fel matură pentru că cei care, printr-o atitudine pasivă în ce priveşte propria lor

evoluţie sufletească, au ajuns să dezvolte, în sensul pe care l-au caracterizat, o dispoziţie plină de dăruire – fără această dispoziţie este imposibil să intri în lumile spirituale –, să înţeleagă cele spuse anterior, ceea ce stă astăzi în centrul expunerilor noastre, şi anume că din cele ce s-au petrecut pe Golgota s-a scurs ceva, precum o picătură de substanţă spirituală. Sufletele sunt coapte pentru a înţelege astăzi aceasta. Şi am rata ceea ce au adus timpurile moderne dacă noi n-am făcut să se maturizeze sufletele în felul acesta. Am să vă dau un singur exemplu: Dacă sufletul lui *Richard Wagner* [Nota 44] nu s-ar fi maturizat printr-o anumită formă de pasivitate, dacă el nu ar fi presirnţit într-un anume fel Misteriul de pe Golgota, revărsarea a ceea ce a picurat în atmosfera spirituală a omenirii pământeşti, el nu ne-ar fi putut lăsa „Parsifalul" său. Putem citi aceasta la Richard Wagner, acolo unde el vorbeşte despre importanţa sângelui lui Christos. Şi astfel de spirite, care ne arată că ceea ce pluteşte în atmosferă este captat de sufletele în care pătrunde, sunt multe în epoca noastră.

Şi ştiinţa spiritului este aici pentru că, de fapt, multe suflete, mai multe decât ştiu ele însele, au astăzi posibilitatea, dacă se străduie, de a căpăta din lumea spirituală astfel de revărsări, aşa cum au fost ele descrise; dar aceste suflete au nevoie de un ajutor în acest sens, ajutor care le vine din înţelegerea lumii spirituale. De fapt, în ştiinţa spiritului nu se regăseşte niciun om cu inima imatură, niciun suflet în care să nu mocnească o dorinţă, mai mult sau mai puţin sinceră, de a cunoaşte ceva din ceea ce tocmai s-a arătat aici. Se poate într-adevăr să fie şi unii care au fost împinşi de curiozitate sau de ceva asemănător spre mişcarea spiritual-ştiinţifică. Aceia însă care sunt mânaţi spre ea de o inimă sinceră simt dorul de a-şi deschide sufletul spre ceea ce se pregăteşte începând de

acum pentru următoarea epocă a evoluţiei omeneşti. Oamenii au nevoie azi de ştiinţă spiritului pentru că sufletele se transformă din nou şi nu mai sunt ceea ce erau chiar cu puţin timp mai devreme. Aşa cum în timpul Evenimentului de pe Golgota sufletele au suferit o mare transformare, tot astfel ele vor cunoaşte o mare transformare în timpul mileniului nostru şi a celor următoare. Şi apariţia ştiinţei spiritului de orientare antroposofică este în legătură cu faptul că sufletele, chiar dacă nu deplin conştient, au totuşi sentimentul obscur că în timpul nostru se petrece ceva. Din acest motiv a devenit necesar să întreprindem o anumită explicare a fundamentelor Evangheliilor, lucru care tocmai a fost pornit pe tărâmul dezvoltării antroposofice. Şi dacă dumneavoastră vă puteţi convinge, printr-o simţire lăuntrică onestă, că în Evenimentul christic există ceva adevărat, aşa cum s-a arătat ieri, veţi găsi astfel justificată acţiunea care a fost făcută pentru explicarea Evangheliilor; veţi înţelege îndeosebi că modul nostru de interpretare antroposofică a Evangheliilor se deosebeşte foarte mult de toate celelalte interpretări care s-au practicat din secolele trecute până în prezent. Căci aceluia căruia îi cad în mână ciclurile de conferinţe deja tipărite sau care îşi aduce aminte de conferinţele legate de Evanghelii va vedea că peste tot s-a recurs la semnificaţiile adevărate, reale, care nu mai pot reieşi dacă ne referim numai la textul cunoscut astăzi. Altfel spus, prin traducerile Evangheliilor pe care le avem astăzi nu mai poţi ajunge la ceea ce vor de fapt să arate ele; căci, într-un anumit sens, în forma în care sunt astăzi, ele nu se mai pot utiliza absolut deloc, pentru a putea explica ceea ce s-a întâmplat de fapt prin Evenimentul christic şi ceea ce trebuie să se întâmple.

Mai direct spus, asta nu înseamnă altceva decât: Celor care se apropie de înţelegerea Evenimentului christic pe calea ştiinţei spiritului trebuie să le fie clar că Evangheliile au fost scrise de către oameni care au putut contempla spiritual, cu un ochi spiritual, Evenimentul christic; care deci nu au vrut să scrie o biografie exterioară, ci s-au raportat la vechile scrieri iniţiatice – lucrurile sunt descrise mai pe larg în cartea mea ***Creştinismul ca fapt mistic*** – şi au arătat că ceea ce avusese loc în străfundurile Misteriilor s-a petrecut pe planul istoriei prin Evenimentul christic, conform cursului divin al evoluţiei omenirii. Aşadar, ceea ce s-a întâmplat în mic în cadrul Misteriilor cu candidatul la iniţiere s-a petrecut cu acea entitate pe care o numim Christos fără acea pregătire care era necesară pentru oamenii obişnuiţi, şi nu în secret, în Misterii, ci deschis, pe planul mare al istoriei universale. Ceea ce înainte era vizibil doar pentru ochii discipolilor Misteriilor, în sanctuarul cel mai profund al Misteriilor, s-a derulat acum în faţa privirii tuturor.

Este ceva ce, de asemenea, au simţit cu o sfioasă veneraţie primii învăţători creştini. Când ei se întorceau apoi spre ceea ce trebuiau să fie Evangheliile, o, atunci, în adevăraţii, în autenticii învăţători creştini se năştea sentimentul nevredniciei lor, sentimentul de a nu fi demni să cuprindă sâmburele adevărat şi spiritul adevărat al Evangheliilor.

Dar acelaşi fapt a dat naştere şi la altceva, care stă în legătură cu nevoia actuală de a interpreta Evangheliile aşa cum se face în cadrul ştiinţei spiritului de orientare antroposofică. Dacă aţi urmărit explicaţiile Evangheliilor, aşa cum au fost date ele aici [Nota 45], veţi fi remarcat că noi nu ne-am bazat în prima instanţă aceste explicaţii pe ceea ce dau textele tradiţionale. Căci ceea ce este dat în

cărţile Evangheliilor nu este considerat iniţial ca fiind de încredere. În schimb, se apelează la scrierea spirituală a Cronicii Akasha [Nota 46], pe care ne-o descifrează cei care au ajuns ei înşişi să citească în Spirit. Şi dacă se face apoi trimitere la un anumit pasaj, abia atunci se analizează în explicaţia respectivă fraza din textul tradiţional, aşa cum figurează ea în cărţi; şi acum se cercetează dacă şi în ce măsură ea concordă cu forma ce poate fi reconstituită din Cronica Akasha. Aşa trebuie reconstituite după Cronica Akasha Evangheliile după Matei, Marcu, Luca. Şi abia compararea textelor tradiţionale cu formele originare ne arată că asta sau asta trebuie citit aşa sau aşa; şi orice text tradiţional care nu se bazează decât pe literă nu poate decât să dea greş şi să cadă în eroare. În viitor, Evangheliile trebuie să fie nu numai explicate ci şi reconstituite în forma lor adevărată, originară. Când după aceea cineva îşi aruncă ochii asupra celor ce rezultă în felul acesta, nu va mai putea spune: Asta poate fi adevărat sau nu poate fi adevărat – căci dacă se vădeşte concordanţa, atunci devine clar că abia citirea Cronicii Akasha ne poate restitui textul exact al Evangheliilor. Şi atunci Evangheliile vor fi din nou o dovadă că ele, citite conform literei, sunt adevărate. Lucrul acesta s-a văzut deja în multe paragrafe. Iată un exemplu:

Să admitem că la judecata lui Christos Iisus acestuia i-a fost pusă întrebarea, de exemplu, dacă El ar fi un rege trimis de Dumnezeu, sau orice altceva, şi că El îi răspunde celui care îl întreabă: „Tu ai spus-o!" [Nota 47]. Orice om care reflectează onest la aceasta şi nu după metoda profesorilor din prezent care încearcă să explice Evangheliile, va trebui să îşi spună: De acest răspuns al lui Christos Iisus, ,,Tu ai spus-o!", nu pot să leg cu adevărat niciun sens, atât din punct de vedere al sentimentului cât şi al raţiunii. Căci dacă privim lucrurile sub unghiul

sentimentului trebuie să ne întrebăm de ce vorbeşte într-un mod atât de nedefinit încât nu poţi recunoaşte în niciun fel ce a vrut să spună prin „Tu ai spus-o". Dacă vrea să spună: „Este adevărat", atunci asta nu are niciun sens, căci cuvintele celui care întreabă nu se vor o afirmaţie, ci o interogaţie. Care poate fi deci sensul acestui răspuns? Din punct de vedere raţional, de data aceasta, cum poţi să-ţi imaginezi că cel care trebuia prezentat aici ca fiind dotat cu infinită înţelepciune ar fi ales acest mod de a răspunde? Dacă luăm însă aceste cuvinte aşa cum sunt ele înscrise în Cronica Akasha obţinem un sens cu totul diferit: Căci în Cronica Akasha nu stă scris „Tu ai spus-o!", ci „Acest răspuns nu-l poţi da decât tu!", ceea ce vrea să însemne, dacă înţelegem corect: „La întrebarea ta, eu ar trebui să îţi dau un răspuns pe care niciun om nu are dreptul să-l dea referitor la el însuşi, ci numai cel aflat în faţa lui. Dacă este adevărat sau nu, acest lucru nu îl pot spune eu; recunoaşterea acestui lucru nu stă în atribuţia mea, ci a ta. Tu trebuie s-o spui; atunci şi numai atunci ea ar avea o valoare!"

Evident, dumneavoastră vă puteţi spune: Aceasta poate fi adevărat sau nu. Dacă judecaţi lucrurile dintr-un punct de vedere abstract, aveţi dreptate. Dacă însă vă reprezentaţi întreaga scenă şi vă întrebaţi: Înţeleg eu oare mai bine ceea ce am aici dacă iau redarea din Cronica Akasha?, atunci va trebui să recunoaşteţi că nu există un alt mijloc de a o înţelege. Şi, de asemenea, vă mai puteţi spune că ultimul dintre cei care au copiat sau au tradus pasajul, nemaiînţelegând despre ce este vorba, fiindcă este un pasaj dificil, a scris ceva inexact. Iar cel care ştie câte lucruri în această lume sunt scrise în mod eronat, nu se va mai mira că aici avem de-a face cu o redare inexactă. Cum să nu avem deci dreptul acum, când în omenire începe o epocă nouă, să raportăm iarăşi Evangheliile la forma lor originară, dovedită prin scrierea din Cronica Akasha?

Felul în care s-au petrecut lucrurile se poate vedea clar – iar asta se poate dovedi şi exterior, istoric – dacă ne oprim în acest sens asupra Evangheliei după Matei. Şi noi nu ne vom referi decât la istorie. Tot ceea ce s-a spus mai bine cu privire la naşterea acestei Evanghelii se găseşte deja în volumul trei al *Doctrinei secrete* de *H.P. Blavtscky* [Nota 48], pe care trebuie numai să ştii să-l judeci şi să-l apreciezi în mod corect.

Există un anumit Părinte al Bisericii, *Hieronimus* [Nota 49], care a trăit şi a scris pe la fârşitul celei de a doua jumătăţi a secolului IV. Din ceea ce a scris aflăm – şi lucrurile concordă întru totul cu rezultatele cercetării spirituale – că Evanghelia după Matei a fost scrisă iniţial în ebraică, şi că, de fapt, acest Părinte al Bisercii a primit şi a apucat să vadă Evanghelia după Matei într-un exemplar într-o ediţie, am spune astăzi, ce folosea limba ebraică şi un gen de litere care, deşi inteligibile, nu mai erau utilizate în ebraica din acea vreme. Este ca şi cum am scrie o poezie de Schiller cu litere greceşti; ceea ce avea sub ochi acest Părinte al Bisericii, Hieronimus, părea să fi fost transcris din limba originară în care a fost concepută Evanghelia după Matei, însă cu litere care nu mai erau din aceeaşi epocă. Acest Părinte al Bisericii, Hieronimus, a primit de la episcop sarcina de a traduce acest text pentru enoriaşii săi. Hieronismus a făcut această traducere într-un mod extrem de curios. În primul rând, el era de părere că ar fi periculos să traducă această Evanghelie după Matei aşa cum era ea, căci ea conţinea lucruri pe care cei care o deţinuseră până atunci, drept scrierea lor sfântă, doreau să le ascundă de lumea profană. El mai credea, de asemenea, că această Evanghelie, dacă ar fi fost tradusă aşa cum era ea, ar fi condus nu la edificare, ci la distrugere sufletească. Ce a făcut deci acest Părinte al Bisericii, Hieronimus? A

suprimat tot ceea ce, din punctul său de vedere şi al Bisericii din acea epocă, putea acţiona într-un mod distructiv şi a pus în loc altceva. Dar din scrierile sale noi mai deducem şi altceva, ceea ce chiar ne dă de gândit, şi anume că Hieronimus ştia că Evanghelia după Matei poate fi înţeleasă numai de către cineva care este iniţiat în anumite lucruri oculte – el însuşi mărturisind că nu făcea parte dintre aceştia. Cu alte cuvinte, el recunoştea că nu înţelegea această Evanghelie! Ceea ce nu l-a împiedicat să o traducă. Aşa se face că avem astăzi Evanghelia după Matei în aranjamentul unui om care nu a înţeles-o, dar care s-a obişnuit până într-atât cu această formă încât a declarat apoi că orice afirmatie în neconcordantă cu textul său era eretică! Acestea sunt faptele în adevărul lor.

Ceea ce ne interesează acum în primul rând şi ceea ce trebuie să evidenţiem noi este următorul aspect: De ce acei oameni, care în primele timpuri ale creştinismului se ţineau în special de Evanghelia după Matei, nu comunicau această Evanghelie decât celor initiaţi, în sensul ocult al anumitor lucruri?

Nu putem înţelege acest lucru decât dacă pătrundem puţin cu ajutorul ştiinţei spiritului caracterul general al iniţierii. Cum am mai spus adesea într-un context sau altul, iniţierea, adică faptul de a ajunge la clarvedere, îl face pe om să intre în posesia unor adevăruri fundamentale despre lume. Aceste adevăruri fundamentale despre lume sunt de aşa natură încât pentru început ele par absurde pentru conştienta obişnuită. Faţă de aceste adevăruri supreme omul, cu ceea ce poate el să ştie în viaţa curentă, nu poate decât să spună: Este ceva paradoxal! Dar nu numai asta. Dacă aceste adevăruri supreme, adică acele adevăruri ce sunt accesibile iniţiatului, ar fi cunoscute de un om nepregătit, fie că acesta le-ar ghici, ceea ce chiar ar fi

posibil într-un anume caz, fie că i-ar fi comunicate într-un mod incomplet, ele ar deveni pentru omul nepregătit infinit de periculoase, chiar dacă ar fi vorba doar de adevăruri elementare. Chiar dacă s-ar prezenta aspectele, cele mai pure, cele mai înalte ale Universului, aceasta ar avea asupra omului şi asupra anturajului său un efect devastator. De aceea, şi astăzi, cel care este în posesia adevărurilor cele mai înalte ştie că nu face bine, de exemplu, să cheme pe cineva la el şi să-i împărtăşească adevărurile cele mai înalte ale lumii. Adevărurile cu adevărat cele mai înalte nu pot fi transmise simplu, de la o gură care vorbeşte la o ureche care ascultă. Pentru ca ele să poată fie comunicate trebuie ca cel care vrea să devină discipol să fie pregătit, încet şi treptat, şi ca în această pregătire ultimul act, comunicarea tainelor, să nu aibă loc de la gură la ureche, ci în aşa fel încât, la un moment dat, discipolul să vadă apărând înaintea lui taina-Misteriu. Astfel, ele nu trebuie comunicate de către o gură, nu trebuie auzite de către o ureche. Ele trebuie să se nască în suflet prin ceea ce s-a petrecut între maestru şi discipol. Un alt mijloc de a smulge unui iniţiat ultimul cuvânt al Misteriilor nu există; căci nimeni nu-l poate constrânge pe un iniţiat – prin nimic ce ţine de planul material – să divulge prin gura sa ceva din marile taine. Aceasta caracterizează marile mistere. Iar dacă cineva primeşte într-o stare insuficient de matură prin gura altcuiva marile mistere, care ar fi trebuit să se nască din chiar sufletul său, acest fapt ar fi funest pentru celălalt; căci cel care comunică ar fi în întregime, pentru tot restul încarnării, în puterea celui care aude. Acest lucru însă nu poate surveni niciodată când maestrul nu face decât să pregătească, iar discipolul să lase adevărurile să se nască din suflet.

Când ştii acest lucru, înţelegi şi de ce Evanghelia originară a lui Matei nu a putut fi comunicată oricui: oamenii nu erau maturi pentru ce spunea ea. Dacă nici măcar Hieronimus, Părintele Bisercii, nu era matur pentru ea, cu atât mai mult ceilaliţi. De aceea ebioniţii [Nota 50] cei care erau la început în posesia acestor comunicări, nu le-au împărtăşit cu uşurinţă celorlalţi, pentru că, ajunse în posesia unor oameni imaturi, aceste lucruri ar fi fost în aşa măsură răstălmăcite încât, aşa cum spune Hieronimus, nu ar fi slujit spre zidire, ci spre surpare. Hieronimus a întrevăzut acest lucru, însă el a consimţit să comunice lumii Evanghelia după Matei sub o anumită formă. Asta nseamnă că această scriere a fost comunicată într-un anume fel şi a exercitat o anume acţiune în lume. Dacă ne uităm acum cum a acţionat ea, multe lucruri le vom înţelege cu ajutorul adevărurilor oculte. Ce om, care pretinde că stă pe terenul ocultismului, poate afirma că persecuţiile şi prigoanele care au avut loc în lumea creştină au o legătură cu principiul lui Christos Iisus însuşi? Cum poate cineva, care stă pe terenul ocultismului, să nu gândească că în evoluţia exterioară s-a strecurat un lucru care nu este în spiritul creştinismului? Într-un cuvânt, aici trebuie să fie o imensă neînţelegere.

Ieri am vorbit de felul în care trebuie vorbit pe tărâmul creştinismului despre Apollonius din Tyana, de exemplu; am prezentat măreţia şi importanţa sa şi l-am numit chiar Iniţiat. În schimb, dacă răsfoim primele lucrări ale literaturii creştine, vedem că Apollonius din Tyana este mereu acuzat [Nota 51] de a fi făcut tot ceea ce a făcut sub influenţa diavolului. Avem aici nu numai o neînţelegere, ci şi o falsificare a personalităţii şi faptelor lui Apollonius din Tyana. Şi acesta nu este decât un exemplu din multe altele. Nu putem înţelege aceasta decât dacă recunoaştem că

Evangheliile ne-au fost transmise într-un fel care a condus inevitabil la neînţelegerile amintite, şi că astăzi, pe terenul ocultismului, noi avem sarcina să ne reîntoarcem la adevăratul sens al creştinismului, împotriva căruia învăţătura primelor secole a făcut multe greşeli; ni se va părea firesc ca, în următoarea epocă, creştinismul să vieţuiască în alt mod decât a făcut-o în epocile trecute. Pe de altă parte, s-a spus că multe din lucrurile afirmate din acest loc se pot spune pentru că aici există oameni care au urmat dezvoltarea noastră spiritual ştiinţifică din ultimii ani, sau care au avut bunăvoinţa de a se familiariza cu dezvoltarea noastră spiritual-ştiinţifică, care au acumulat valorile de simţire şi trăire lăuntrică corespunzătoare şi care fac ca cele comunicate să acţioneze asupra sufletelor lor. Întrucât, în principiu, între Misteriul de pe Golgota şi epoca actuală sufletele au traversat o încarnare – cel puţin una –, o epocă de luare la cunoştinţă, de ucenicie, astăzi este deja posibil să vorbim despre Evanghelii fără să ne fie teamă de a face prin acesta ceva rău. Vedem deci acest fapt paradoxal, că Evangheliile au trebuit să fie comunicate, dar că creştinismul nu a putut fi înţeles decât sub o formă imperfectă şi că Evangheliile au dus la apariţia unei metode de cercetare prin care cercetarea nu mai ştie ce să facă cu ceea ce este istoric şi cu ceea ce nu este istoric, prin care s-a ajuns în cele din urmă să se nege tot. Atunci este considerată a fi forma originară acea formă care trebuie să pătrundă în inimi şi suflete; şi acest lucru va trebui să determine formarea unei noi forţe, pentru ca ceea ce urmează să vină acum în întâmpinarea oamenilor să poată fi primit de către cei care au putut presimţi cu adevărat evenimentele petrecute între Botezul în Iordan şi Evenimentul de pe Golgota.

Astfel, interpretarea Evenimentului christic din punct de vedere ocult constituie o pregătire indispensabilă pentru sufletele care, într-un viitor apropiat, urmează să vieţuiască ceva nou, care trebuie să abordeze cu facultăţi noi lumea. Iar forma veche a textelor evanghelice îşi va dobândi deplina ei valoare abia atunci când vom învăţa să le citim prin ceea ce le dă cu adevărat valoare: Cronica Akasha. Deplina importanţă a Evenimentului de pe Golgota poate fi dezvăluită numai şi numai prin cercetare ocultă. Consecinţele care pot decurge pentru sufletele omeneşti din acest Eveniment nu vor putea fi cunoscute decât dacă vom ajunge să pătrundem prin cercetare ocultă semnificaţia originară a acestuia.

În zilele care urmează intenţionăm să dăm curs acestui demers, în măsura în care acest lucru este posibil în cadrul unui ciclu de conferinţe atât de scurt. Vom încerca mai întâi să aducem lumină în tot ceea ce poate vieţui sufletul omensc în el însuşi sub influenţa impulsului christic, pentru ca pornind de aici să accedem la o cunoaştere şi mai profundă decât până acum a ceea ce s-a petrecut în Palestina şi pe Golgota.

CONFERINŢA a V-a
Epistolele Apostolului Pavel. Problema degradării corpului fizic după moarte. Legătura formei fizice a corpului cu conşfienţa de Eu. Antichitatea greacă: iubirea supremă faţă de corpul fizic. Antichitatea ebraică: perpetuarea formei corpului fizic p rin şirul generaţiilor. Cartea lui Iov.

Karlsruhe, 9 octombrie 1911

Din şirul conferinţelor noastre a reieşit faptul că impulsul lui Christos trebuie considerat evenimentul cel mai profund al evoluţiei omenirii. Dacă aveţi deci în vedere acest lucru, este de la sine înţeles să fie necesară o anumită încordare a forţelor noastre spirituale, pentru a cuprinde întreaga semnificaţie şi întreaga măreţie a acestui impuls. Există în mediile cele mai diverse un prost obicei, de a spune că însuşi lucrul cel mai important din lume trebuie să fie înţeles în modul cel mai simplu; şi dacă cineva se vede forţat să vorbească ceva mai complicat despre originile existenţei, explicaţiile sale sunt respinse de la bun început sub pretextul că adevărul ar trebui să fie simplu. Cu siguranţă că până la urmă el este şi simplu. Dar dacă vrem să cunoaştem adevărul suprem pe o anumită treaptă, este de la sine înţeles că trebuie mai întâi să parcurgem un drum până putem să-l înţelegem şi atunci va trebui să mai adunăm o serie de elemente care, dintr-un anumit punct de vedere, ne vor permite să ne descurcăm în întreaga imensitate şi importanţă a impulsului christic.

Este destul să deschidem Epistolele lui Pavel şi vom descoperi imediat că autorul lor – despre care noi ştim că a căutat să inoculeze în cultura omenirii tocmai elementul suprasensibil al entităţii christice – a direcţionat, ca să

spunem aşa, întreaga evoluţie a omenirii către ideea, către noţiunea de Christos. Este foarte adevărat că, dacă lăsăm să acţioneze asupra sufletului nostru aceste Epistole, vom recunoaşte în cele din urmă că aici ne aflăm în faţa a ceva care, prin simplitatea formidabilă şi prin forţa extraordinară de pătrundere a cuvintelor şi a frazelor, face asupra noastră cea mai puternică impresie. Dar asta se întâmplă numai pentru că Pavel s-a ridicat el însuşi, datorită propriei sale iniţieri, la această simplitate, care nu poate fi punctul de plecare, ci consecinţa, ţelul a ceea ce este adevărat. Dacă vrem acum să pătrundem în ceea ce spune în cele din urmă Pavel despre entitatea christică, cu cuvinte de o uimitoare şi monumentală simplitate, va trebui să ne apropiem, în felul nostru spiritual-ştiinţific, de o înţelegere a naturii omeneşti, pentru care, pentru ca ea să poată evolua în continuare în cadrul Pământului, a venit impulsul lui Christos.

Să analizăm, prin urmare, ceea ce ştim deja despre natura omului, aşa cum se prezintă ea pentru privirea ocultă! Vom împărţi aici viaţa omenească în două etape, în raport cu curgerea timpului: perioada dintre naştere sau concepţie şi moarte, şi acea perioadă care se desfăşoară între moarte şi o nouă naştere. Dacă luăm mai întâi omul aşa cum ne apare el în viaţa fizică, noi ştim că pentru privirea ocultă el se înfăţişează ca un ansamblu de patru elemente, dar un ansamblu în curs de evoluţie, şi anume corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu. Şi ştim că pentru a înţelege evoluţia omenească trebuie să luăm cunoştinţă de un adevăr ocult, conform căruia Eul – de care devenim conştienţi prin impresiile şi sentimentele noastre atunci când încercăm să facem abstracţie de lumea exterioară şi să trăim în noi înşine – trece din încarnare în încarnare. Dar noi mai ştim şi că acest Eu este ca învăluit – cuvântul

„învăluit” nu este foarte fericit, dar îl putem folosi pentru moment – de alte trei elemente ale entităţii omeneşti: corpul astral, corpul eteric şi corpul fizic. Despre corpul astral ştim că, într-o anumită măsură, este un însoţitor al Eului de-a lungul diverselor încarnări. Chiar dacă o mare parte din acest corp astral trebuie abandonată în timpul perioadei Kamaloka, el subzistă totuşi de-a lungul încarnărilor, ca un fel de corp de forţe care păstrează tot ceea ce noi am acumulat ca progres moral, intelectual şi artistic în timpul unei încarnări. Ceea ce este cu adevărat un progres este ţinut la un loc prin forţa corpului astral, este purtat dintr-o încarnare în alta şi, într-un fel, este alipit Eului, elementul funciar-veşnic, care merge de la o încarnare la celalată. Şi, mai departe, noi ştim că o mare parte din corpul eteric este aruncată imediat după moarte, dar că un extract al acestuia rămâne şi noi îl luăm cu noi dintr-o încarnare în alta. Asta înseamnă că în primele zile care urmează morţii noi avem un fel de viziune retrospectivă, un tablou în mare al vieţii noastre trecute şi că un rezumat al acestei viziuni retrospective îl luăm cu noi, ca extract eteric. Restul corpului eteric este predat, sub o formă sau alta, în funcţie de gradul de dezvoltare al individului, ansamblului lumii eterice. În sfârşit, dacă ne întoarcem privirea către al patrulea element al entităţii omeneşti, către corpul fizic, el arată la început ca şi cum pur şi simplu ar dispărea în lumea fizică. Lucrul poate fi dovedit fără înconjur şi din punct de vedere exterior, să zicem, fiindcă acest corp fizic este sortit, pentru privirea exterioară, să dispară într-un mod sau altul. Întrebarea – şi toţi cei care se ocupă de ştiinţa spiritului ar trebui să şi-o pună – este: Oare tot ceea ce ne poate spune cunoaşterea fizică exterioară despre destinul corpului nostru fizic este Maya? Şi răspunsul nu este, de fapt, chiar atât de greu de

găsit pentru cel care începe să înţeleagă ştiinţa spiritului. Când începi să înţelegi ştiinţa spiritului îţi spui: Tot ceea ce se oferă vederii senzoriale este Maya, este iluzie exterioară. Cum să te aştepţi atunci să fie adevărat, chiar dacă faptul se impune atât de brutal, că trupul fizic, după ce este încredinţat mormântului sau focului, dispare fără urmă? Poate că în spatele Mayei exterioare, ce se impune cu forţa aparenţei senzoriale, se ascunde ceva mult mai profund!

Dar să mergem şi mai departe: Imaginaţi-vă că pentru a înţelege evoluţia pământească trebuie să cunoaştem încarnările precedente ale planetei noastre, că trebuie să studiem stările Saturn, Soare şi Lună ale Pământului. Noi trebuie să spunem: După cum fiecare om în parte a parcurs o serie de încarnări, tot aşa şi Pământul a cunoscut mai multe încarnări, iar ceea ce acum este corpul nostru fizic, a fost pregătit în cadrul evoluţiei pământeşti începând din faza Saturn a Pământului. Dacă pe vremea vechiului Saturn nu putea fi nicidecum vorba de un corp eteric, un corp astral şi un Eu în sensul actual, germenele corpului fizic se încorporează evoluţiei, deja în timpul epocii saturniene. În timpul etapei solare a Pământului acest germene este replăsmuit; în această formă modificată i se încorporează corpul eteric. În timpul etapei lunare a Pământului corpul fizic este din nou remodelat, lui încorporându-i-se pe lângă corpul eteric, care apare şi el transformat, corpul astral. În sfârşit, în timpul perioadei Pământ i se încorporează Eul. Şi dacă aparenţa senzorială ar fi adevărată, noi ar trebui să spunem că ceea ce ne-a fost încorporat în timpul perioadei Saturn – corpul nostru fizic – putrezeşte sau arde şi se contopeşte cu elementele exterioare, după ce milioane şi milioane de ani în timpul epocilor Saturn, Soare şi Lună fiinţele superioare omului, adică entităţile divin-spirituale, au depus eforturi colosale

pentru a-l construi! Ne-am afla deci în faţa unei situaţii paradoxale, şi anume că timp de patru, sau mai curând trei etape planetare, Saturn, Soare, Lună, o întreagă legiune de entităţi divine lucrează la formarea unui element cosmic, care este corpul nostru fizic, pentru ca în epoca pământească acest element cosmic să fie destinat să dispară de fiecare dată când un om moare. Ar fi cel puţin curios dacă Maya – şi observaţia exterioară nu cunoaşte aici altă realitate – ar avea dreptate.

Dar să ne întrebăm acum: Poate Maya să aibă dreptate?

În primă instanţă pare că, în acest caz, cunoaşterea ocultă a Mayei ar avea dreptate; căci, lucru curios, obsevaţia ocultă pare să concorde aici cu ceea ce ne arată Maya. Dacă aveţi în vedere ceea ce cunoaşterea spirituală ne descrie despre evoluţia omului după moarte, în toată această descriere nu se vorbeşte iniţial nimic despre corpul fizic. Se spune că el este părăsit, că este predat elementelor Pământului. Se vorbeşte apoi de corpul eteric, de corpul astral şi de Eu, corpul fizic nefiind luat mai departe în seamă. Aceasta te poate face să crezi că, prin tăcerea sa, cunoaşterea spirituală dă dreptate afirmaţiilor Mayei. Aşa pare. Şi într-un fel este justificat ca ştiinţa spiritului să vorbească în acest fel, din simplul motiv că tot ceea ce urmează trebuie să facă obiectul unei cercetări mai aprofundate a christologiei. Căci despre tot ceea ce trece dincolo de Maya relativ la corpul fizic noi nu putem vorbi într-un mod corect fără ca mai înainte să fie explicat îndeajuns impulsul christic şi tot ceea ce este legat de el.

Dacă observăm acest corp fizic mai întâi aşa cum s-a înfăţişat el în faţa conştienţei omului într-un moment decisiv al istoriei, ne apare ceva foarte curios. Şi aici am vrea să ne referim la trei tipuri de conştienţă, la trei forme

de conştienţă omenească faţă de corpul nostru fizic pe care le-au avut trei popoare diferite într-o epocă hotărâtoare a evoluţiei omenirii. Să vedem cum priveau grecii acest corp!

Noi ştim că grecii reprezintă acel popor important care a ajuns la apogeul dezvoltării sale în timpul celei de a patra perioade postatlanteene. Ştim, de asemenea, că această perioadă de civilizaţie a noastră a început aproximativ în secolele VII, VIII şi IX înainte de era noastră şi s-a încheiat în secolele XIII, XIV şi XV ale erei noastre, după Evenimentele din Palestina. Cele spuse le putem, de asemenea, justifica perfect prin relatările exterioare, prin tradiţiile şi documentele ce se referă la acest interval de timp. Vedem că primele informaţii asupra civilizaţiei greceşti, încă vagi şi nebuloase, apar abia după secolele VI şi VII înainte de Christos. Despre epocile şi mai vechi nu ne-au parvenit decât legende. Dar mai ştim şi că ceea ce face măreţia perioadei istorice a civilizaţiei greceşti îşi are rădăcinile în timpuri şi mai îndepărtate, în ceea ce era Grecia în perioada a treia de civilizaţie postatlanteeană. Inspiraţiile lui *Homer* [Nota 52] datează din epoca ce a precedat cea de a patra perioadă de civilizaţie postatlanteeană. Eschil [Nota 53], care şi el a trăit într-o epocă îndepărtată, atât de îndepărtată încât o parte din operele sale s-a pierdut cu totul, face referire la dramaturgia misterială, despre care nu ne oferă decât un ecou. Astfel, cea de a treia perioadă de civilizaţie posatlanteeană pătrunde până în epoca greacă; dar cea de a patra perioadă de cultură posatlanteeană se exprimă deplin în epoca greacă. Şi noi trebuie să ne spunem: Minunata civilizaţie greacă este expresia cea mai pură a celei de a patra perioade postatlanteene. Din această Grecie antică răsună până la noi un cuvânt curios, un cuvânt care ne dă prilejul să scrutăm adânc în sufletul

omului ce simţea greceşte. Este cuvântul eroului: Mai bine să fii un cerşetor în tărâmul de sus decât un rege în împărăţia umbrelor! [Nota 54] Sunt cuvinte, care traduc sentimentele cele mai profunde ale sufletului grec. S-ar putea spune: Tot ceea ce ne-a parvenit, pe de o parte, din perioada greacă, drept frumusete şi măreţie clasică, drept model de ideal al omenirii în lumea exterioară, toate acestea ne răsună într-un fel din aceste cuvinte. Aici avem în vedere, dacă ne gândim la perioada Greciei antice, acea minunată cultivare a corpului omenesc prin gimnastică, prin acele mari concursuri greceşti copiate astăzi în mod caricatural de către oamenii care nu mai înţeleg nimic din ceea ce era cu adevărat civilizaţia greacă. Dacă vrem să înţelegem faptul că această cultivare a corpului fizic exterior, în forma pe care o are el pe planul fizic, era un privilegiu deosebit al spiritului grec, că tot aşa amprenta idealului omului în arta plastică, acea accedere a formei umane exterioare în sculptură, era, de asemenea, un privilegiu al civilizaţiei antice greceşti, trebuie să ţinem cont că fiecare epocă trebuie să-şi aibă propriile sale idealuri. Şi dacă mai avem în vedere şi idealul de conştienţă omenească, care îl anima, de pildă, pe Pericle, în care omul privea pe de o parte spre un general-omenesc şi, pe de altă parte, stătea bine înfipt pe picioarele sale şi se simţea ca un stăpân şi rege pe Pământ în cadrul teritoriului oraşului său, dacă lăsăm toate acestea să acţioneze asupra noastră, trebuie să spunem: Iubirea propriu-zisă era îndreptată spre forma omenească, aşa cum se prezenta ea pe plan fizic, şi chiar şi estetica era orientată către modelarea acestei forme. Atunci când iubeşti şi înţelegi în felul acesta elementul omenesc aflat pe planul fizic nu poţi gândi decât într-un fel: Când acel element, ce-i dă omului această formă frumoasă pe planul fizic, îi este sustras naturii omeneşti,

ceea ce rămâne nu mai poate fi atât de mult preţuit ca ceea ce i-a fost luat prin moarte! Această iubire exacerbată pentru forma exterioră conducea în mod inevitabil la a privi cu pesimism ceea ce rămâne din om atunci când el trece prin poarta morţii. Şi, având în vedere acest suflet grec, este uşor să înţelegem că un ochi, care privea cu atâta iubire forma exterioară, se întrista la gândul că această formă va fi smulsă individualităţii omeneşti şi că individualitatea omenească va continua să trăiască mai departe fără ea! Dacă privim doar prin latura sentimentală cele astfel întâmplate, sigur că ne vom spune: În cadrul civilizaţiei antice greceşti avem acel tip de om care a iubit şi a preţuit cel mai mult forma exterioară a corpului fizic, şi care a suferit cea mai mare tristeţe posibilă la trecerea prin moarte.

Să examinăm acum o altă conştienţă, contemporană aproximativ cu cea a grecilor. Să observăm conştienţa budistă, care, de la Buddha, se transmite mai departe adepţilor săi. Aici avem cumva opusul mentalităţii antice greceşti. Nu trebuie să ne amintim decât un lucru: Nervul celor patru mari adevăruri ale lui Buddha [Nota 55] este dat prin faptul că se spune: Individualitatea omenească este antrenată în această existenţă, în cadrul căreia ea este circumscrisă într-o formă exterioară, fizică, de către setea după existenţă. În ce fel de existenţă? Într-o existenţă despre care învăţătura budistă ne spune: Naşterea este suferinţă, boala este suferinţă, bătrâneţea este suferinţă, moartea este suferinţă! În fibra cea mai profundă a budismului este implantată credinţa că individualitatea noastră, care la naştere coboară din înălţimi divin-spirituale şi care se reîntoarce în înăltimi divine atunci când omul trece prin poarta morţii, prin faptul că noi suntem închişi într-un înveliş corporal exterior este lăsată pradă tuturor durerilor şi suferinţelor existenţei; în

principiu, nu poate exista o salvare pentru om care este definită prin cele patru mari adevăruri ale lui Buddha decât dacă el se eliberează de existenţa exterioară şi leapădă învelişul exterior, adică îşi metamorfozează individualitatea, pentru a ajunge să scape cât mai repede de tot ceea ce este înveliş exterior. Aici vedem deci activ un mod de a simţi exact contrar celui al grecului. Pe cât de mult iubea şi preţuia grecul învelişul corporal exterior şi suferea atunci când trebuia să-l lepede, pe atât de puţin aprecia adeptul lui Buddha acest înveliş corporal şi îl considera ceva de care trebuie să te debarasezi cât se poate mai repede. De aici şi acea dorinţă de a lupta împotriva setei după existenţă, care este legată de un înveliş corporal exterior.

Şi acum să aprofundăm puţin mai mult aceste gânduri ale lui Buddha. Aici întâlnim ceva, care în budism există ca un fel de concepţie teoretică cu privire la încarnările succesive ale omului. Nu este vorba într-atât de ceea ce gândeşte fiecare despre teoria lui Buddha, cât despre ceea ce a pătruns în conştienţa adepţilor budişti. Am accentuat acest lucru de mai multe ori şi cu alte ocazii. Am spus atunci că nu există nimic mai bun pentru a înţelege ce simţea un adept al budismului cu privire la încarnările succesive ale omului decât să te adânceşti în acea convorbire care se spune că a avut loc între regele Milinda şi un înţelept budist [Nota 56]. Acolo se spune că regele Milinda este sfătuit de înţeleptul budist Nagasena să se întrebe: „Carul cu care ai venit mai are, în afară de roţi, oişte, cuşetă, scaun etc. şi altceva? Reflectează, o mare rege”, îi spune înţeleptul Nagasena, „că tot ceea ce tu ai sub ochi sub forma unui car nu este altceva decât roţi, oişte, cuşetă, scaun etc.; în afara acestora nu există decât un cuvânt care le reuneşte pe toate. Tu nu poţi deci să vorbeşti

de o individualitate proprie a carului; car nu este decât un cuvânt gol, dacă te gândeşti la altceva decât la elementele, la componentele sale. Şi Nagasena, înţeleptul, alege şi o altă comparaţie: „Priveşte fructul migdalului care creşte pe acest arbore", îi spune el regelui Milinda, „şi gândeşte-te că o sământă provenind dintr-un alt fruct a fost aruncată în pământ şi a putrezit; din ea a ieşit acest arbore şi pe el creşte fructul migdalului. Poţi tu să spui că fructul acestui arbore are altceva în comun cu fructul care a servit de sământă, care a fost pus în pământ şi a putrezit, decât numele şi forma exterioară?" – Nagasena vrea să spună prin aceasta că omul din această încarnare are în comun cu cel care era în el în încarnarea precedentă tot atât cât are migdala de pe pom cu migdala care a fost semănată în pământ; iar cine crede că omul, aşa cum stă el în faţa noastră, care este spulberat odată cu moartea, este altceva decât un nume şi o formă, se înşală tot atât de mult ca cel care îşi închipuie că în car – în cuvântul car – este conţinut altceva decât părţile carului: roţi, oişte etc. Acel ceva pe care omul îl denumeşte cu Eul său nu trece dintr¬o încarnare precedentă în următoarea.

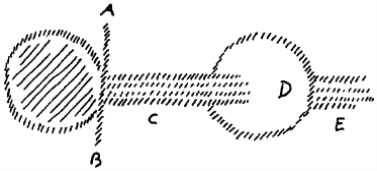
Asta este foarte important! Şi mereu şi mereu trebuie accentuat încă ceva: Important nu este cum îi place unuia sau altuia să interpreteze un cuvânt sau altul al lui Buddha, ci cum a acţionat budismul în conştienţa populară, ce a dat el sufletelor! Or, ceea ce a dat el sufletelor se exprimă într-un mod cu totul clar şi semnificativ în această conversaţie, care ni s-a transmis, dintre înţeleptul budist şi regele Milinda. Budistul afirmă că ceea ce noi numim Eu, şi despre care spunem că este simţit şi perceput prima dată de către om atunci când el reflectează asupra interiorului său, nu este în realitate decât un lucru trecător, care ţine de Maya ca oricare alt lucru şi care nu trece de la o încarnare la alta.

Cum am mai spus şi altădată, un înţelept creştin, într-o situaţie analoagă cu cea a înţeleptului budist, ar fi vorbit cu totul altfel regelui Milinda. Înţeleptul budist îi spune regelui: Priveşte-ţi carul! Roţi, oişte etc. sunt părţile lui componente, şi în afară de ele „car" nu înseamnă altceva decât un nume şi o formă. În acest cuvânt, car, tu nu ai nimic real; atunci când priveşti carul, pentru a avea ceva real trebuie să numeşti părţile care îl compun.– Înţeleptul creştin ar fi vorbit cu totul altfel în acest caz: O, înţelept rege Milinda, tu ai venit în car. Priveşte acest car: la el nu poţi vedea decât roţile, oiştea, cuşeta etc. Dar eu te întreb pe tine: Poţi tu să călătoreşti numai cu roţile? Sau numai cu oiştea? Sau numai cu scaunul? etc. Deci, niciuna din părţile carului nu te-ar fi putut aduce aici! Ca părţi, ele compun carul; dar cu niciuna din aceste părţi n-ai fi putut veni încoace. Dacă însă părţile formează împreună un car, tu poţi veni, dar mai este necesar şi altceva decât aceste părţi. Este nevoie în primul rând de gândul cu totul precis care asamblează aceste roţi, oiştea, cuşeta etc. Iar acesta este ceva indispensabil, pe care tu, ce-i drept, nu îl poţi vedea, dar pe care totuşi trebuie să îl recunoşti că există! – Şi trecând apoi la om, înţeleptul ar mai fi spus: Dintr-un om oarecare tu nu poţi vedea decât corpul exterior, actele exterioare şi vieţuirile sufleteşti exterioare; tu nu vezi însă Eul său, după cum nu vezi cuvântul car atunci când priveşti diversele părţi ale sale. Însă aşa cum în aceste părţi este fundamentat cu totul altceva, adică ceea ce ţie ţi-a permis să vii până aici, tot astfel la om, în părţile care îl compun, este fundamentat cu totul altceva, şi anume acel ceva ce constituie Eul. Eul este ceva real, ceva care trece ca realitate suprasensibilă din încarnare în încarnare.

Cum ar trebui să ne imaginăm schemtic teoria budistă a reîncarnării, o schemă care să fie conformă exclusiv cu această teorie budistă?

Prin cerc să ne reprezentăm apariţia unui om între naştere şi moarte. Omul moare. Prin linia AB este indicat momentul morţii sale. Ce rămâne din tot ceea ce este închis în graniţele existenţei actuale dintre naştere şi moarte? O sumă de cauze, rezultatele actelor, ale tuturor lucrurilor bune sau rele, frumoase sau urâte, inteligente sau stupide, făcute de om. Ceea ce subzistă astfel continuă să acţioneze mai departe drept cauze şi formează un nucleu cauzal (C) pentru încarnarea următoare.

În încarnarea următoare (D), în jurul lui se articulează învelişuri corporale noi; acestea fac la rândul lor noi experienţe, conform nucleului cauzal anterior. Din toate aceste experienţe rămâne apoi un nou nucleu cauzal (E) pentru următoarea încarnare, care include ceea ce pătrunde în ea de la precedenta încarnare şi care, împreună cu ceea ce rezultă în mod cu totul independent în timpul acestei încarnări, formează iarăşi nucleul cauzal al următoarei încarnări, şi aşa mai departe. Altfel spus, ceea ce trece prin diverse încarnări se reduce la nişte cauze şi efecte care continuă să acţioneze de la o încarnare la alta, fără ca un Eu comun să realizeze o coeziune a lor. Dacă deci

în această încarnare mă numesc pe mine „Eu”, nu este pentru că acelaşi Eu a fost prezent şi în încarnarea precedentă, căci din aceasta nu au rămas decât rezultatele karmice, iar ceea ce eu numesc Eul meu nu este decât o Maya a încarnării mele actuale.

Cel care cunoaşte cu adevărat budismul trebuie să-l prezinte în acest fel şi, de asemenea, să aibă foarte clar în minte că ceea ce noi numim Eu nu-şi află vreun loc în cadrul budismului.

Dar să trecem acum la ceea ce ştim din cunoaşterea antroposofică: Prin ce anume a ajuns omul să-şi dezvolte Eul său? Prin intermediul evoluţiei pământeşti! Abia în cursul evoluţiei pământeşti el a ajuns să-şi dezvolte Eul. Pe Pământ, la corpul său fizic, corpul eteric şi corpul astral s-a adăugat Eul. Știm iarăşi, dacă ne aducem aminte tot ceea ce a fost spus cu privire la fazele dezvoltării omului pe Saturn, Soare şi Lună, că în timpul vechii Luni corpul omenesc încă nu avea o formă foarte precisă şi că a primit această formă abia pe Pământ. De aceea şi spunem despre existenţa pământească că este acea epocă în timpul căreia Spiritele formei au intervenit şi au modelat corpul omenesc, în aşa fel încât omul a ajuns acum să aibă această formă. Această formare, această plăsmuire a corpului fizic a fost necesară pentru ca Eul să poată coborî în om, pentru ca acest corp fizic, format conform legilor fizice pământeşti, să poată oferi temelia pentru naşterea Eului, aşa cum îl cunoaştem. Dacă reflectăm asupra acestor lucruri, ceea ce urmează nu vi se va mai părea imposibil de conceput.

Referitor la felul în care vedeau grecii Eul, spuneam că acest Eu îşi găseşte expresia sa exterioară în forma exterioară omenească. Să mergem acum la budism şi ne amintim că budismul, prin cunoaşterea sa, caută să lepede şi să depăşească cât mai repede această formă exterioară.

Să ne mai mirăm atunci că el nu pune niciun preţ pe tot ceea ce stă în legătură cu această formă a corpului fizic? Pe cât de puţină consideraţie găsim în fibra cea mai intimă a budismului pentru forma exterioară a corpului fizic, pe atât de puţin apreciată, dacă nu chiar respinsă, este forma exterioară de care Eul are nevoie pentru a putea exista. Budismul deci, prin modul cum a privit forma corpului fizic, a pierdut forma Eului.

Vedem astfel cum aceste două curente spirituale se opun polar unul altuia: pe de o parte civilizaţia Greciei antice, despre care noi simţim că preţuia în modul cel mai înalt corpul fizic drept formă exterioară a Eului, şi pe de altă parte cea a budismului, care pretinde ca forma exterioară a corpului şi orice fel de impuls către existenţă să fie biruite cât mai curând, şi care de aceea, în teoria sa, a pierdut complet Eul.

Între aceste două concepţii opuse despre lume se situează concepţia Antichităţii ebraice. Aceasta din urmă este departe de a gândi, precum budismul, că Eul este ceva minor. Amintiţi-vă numai că în cadrul budismului este o erezie să recunoşti existenţa unui Eu perpetuu care trece dintr-o încarnare în alta. Vechea civilizaţie ebraică susţine însă sus şi tare această erezie. Şi niciunui adept al vechii civilizaţii ebraice nu i-ar fi trecut vreodată prin minte că ceea ce trăieşte în om drept adevărată scânteie divină a sa – de care el leagă noţiunea sa de Eu – se poate pierde atunci când omul trece prin poarta morţii. Dacă vrem să ne edificăm asupra felului în care se situa adeptul vechii civilizaţii ebraice faţă de această problemă, atunci trebuie să spunem: El se simţea în interiorul său unit intim cu Divinitatea; el ştia că este unit oarecum, prin cele mai bune resorturi ale vieţii sale sufleteşti, cu esenţa acestei Divinităţi. Astfel, adeptul vechii civilizaţii ebraice are despre Eu o concepţie mult diferită de cea a

discipolului lui Buddha, dar ea este tot atât de îndepărtată şi de cea a grecului. În toată Antichitatea ebraică nu există acea apreciere a personalităţii, şi totodată a formei exterioare, care este specifică grecului. Pentru grec ar fi fost cu totul absurd să spui: Să nu-ţi faci chip al Dumnezeului tău! El n-ar fi înţeles niciodată ca cineva să-i spună: Să nu-ţi faci o imagine despre Zeus al tău sau despre Apolo al tău! Căci el avea sentimentul că forma exterioară este lucrul cel mai sublim din lume şi că omagiul cel mai mare pe care îl poate aduce un om zeilor este de a-i îmbrăca cu această formă omenească, atât de preţuită de el; şi nimic nu i-ar fi părut mai absurd decât această poruncă: Să nu îţi faci o imagine despre Dumnezeu! Ca artist, grecul dădea forma sa omenească şi zeilor săi. Şi pentru a deveni cu adevărat ceea ce gândea el că trebuie să fie – o imagine a Divinităţii – purta bătăliile sale, practica exerciţiile sale de gimnastică etc.

Vechea Antichitate ebraică avea însă această poruncă: Să nu îţi faci chip al lui Dumnezeu! [Nota 57] – pentru că discipolul vechii Antichităţi ebraice nu preţuia, precum grecul, forma exterioară şi ar fi considerat-o nedemnă de esenţa divină. Astfel, dacă pe de o parte discipolul vechii Antichităţi ebraice era foarte departe de adeptul budismului, care în ceasul morţii ar fi renunţat fără regrete la forma omenească, pe de altă parte, el nu era mai aproape nici de grec. El gândea că această formă este chiar expresia poruncilor, a legilor entităţii divine şi îi era clar că un om „drept" transmitea ereditar generaţiilor următoare faptele bune pe care le-a acumulat. El avea ca scop nu stingerea formei, ci perpetuarea ei de-a lungul generaţiilor. Punctul de vedere al unui aparţinător al vechiului popor evreu se situa deci la jumătatea drumului între concepţia budistului, care pierduse noţiunea valorii Eului, şi cel al

grecului, care vedea în forma corpului bunul suprem şi se întrista când o vedea dispărând la moarte.

Acesta era raportul dintre cele trei moduri de a privi lumea. Pentru a înţelege şi mai bine vechea Antichitate ebraică trebuie să ne gândim că pentru vechiul vlăstar al poporului evreu Eul, ceea ce aprecia el ca Eu al său, era în acelaşi timp, într-un anumit sens, Eul divin. Dumnezeu trăia în continuare în omenire, trăia în om. Vechiul evreu simţea acest Eu al său ca fiind în legătură cu Dumnezeu. Astfel, Eul pe care el îl simţea coincidea cu Eul divin. Eul divin îl purta; dar Eul divin era şi activ în el. Grecul spunea: Eu preţuiesc atât de mult Eul meu încât nu pot decât să mă înfior când văd ceea ce se întâmplă cu el după moarte! Budistul spunea: Acel ceva care este cauza formei exterioare a omului trebuie să se desprindă cât mai repede posibil de om! Adeptul vechii credinţe ebraice spunea: Eu sunt legat de Dumnezeu; este destinul meu. Atât timp cât sunt legat cu El, eu îmi port destinul. Nu cunosc altceva decât identificarea Eului meu cu Eul divin! Acest mod de gândire, deoarece se situa la mijloc intre elenism şi budism, nu provoca la vechii iudei predispoziţia tragică pe care o aveau chiar din capul locului grecii în faţa morţii, ci ea venea într-un mod indirect. Şi dacă este tipic grecesc ca eroul să spună: Mai bine un cerşetor în tărâmul de sus – adică să ai un corp omenesc – decât un rege în împărăţia umbrelor, nu la fel de uşor ar fi putut spune asta adeptul vechiului iudaism. Căci el ştia că şi despărţit, prin moarte, de forma sa corporală rămânea unit cu Dumnezeu. Simplul fapt al morţii nu îl transpunea în dispoziţia tragică. Şi totuşi, deşi indirect, predispoziţia spre tragic exista şi în lumea veche iudaică, şi ea s-a exprimat în cea mai minunată dintre povestirile dramatice scrise vreodată în Antichitate: Cartea lui Iov.

Vedem aici cum Eul lui Iov se simte legat de Dumnezeul său şi cum el intră în conflict cu acest Dumnezeu, dar într-un alt mod decât ajungea Eul unui grec să intre în conflict. Se spune aici cum nenorocirile se abat asupra lui Iov unele după altele, cu toate că el are conştienţa de a fi un om drept şi de a fi făcut totul pentru a păstra legătura Eului său cu Eul divin. Dar, în timp ce se părea că viaţa sa este binecuvântată şi merita să fie aşa, destinul tragic intervine pe neaşteptate. El nu are conştienţa vreunui păcat; el ştie că totdeauna a făcut ceea ce trebuie să facă un om drept faţă de Dumnezeul său. Acum i se dă de veste că toată averea îi este distrusă, că întreaga lui familie a murit; el însuşi este lovit în trupul său, această formă divină, de boală şi suferinţe cumplite. El gândeşte: Ceea ce în mine este în legătură cu Dumnezeul meu s-a străduit să trăiască drept în faţa Dumnezeului său, iar destinul care mi-a fost hărăzit de acest Dumnezeu este cel care m-a pus aici în această lume. Dar cât de greu m-au lovit faptele acestui Dumnezeu! Şi atunci vine la Iov soţia lui, care, cu cuvintele clare, îi cere să lepede pe Dumnezeul său. Aceste cuvinte sunt redate exact. Ceea ce spune aici soţia sa sunt câteva din cuvintele ce pot fi găsite direct şi în Cronica Akasha: „Leapădă-l pe Dumnezeul tău [Nota 58], pentru că trebuie să suferi atât şi pentru că a trimis peste tine aceste suferinţe, şi mori!” Ce infinit de multe sensuri zac ascunse în aceste cuvinte: Pierde-ţi conştienţa legăturii tale cu Dumnezeu şi tu vei cădea din legătura divină; vei cădea aşa cum cade o frunză din pom, iar Dumnezeul tău nu te va mai putea pedepsi! – Dar ruperea legăturii cu Dumnezeu înseamnă totodată moarte! Căci atât timp cât Eul se simte legat de Dumnezeu moartea nu-l poate ajunge. Moartea îl poate ajunge numai dacă el se smulge din legătura cu Dumnezeu. Aparenţa exterioară lasă să se

înţeleagă că totul este, în fond, împotriva dreptului Iov; soţia sa îi vede suferinţele, îl sfătuieşte să se dezică de Dumnezeu şi să moară; prietenii săi vin să-i spună: Tu trebuie să fi comis asta sau asta, căci Dumnezeu nu pedepseşte pe cel drept! Şi totuşi în el trăieşte certitudinea că nu a făcut niciun rău de care cel puţin să fie conştient. Prin tot ceea ce i se întâmplă în lumea extrerioară el se confruntă cu un imens tragism, acela de a nu putea înţelege entitatea omenească în totalitatea ei; el se simte unit cu Dumnezeu şi nu înţelege cum se poate ca de la Dumnezeu să curgă toate aceste nenorociri pe care el le trăieşte.

Să ne reprezentăm cu toată intensitatea un suflet omenesc năpădit de toate aceste suferinţe şi să ne imaginăm cum din adâncul acestui suflet izbucnesc aceste cuvinte, redate de documente în Cartea lui Iov: „Ştiu că Salvatorul meu este viu! [Nota 59] Ştiu că într-o zi voi fi îmbrăcat cu oasele mele, cu pielea mea, şi îl voi vedea pe Dumnezeu, cu care eu sunt unit!" Din tot sufletul său, în ciuda tuturor suferinţelor şi durerilor sale, Iov îşi strigă această conştienţă a indestructibilităţii individualităţii omeneşti. Atât de puternic este înrădăcinată ca interior conştienţa de Eu în cultul vechi ebraic. Dar aici ne întâmpină ceva extrem de curios. Iov face deci o apropiere între ideea unui Salvator, a unui Mântuitor, şi corpul exterior, pielea, oasele şi ochii care văd fizic. Foarte curios, în această conştienţă antică ebraică, situată la mijloc între elenism şi budism, apare o conştienţă a legăturii dintre forma corpului fizic şi ideea de Mântuitor, care devine fundamentul, temelia ideii de Christos! Şi dacă luăm ceea ce spune femeia lui Iov, se face şi mai multă lumină în toate acele cuvinte ale lui Iov „Leapădă-l pe Dumnezeul tău şi mori!", ceea ce înseamnă că cel care nu-l neagă pe Dumnezeul său nu moare. Într-adevăr, asta este ceea ce vor

să spună aceste cuvinte. Dar ce înseamnă a muri? A muri înseamnă a lepăda corpul fizic. Maya exterioară pare să afirme că corpul fizic este absorbit în elementul Pământului, că într-un fel el dispare. În răspunsul soţiei lui Iov este inclus implicit sensul: Fă ceea ce este necesar pentru ca corpul tău fizic să dispară. – Nu poate fi decât acest înţeles, căci altfel următoarele cuvinte ale lui Iov n-ar mai avea niciun sens. Nu poţi înţelege aşa ceva decât dacă înţelegi importanţa corpului fizic, prin care Dumnezeu ne-a aşezat în această lume. Şi Iov însuşi spune – căci şi aceasta vor să spună cuvintele lui: O, eu ştiu prea bine că nu este nevoie să fac acel lucru ce duce la dispariţia completă a corpului meu fizic, aşa cum o arată aparenţa exterioară. Există o posibilitate ca acesta să fie salvat, prin aceea că Mântuitorul meu trăieşte – ceea ce poate fi rezumat prin cuvintele: Într-o zi pielea mea, oasele mele, vor fi regenerate şi îmi vor fi date întregi înapoi, iar ochii mei vor vedea slava Dumnezeului meu; voi putea păstra legitatea corpului meu fizic, cu condiţia de a avea conştienţa că Mântuitorul meu trăieşte!

Astfel, în Cartea lui Iov apare pentru prima dată o legătură între forma corpului fizic – de care budistul ar vrea să se lepede, pe care grecul o vede dispărând şi pentru care resimte o adâncă tristeţe – şi conştienţa de Eu. Este pentru prima dată când întrevedem posibilitatea salvării formei acestui corp fizic, pe care cohorta de zei a elaborat-o începând din timpul vechiului Saturn, a vechiului Soare şi a vechii Luni, până aici pe Pământ, şi care, pentru a putea fi păstrată ca să se poată spune că ceea ce ne este dat prin oasele noastre, prin pielea şi organele noastre de simţ a avut un rost, este necesar să ai şi certitudinea: Ştiu că Mântuitorul meu trăieşte!

Foarte ciudat – ar putea întreba cineva după cele spuse acum –, nu reiese cumva din această poveste a lui Iov că Christos ar face să învie morţii, că ar salva forma corpului, despre care grecii credeau că ar dispărea? Şi să înţelegem cumva din asta că pentru ansamblul evoluţiei omeneşti nu este drept, în adevăratul sens al cuvântului, ca forma exterioară a corpului să se piardă cu totul? Este ea cumva întreţesută întregului proces al evoluţiei omenirii? Joacă aceasta un rol în viitor şi este ea în legătură cu entitatea lui Christos?

Ni se impune această întrebare. Şi ajunem acum să lărgim, într-un fel, cunoştinţele pe care le-am dobândit din ştiinţa spiritului. Auzim că, după ce trecem prin poarta morţii, noi ne păstrăm cel puţin corpul nostru eteric, în timp ce corpul fizic este încredinţat elementelor. Dar forma sa, care a fost elaborată în milioane şi milioane de ani, dispare ea fără urmă, sau se păstrează într-un mod oarecare?

Această întrebare o considerăm a fi concluzia investigaţiei noastre de astăzi, iar mâine vom trece la următoarea întrebare: Ce raport există între impulsul lui Christos pentru evoluţia omenirii şi raţiunea de a fi a corpului fizic exterior, care de-a lungul întregii evoluţii pământeşti a fost predat mormântului, focului sau aerului şi a cărui conservare – în ce priveşte forma sa – este necesară pentru viitorul omenirii.

CONFERINŢA a VI-a
Problema centrală a creştinismului: Invierea. Iniţierile în Misterii şi Evangheliile. Tabloul istoric al lui Pavel după vieţuirea de la Damasc. Christos, al doilea Adam. Trupul stricăcios al lui Adam şi trupul nestricăcios al celui de al doilea Adam. Corpul fizic şi forma umană, fantoma. Legătura dintre vizibilitatea corpului fizic şi influenţa luciferică.

Karlsruhe, 10 octombrie 1911

Pornind de la lucrurile discutate ieri vom putea cuprinde mai îndeaproape problemele cele mai importante ale creştinismului şi vom încerca să pătrundem în însăşi esenţa acestuia. Vom vedea că de fapt numai pe această cale putem descoperi ce a devenit impulsul christic pentru evoluţia omenirii şi ce va trebui să devină el în viitor.

Dacă oamenii repetă fără încetare că răspunsurile la cele mai înalte probleme nu trebuie să fie atât de complicate, că în principiu adevărul trebuie comunicat omului direct, sub forma cea mai simplă, şi dacă în acest context se afirmă, de pildă, că Apostolul Ioan, ajuns la o vârstă foarte înaintată, a rezumat chintesenţa creştinismului în cuvintele: Copii, iubiţi-vă unii pe alţii! [Nota 60], de aici nimeni nu are voie să tragă concluzia: Ştiu care este esenţa creştinismului, ştiu care este esenţa oricărui adevăr accesibil omului, pronunţând pur şi simplu aceste cuvinte: Copii, iubiţi-vă unii pe alţii! Căci, dacă Apostolul Ioan a putut rosti aceste cuvinte, este pentru că mai înainte el îndeplinise mai multe condiţii. Ştim cu toţii, mai întâi, că el nu s-a exprimat astfel decât la sfârşitul unei vieţi lungi, în al nouăzeci şi cincilea an de viaţă, aşadar că el

şi-a câştigat dreptul de a exprima aceste cuvinte abia în încarnarea sa de atunci; prin aceasta el însuşi stă chezăşie pentru faptul că aceste cuvinte repetate de un om oarecare nu au aceeaşi forţă ca la Apostolul Ioan. Dar el şi-a mai câştigat şi prin altceva acest drept. El este – deşi critica o contestă – autorul Evangheliei care îi poartă numele, al Apocalipsei şi al mai multor Epistole. Deci el nu a repetat toată viaţa: Copii, iubiţi-vă unii pe alţii!, ci a scris o lucrare care este una dintre cele mai greu de înţeles opere ale omenirii, Apocalipsa, şi o altă lucrare, Evanghelia după Ioan, una dintre cele mai intime opere, operă care pătrunde cel mai profund în sufletul omenesc. El şi-a dobândit dreptul de a rosti aceste cuvinte prin viaţa sa lungă şi prin ceea ce a făcut. Iar dacă cineva imită această viaţă şi face ceea ce a făcut el şi apoi repetă cuvintele lui: Copii, iubiţi-vă unii pe alţii! nu poţi în principiu decât să îl aprobi. Dar noi trebuie să fim conştienţi că nişte lucruri ce pot fi rezumate în câteva cuvinte pot, prin faptul că sunt exprimate în puţine cuvinte, avea o semnificaţie profundă sau să nu aibă niciuna. Iar dacă cineva enunţă, doar aşa, o maximă, care în condiţiile date poate însemna ceva foarte profund, şi prin aceasta crede că a spus infinit de mult, îmi aduce aminte de povestea unui prinţ care într-o zi a vizitat o închisoare, şi căruia i-a fost prezentat un pensionar al acestei închisori, un hoţ. Prinţul l-a întrebat pe hoţ de ce furase, iar acesta i-a explicat că a făcut-o pentru că îi era foame. Problema cum poţi să potoleşti foamea i-a preocupat pe mulţi oameni. Respectivul prinţ i-a răspuns hoţului că nu auzise niciodată până atunci că dacă îţi este foame trebuie să furi, ci că trebuie să mănânci! Fără îndoială, acesta este un răspuns corect: când îţi este foame trebuie să mănânci, nu să furi. Ceea ce interesează însă este dacă acel răspuns se şi potriveşte la situaţia respectivă.

Căci prin faptul că un răspuns este corect nu înseamnă imediat că el poate exprima ceva care are importanţă sau valoare în pronunţarea unei hotărâri în cauza dată. Acelaşi cuvânt ieşit din gura autorului Apocalipsei şi al Evangheliei după Ioan la sfârşitul vieţii, Copii, iubiţi-vă unii pe alţii!, poate izvorî din însăşi esenţa creştinismului; spus însă de un altul poate să nu mai fie decât o frază banală. De aceea, încă o dată trebuie să vă fac cunoscut că elementele unei înţelegeri a creştinismului trebuie căutate foarte departe, tocmai pentru a le putea aplica apoi la adevărurile cele mai simple ale vieţii de zi cu zi.

Ieri a trebuit să ne punem problema – funestă pentru gândirea modernă – de a şti ce anume numim noi corp fizic în cadrul organismului cvadruplu al omului. Vom vedea cum cele analizate de noi ieri privitor la diferitele puncte de vedere, cel al Antichităţii greceşti, al Antichităţii iudaice şi al budismului, ne vor ajuta să înţelegem creştinismul în esenţa sa. Dar când ne întrebăm despre destinul corpului fizic ne lovim mai întâi de o problemă care se află, fără discuţie, în centrul întregii concepţii creştine; căci ea nu înseamnă, nici mai mult nici mai puţin, decât să răspundem la acea întrebare capitală a creştinismului: Ce este Învierea lui Christos? Este oare indispensabil, pentru înţelegerea creştinismului, să ne facem o idee despre problema Învierii?

Pentru a ne convinge de această necesitate nu avem decât să recitim ceea ce stă scris în prima Epistolă către Corinteni (15, 14-20) a lui Pavel: dacă Chrisos n-a înviat, predicarea noastră este zadarnică, dar şi credinţa voastră este zadarnică. Am fi descoperiţi atunci şi ca martori falşi ai lui Dumnezeu, pentru că am mărturisit împotriva lui Dumnezeu, că El l-ar fi înviat pe Christos, când de fapt nu l-a înviat, dacă morţii nu învie niciodată. Căci dacă morţii nu învie, nici Christos nu a înviat. Şi dacă Christos nu a înviat,

credinţa voastră este zadarnică, voi sunteţi încă în păcatele voastre; şi, prin urmare, şi cei ce au adormit întru Christos sunt pierduţi. Dacă în viaţa aceasta nu ne-am pus nădejdea decât în Christos, atunci noi suntem cei mai demni de plâns dintre oameni. Dar acum Christos a înviat din morţi, fiind primul dintre cei morţi care a înviat [Nota 61].

Noi trebuie să ţinem cont de faptul că creştinismul, aşa cum s-a răspândit el în lume, a pornit iniţial de la Pavel. Şi dacă ne-am găsit un rost în a lua în serios cuvintele, nu putem să trecem simplu pe lângă cele mai importante cuvinte ale lui Pavel şi să spunem: Lăsăm enigma Învierii nerezolvată. Căci ce înseamnă ceea ce spune Pavel? Înseamnă că creştinismul nu ar avea niciun motiv să existe şi că întreaga credinţă în Christos n-ar avea niciun sens dacă Învierea nu ar fi avut loc cu adevărat! Aceasta o spune Pavel, cel de la care începe creştinismul ca fapt istoric. Prin asta nu se spune, în fond, altceva decât că, renunţând la Înviere, renunţăm la creştinismul în sensul lui Pavel.

Şi acum să ne transpunem cu aproximativ două mii de ani mai târziu şi să-i întrebăm pe contemporanii noştri ce atitudine trebuie să ia ei faţă de problema Învierii, având în vedere condiţiile preliminare existente în prezent în cultura epocii. Nu mă refer aici la cei care pur şi simplu neagă existenţa lui Iisus; evident, lor nu le este deloc greu să-şi facă o părere cu privire la Înviere. Lor le este destul să spună: Pentru că Iisus n-a trăit, nici nu au de ce să-şi spargă capul cu problema Învierii. Să-i lăsăm la o parte pe aceştia şi să ne întoarcem către cei care, către mijlocul sau în ultima treime a secolului al XIX-lea, au adoptat reprezentările curente din epoca noastră, în care încă ne mai aflăm. Să-i întrebăm pe aceşti oameni ce trebuie să gândească ei despre Înviere, conform întregului context în care s-au format. Dacă, de pildă, ne adresăm unui om

precum *David Friedrich Strauss* [Nota 62], a cărui influenţă asupra gândirii oamenilor care se consideră a fi cei mai cultivaţi este foarte mare, putem citi în lucrarea sa despre Reimarus [Nota 63] – un gânditor din secolul al XVIII-lea – cele ce urmează: „Învierea lui Iisus este de-a dreptul un şibolet [Nota 64], prin care se separă unele de altele nu numai diferitele concepţii ale creştinismului, ci şi diversele moduri de a concepe lumea şi diversele etape spirituale ale evoluţiei." Şi, aproape în aceeaşi perioadă, citim într-o revistă elveţiană [Nota 65]: „Dacă aş putea să mă conving de realitatea Învierii lui Christos, acest miracol absolut, voi sfărâma concepţia modernă despre lume. Această fisură în ordinea naturală, pe care eu o cred inviolabilă, ar fi o fisură ireparabilă în sistemul meu, în întreaga ordine a gândirii mele.

Ne întrebăm noi, câţi oameni din epoca noastră, care conform punctelor de vedere actuale trebuie şi chiar vor subscrie la aceste cuvinte, vor spune: Dacă aş fi obligat să admit Învierea ca un fapt istoric, îmi dărâm întregul meu sistem filosofic, sau de altă natură. Ne întrebăm noi: Cum ar putea Învierea, ca fapt istoric, să se acorde cu concepţia despre lume a omului modern?

Să ne amintim că în prima conferinţă publică am arătat deja că Evangheliile se vor, înainte de toate, a fi luate ca scrieri iniţiatice. Faptele cele mai importante descrise acolo sunt, în fond, fapte iniţiatice, procese care iniţial se desfăşurau în taina templelor misteriale de fiecare dată când un om, considerat a fi demn, era iniţiat de către hierofante. Un astfel de om, după ce fusese îndelung pregătit, trecea printr-un fel de moarte şi printr-un fel de înviere; el trebuia să parcurgă şi unele experienţe de viaţă, pe care le regăsim şi în Evanghelii, cum ar fi de pildă povestea Ispitirii sau scena de pe Muntele Măslinilor şi

altele asemenea. Pentru acest motiv, descrierile vechilor Inițiați, care nu voiau să fie niște biografii în sensul obișnuit al cuvântului, ni se par a fi atât de asemănătoare cu povestirile Evangheliilor despre Christos Iisus. Dar atunci când noi citim istoria lui Apollonius din Tyana, chiar și a lui Buddha sau a lui Zarathustra, viața lui Osiris, a lui Orfeu sau viața celor mai mari Inițiați, este adesea ca și cum acolo, în viața acestor Inițiați, s-ar regăsi aceleași linii importante de care se vorbește în Evanghelii referitor la Christos Iisus. Dar chiar admițând că pentru evenimentele importante descrise în Evanghelii modelele trebuie căutate în ceremoniile de inițiere ale vechilor Misterii, vedem totuși pe de altă parte, în mod palpabil, că marile învățături ale vieții lui Christos Iisus sunt impregnate peste tot în Evanghelii cu tot felul de indicații de amănunt, care de data asta nu vor să fie o simplă reproducere a ceremoniilor de inițiere, ci ne indică în mod clar că se raportează niște fapte reale, nemijlocit tangibile. Sau, citind textul următor din Evanghelia după Ioan (cap. 20, 1-17) [Nota 66], nu avem noi, într-un mod uimitor, impresia că este vorba de ceva real?

„În prima zi a săptămânii (duminica), Maria din Magdala a venit dis-de-dimineață, pe când era încă întuneric, la mormânt și a văzut că piatra fusese luată la o parte. Atunci ea a alergat la Simon Petru și la celălalt ucenic pe care Iisus îl iubea și le-a spus: Au luat pe Domnul din mormânt și noi nu știm unde L-au pus. Atunci Petru și celălalt ucenic au ieșit și au mers la mormânt. Ei alergau amândoi împreună, dar celălalt ucenic alerga mai repede decât Petru și a ajuns cel dintâi la mormânt. Și el s-a aplecat și a văzut fâșiile de pânză jos, dar nu a intrat. Simon Petru, care venea în urmă, a sosit și el, a intrat în mormânt și a văzut fâșiile de pânză puse jos, iar ștergarul care fusese pus pe capul lui Iisus nu era cu fâșiile de pânză, ci înfășurat

şi pus la o parte, într-un alt loc. Atunci a intrat şi celălalt ucenic, care ajunsese cel dintâi la mormânt, şi a văzut şi a crezut. Căci ei încă nu înţeleseseră Scriptura, că Iisus trebuia să învie din morţi. Şi s-au dus ucenicii la ai lor. Dar Maria şedea afară lângă mormânt şi plângea. Şi pe când plângea s-a aplecat spre mormânt. Şi a văzut doi îngeri în veşminte albe şezând, unul către cap şi altul către picioare, în locul unde zăcuse trupul lui Iisus. Şi aceia i-au zis: Femeie, de ce plângi? Ea le-a răspuns: Pentru că au luat pe Domnul meu şi nu ştiu unde L-au pus. Spunând asta, ea s-a întors şi îl vede pe Iisus stând acolo în picioare, dar ea nu L-a recunoscut. Iisus i-a spus: Femeie, de ce plângi? Pe cine cauţi? Ea, crezând că este grădinarul, i-a zis: Domnule, dacă tu L-ai luat, spune-mi unde L-ai pus şi eu îl voi ridica. Iisus i-a zis: Maria! Atunci ea se întoarce şi îşi spune în evreieşte: Rabbuni!, adică: Învăţătorule. Iisus îi zice: Nu mă atinge; căci nu m-am urcat încă la Tatăl."

Situaţia este descrisă cu atâtea amănunte încât nu lipseşte absolut nimic ca să ne reprezentăm în gând un tablou, de pildă atunci când se spune că unul dintre ucenici aleargă mai repede decât celălalt, că ştergarul care acoperise capul este mutat în altă parte, şi aşa mai departe. În toate aceste detalii vedem zugrăvit ceva ce nu ar avea niciun sens dacă nu s-ar referi la nişte fapte. O astfel de faptă a fost amintită deja cu un alt prilej, şi anume atunci când Maria nu L-a recunoscut pe Christos Iisus. Şi s-a atras atunci atenţia că de fapt ar fi fost imposibil să nu recunoşti pe cineva sub acelaşi chip pe care l-ai cunoscut cu trei zile mai devreme. Este deci de presupus că Christos a apărut Mariei sub o înfăţişare schimbată; altfel aceste cuvinte n-ar avea niciun sens.

Două lucruri putem spune deci: Învierea trebuie să fie înţeleasă ca transpunerea pe plan istoric a trezirii care

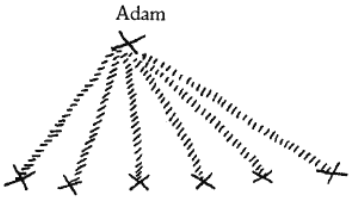
se făcea în toate timpurile în Misteriile sacre – cu diferenţa că în Misterii cel care îl trezea pe discipol era hierofantele, în timp ce Evangheliile atrag atenţia că cea care l-a trezit pe Christos a fost Fiinţa pe care noi o numim Tatăl, că însuşi Tatăl este cel care L-a înviat pe Christos. Prin aceasta se mai spune şi că ceea ce se petrecea mai înainte la scară mică în taina Misteriilor a fost transpus de Spiritele divine pentru omenire, o singură dată, pe Golgota, şi că fiinţa pe care noi o numim Tatăl a intervenit Ea însăşi ca hierofant pentru trezirea lui Christos Iisus. Avem astfel potenţat la maximum ceea ce mai înainte se petrecea în mic în Misterii. Acesta este un aspect. Celălalt aspect este acela că în Evanghelii, pe lângă indicaţiile care se referă la Misterii, se întreţes descrieri care ne permit şi astăzi să reconstituim faptele până în detaliu, aşa cum s-a văzut în imaginea de mai sus. Un lucru este însă şi mai important. Acele cuvinte: „Căci ei încă nu au înţeles Scriptura, că El trebuia să învieze din morţi. Atunci ucenicii s-au întors iarăşi acasă" trebuie să aibă un sens. Ne întrebăm atunci: Despre ce au putut să se convingă ucenicii până în acel moment? Ni se spune cât se poate de limpede că giulgiurile erau acolo, dar corpul nu era acolo, că trupul mort nu mai era în mormânt. Ucenicii nu s-au putut convinge de altceva şi nu au înţeles mai mult acum, când s-au întors acasă. Altfel, aceste cuvinte nu ar avea rost. Cu cât veţi aprofunda mai mult textul, cu atât mai mult veţi fi nevoiţi să vă spuneţi: Discipolii care au fost la mormânt s-au convins că bucăţile de pânză erau acolo, dar corpul nu mai era; şi ei s-au întors acasă, întrebându-se unde putea să fie corpul şi cine îl luase din mormânt.

Şi acum, de la această convingere că trupul mort nu mai era acolo, Evangheliile ne conduc, încet, spre lucrurile care au dat discipolilor convingerea că Învierea avusese loc

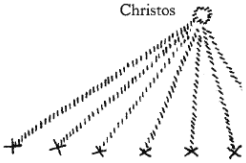
cu adevărat. Prin ce s-au convins ei? S-au convins, după cum spun Evangheliile, prin aceea că încet, încet, Christos le-a apărut, că ei au putut să-şi spună: El este aici!, mergând până acolo Toma, numit şi Necredinciosul, a putut chiar să-şi pună degetele pe stigmate. Pe scurt, din Evanghelii putem vedea că ucenicii s-au lăsat convinşi de realitatea Învierii numai fiindcă Christos li s-a arătat ulterior ca înviat. Dovada pentru ei a fost că El era acolo. Şi dacă aceşti ucenici, care au ajuns treptat la convingerea că Christos este viu, deşi fusese mort, ar fi fost întrebaţi care este adevăratul fundament al credinţei lor, ei ar fi răspuns: Noi avem dovezi că Christos este viu! Ei însă nu ar fi vorbit precum Pavel mai târziu, după ce a avut viziunea pe drumul Damascului.

Cel care lasă Evangheliile şi Epistolele lui Pavel să acţioneze asupra sa poate constata diferenţa profundă care există între concepţia privitoare la Înviere a Evangheliilor, între tonul dominant ce străbate Evangheliile şi concepţia paulinică. De fapt, Pavel pune alături propria sa certitudine asupra Învierii de aceea afirmată în Evanghelii; căci, atunci când spune că Christos a înviat, el arată că Christos s-a arătat după Răstignire ca un om viu, din focul Spiritului, lui Chifa, celor doisprezece, apoi deodată la cinci sute de fraţi şi la sfârşit şi lui, ca unuia născut înainte de termen. Pavel confirmă deci că Christos le-a apărut ucenicilor la fel ca şi lui, că experienţa sa privind Înviatul nu a fost diferită de a lor. Ceea ce adaugă el însă imediat, ceea ce constituie pentru el Evenimentul de la Damasc, este doctrina sa, minunată şi clară, cu privire la entitatea lui Christos. Căci ce devine pentru el, începând cu Evenimentul de la Damasc, entitatea lui Christos? Ea devine pentru el al doilea Adam [Nota 67]. Şi Pavel distinge imediat pe primul Adam şi pe al doilea Adam: pe Christos. Pe primul Adam el

îl numeşte tatăl originar, strămoşul oamenilor de pe Pământ. Dar în ce mod? Nu trebuie mers prea departe ca să găseşti răspunsul la această întrebare. El îl numeşte strămoşul oamenilor de pe Pământ fiindcă vede în el pe primul om, din ce au ieşit apoi toţi ceilalţi oameni – adică pe cel care a lăsat moştenire oamenilor corpul pe care aceştia îl poartă cu ei drept corp fizic. Toţi oamenii au primit deci de la Adam corpul lor fizic. Acesta este corpul care ne întâmpină prima dată în Maya exterioară şi care este muritor; este corpul stricăcios, lăsat moştenire de Adam, este corpul fizic perisabil, supus morţii, al oamenilor. Oamenii sunt într-un fel „îmbrăcaţi" – putem folosi chiar această expresie, ea nu este greşită – cu acest corp. Pe cel de al doilea Adam, pe Christos, Pavel îl consideră, dimpotrivă, ca deţinând corpul nestricăcios, corpul nemuritor. Pavel presupune că printr-o evoluţie creştină oamenii vor ajunge treptat să pună în locul primului Adam pe al doilea Adam, să îmbrace în locul corpului stricăcios corpul nestricăcios al lui Christos. Aşadar, Pavel le cere celor ce se numesc adevărţi creştini nici mai mult nici mai puţin decât un lucru ce pare să contravină oricărei concepţii anterioare despre lume. După cum primul corp, corpul stricăcios, descinde din Adam, tot astfel corpul nestricăcios trebuie să coboare din al doilea Adam, din Christos. Aşa încât orice creştin ar trebui să spună: Prin faptul că eu cobor din Adam, am ca şi el un corp stricăcios; dar dacă mă situez faţă de Christos într-un raport just, voi căpăta de la Christos – de la al doilea Adam – un corp nestricăcios. Iată concepţia care decurge nemijlocit pentru Pavel din Evenimentul Damascului. Cu alte cuvinte, ce vrea să spună Pavel? Am putea reprezenta aceasta cu ajutorul unui desen schematic:

Dacă la un moment dat aici avem un anumit număr de oameni (X), Pavel îi face pe toţi să urce genealogic până la primul Adam, din care descind cu toţii şi care le-a dat corpul stricăcios. În aceeaşi idee, conform lui Pavel, trebuie să fie posibil şi altceva. Aşa cum oamenii, în ce priveşte umanitatea lor, pot spune că sunt rude fiindcă îl au pe Adam ca strămoş comun, tot aşa, în sensul lui Pavel, ei trebuie să spună: Dacă fără ca noi să avem un aport, ci doar prin condiţiile înscrise în legea de procreere fizică a omenirii, putem conduce aceste linii până la Adam, tot aşa trebuie să fie posibil să facem să se nască în noi ceva care ne face să devenim un altul. Aşa cum liniile naturale conduc în sus până la Adam, tot astfel trebuie să fie posibil să trasăm nişte linii care ne duc nu către Adam cel din carne cu un corp stricăcios, ci către un corp care este nestricăcios, pe care, datorită relaţiei noastre cu Christos, îl putem purta în noi cum, în concepţia lui Pavel, purtăm în noi corpul stricăcios prin moştenire de la Adam.

Nimic mai inconfortabil, mai incomod pentru conştienţa modernă decât această reprezentare. Căci, spus mai direct, ce cere asta de la noi? Ea cere un lucru cu totul monstruos pentru gândirea modernă. Gândirea modernă a dezbătut mult timp problema dacă toţi oamenii coboară

dintr-un singur strămoş comun, dintr-un singur om originar; însă aceasta admite că toţi oamenii provin dintr-un singur om, care a existat odinioară aici pe Pământ pentru conştienţa fizică. Pavel cere însă altceva. El spune: Dacă tu vrei să devii un creştin în adevăratul sens al cuvântului, trebuie să îţi reprezinţi că, aşa cum toţi oamenii pot urca pe linia descendenţei corpului lor fizic până la primul Adam, tot astfel în tine se poate naşte ceva care poate trăi în tine şi despre care tu trebuie să spui că poţi trasa o linie spirituală de la acest ceva ce trăieşte în tine până la un al doilea Adam, la Christos, şi anume la acel Christos care în a treia zi s-a ridicat din mormânt. – Aceasta o cere Pavel tuturor celor care îşi spun creştini. El le cere să se nască în ei ceva pe care îl au deja şi care, precum corpul stricăcios ce duce în urmă până la Adam, conduce la acela care a treia zi s-a ridicat din mormânt, din mormântul în care fusese pus corpul lui Christos Iisus. Cel care nu admite acest lucru nu poate avea acces la gândirea lui Pavel, nu poate spune că îl înţelege pe Pavel. Aşa cum prin corpul coruptibil se descinde din primul Adam, tot astfel, dacă facem din fiinţa lui Christos propria noastră fiinţă, există posibilitatea de a avea un al doilea strămoş. Acesta este însă cel care s-a ridicat din mormânt, trei zile după ce corpul lui Christos Iisus a fost pus în pământ.

Să avem mai întâi clar în minte, oricât de incomodă este ea pentru gândirea modernă, această cerinţă a lui Pavel. Ne vom apropia deja, pornind de la această afirmaţie a lui Pavel, de gândirea modernă; numai că nu trebuie să dăm o altă interpretare cuvintelor care la Pavel răsună atât de clar, să nu răstălmăcim ceea ce tocmai Pavel exprimă atât de clar. Este fără îndoială comod să explici alegoric un lucru şi să afirmi că omul respectiv a vrut să spună asta sau asta; toate aceste interpretări nu au însă niciun sens. Dacă

vrem să dăm un sens celor spuse de Pavel suntem obligaţi – chiar dacă conştienţa modernă ar vrea să o considere o superstiţie – să recunoaştem că Christos a înviat după trei zile. Dar să mergem mai departe.

Aici aş vrea să mai subliniez un lucru, şi anume că o astfel de afirmaţie precum cea a lui Pavel privitoare la noul Adam şi la învierea sa din mormânt, afirmaţie pe care Pavel a făcut-o doar după ce el însuşi atinsese punctul culminant al iniţierii sale prin Evenimentul petrecut pe drumul Damascului, nu putea proveni decât de la cineva care, prin întregul său mod de gândire şi prin întreaga sa mentalitate, s-a format în spiritul culturii elenistice; care, în ciuda apartenenţei sale la poporul evreu, îşi avea rădăcinile în elenism; care însă, într-un anumit sens, a jertfit întreg iudaismul său concepţiei greceşti. Căci ce afirmă, de fapt, Pavel, dacă privim lucrurile mai îndeaproape? Ceea ce grecii iubeau şi preţuiau într-atât, forma exterioară a corpului omenesc, despre care ei aveau sentimentul tragic de a o pierde în momentul trecerii omului prin poarta morţii, despre aceasta Pavel are următoarea concepţie: Ea s-a ridicat biruitoare din mormânt odată cu Învierea lui Christos! – Dacă este să stabilim o punte între aceste două concepţii, cel mai bine o putem face în modul următor:

Conform felului grecesc de a simţi, eroul grec se exprima astfel: Mai bine cerşetor pe Pământ decât rege în împărăţia umbrelor! Şi el spunea aceasta pentru că, conform modului grecesc de simţire, era convins că ceea ce iubea el, forma exterioară a corpului fizic, s-ar pierde o dată pentru totdeauna în clipa în care omul trece prin poarta morţii. Pe acelaşi sol pe care s-a dezvoltat această dispoziţie sufletească tragică însetată de frumuseţe păşeşte acum Pavel, care propagă mai întâi Evanghelia la greci. Şi nu ne îndepărtăm de sensul cuvintelor sale dacă le

traducem astfel: „În viitor, această formă a corpului omensc, pe care voi o preţuiţi cel mai mult, nu va pieri; căci Christos a înviat ca primul dintre cei care urmează să fie deşteptaţi din morţi! Forma fizică a corpului nu este pierdută, ci este redată omenirii prin Învierea lui Christos!" Pavel, evreul pătruns cu totul şi cu totul de cultura greacă, redă grecilor, odată cu Învierea, lucrul care lor le era cel mai scump. Numai un grec putea să gândească şi să vorbească astfel, dar numai un grec devenit astfel împreună cu tot ceea ce presupune o descendenţă iudaică. Numai un iudeu devenit grec şi nimeni altcineva putea să se exprime astfel.

Dar cum ne-am putea apropia noi de aceste lucruri din punctul de vedere al ştiinţei spiritului? Căci până în prezent noi nu ştim decât că Pavel ar fi pretins un lucru ce merge cu totul împotriva gândirii moderne. Vom încerca acum să studiem din unghiul ştiinţei spiritului ceea ce cere Pavel.

Să reunim mai întâi câteva lucruri pe care le ştim din ştiinţa spiritului pentru ca din cele spuse de noi înşine să dobândim o reprezentare asupra afirmaţiilor lui Pavel. Ştim astfel – pentru a rezuma încă o dată cele mai simple adevăruri ale ştiinţei spiritului – că omul este alcătuit dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu. Dacă întrebaţi acum pe cineva care s-a ocupat puţin, dar nu foarte temeinic, de ştiinţa spiritului dacă cunoaşte corpul fizic omenesc, vă va răspunde cu siguranţă: Pe acesta îl cunosc foarte bine, căci eu îl văd ori de câte ori am în faţa mea un om. Altfel stau lucrurile cu celelalte elemente neperceptibile, pe care nu le pot vedea, dar corpul fizic omenesc îl cunosc foarte bine. – Ni se arată cu adevărat corpul fizic al omului atunci când îl abordăm cu observaţia şi raţiunea noastră obişnuită? Vă întreb pe dumneavoastră:

Cine a văzut vreodată, fără de o privire clarvăzătoare, un corp fizic omenesc? Ce au în faţa lor oamenii atunci când privesc doar cu ochii fizici şi judecă doar cu raţiunea fizică? O fiinţă omenească, dar care constă dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu. Are tot atât de puţin sens să spunem că avem în faţa noastră un corp fizic, cum am spune cuiva, întinzându-i un pahar cu apă: în el este hidrogen! Apa este compusă din hidrogen şi oxigen, aşa cum omul este compus dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu. În lumea fizică exterioară este vizibil ansamblul acestor patru elemente, precum apa în paharul cu apă. Hidrogenul şi oxigenul nu sunt însă vizibile, iar cine ar vrea să spună că ar vedea hidrogenul şi oxigenul se înşală amarnic. La fel se înşală, cineva care pretinde că vede corpul fizic atunci când vede în lumea exterioară un om. Observatorul dotat cu simţuri fizice şi judecată fizică nu vede un corp fizic omenesc, ci o fiinţă cvadripartită, iar corpul fizic îl vede doar în măsura în care celelalte elemente fiinţiale omeneşti îl întrepătrund. Dar atunci el este tot atât de mult transformat cum este hidrogenul din apă atunci când este pătruns de oxigen. Căci hidrogenul este un gaz, şi oxigenul de asemenea. Avem, aşadar, două gaze; cele două, combinate, dau un lichid. De ce ar fi deci de neconceput că omul, aşa cum apare el în lumea fizică, este la fel de neasemănător cu fiecare din componentele sale – cu corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul – pe cât de neasemănătoare este apa faţă de hidrogen? Aşa şi stau într-adevăr lucrurile! Iată de ce noi trebuie să spunem: Omul nu trebuie să se bizuie pe acea Maya sub care îi apare la prima vedere corpul fizic. Dacă vrem să cunoaştem esenţa acestui corp fizic omenesc trebuie să ne imaginăm corpul fizic într-un cu totul alt mod.

Aici ne lovim de faptul că studiul corpului fizic omenesc ca atare este una din problemele cele mai grele ale clarvederii, chiar cea mai grea! Căci, să presupunem că noi lăsăm lumea exterioară să realizeze, în ce priveşte omul, o experienţă analoagă celei a descompunerii apei în hidrogen şi oxigen. Această experienţă este realizată, desigur, de către marele Univers în procesul morţii. Vedem aici cum omul îşi depune, îşi leapădă corpul său fizic. Dar el leapădă cu adevărat corpul său fizic? Întrebarea pare, în fond, ridicolă, căci ce pare a fi mai evident decât că omul în momentul morţii părăseşte corpul fizic! Totuşi, ce este acel lucru pe care îl părăseşte omul odată cu moartea? Este ceva despre care putem spune cel puţin că nu mai deţine atributul cel mai important al unui corp fizic viu: forma a ceea ce a fost abandonat, care din momentul morţii începe să fie distrusă. Avem în faţa noastră doar substanţa în descompunere fără forma care le este proprie. Ceea ce este părăsit aici sunt, în fond, substanţele şi elementele care există şi în natură; acestea nu sunt ceva care, în mod natural, să îşi dea singure o formă omenească. Totuşi această formă aparţine esenţialmente corpului fizic omenesc. Iniţial, pentru privirea clarvăzătoare obişnuită pare într-adevăr ca şi cum omul ar depune aceste substanţe, care apoi sunt supuse putrezirii sau arderii, iar din corpul său fizic nu mai subzistă nimic. Apoi, după moarte, în intervalul de timp în care omul are viziunea vieţii sale trecute, privirea clarvăzătoare obişnuită are acces la acel ansamblu format din Eu, corp astral şi corp eteric. Apoi, pe parcursul experimentului, clarvăzătorul observă cum acest corp eteric se desprinde, că din el subzistă un extract şi că restul se dizolvă într-un mod sau altul în eterul cosmic. Şi astfel pare că omul a abandonat la moarte corpul său fizic, cu substanţele şi forţele sale, şi

apoi, câteva zile mai târziu, şi corpul său eteric. Şi dacă clarvă¬zătorul continuă să observe omul în perioada Kamaloka, el vede, de asemenea, cum şi din corpul astral este preluat un extract pentru restul vieţii dintre moarte şi o nouă naştere şi că restul corpului astral este predat astralităţii universale.

Aşadar, noi vedem cum corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral sunt lepădate, corpul fizic părând să se reducă la ceea ce avem în faţa noastră ca substanţe şi forţe, care prin putrezire, ardere sau alt proces ajung să se descompună în elemente. Dar cu cât se dezvoltă mai mult clarvederea omului în epoca noastră, cu atât devine mai evident faptul că substanţele şi forţele abandonate la moarte odată cu corpul fizic nu constituie totuşi întregul corp fizic, că ele nu conferă nicidecum forma întreagă a corpului fizic; că acestor substanţe şi forţe li se mai adaugă ceva ce, obiectiv vorbind, trebuie s-o numim „fantoma" omului. Această fantomă este conceptul, este modelul formei omului, ce prelucrează ca o reţea spirituală substanţele şi forţele fizice, pentru ca ele să ia forma de om ce ne apare pe plan fizic. După cum artistul plastic nu realizează o statuie luând o bucată de marmură sau alt material şi lovind în acesta la întâmplare, făcând să sară din el bucăţi disparate, aşa cum permite materialul respectiv, ci având mai înainte un gând pe care îl imprimă materialului, tot astfel există un gând anterior şi pentru corpul omenesc; dar el există nu ca un gând precum cel al sculptorului, căci materialul corpului omensc nu este nici marmură, nici ghips, ci ca un gând real din lumea exterioară: ca fantomă. Ceea ce artistul plastic imprimă materialului său este imprimat aici drept fantomă a corpului fizic substanţelor pământului, pe care după moarte noi le încredinţăm mormântului sau focului.

Fantoma aparţine corpului fizic, ea este partea care rămâne din corpul fizic şi este mai importantă decât substanţele exterioare, căci acestea nu sunt în fond decât ceva ce umple reţeaua formei omeneşti, aşa cum merele umplu o căruţă. Fantoma este ceva foarte important! Substanţele care se descompun după moarte sunt în principal cele pe care noi le întâlnim şi în natura exterioară, doar că ele sunt captate, sunt reţinute, de forma omenească.

Gândiţi-vă numai puţin: Credeţi că toată munca depusă de marile Spirite divine de-a lungul etapelor Saturn, Soare şi Lună a avut ca rezultat doar ceea ce, după moarte, este încredinţat elementelor pământului? Nu, nu aşa ceva s-a dezvoltat de-a lungul etapelor Saturn, Soare şi Lună. Ceea ce s-a dezvoltat atunci este fantoma, forma corpului fizic! Pe ea o aveam în vedere atunci când spuneam că nu este atât de uşor să înţelegem acest corp fizic. Şi în primul rând nu în lumea iluziei, nu în lumea Mayei trebuie căutată înţelegerea corpului fizic. Noi ştim că piatra fundamentală, germenele acestei fantome a corpului fizic, a fost pusă de către Tronuri în timpul vechiului Saturn, că apoi la ea au lucrat Spiritele înţelepciunii în timpul etapei Soare, Spiritele mişcării în timpul etapei Lună şi Spiritele formei în timpul etapei Pământ. Abia atunci acel lucru, care este corpul fizic, a devenit fantomă. Noi numim aceste spirite Spirite ale formei, pentru că ele trăiesc de fapt în ceea ce noi numim fantoma corpului fizic. Deci, pentru a înţelege corpul fizic, noi trebuie să ne referim la fantoma acestuia.

Aşadar, dacă ne transpunem la începutul existenţei noastre pământeşti am putea spune: Cetele de îngeri din rândul înaltelor Ierarhii, care de-a lungul etapelor Saturn, Soare şi Lună, până la etapa Pământ, au pregătit corpul

fizic omenesc ca formă a sa, au introdus iniţial această fantomă în cadrul evoluţiei pământeşti. Într-adevăr, primul element al corpului fizic omenesc care a apărut a fost fantoma, care nu poate fi văzută cu ochii fizici. Ea este un corp de forţe complet transparent. Ceea ce vede ochiul fizic sunt substanţele fizice pe care omul le mănâncă, le asimilează, şi care umplu acest invizibil. Când ochiul fizic priveşte un corp fizic, el vede în realitate mineralul care umple corpul fizic şi nicidecum corpul fizic. Dar cum a ajuns acest mineral, aşa cum este el, să pătrundă în fantoma corpului fizic al omului? – Pentru a răspunde la această întrebare să încercăm încă o dată să ne reprezentăm naşterea, prima apariţie a omului pe Pământul nostru.

De-a lungul etapelor Saturn, Soare şi Lună s-a constituit acel ansamblu de forţe a cărui configuraţie reală este fantoma invizibilă a corpului fizic şi care va apărea mai întâi ca fantomă tocmai unei priviri clarvăzătoare superioare, dacă facem abstracţie de toate substanţele exterioare ce umplu această fantomă. Această fantomă stă deci la punctul de plecare a vieţii omului pe Pământ şi, în consecinţă, omul era, la începutul vieţii sale pe Pământ, invizibil şi în privinţa corpului fizic. Este de presupus acum că, dacă acestei fantome a corpului fizic i-am adăuga un corp eteric, corpul fizic ar deveni vizibil ca fantomă? Cu siguranţă nu, căci corpul eteric este oricum invizibil pentru vederea obişnuită. Deci corp fizic plus corp eteric rămân în continuare invizibile în sens fizic exterior. Iar corpul astral la fel; aşa încât corpul fizic ca fantomă, corpul eteric şi corpul astral reunite rămân deocamdată invizibile. Dacă am adăuga un Eu, el va fi într-adevăr perceptibil interior, dar nu va fi vizibil exterior. Aşadar, omul, aşa cum s-a dezvoltat el în urma etapelor Saturn, Soare şi Lună, ar

rămâne pentru noi invizibil, devenind vizibil doar pentru un clarvăzător. Cum a devenit el vizibil? El n-ar fi devenit niciodată vizibil dacă n-ar fi intervenit acel eveniment pe care Biblia ni-l descrie simbolic, iar ştiinţa spiritului ni-l prezintă ca realitate: influenţa luciferică. Ce s-a petrecut prin aceasta?

Uitaţi-vă ce scrie în ***Ştiinţa ocultă***: Din acel curs evolutiv în care omul se găsea prin faptul că corpul său fizic, corpul său eteric şi corpul său astral fuseseră aduse la invizibilitate el a fost proiectat în materia mai densă, pe care a asimilat-o în felul în care trebuia să o facă sub influenţa lui Lucifer. Dacă în corpul nostru astral şi în Eul nostru n-ar exista ceea ce noi numim forţa luciferică, nici materialitatea densă nu ar fi devenit atât de vizibilă cum a devenit. De aceea trebuie să spunem: Noi trebuie să considerăm omul ca fiind invizibil, şi numai sub influenţa lui Lucifer au pătruns în el forţe care îl fac vizibil în materie. Datorită influenţelor luciferice, substanţele şi forţele exterioare pătrund în domeniul fantomei şi o impregnează. Aşa cum, dacă într-un pahar transparent turnăm un lichid colorat, paharul apare colorat şi îşi pierde transparenţa, tot astfel trebuie să ne imaginăm că influenţa luciferică a revărsat în forma fantomei omeneşti anumite forţe, datorită cărora omul a devenit în stare să primească pe Pământ substanţele şi forţele corespunzătoare, care fac ca forma sa, în mod normal invizibilă, să devină vizibilă.

Ce face deci ca omul să fie vizibil, aşa cum îl vedem noi pe planul fizic? Sunt forţele luciferice din interiorul lui; fără ele corpul fizic ar fi rămas mereu invizibil. De aceea, alchimiştii au accentuat totdeauna că în realitate corpul omenesc constă din aceeaşi substanţă din care este formată piatra absolut transparentă şi cristalină a înţelepţilor. Corpul fizic este într-adevăr de o transparenţă

absolută, iar forţele luciferice din om sunt cele care l-au făcut opac şi au făcut ca el să devină pentru noi netransparent şi palpabil. De aici dumneavoastră puteţi vedea că omul a devenit această fiinţă care asimilează substanţele şi forţele exterioare ale Pământului, pe care la moarte le restituie doar prin aceea că a fost ispitit de către Lucifer şi că în corpul său astral au fost infiltrate anumite forţe. Dar ce rezultă în mod necesar de aici? Rezultă faptul că omul a devenit ceea ce este acum abia atunci când, sub influenţa lui Lucifer, pe Pământ, Eul a intrat în ansamblul format de corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. Numai prin aceasta el a ajuns să devină purtătorul formei pământeşti; altminteri n-ar fi ajuns.

Şi să presupunem acum că, la un moment dat al vieţii, Eul evadează din acest ansamblu omenesc format din corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu, că ne-am afla deci în faţa corpului fizic, a corpului eteric şi a corpului astral, dar nu şi a Eului. Să presupunem că ar interveni acest lucru, adică ceea ce s-a petrecut cu Iisus din Nazaret în al treizecilea an al vieţii sale; atunci Eul omenesc a părăsit corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. Şi, în ceea ce a rămas – în acest ansamblu de corp fizic, corp eteric şi corp astral – intră, în momentul Botezului în Iordan, entitatea lui Christos. Drept urmare, acum avem pe de o parte corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral al unui om şi pe de altă parte entitatea christică, ce a luat locul ocupat de obicei de Eu. Care este deci diferenţa între Christos Iisus şi oricare alt om de pe Pământ? Diferenţa constă în faptul că toţi ceilalţi oameni poartă în ei acel Eu care odinioară a fost supus ispitirii lui Lucifer, în timp ce Christos Iisus nu mai poartă în sine acest Eu, locul lui fiind luat de entitatea Christos. Aşa încât de aici înainte, din tot ceea ce vine de la Lucifer mai subzistă un rest, fără ca în continuare,

începând de la Botezul în Iordan, un Eu omenesc să poată permite influenţelor luciferice să pătrundă în acest corp. Un corp fizic, un corp eteric, un corp astral, în care subzistă resturi ale influenţelor luciferice de dinainte, dar în care nu mai pot interveni influenţe noi în următorii trei ani, şi entitatea christică: iată ce înseamnă Christos Iisus.

Să reţinem foate bine în minte ce este Christos acum, de la Botezul în Iordan până la Misteriul de pe Golgota: un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral care face vizibile aceste corpuri fizic şi eteric, pentru că el mai conţine resturi ale influenţei luciferice. Corpul fizic al entităţii christice este vizibil ca purtător al lui Christos prin faptul că entitatea christică are încă resturile corpului astral pe care le-a avut Iisus din Nazaret de la naştere până la vârsta de treizeci de ani. Aşadar, de la Botezul în Iordan avem în faţa noastră un corp fizic, care ca atare ar fi invizibil pe planul fizic, un corp eteric, care ca atare nu ar fi nici el perceptibil, resturile corpului astral ce fac vizibile celelalte două corpuri, care fac din corpul lui Iisus din Nazaret un corp vizibil de la Botezul în Iordan până la Misteriul de pe Golgota – şi în ele entitatea lui Christos. Să ne întipărim acum foarte bine în suflet această entitate cvadripartită a lui Christos Iisus şi să ne spunem: Orice om care trăieşte pe planul fizic este alcătuit dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu; dar acest Eu este astfel făcut încât intervine continuu în corpul astral, până la moarte. Entitatea Christos Iisus are însă şi ea un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral, dar nu şi un Eu omenesc, astfel că în timpul celor trei ani până la moartea sa nu intervine şi nu devine activ ceea ce intervine şi acţionează de obicei într-o fiinţă omenească, ci însăşi entitatea christică.

Să înscriem cât mai viu în suflet acest fapt, iar mâine vom porni cercetarea noastră de la acest punct.

CONFERINŢA a VII-a
Încarnarea doar o singură dată a lui Christos într-un corp fizic. Natura-Eu a omului. Dificultatea înţelegerii Învierii. Corpul fizic ca oglindă pentru vieţuirile sufleteşti. Distrugerea fantomei corpului fizic: Căderea în păcat. Trupul înviat al lui Christos drept fantoma pură a corpului fizic. Reînălţarea principiilor pierdute ale omului. Fantoma omenească salvată.

Karlsruhe, 11 octombrie 1911

Am stabilit ieri că problema creştinismului este, într-un anumit sens, cea a Învierii lui Christos Iisus. Am văzut în special că lui Pavel, acelui propovăduitor al creştinismului care, înţelegând esenţa impulsului lui Christos, a recunoscut imediat că Christos trăieşte şi după Evenimentul de pe Golgota i s-a arătat, după vieţuirea avută în faţa Damascului, un tablou imens şi prodigios al evoluţiei omenirii. Pornind din acest punct, am ajuns ieri să ne facem o idee despre ceea ce era Christos Iisus imediat după Botezul în Iordan.

Sarcina pe care ne-o propunem în cele ce urmează este de a studia ceea ce s-a petrecut după Botezul în Iordan, până la Misteriul de pe Golgota. Dar pentru a ajunge la înţelegerea acestui Misteriu de pe Golgota, pornind de la punctul de vedere pe care l-am atins ieri, va fi nevoie să facem unele precizări, pentru a înlătura din drum anumite obstacole care se ivesc atunci când vrei să abordezi într-un mod profund şi serios Misteriul de pe Golgota. Din cele ce s-au spus în ultimii ani cu privire la Evanghelii, dar şi din cele spuse în puţinele conferinţe ţinute în aceste zile, aţi putut constata că anumite

reprezentări teosofice, considerate ici şi colo drept suficiente, nu sunt în realitate deloc astfel când este vorba să răspundem la întrebarea care ne preocupă pe noi.

Înainte de toate trebuie să luăm foarte în serios cele ce s-au spus cu privire la cele trei curente ale omenirii: primul, cel ce se ridică din sânul elenismului, al doilea, cel care s-a dezvoltat în Antichitatea ebraică, şi, în fine, cel care, o jumătate de mileniu înaintea erei noastre, şi-a găsit expresia în Gautama Buddha. Am văzut că acest al treilea curent – cel puţin aşa cum s-a încetăţenit el la discipolii lui Buddha – este cel mai puţin apt să contribuie la înţelegerea Misteriului de pe Golgota. Pentru omul modern, acaparat de conştienţa culturii contemporane, tocmai acest curent, care se exprimă în confesiunea budistă, oferă, evident, ceva comod; căci niciun alt curent nu vine într-atât în întâmpinarea conceptelor actuale cât timp aceste concepte se opresc chiar în faţa celui mai mare dintre cele pe care le are de rezolvat omenirea: conceptul Învierii. Căci de problema Învierii se leagă întreaga istorie a evoluţiei omenirii. Aşa cum am văzut, în doctrina budistă s-a pierdut ceea ce noi numim la propriu al patrulea mădular al naturii omeneşti: entitatea reală a Eului. Bineînţeles, se pot folosi şi în aceste lucruri tot felul de subtilităţi de interpretare şi răstălmăciri pentru a contesta cele spuse de noi aici despre curentul budist – şi se vor găsi mulţi care să o facă. Dar nu acest lucru este important. Căci o afirmaţie precum cea pe care am menţionat-o şi care vine din inima unui budist, exprimată în cadrul discuţiei dintre regele Milinda şi înţeleptul budist Nagasena, vorbeşte clar de faptul că în cadrul budismului nu se poate vorbi de natura-Eu, aşa cum trebuie să vorbim noi despre natura-Eu a omului. Noi trebuie să înţelegem că pentru un adevărat adept al budismului este chiar o erezie să vorbeşti despre natura-

Eu aşa cum trebuie să o facem noi. De aceea este necesar să ne înţelegem cu privire la natura-Eu.

Despre ceea ce numim Eu omenesc, pe care noi, în cazul fiecărui om – fie el şi cel mai mare dintre Iniţiaţi – îl considerăm că trece dintr-o încarnare în alta, despre acest Eu – am specificat acest lucru ieri – nu putem vorbi la Iisus din Nazaret decât de la naştere până la Botezul în Iordan. După aceea, după Botezul în Iordan, în fiinţa lui Christos Iisus mai avem, ce-i drept, corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral al lui Iisus din Nazaret, însă acum aceste învelişuri omeneşti exterioare nu mai sunt locuite de un Eu omenesc, ci de o fiinţă cosmică, Christos, pe care deja de ani buni ne străduim să-L aducem mai aproape de înţelegerea noastră prin cuvinte. Îndată ce ai înţeles întreaga entitate a lui Christos Iisus, rămâne de la sine înţeles că pentru Christos Iisus trebuie să respingi orice posibilitate a unei reîncarnări fizice, a unei reveniri în carne şi oase şi că expresia folosită de mine în drama-mister ***Încercarea sufletului*** pentru existenţa unică a lui Christos într-un corp de carne trebuie luată ad litteram şi foarte în serios [Nota 68]. Ne vom ocupa deci mai întâi de entitatea, de natura Eului omenesc, deci tocmai de acel Eu deasupra căruia, complet în afara lui, Christos Iisus a trebuit să planeze, să zicem aşa, de la Botezul în Iordan până la Misteriul de pe Golgota.

Din conferinţele anterioare, în care s-a arătat că evoluţia Pământului a fost precedată de stările Saturn, Soare şi Lună, şi că după aceste trei încorporări planetare a urmat o a patra, încorporarea propriului nostru Pământ, din aceste conferinţe dumneavoastră ştiţi că abia în cadrul Pământului nostru, în cadrul celei de a patra dintre stările planetare, care au fost necesare pentru a popula Pământul nostru cu toate fiinţele lui, a fost posibil ca ceea ce noi

numim Eu să intre în legătură cu natura omenească. Aşa cum pentru vechea epocă saturniană noi vorbim de începutul corpului fizic, tot aşa pentru vechea epocă solară vorbim de prima dezvoltare a corpului eteric, pentru vechea epocă lunară de prima dezvoltare a corpului astral, iar pentru evoluţia pământească de dezvoltarea Eului. Astfel se prezintă lucrurile din punctul de vedere al istoriei, al istoriei cosmice. Cum se prezintă însă lucrurile atunci când luăm în considerare omul?

Din cele discutate până acum dumneavoastră ştiţi că, în ciuda faptului că germenele Eului a fost depus în fiinţa omenească în epoca lemuriană, posibilitatea ca omul să ajungă la conştienţa Eului a intervenit abia către sfârşitul epocii atlanteene şi că, în realitate, chiar şi după epoca atlanteeană, de-a lungul diferitelor perioade de civilizaţie care au precedat Miseriul de pe Golgota, conştienţa Eului a rămas un timp destul de lung vagă, crepusculară, ca de vis. Şi dacă luaţi în considerare evoluţia poporului evreu, puteţi vedea clar cum conştienţa Eului s-a manifestat într-un mod foarte aparte tocmai la acest popor. Ea era un fel de Eu al poporului care trăia în fiecare membru al vechiului popor evreu; în principiu, fiecare om care aparţinea acestui popor îşi declina Eul său de la primul strămoş pe linie paternă, de la Avraam. De aceea, noi putem spune că Eul unui membru al vechiului popor evreu era încă ceea ce noi numim un Eu-grup, un Eu-grup al poporului. Pe atunci conştienţa nu pătrunsese încă până la esenţa, până la fiinţa individuală a omului. De ce se întâmpla asta? Pentru că acea structură, acea îmbinare cvadri-partită a entităţii omeneşti pe care noi o considerăm normală astăzi, s-a format abia treptat în cursul evoluţiei pământeşti şi pentru că, în principiu, abia către sfârşitul epocii atlanteene partea superioară a corpului eteric, aflată încă mult în afara corpului fizic, a

intrat puţin câte puţin în corpul fizic. Abia după constituirea acestei organizări aparte, pe care noi, cu conştienţa clarvăzătoare, o recunoaştem ca fiind normală pentru epoca actulă, şi anume că corpul fizic şi corpul eteric aproape se suprapun, abia atunci a fost dată omului posibilitatea de a dezvolta puţin câte puţin conştienţa de Eu. Dar această conştienţă a Eului ni se înfăţişează într-un mod foarte ciudat. Să încercăm, încet şi treptat, să ne facem o idee despre felul în care ni se înfăţişează această conştienţă a Eului la om!

Ieri v-am atras atenţia asupra felului în care au reacţionat oamenii care, cu toată pregătirea intelectuală din prezent, cu toată capacitatea de înţelegere a epocii, s-au aflat în faţa problemei Învierii. Ei spuneau: Dacă ar trebui să accept doctrina Învierii, care în fond este doctrina paulinică despre Înviere, atunci trebuie să fac o ruptură în întreaga mea concepţie despre lume. – Aşa vorbesc oamenii prezentului, acei oameni care ştiu deci să extragă din sufletul lor tot ceea ce aparţine înţelegerii epocii noastre. Cu siguranţă, acestor oameni care vorbesc aşa le este foarte străin tot ceea ce trebuie spus acum.

Dar s-ar putea ca astfel de oameni să ajungă la următorul raţionament: Foarte bine, pot spune ei, trebuie să fac o ruptură în întreaga mea concepţie intelectuală; dacă trebuie să presupun existenţa Învierii trebuie să produc o falie în tot ceea ce eu gândesc intelectual. Dar este aceasta un motiv pentru a o nega? Dacă intelectul nostru nu concepe această Înviere şi trebuie să o considere ca pe o minune, este această respingere singura posibilitate de a depăşi acest impas? Nu există şi o altă posibilitate? Această altă posibilitate nu se iveşte atât de uşor în faţa omului modern. Pentru aceasta ar trebui ca el să îşi spună: Poate că de vină pentru incapacitatea mea de a înţelege Învierea

nu este Învierea însăşi, ci intelectul meu; poate doar intelectul meu nu este apt să înţeleagă Învierea!

Deşi în zilele noastre este greu de admis aşa ceva, trebuie totuşi să spunem că dacă omul modern nu poate înţelege aşa ceva, cel care îl împiedică este orgoliul său, faptul de a nu recunoaşte că orgoliul îl împiedică să declare intelectul ca incompetent în judecarea problemei Învierii. Căci ce ar fi mai firesc să spui: Eu resping ceea ce îmi năruie concepţia mea intelectuală, sau să spui ceea ce s-a menţionat anterior: Poate că intelectul nu este competent? Orgoliul respinge însă acest din urmă răspuns.

Antroposoful trebuie, în mod normal, prin autodeducaţie, să treacă peste acest orgoliu; unei inimi cu adevărat antroposofice ar trebui să nu îi fie aşa greu să îşi spună că, poate, intelectul său nu este competent în a decide asupra problemei Învierii. Dar pentru antroposof apare acum o altă dificultate, şi anume aceea de a trebui să înţeleagă de ce inteligenţa, intelectul omului, nu este capabil să înţeleagă cel mai important eveniment al evoluţiei omeneşti. Răspunsul la această întrebare nu-l vom găsi decât dacă lămurim mai întâi natura propriu-zisă a intelectului omenesc. În acest sens aş vrea să amintesc conferinţele mele ţinute la München sub titlul: ***Minuni cosmice, încercări sufleteşti şi revelaţii spirituale*** [Nota 69], din care doar foarte pe scurt – atât cât ne este nouă de trebuinţă acum – aş vrea să indic ceea ce am spus atunci.

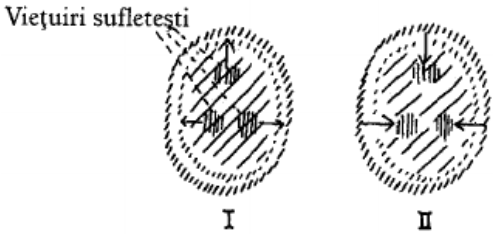
Ceea ce prelucrăm noi interior în sufletul nostru nu este, din punctul de vedere al conţinutului său, în corpul nostru fizic actual; din punct de vedere al conţinutului său, în cadrul organizării noastre aceasta merge doar până la corpul eteric al omului. Conţinutul gândurilor, al sentimentelor şi al impresiilor noastre acţionează în primă instanţă până la nivelul corpului nostru eteric. Pentru a ne

face o idee mai clară, să ne reprezentăm entitatea noastră omenească, constând din ansamblul Eu, corp astral şi corp eteric, sub forma

simbolică a unei suprafeţe eliptice. Grafic, schematic repezentat, aceasta ar fi ceea ce noi, în acest context, putem numi interioritatea noastră, ceea ce noi putem vieţui sufleteşte şi ceea ce ajunge să se mai exprime încă în curenţii şi forţele corpului eteric. Când noi cuprindem un gând, o impresie, ele există în fiinţa noastră sufletească în trei componente, pe care le reprezentăm în următoarea figură. Totul, absolut tot ceea ce există în cadrul vieţii noastre sufleteşti, se prezintă în acest fel. Dacă omul, cu starea sa de conştienţă pământească obişnuită, n-ar avea trăirile sufleteşti în acest fel reprezentat de mine, el ar vieţui aceste experienţe, dar nu ar deveni conştient de ele; ele ar rămâne inconştiente. Trăirile noastre sufleteşti ne pot deveni conştiente doar printr-un proces pe care ni-l putem imagina doar folosind următoarea comparaţie. Presupuneţi că mergeţi într-o direcţie privind înainte, şi gândiţi-vă că vă numiţi „Müller". Cât timp mergeţi aşa, drept înainte, nu-l vedeţi pe Müller, totuşi dumneavoastră sunteţi acesta, sunteţi fiinţa „Müller". Presupuneţi acum că, în timp ce mergeţi aşa, cineva vă pune în faţă o oglindă: atunci „Muller" stă în faţa dumneavoastră. Acum vedeţi ceea ce aţi vieţuit mai înainte; asta vă apare dumneavoastră în oglindă. – Tot astfel este şi cu ansamblul vieţii sufleteşti a omului: omul o trăieşte, dar el nu devine conştient de ea atât timp cât nu i se pune în faţă o oglindă.

Şi pentru suflet această oglindă nu este altceva decât corpul fizic. De aceea noi putem desena schematic acum corpul fizic ca un înveliş exterior, gândurile sau sentimentele fiind reflectate prin intermediul învelişului corpului fizic. Prin aceasta ne devin conştiente procesele. Corpul fizic este astfel, realmente, pentru omul pământesc, un aparat reflector.

Dacă pătrundeţi în acest fel tot mai mult şi mai mult în esenţa vieţii sufleteşti a omului şi în esenţa conştienţei omeneşti, veţi găsi imposibile, oarecum periculoase sau semnificative toate acele lucruri pe care materialismul le opune fără încetare concepţiei spiritualiste despre lume. Căci este desigur absurd ca, dintr-o vătămare oarecare a aparatului reflector, de exemplu, prin care vieţuirea sufletească încetează să mai fie percepută, să tragi concluzia că această vieţuire sufletească ar fi legată de însuşi aparatul reflector. Fiindcă dacă cineva sparge oglinda spre care înaintaţi şi datorită căreia vă percepeţi, nu pe dumneavoastră vă vatămă, ci doar dispăreţi pentru privirea dumneavoastră. Tot aşa este când aparatul reflector al vieţii sufleteşti, creierul, este distrus: percepţia încetează; dar viaţa sufletească în sine, prin faptul că se desfăşoară în corpul eteric şi corpul astral, nu este cu nimic afectată.

Să ne întrebăm acum mai departe: După ce am înţeles aceasta, nu ni se va revela oare şi mai clar fiinţa şi natura

corpului nostru fizic? – O mică reflexie vă poate arăta că fără conştienţă noi nu putem ajunge la Eu, şi anume la conştienţa Eului. Pentru ca noi, pe Pământ, să ne putem însuşi conştienţa Eului, corpul nostru fizic împreună cu organizarea cerebrală trebuie să fie un aparat reflector. Prin această reflectare trebuie să învăţăm să devenim conştienţi de noi înşine; dacă nu am avea un aparat reflector ne-ar fi imposibil să devenim conştienţi de noi înşine. Dar cum este această oglindă?

Dacă ne aplecăm asupra cercetărilor oculte, care, prin citirea Cronicii Akasha urcă înapoi până la obârşia existenţei noastre pământeşti, ni se arată că acest aparat reflector, care este corpul fizic exterior, a suferit o influenţă luciferică chiar la începutul evoluţiei pământeşti prin care a devenit altfel decât ar fi devenit dacă această influenţă nu s-ar fi produs. Am văzut ieri ce a devenit acest corp fizic pentru omul pământesc. El este ceva care se descompune atunci când omul trece prin poarta morţii. Dar am mai spus că ceea ce se descompune aici nu este ceea ce spiritele divine au pregătit, ca să zicem aşa, în cursul a patru stări planetare pentru a deveni pe Pământ corp fizic, ci ceea ce noi am numit ieri fantomă aparţine corpului fizic ca ceva ce pătrunde şi în acelaşi timp ţine unite, ca un trup al formei, părţile materiale, care sunt întreţesute corpului nostru fizic. Dacă nu ar fi avut loc influenţa luciferică, omul ar fi primit la începutul existenţei pământeşti această fantomă în toată vigoarea ei, odată cu corpul său fizic. Dar în organizarea omenească, alcătuită la acea vreme din corp fizic, corp eteric şi corp astral, s-au amestecat influenţele luciferice, ceea ce a avut ca rezultat distrugerea fantomei corpului fizic. Aceasta se exprimă simbolic, aşa cum vom vedea, în Biblie, în Vechiul Testament, acolo unde se face referire la Căderea în păcat şi se spune că acestei Căderi în

păcat i-a urmat moartea. Moartea a fost tocmai distrugerea fantomei corpului fizic. De atunci omul, când trece prin poarta morţii, vede corpul său fizic cum se descompune. De-a lungul întregii sale vieţi pământeşti, de la naştere şi până la moarte, omul are acest corp fizic în curs de descompunere, căruia îi lipseşte forţa fantomei. Descompunerea are loc de fapt încontinuu, iar dezagregarea totală, moartea corpului fizic, nu este decât actul final al unui proces continuu, care, în principiu, se produce fără încetare. Căci dacă procesului deconstructiv ce distruge fantoma nu i se opune un proces constructiv similar, se ajunge în final la ceea ce noi numim moarte.

Dacă influenţa luciferică nu ar fi avut loc, s-ar fi stabilit un echilibru în corpul fizic între forţele de distrugere şi cele constructive. Dar atunci totul, în natura omenească, în existenţa pe Pământ, ar fi fost altfel; atunci, de pildă, n-ar mai fi existat un astfel de intelect care nu poate să înţeleagă Învierea. Căci ce fel de intelect este cel avut de om, prin care el nu poate înţelege Invierea? Este intelectul legat de distrugerea corpului fizic, care există aşa cum există pentru că omul a preluat prin influenţa luciferică distrugerea fantomei corpului fizic. Intelectul omenesc a devenit atât de sărac şi de şubred, încât nu mai poate prelua în sine marile procese ale evoluţiei cosmice; el le consideră miracole, sau spune că ar fi de neînţeles. Dacă influenţa luciferică nu ar fi intervenit, intelectul omenesc, prin ceea ce i-a fost rezervat, ar fi devenit altceva. Datorită forţelor constructive care ar fi existat atunci în corpul omenesc, forţele distructive ar fi fost contrabalansate. Omul ar fi putut observa atunci procesul constructiv, aşa cum observă o experienţă în laborator. Acum însă el este astfel constituit încât rămâne la suprafaţa

lucrurilor şi nu poate privi în profunzimea lucrurilor cosmice.

Cineva, care ar vrea să caracterizeze în mod just aceste condiţii, ar trebui deci să spună: La începutul existenţei noastre pământeşti, corpul fizic a devenit, datorită influenţelor luciferice, altceva decât ceea ce ar fi trebuit să devină conform voinţei Puterilor ce au acţionat în timpul stărilor Saturn, Soare şi Lună; în el s-a încuibat un proces distructiv. Şi de atunci – de la începutul existenţei pământeşti – omul trăieşte într-un corp fizic supus unui proces de distrugere, care nu reuşeşte să opună în mod corespunzător forţelor distructive forţele constructive.

Ar fi, aşadar, adevărat acest lucru, în aparenţă atât de lipsit de sens pentru omul modern, şi anume că între ceea ce s-a întâmplat prin acţiunea lui Lucifer şi moarte există totuşi o relaţie tainică! Să studiem acum mai îndeaproape această acţiune. Care a fost deci efectul distrugerii corpului fizic? – Dacă am avea corpul fizic integral, aşa cm ne-a fost el destinat la începutul existenţei pământeşti, forţele noastre sufleteşti s-ar reflecta în cu totul alt mod şi am şti atunci cu adevărat ce suntem. Noi nu ştim deci ce suntem, pentru că corpul fizic nu ne-a fost dat în totalitatea sa. Desigur, noi vorbim despre natura şi entitatea Eului omului; dar să stăm puţin şi să ne întrebăm: Până la ce punct cunoaşte omul Eul? Acest Eu este atât de problematic încât budismul poate chiar să nege trecerea lui de la o încarnare la alta. Este atât de problematic încât elenismul a putut să se cufunde într-o dispoziţie tragică, pe care noi am exprimat-o prin cuvintele eroului grec: Mai bine cerşetor pe Pământ decât rege în împărăţia umbrelor! Prin acesta nu se spunea altceva decât că grecul, din cauza iubirii sale pentru corpul fizic, sau mai exact pentru ceea ce înseamnă fantoma, şi din cauza distrugerii corpului fizic, se

simţea nefericit privind apusul şi dispariţia Eului, pentru că el simţea că Eul nu poate subzista decât atât timp cât există conştienţa Eului. Văzând cum dispare forma corpului fizic, el se îngrozea la gândul că Eul său, care apare doar prin faptul că el este reflectat de forma corpului fizic, se stinge. Şi dacă urmărim cursul evoluţiei omeneşti de la începutul evoluţiei Pământului până la Misteriul de pe Golgota, constatăm că procesul despre care tocmai am vorbit a cunoscut o intensificare tot mai mare. Acest lucru îl putem vedea din faptul că în timpurile mai vechi nu s-ar fi găsit nimeni care să predice distrugerea corpului fizic într-un mod atât de radical cum a făcut-o Gautama Buddha. Pentru asta a fost nevoie ca această descompunere a corpului fizic, nimicirea completă în ce priveşte forma sa, să avanseze din ce în ce mai mult, până acolo încât s-a stins şi ultima speranţă că acel ceva care devine conştient prin corpul fizic, respectiv prin forma sa, trece în mod real de la o încarnare la alta. Adevărul este că omul, în cursul evoluţiei pământeşti, a pierdut forma corpului fizic, că el nu mai are ceea ce, să spunem aşa, i-au destinat zeii la începutul Pământului. Acest ceva el trebuia să-l recapete, trebuia să-i fie redat. Şi este imposibil să înţelegi creştinismul dacă refuzi să admiţi că în epoca în care s-au petrecut Evenimentele din Palestina specia umană ajunsese pe Pământ la un moment în care distrugerea corpului fizic atinsese punctul său culminant şi tocmai din această cauză întreaga evoluţie a omenirii era în pericol de a pierde conştienţa Eului, câştigul propriu-zis al evoluţiei pământeşti. Dacă nu ar fi intervenit nimic în plus pe lângă ceea ce a fost până la Evenimentele din Palestina, dacă procesul ar fi avansat, dezagregarea s-ar fi infiltrat tot mai mult în corporalitatea fizică omenească, iar oamenii care s-ar fi născut după Evenimentele din Palestina ar fi fost

forţaţi să trăiască cu un sentiment tot mai atenuat al Eului. Tot ceea ce depinde de perfecţiunea reflectării corpului fizic s-ar fi tocit tot mai mult.

Atunci a intervenit Misteriul de pe Golgota, a intervenit în modul caracterizat de noi, şi datorită lui s-a petrecut realmente acest lucru atât de greu de înţeles de către un intelect legat doar de un corp fizic în care domină forţele distructive. S-a întâmplat ca un om, acela care a fost purtătorul lui Christos, să treacă prin moarte, în aşa fel încât elementul care la om este într-adevăr muritor, adică corpul fizic, să dispară, iar din mormânt să se ridice acel corp care este suportul, câmpul de forţe al părţilor fizic-materiale. Ceea ce a ieşit în realitate din mormânt a fost ceea ce i-a fost destinat omului de către stăpânitorii lui Saturn, ai Soarelui şi ai Lunii: fantoma pură a corpului fizic, dotată cu toate însuşirile corpului fizic. Prin aceasta s-a oferit posiblitatea acelui arbore genealogic spiritual despre care am vorbit. Dacă ne gândim la trupul lui Christos ieşit din mormânt ne putem reprezenta următoarele: după cum trupurile oamenilor pământeşti, ei având un trup perisabil, coboară din trupul lui Adam, tot astfel pentru toţi oamenii trupurile spirituale, fantomele, descind din Cel ce a înviat din mormânt. Şi este posibil să stabilim cu Christos acea relaţie prin care omul pământesc să adauge corpului fizic, altminteri pieritor, această fantomă care a înviat din mormântul Golgotei. Omul are acum posibilitatea să primească în el acele forţe care au înviat atunci, aşa cum odinioară el a primit prin organizarea sa fizică de la începuturile Pământului, datorită forţelor luciferice, organizarea adamică.

Iată de fapt ce vrea să spună Pavel: Aşa cum omul, ca aparţinător la curentul evoluţiei fizice, a moştenit corpul fizic, în care fără încetare s-a înfăptuit distrugerea

fantomei, a câmpului de forţe, tot aşa el poate moşteni de la Cel care a înviat din mormânt ceea ce a pierdut; poate moşteni acel ceva şi îl poate îmbrăca, aşa cum s-a îmbrăcat cu primul Adam, poate deveni una cu El, şi prin aceasta să parcurgă o evoluţie ascendentă, după cum înaintea Misteriului de pe Golgota a parcurs o evoluţie descendentă. Altfel spus: ceea ce odinioară i-a fost luat prin influenţa luciferică poate să îi fie redat prin faptul că ea există sub forma corpului înviat al lui Christos. Aceasta este de fapt ceea ce vrea să spună Pavel.

Aşa cum din punctul de vedere al anatomiei şi fiziologiei moderne poţi să combaţi aparent cele ce tocmai au fost spuse în această oră, tot atât de uşor, desigur, este să ridici o altă obiecţie. S-ar putea spune ceva de genul: Dacă Pavel chiar a crezut cu adevărat că acolo a înviat un corp spiritual, ce are atunci a face acest corp spiritual, care s-a ridicat atunci din mormânt, cu ceea ce poartă acum în el fiecare om? – Nu este greu de înţeles. Este destul să faci o analogie cu fenomenul prin care fiecare om se află aici ca fiinţă fizică. Am putea întreba: De unde provine fiecare om? Fizic, el provine dintr-o celulă-ou. Un corp fizic se compune însă doar din celule individuale, care, toate, sunt copii ale celulei-ou iniţiale; toate celulele care alcătuiesc un corp fizic conduc la celula-ou originară. Imaginaţi-vă acum că printr-un proces, pe care ni-l putem reprezenta ca fiind mistico-christic, omul primeşte un cu totul alt corp decât cel pe care l-a dobândit pe linie genealogică. Imaginaţi-vă că fiecare dintre aceste corpuri pe care le dobândesc oamenii are o legătură cu ceea ce a înviat din mormânt, legătură similară aceleia ce există între celulele omeneşti ale corpului fizic şi celula-ou originară. Aceasta înseamnă că noi trebuie să ne reprezentăm că acel ceva care a înviat din mormânt se subdivide, se multiplică, aşa cum se multiplică celula-ou care se află la

obârşia corpului fizic. Astfel, orice om poate în fapt, în timpul evoluţiei care urmează Evenimentului de pe Golgota, să dobândească ceva, un element care există în el şi care descinde spiritual din ceea ce a înviat din mormânt, aşa cum – ca să fim la unison cu Pavel – corpul obişnuit, pieritor, descinde din Adam.

Bineînţeles, pare o jignire la adresa intelectului uman, aşa cum se închipuie el astăzi în orgoliul lui, să afirmi: Un proces analog multiplicării celulei-ou, pe care la nevoie îl putem vedea, are loc în invizibil. Ceea ce s-a petrecut în timpul Misteriului de pe Golgota este un asemenea fapt ocult. Şi aici, pentru cel care priveşte evoluţia cu un ochi clarvăzător, este un fapt real că acea celulă spirituală, respectiv corpul care a învins moartea, corpul lui Christos Iisus, a înviat şi că el se împărtăşeşte tututor celor care, în cursul timpului, îşi însuşesc o relaţie corespunzătoare cu Christos. Pentru cel care tăgăduieşte procesele suprasensibile în general, acest lucru i se pare, desigur, absurd. Dar cel care ajunge să admită procesele suprasensibile va trebui să-şi reprezinte iniţial acest proces suprasensibil în felul arătat, anume că acel ceva care se ridică din mormânt se împărtăşeşete oamenilor, care s-au pregătit în mod adecvat să-l primească. Acest lucru îl pot înţelege toţi cei care admit realitatea suprasensibilă.

Dacă ne imprimăm în suflete această învăţătură, ce corespunde exact învăţăturii paulinice, ajungem să privim Misteriul de pe Golgota ca ceva real, ca ceva ce s-a întâmplat şi trebuia să se întâmple în cursul evoluţiei pământeşti; căci, literalmente, el înseamnă salvarea Eului omenesc. Am văzut că dacă evoluţia ar fi continuat în felul în care s-a desfăşurat până la Evenimentele din Palestina conştienţa de Eu nu s-ar fi putut dezvolta; nu numai că nu

ar fi progresat după epoca lui Christos Iisus, ci s-ar fi afundat tot mai mult în întuneric. Dar ea a luat un drum ascendent, ce va continua să fie urcat pe măsură ce oamenii vor găsi care este raportul lor cu entitatea lui Christos.

Acum putem înţelege, în mare, foarte bine budismul. Să ne imaginăm un om predicând cu o jumătate de mileniu înaintea Evenimentelor din Palestina, însă, ca urmare a direcţiei sale de evoluţie, neţinând seama de Evenimentul de pe Golgota, următoarele: Tot ceea ce îl îmbracă pe om sub formă de corp fizic şi care face din el o fiinţă în corp de carne trebuie considerat ca neavând nicio valoare; este în fond un deşeu, care trebuie suprimat. – Ei bine, în această direcţie ar fi trebuit să se îndrepte omenirea dacă nimic altceva nu s-ar fi întâmplat. Dar a intervenit Evenimentul de pe Golgota, rezultatul fiind acela de a restabili complet principiile evolutive ale omului, care fuseseră pierdute. Prin faptul că omul primeşte ceea ce noi am numit ieri „corpul nestricăcios", şi pe care astăzi ni l-am apropiat ceva mai mult, el va ajunge, dacă îmbracă, dacă îşi anexează acest corp nestricăcios, la o conştienţă a Eului tot mai clară, va recunoaşte tot mai mult în natura sa ceea ce trece din încarnare în încarnare.

În acest fel – acest lucru trebuie accentuat în mod expres –, tot ceea ce a venit în lume odată cu creştinismul va trebui privit nu numai ca o doctrină, ca o teorie nouă, ci ca ceva real, ca o realitate. De aceea, pentru o adevărată înţelegere a creştinismului, este puţin important dacă oamenii afirmă că tot ceea ce a învăţat Christos există aici mai dinainte; căci esenţial nu este ceea ce a învăţat Christos, ci ceea ce a dat Christos: trupul Său! Căci până atunci niciodată nu fusese introdus în evoluţia pământească printr-un om care a murit acel ceva care a înviat din mormântul de pe Golgota. Niciodată, de la

începutul evoluţiei omeneşti pe Pământ, nu s-a întâmplat cu un om care a trecut prin moarte ceea ce s-a întâmplat aici cu corpul înviat al lui Christos Iisus. Căci despre toate faptele asemănătoare care existaseră înainte poate fi spus: Ele au existat prin aceea că oamenii, după ce au trecut prin poarta morţi şi au trăit un timp între moarte şi o nouă naştere, au intrat în existenţă printr-o nouă naştere. Dar ceea ce ei aduceau astfel era fantoma imperfectă, supusă degradării, adică ei nu au înviat o fantomă care să fie perfectă. Şi am mai putea prezenta apoi ceea ce se petrecea cu iniţiatul sau aspirantul. În toate timpurile ei nu puteau primi iniţierea decât în afara corpului lor fizic, prin biruirea corpului lor fizic, ceea ce însă nu s-a extins şi la o înviere a fantomei fizice. Toate iniţierile timpurilor precreştine mergeau doar până la limita cea mai exterioară a corpului fizic. Ele nu ajungeau să atingă, să impresioneze forţele corpului fizic decât într-un mod general, aşa cum organizarea interioară atinge organizarea exterioară. Până atunci niciodată nu s-a întâmplat ca o fantomă omenească, trecând prin moarte, să fi biruit această moarte. S-au petrecut lucruri asemănătoare, dar niciodată unul prin care, după ce s-a făcut experienţa totală a morţii omeneşti, fantoma să fi repurtat victoria asupra ei. Aşadar, dacă este adevărat că numai această fantomă ne poate conferi deplina noastră umanitate în cursul evoluţiei pământeşti, nu este mai puţin adevărat că mormântul de pe Golgota a fost punctul de pornire al acestei fantome.

Iată punctul important al evoluţiei creştine. Nu este vorba de un reproş atunci când oameni iluminaţi spun că învăţătura lui Christos Iisus s-ar fi transformat într-o învăţătură despre Christos Iisus. Trebuia să fie aşa. Căci important nu este ceea ce a învăţat Christos Iisus, ci ceea ce a dat El omenirii. Învierea Sa este o naştere a unui nou

mădular al naturii omeneşti: un corp nestricăcios. Dar pentru ca această fantomă omenească să poată fi salvată după ce omul a trecut prin moarte, au fost necesare două lucruri: unul, ca entitatea lui Christos Iisus, aşa cum am caracterizat-o ieri, să fie alcătuită din corp fizic, corp eteric şi corp astral, aşa cum au fost descrise ele, şi un Eu care să nu fie un Eu omenesc, ci entitatea christică. Celălalt este că entitatea lui Christos s-a hotărât să coboare într-un corp omenesc, să se încarneze într-un corp de carne. Căci, dacă vrem acum să privim această entitate christică în adevărata sa lumină, atunci trebuie să o căutăm în timpurile care au precedat venirea omului pe Pământ. Bineînţeles, entitatea christică exista deja atunci, dar ea nu pătrunsese în circuitul evoluţiei omeneşti; ea îşi urma existenţa sa în lumea spirituală. În ce-l priveşte pe om, el coboară tot mai adânc şi mai adânc. În momentul în care evoluţia omenească a atins punctul critic, entitatea christică s-a întrupat în corpul de carne al unui om. – Avem aici cea mai mare jertfă pe care o putea face entitatea christică pentru evoluţia pământească! Şi acesta este al doilea lucru pe care trebuie să-l înţelegem, şi anume în ce constă această jertfă adusă de entitatea lui Christos pentru evoluţia omului pe Pământ. De aceea, ieri ne-am oprit la un aspect al întrebării privitoare la fiinţa lui Christos, cel ce se referă la epoca ce a urmat Botezului în Iordan. Astăzi am ridicat cealaltă întrebare: Ce semnificaţie are faptul că entitatea lui Christos a coborât într-un corp de carne, odată cu Botezul în Iordan?

Dar cum s-a înfăptuit moartea în cadrul Misteriului de pe Golgota? De această întrebare ne vom ocupa şi în zilele care urmează.

CONFERINŢA a VIII-a
Cei doi copii Iisus. Individualitatea lui Zarathustra. Influenţa forţelor lui Buddha. Eul copilului Iisus nathanic. Iisus la doisprezece ani în templu. Iisus la treizeci de ani la Botezul în Iordan. Cenuşă şi sare. Trupul spiritual al lui Christos: fantoma înviată. La Damasc, pentru Pavel se împlineşte Scriptura.

Karlsruhe, 12 octombrie 1911

Ieri s-a arătat că acum va fi important să răspundem la următoarea întrebare: Ce s-a petrecut de fapt de la Botezul în Iordan până la Misteriul de pe Golgota cu acea entitate pe care noi o numim Christos Iisus? Pentru a răspunde la această întrebare, atât cât este posibil la început, trebuie să ne aducem aminte ceea ce ştim din conferinţele precedente despre viaţa lui Iisus din Nazaret, care în al treizecilea an de viaţă a devenit purtătorul lui Christos. Esenţialul privitor la acest subiect a fost spus în puţine cuvinte în scrierea mea publicată recent despre ***Conducerea spirituală a omului şi a omenirii***.

Ştim că în Palestina, în perioada despre care este vorba, s-au născut doi copii Iisus [Nota 70], nu unul. Unul dintre ei, cel despre care vorbeşte Evanghelia după Matei, vine pe linia solomonică din casa lui David. Strania contradicţie pe care o vedem la începutul Evangheliei după Matei faţă de începutul Evangheliei după Luca provine din faptul că datele transmise de către autorul Evangheliei după Matei se referă la copilul provenit pe linia solomonică a casei lui David. Aproape în acelaşi timp, însă nu chiar exact, s-a născut un alt copil Iisus din casa lui David, pe linia lui Nathan, despre care vorbeşte Evanghelia după

Luca. Este important să vedem acum cine erau aceste două ființe. Cercetarea ocultă arată că individualitatea care trăia în copilul Iisus din ramura solomonică nu este alta decât cea a lui Zarathustra. Acesta, după importanta misiune îndeplinită în cadrul vechii culturi persane, despre care v-am vorbit, s-a încarnat şi reîncarnat mereu, în cele din urmă şi în cadrul culturii caldeo-babiloniene, şi apoi chiar în acest copil Iisus din linia solomonică. A fost necesar ca această individualitate a lui Zarathustra să se încarneze mai întâi, cu întreaga bogăţie şi vigoare a forţelor interioare pe care, firește, le dobândise în încarnările sale precedente, într-un corp care provenea din linia solomonică a casei lui David şi care era potrivit să prelucreze şi să ducă mai departe remarcabilele facultăţi omeneşti, deja foarte elevate, aşa cum pot fi duse mai departe nişte facultăţi omeneşti care aparţin unei entităţi ce trece din încarnare în încarnare. Este vorba deci de un corp omenesc care poate prelucra acum aceste facultăţi, când încă deţine un organism tânăr, cu o vigoare de copil, nu doar după ce atinge o vârstă adultă. Vedem de aceea această individualitate a lui Zarathustra dezvoltând în copilul Iisus facultăţi precoce. Acesta face relativ devreme dovada unor cunoştinţe pe care în mod obişnuit este imposibil să le ai la o vârstă atât de fragedă. Trebuie însă precizat că acest copil Iisus din linia solomonică, deşi era încorporarea unei individualităţi atât de elevate precum cea a lui Zarathustra, era un *om*, un om aflat pe o treaptă foarte înaltă, care, ca şi cel mai sus-pus dintre oameni, era capabil şi de greşeală şi expus anumitor dificultăţi morale, chiar dacă nu la viciu şi păcat.

Mai ştim apoi că la vârsta de doisprezece ani individualitatea lui Zarathustra părăseşte corpul copilului Iisus solomonic şi trece în corpul copilului Iisus nathanic,

faptul petrecându-se printr-un procedeu ocult bine cunoscut de toţi cei care s-au familiarizat cu astfel de lucruri. Dar corpul – sau mai bine spus corporalitatea triplă: corp fizic, corp eteric, corp astral – acestui copil Iisus nathanic era constituit într-un mod cu totul aparte. Acest corp era astfel constituit încât copilul căruia îi aparaţinea dădea dovadă de calităţi cu totul opuse celor ale copilului Iisus solomonic. În timp ce acesta din urmă surprindea prin înzestrarea lui deosebită în ceea ce priveşte lucrurile exterioare, lucruri ce se pot învăţa pur şi simplu exterior, copilul Iisus nathanic era, am putea spune – dumneavoastră puteţi înţelege că acest lucru nu este spus câtuşi de puţin într-un sens defavorabil – chiar complet nedotat în acest sens. Nu era în stare să se descurce în lucrurile pe care civilizaţia omenească le-a produs pe Pământ. În schimb, apare un fapt curios, acela că el a putut vorbi chiar de la naştere. Aşadar, această facultate, care este una mai mult trupească, s-a arătat chiar de la naştere. Ceea ce se spune, că el vorbea chiar de la naştere [Nota 71] – desigur, o limbă de neînţeles pentru toţi ceilalţi oameni –, este cu totul adevărat. Dar ni se spune – şi aici tradiţia este confirmată de ocultism – că mama copilului înţelegea acea limbă, ce spunea el încă de la naştere. Este ca şi cum în acest copil s-ar fi întipărit în special acele însuşiri pe care noi le putem numi calităţile inimii: o imensă capacitate de iubire şi o naturaleţe capabilă de o infinită dăruire de sine îl caracterizau pe acest copil. Şi ceea ce era curios era că, încă din primele zile ale vieţii sale, însăşi prezenţa sa sau simpla sa atingere produceau efecte binefăcătoare, efecte care în zilele noastre ar fi numite acţiuni magnetice. Aşadar, la acest copil se revelau toate calităţile inimii, acestea fiind pe o treaptă atât de înaltă încât puteau

exercita pentru cei din jur o acţiune magnetică binefăcătoare.

Noi ştim că în corpul astral al acestui copil acţionau forţele dobândite odinioară de către acel Bodhisatva care a devenit Gautama Buddha. Mai ştim, de asemenea – şi în acest sens tradiţia orientală este cât se poate de exactă, căci ea este confirmată de ştiinţa ocultă –, că Bodhisatva, care a trăit o jumătate de mileniu înaintea erei noastre, după ce a devenit Buddha s-a eliberat de necesitatea de a se încarna în continuare în corpuri fizice pe Pământ: din acel moment el a acţionat, dar numai din înaltul lumii spirituale, asupra tuturor celor care s-au dăruit confesiunii sale. Specificul unei astfel de individualităţi, care reuşete să se ridice la un nivel la care nu se mai încarnează într-un corp de carne, este acela că poate lua parte din înaltul sferelor spirituale la evenimentele şi destinele existenţei noastre pământeşti. Acest lucru se poate petrece în modul cel mai divers. Acel Bodhisatva, care a efectuat ultima sa încarnare pe Pământ drept Gautama Buddha, a luat consistent parte la progresul omenirii. Căci un lucru trebuie să ne fie clar: lumea noastră spirituală omenească se află continuu în legătură cu întreg restul lumii spirituale. Trebuie să ne fie clar că omul nu doar mănâncă şi bea şi prin aceasta asimilează în el materiile pământului fizic; el primeşte continuu din lumea spirituală hrană sufletesc-spirituală, în existenţa fizică pământească se revarsă continuu şi în modul cel mai variat forţe din lumile spirituale. O astfel de revărsare a forţelor lui Buddha în curentul mai larg al omenirii s-a făcut prin aceea că forţele dobândite de Buddha au impregnat corpul astral al copilului Iisus nathanic, astfel că în corpul astral al acestui copil a acţionat, sub o formă adecvată epocii, ceea ce Buddha avea de dat omenirii. Noi ştim de asemenea din conferinţele anterioare că, în esenţă, cuvintele pe care le

folosim şi astăzi ca urare de Crăciun: „Recunoaşteţi Revelaţia din înaltul cerurilor şi pacea se va întinde pe Pământ în inimile oamenilor animaţi de bunăvoinţă!" provin din ceea ce s-a revărsat în evoluţia omenirii prin faptul că forţele budice au pătruns în corpul astral al copilului Iisus nathanic. Vedem aşadar că forţele budice continuă să acţioneze după aceea în curentul existenţei pământeşti, care a avut ca punct de plecare Evenimentele din Palestina. Aceste forţe ale lui Buddha au acţionat şi după aceea. Şi, oricum, este foarte interesant că tocmai cercetările recente ale ocultismului occidental, întreprinse chiar în ultimii ani, au dus la recunoaşterea faptului că există o legătură foarte importantă între civilizaţia europeană şi forţele lui Buddha. Este un fapt că, de mult timp, forţele budice acţionează din sânul lumilor spirituale, şi în special asupra a tot ceea ce, în civilizaţia occidentală, ar fi de neconceput fără influenţa specifică creştină. Toate încercările cosmogonice pe care le-am văzut născându-se în Occident în ultimele secole, până în secolul al XIX-lea inclusiv, toate sunt pătrunse de impulsul christic, dar în ele a acţionat mereu din lumea spirituală Buddha. De aceea putem să afirmăm că cel mai important lucru pe care omenirea europeană îl poate primi astăzi de la Buddha nu trebuie să provină din învăţătura pe care le-a dat-o oamenilor cu o jumătate de mileniu înaintea erei noastre şi care ne-a fost transmisă prin tradiţie, ci din ceea ce a devenit el de atunci încoace. Căci el nu a rămas pe loc ci a progresat; şi tocmai progresul pe care l-a realizat ca fiinţă spirituală în lumile spirituale i-a permis să ia parte, în sensul cel mai deplin, la evoluţia civilizaţiei occidentale. Faptul că multe din lucrurile cu care ne-am confruntat, mai înainte să fi cercetat din nou mai exact această influenţă importantă, concordă într-un mod uimitor cu tot aceea ce

ni s-a revelat acum constituie pe deplin rezultatul cercetărilor noastre oculte. Căci noi ştim că aceeaşi individualitate, care a apărut în Orient sub numele de Gautama Buddha, a acţionat deja mai înainte în Occident şi că anumite legende şi tradiţii legate de numele lui Bodha sau Wotan au în vedere aceeaşi individualitate pe care o are în vedere budismul în Orient, astfel că acum se reocupă, într-un anumit sens, de către aceeaşi individualitate scena ce fusese pregătită odinioară de ea în ce priveşte evoluţia omenirii. Aşa se împletesc drumurile pe care le iau curenţii spirituali în cadrul evoluţiei omenirii.

Astăzi, pentru noi cel mai important lucru este că în corpul astral al copilului Iisus despre care vorbeşte Luca îşi manifestă acţiunea forţele lui Buddha. Când acest copil Iisus atinge vârsta de doisprezece ani, individualitatea lui Zarathustra trece în corporalitatea triplă a acestui copil Iisus nathanic. De unde proveneau deci acele însuşiri miraculoase ale acestui copil Iisus, pe care tocmai le-am caracterizat? Ele proveneau din faptual că acel copil Iisus nu era o individualitate omenească precum toate celelalte. Într-un fel, această individualitate era cu totul diferită şi, pentru a o înţelege, trebuie să ne întoarcem în timp la vechea epocă lemuriană, de la care începe propriu-zis evoluţia omenirii pe Pământ. Noi trebuie să avem foarte clar în minte că tot ceea ce s-a petrecut înainte de epoca lemuriană a fost de fapt o repetare a stărilor Saturn, Soare şi Lună şi că abia aici a fost depus în om – ca posibilitate – prima predispoziţie ca el să poată primi în cursul evoluţiei pământeşti al patrulea element al fiinţei sale: Eul. Dacă luăm întregul curent al evoluţiei omeneşti, trebuie să spunem: Omenirea, aşa cum s-a răspândit ea pe Pământ – modul în care ea s-a extins îl aveţi explicat mai în detaliu în

Ştiinţa ocultă în rezumat – urcă în timp până la epoca lemuriană, şi ea se trage din nişte strămoşi umani ai acelei perioade de început a Pământului nostru. Noi trebuie, deci, să fixăm în epoca lemuriană momentul de la care se poate vorbi cu adevărat de o specie umană, în sensul pe care îl dăm astăzi acestui termen. Despre ceea ce a fost mai înainte nu putem vorbi ca şi când în oamenii pământeşti ar fi existat acele Euri care ulterior s-au încarnat iar şi iar. Nu a fost aşa. Înainte de această epocă Eul nu era încă separat de substanţa acelei ierarhii care i-a dat omului pentru prima dată posibilitatea de a primi acest Eu: ierarhia Spiritelor formei. Ne putem reprezenta acum – aşa cum arată cercetarea spirituală – că o parte a substanţei Spiritelor formei a intrat în încarnările omeneşti pentru a forma Eul omenesc. Dar, în momentul în care omul a fost dat spre întrupare încarnărilor sale pământeşti, ceva din ceea ce urma să fie omul a fost reţinut în lumea spirituală. Deci o anumită substanţă-Eu a fost într-un fel păstrată aşa cum era şi nu a fost îndreptată spre curentul încarnărilor fizice. Dacă vrem să ne reprezentăm acest curent al încarnărilor fizice ale omului, care începe cu cel pe care Biblia îl numeşte Adam, strămoşul neamului omenesc, ar trebui să schiţăm un arbore genealogic infinit de extins. Dar am putea să ne reprezentăm ceva simplu, şi anume cum ceea ce a coborât de la Spiritele formei îşi continuă curgerea, cursul; ceva însă, un fel de Eu, a fost oarecum ferit de coborârea în încarnarea fizică. Acest Eu păstrat în spiritual nu a apărut niciodată ca om, ci a păstrat acea formă, acea substanţialitate pe care a avut-o omul înainte să fi păşit în prima sa încarnare pământească. Este vorba deci de un Eu care trăia paralel cu restul omenirii şi care până la epoca despre care vorbim noi acum, în care urmau să aibă loc Evenimentele din Palestina, nu se încarnase încă

niciodată într-un corp fizic omenesc, un Eu aflat încă în aceeaşi stare – ca să folosim o expresie biblică – cu Eul lui Adam de dinainte de prima sa încarnare fizică pe Pământ. Întotdeauna a existat un astfel de Eu.

Dacă scormonim un pic cunoştinţele oculte, care, desigur, le pot părea oamenilor de astăzi ceva cu totul nebunesc, vom vedea că acest Eu, care a fost oarecum ţinut în rezervă, nu a fost dirijat într-un corp omenesc, ci a fost încredinţat propriu-zis Misteriilor sacre, aşa cum au dăinuit ele de-a jungul timpurilor atlanteene şi postatlanteene. Într-un lăcaş de Misterii important, el era păstrat ca într-un tabernacul. Acest Eu avea prin aceasta nişte caracteristici cu totul aparte; el avea particularitatea de a fi rămas departe de orice putuse învăţa vreodată pe Pământ un Eu omenesc. El rămăsese deci neatins de orice influenţă luciferică sau ahrimanică. În raport cu celelalte Euri ale oamenilor era ceva pe care ni-l putem reprezenta ca o sferă goală, ca o fiinţă rămasă complet feciorelnică, neîntinată de vreo experienţă pământească, un nimic, un negativ din punctul de vedere al experienţelor pământeşti. Iată de ce copilul Iisus nathanic, de care vorbeşte Evanghelia după Luca, dădea cu totul impresia de a nu fi avut un Eu omenesc, ca şi când el a fi avut numai un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral. Este absolut suficient să spunem pentru început: un Eu dezvoltat în felul în care s-a dezvoltat el în epocile atlanteeană şi postatlanteeană nu există sub nicio formă la copilul Iisus al Evangheliei după Luca. Când este vorba de copilul Iisus al Evangheliei după Matei suntem cu totul îndreptăţiţi să spunem că avem de-a face cu un om complet dezvoltat; la copilul Iisus nathanic al Evangheliei după Luca avem de-a face cu un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral astfel organizate încât înfăţişează armonic omul, aşa cum a parvenit el după

evoluţiile Saturn, Soare şi Lună. De aceea acest copil Iisus era – după cum ne învaţă Cronica Akasha – complet nedotat pentru ceea ce ajunsese să dezvolte civilizaţia omenească: el nu putea primi aşa ceva pentru că nu a fost de faţă la toate acestea. Toate calităţile şi dexterităţile de care dăm dovadă în viaţa exterioară provin din faptul că în încarnările anterioare noi am luat parte la anumite activităţi; cineva care n-a văzut niciodată aşa ceva se arată complet nedotat să facă ceea ce au făcut oamenii în timpul evoluţiei pământeşti. Dacă copilul Iisus nathanic s-ar fi născut în vremea noastră, el s-ar fi dovedit incapabil să înveţe să scrie, pentru că oamenii nu scriau pe vremea lui Adam, şi cu atât mai puţin mai înainte. Aşadar, copilul Iisus lucanic se arăta extrem de puţin dotat pentru tot ceea ce dobândise omenirea abia în cursul evoluţiei sale. Pe de altă parte, calităţile profunde, calităţile inimii pe care le adusese la naştere şi care la oamenii obişnuiţi erau de fapt în plină decadenţă ca urmare a influenţei luciferice, se evidenţiau la el într-un mod foarte pregnant. Cu mult mai interesant este faptul că acest copil Iisus vorbea la naştere o limbă curioasă. Căci acest fapt ne trimite la ceva ce eu am menţionat şi în cartea mea ***Conducerea spirituală a omului şi a omenirii***: limbile răspândite azi pe Pământ la populaţiile cele mai diferite şi-au făcut apariţia relativ târziu în cadrul omenirii; ele au fost precedate însă de ceea ce într-adevăr s¬ar putea numi o limbă omenească originară. Spiritele dezbinării, spiritele luciferice şi ahrimanice sunt cele care au făcut din această limbă originară multitudinea limbilor răspândite în lume. Limba originară s-a pierdut, şi ea nu mai poate fi vorbită acum de niciun om având un Eu care a trecut din încarnare în încarnare în cursul evoluţiei pământeşti. Copilul Iisus din Evanghelia după Luca, care nu cunoscuse nicio încarnare

omenească, a primit ca zestre de la obârşia evoluţiei omenirii posibilitatea de a se exprima nu într-o limbă sau alta, ci într-o limbă care, cu o oarecare îndreptăţire, se afirmă că era necunoscută celor din jurul său, dar pe care inima mamei sale o pricepea datorită sensibilităţii sale interioare. Prin aceasta se atrage atenţia asupra unui fenomen de cea mai înaltă importanţă existent la acest copil al Evangheliei după Luca.

Acest copil Iisus din linia lui Nathan era dotat deci la naştere cu tot ceea ce nu fusese influenţat de forţele luciferice şi ahrimanice. El nu poseda un Eu care să fi făcut experienţa a numeroase şi numeroase încarnări; de aceea la doisprezece ani, când individualitatea lui Zarathustra a trecut din copilul Iisus solomonic al Evangheliei după Matei în copilul Iisus nathanic, n-a fost nevoie să fie expulzat nimic. Am spus mai înainte că această componentă omenească rămasă în rezervă, care până atunci s-a dezvoltat paralel cu restul omenirii, în Misterii, s-a născut de fapt acum pentru prima dată, în timpul Evenimentelor din Palestina, drept copilul Iisus din linia lui Nathan. A fost un transfer dintr-un Misteriu din Orientul Apropiat – unde acest germene omenesc fusese păstrat până atunci – în trupul copilului Iisus nathanic. Apoi acest copil Iisus a crescut şi, în al doisprezecelea an al său, individualitatea lui Zarathustra l-a luat în stăpânire. Mai ştim de asemenea că această trecere ne este indicată prin scena lui Iisus de doisprezece ani în templu. Este cât se poate de înţeles că părinţii copilului Iisus nathanic, obişnuiţi să-l vadă aşa cum tocmai l-am descris, au observat o schimbare ciudată atunci când, după ce îl pierduseră mai înainte, l-au regăsit în templu. Căci acesta a fost momentul în care în copilul de doisprezece ani a pătruns individualitatea lui Zarathustra, astfel că de aici

înainte, de la vârsta de doisprezece până la vârsta de treizeci de ani, în copilul Iisus lucanic avem individualitatea lui Zarathustra.

Avem iarăşi în Evanghelia după Luca o afirmaţie curioasă, care face aluzie la un fapt pe care numai cercetarea ocultă îl poate explica. Dumneavoastră ştiţi că în Evanghelia după Luca, după ce se descrie scena din templu cu copilul Iisus de doisprezece ani, găsim aceste cuvinte: „Şi Iisus creştea în înţelepciune, în statură şi har la Dumnezeu şi la oameni" (Luca 2, 52). Aşa sună ea în traducerea lui Weizsäcker [Nota 72]. Luther traduce astfel acest pasaj: „Şi Iisus creştea în vârstă şi în har la Dumnezeu şi la oameni." Nici această traducere nu este prea fericită, căci te poţi întreba ce vrea să se spună prin aceea că un copil de doisprezece ani creştea în vârstă? Pentru asta este suficient să treacă timpul! În realitate, dacă reconstituim acest text din Cronica Akasha, acolo este spus că copilul Iisus creştea pe de o parte în înţelepciune, adică în ceea ce poate creşte un corp astral; pe de altă parte, în însuşirile de bunătate, bunăvoinţă şi aşa mai departe, adică în ceea ce poate creşte corpul eteric; şi, în fine, creştea în tot ceea ce poate creşte corpul fizic, care de prea plin se revarsă în forma exterioară frumoasă şi plăcută. Trebuie subliniat totodată aici în mod special că acest copil Iisus, datorită particularităţilor sale de până la vârsta de doisprezece ani, rămăsese în întregime neafectat în individualitatea sa de forţele luciferice şi ahrimanice, şi asta tocmai pentru că această individualitate nu trecuse, precum altele, din încarnare în încarnare. Evanghelia după Luca indică acest lucru cu totul special, prin faptul că urmăreşte linia genealogică dincolo de Adam, până la Dumnezeu, pentru a indica prin aceasta că acea fiinţă era substanţa care nu

fusese niciodată influenţată de ceva trecut prin evoluţia omenească.

Astfel, acest copil Iisus continuă să avanseze în vârstă, crescând, aşa cum poate să o facă un organism triplu care nu a fost niciodată atins de ceea ce acţionează de obicei asupra corporalităţilor omeneşti triple. Şi atunci individualitatea lui Zarathustra a avut posibilitatea să unească întreaga măreţie, la care ea ajunsese, cu tot ceea ce putea fi mai minunat într-un astfel de organism triplu, deoarece ea nu fusese prin nimic indusă în eroare, ci a putut dezvolta exclusiv ceea ce pot dezvolta în exterior un corp fizic ideal, un corp eteric ideal şi un corp astral ideal. Acesta este sensul textului Evangheliei după Luca, pe care tocmai l-am citat. Prin aceasta a apărut posibilitatea ca până la treizeci de ani în dezvoltarea acestui tânăr să intervină ceva despre care noi putem să spunem: În al treizecilea an, individualitatea lui Zarathustra a fost în măsură să reverse în această corporalitate omenească triplă tot ceea ce poate veni de la o individualitate atât de înalt evoluată. Ne facem astfel o idee corectă despre Iisus din Nazaret până la vârsta de treizeci de ani, dacă ni-l reprezentăm ca o individualitate omenească foarte înaltă, pentru a cărei apariţie au fost făcute cele mai minuţioase şi mai măreţe pregătiri posibile, după cum s-a văzut.

Dar acum, dacă vrem să înţelegem că roadele unei evoluţii, pe care noi o parcurgem în corpurile noastre, sunt în profitul individualităţii, trebuie să ne fie clar un lucru. Corpurile noastre ne dau posibilitatea ca individualitatea noastră să extragă, într-un fel, din viaţă fructele pentru dezvoltarea sa ulterioară. Când, la moarte – la moartea unui om obişnuit acum –, părăsim aceste corpuri, noi nu lăsăm la început în corpuri ceea ce am dobândit, ceea ce am elaborat în ele drept individualitate. Vom vedea mai

deaprte în ce condiţii, cu totul speciale, ceva poate să rămână ataşat corpurilor; dar regula, legea, este ca individualitatea să nu lase corpurilor pe care le părăseşti ceea ce a dobândit. În consecinţă, când Zarathustra părăseşte corporalitatea triplă a lui Iisus din Nazaret la treizeci de ani, el lasă în urmă corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral, însă tot ceea ce Zarathustra, ca individualitate, a putut câştiga datorită acestor instrumente intră în individualitatea sa, continuă să trăiască mai departe împreună cu această individualitate, care acum iese din corporalitatea triplă. Aceasta intră în beneficiul acestei individualităţi. În schimb, prin faptul că o natură omenească, aşa cum era ea înainte de orice influenţă luciferică sau ahrimanică, s-a unit cu acea individualitate, a cărei privire s-a adâncit cel mai profund în spiritualitatea macrocosmosului, în corporalitatea triplă a lui Iisus din Nazaret s-a obţinut, evident, ceva. Căci încercaţi să vă reprezentaţi toate experienţele prin care a trecut individualitatea lui Zarathustra! Încă demult, pe când ea acţiona la începuturile civilizaţiei vechi persane scrutând fiinţa marelui Spirit solar, privirea sa plana în întinderile universului spiritual. Şi de atunci această individualitate s-a dezvoltat în mod constant de-a lungul multor încercări succesive. – Când s-a ajuns să se realizeze o natură ome¬nească datată cu forţele cele mai intense de iubire şi compasiune, prin aceea că o substanţă omenească pură a fost păstrată până la naşterea copilului Iisus nathanic, şi apoi corpul astral s-a pătruns de forţele lui Gautama Buddha, când deci în Iisus nathanic a existat ceea ce noi putem numi „cea mai intimă interioritate” a omului, atunci cu această corporalitate, la doisprezece ani, s-a unit acea individualitate omenească care, dintre toate individualităţile omeneşti, şi-a adâncit privirea cu cea mai

mare claritate, în modul cel mai profund în spiritualitatea macrocosmosului. Dar, prin aceasta, instrumentele lui Iisus nathanic au fost atât de bine transformate încât acum, în mod real ca instrumente, au ajuns să poată să primească în ele extractul macrocosmosului, pe Christos. Dacă individualitatea lui Zarathustra nu ar fi pătruns această corporalitate până la vârsta de treizeci de ani, niciodată ochii ei nu ar fi fost în stare să suporte substanţa lui Christos după treizeci de ani, până la Misteriul de pe Golgota, mâinile sale niciodată n-ar fi fost capabile să se pătrundă cu substanţa lui Christos la treizeci de ani. Pentru a-L putea primi pe Christos, această corporalitate trebuia să fie pregătită într-un mod corespunzător, lărgită, dilatată de individualitatea lui Zarathustra. Aşadar, în Iisus din Nazaret, aşa cum era acesta în momentul în care Zarathustra şi-a luat rămas bun de la el pentru a putea intra individualitea christică, nu avem nimic din ceea ce caracterizează un mare iniţiat sau un om superior. Căci un iniţiat este iniţiat prin aceea că are o individualitate înalt-dezvoltată; dar aceasta tocmai a ieşit din corporalitatea triplă a lui Iisus din Nazaret. A rămas doar o corporalitate triplă, pregătită prin prezenţa în ea a lui Zarathustra pentru a primi individualitatea lui Christos. Dar prin unirea individualităţii christice cu acest trup, pe care tocmai vi l-am descris, a intervenit necesarmente cele ce urmează.

În timpul celor trei ani care s-au scurs între Botezul în Iordan şi Misteriul de pe Golgota, evoluţia corpurilor fizic, eteric şi astral ale lui Iisus a fost cu totul diferită de evoluţia corporală a celorlalţi oameni. Datorită faptului că forţele luciferice şi ahrimanice nu acţionaseră asupra lui Iisus nathanic în încarnări anterioare, apare posibilitatea ca de la Botezul în Iordan – de când în acest Iisus din Nazaret nu mai exista o individualitate-Eu omenească ci

individualitatea lui Christos – să nu se mai dezvolte anumite procese, care în mod inevitabil intervin la omul obişnuit în corporalitatea sa. Spuneam ieri că ceea ce noi numim fantomă a omului, forma sa originară propriu-zisă, care adună, absoarbe în ea elementele materiale, şi le abandonează la moarte, a degenerat în cursul evoluţiei omeneşti de până la Misteriul de pe Golgota. Într-un fel, noi putem concepe această degenerare dacă ţinem seama de faptul că la începutul evoluţiei omeneşti fantoma nu era destinată să intre în atingere cu elementele materiale care sunt absorbite de om din regnul mineral, vegetal şi animal drept hrană. Ea trebuia să rămână neafectată de ele. Dar nu a rămas aşa, căci datorită influenţei luciferice a intervenit o legătură strânsă între fantomă şi forţele pe care omul le primeşte prin evoluţia pământească – îndeosebi componentele-cenuşă. Aşadar, rezultatul influenţei luciferice a fost acela că fantoma, care merge împreună cu evoluţia pe mai departe a omenirii, a dezvoltat o puternică atracţie faţă de componentele de tip cenuşă; de aceea, în loc ca ea să însoţească corpul eteric al omului, a însoţit ceva ce de fapt sunt produse de descompunere. Toate acestea au fost consecinţele influenţelor luciferice. Şi acolo unde influenţele luciferice au fost ţinute la distanţă, cum a fost cazul la Iisus din linia nathanică, unde nu a existat un Eu omenesc, ci, începând de la Botezul în Iordan, entitatea cosmică a lui Christos, nu s-a mai manifestat o forţă de atracţie între fantoma omenească şi ceea ce a fost absorbit ca părţi materiale. De-a lungul celor trei ani fantoma a rămas intactă, neatinsă de elementele materiale. Din punct de vedere ocult, acest lucru se exprimă astfel: Fantoma omenească, aşa cum s-a format ea în timpul etapelor Saturn, Soare şi Lună, n-ar fi trebuit să manifeste forţe de atracţie faţă de constituenţii-cenuşă; ea ar fi trebuit să aibă

o atracţie doar faţă de componentele-sare solubile şi să tindă spre volatilizare, în măsura în care componentele-sare se dizolvă. În sens ocult s-ar spune că ea se dizolvă şi trece nu în pământ, ci în componentele volatile. Aceasta a fost şi ceea ce s-a întâmplat propriu-zis la Botezul în Iordan, atunci când s-a petrecut transferarea individualităţii lui Christos în corpul lui Iisus din linia lui Nathan: orice legătură între fantomă şi componentele-cenuşă a fost distrusă, a fost suprimată, rămânând numai legătura cu componentele-sare. Acest lucru ni se revelează acolo unde se spune că Christos Iisus, adresându-se celor pe care El i-a ales la început, le explică cum ei, prin felul în care se simt legaţi de entitatea christică, pot contribui la evoluţia pe mai departe a omului, astfel încât corpul Celui înviat din mormânt – corpul spiritual – să poată trece asupra oamenilor. – Iată ce vor să spună aceste cuvinte: „Voi sunteţi sarea pământului!" [Nota 73] Toate aceste cuvinte, care ne trimit cu gândul la terminologia alchimiştilor şi ocultiştilor de mai târziu, toate aceste cuvinte pe care le găsim în Evanghelii au cel mai profund sens pe care ni-l putem imagina. Şi acest sens profund era realmente deplin cunoscut adevăraţilor alchimişti – nu şarlatanilor despre care pomeneşte literatura din Evul Mediu şi epoca ce a urmat –, şi niciunul nu rostea aceste adevăruri fără să aibă în inimă sentimentul de a fi în comuniune cu Christos.

S-a petrecut aşadar următorul fapt: Când Christos Iisus a fost răstignit, când corpul său a fost ţintuit pe cruce – remarcaţi că eu mă slujesc chiar de cuvintele Evangheliei, pentru simplul motiv că adevăratele cercetări oculte ne confirmă aici întru totul cuvintele Evangheliei –, deci când acest corp al lui Iisus din Nazaret a fost ţintuit pe cruce, fantoma sa era absolut intactă şi subzista ca formă

spiritual-corporală, dar vizibilă numai pentru privirea suprasensibilă; ea era mult mai puţin legată de materia provenită din elementele pământeşti decât la ceilalţi oameni, unde avusese loc o legare mai strânsă a fantomei cu elementele pe care ea le menţine reunite. La Christos Iisus era cu totul altfel. Era ca şi cum, conform legii inerţiei, să zicem aşa, anumte părţi materiale rămân reunite în cadrul formei care le-a fost dată, pentru ca apoi, după puţin timp, să se dezagrege şi să nu mai rămână nimic vizibil. Aşa stăteau lucrurile cu părţile materiale ale trupului lui Christos Iisus. Când el a fost coborât de pe cruce, părţile formau încă un tot, dar nu mai aveau nicio legătură cu fantoma, întrucât fantoma era complet liberă de ele. Când, după aceea, corpul a fost tratat cu anumite substanţe pentru îmbălsămare, care, la rândul lor, acţionau cu totul altfel decât asupra unui alt corp, şi după ce a fost pus înmormânt, tot ceea ce era substanţă materială în el s-a volatilizat rapid şi a fost redat repede elementelor. Iată de ce ucenicii care au venit la mormânt nu au mai găsit decât giulgiurile cu care fusese învelit; fantoma însă, de care depinde evoluţia Eului, ea a înviat din mormânt. Nu este de mirare deci că Maria din Magdala, care nu cunoscuse decât vechea fantomă, impregnată de elementele pământului, nu a putut recunoaşte în fantoma eliberată de orice gravitaţie pământească, pe care ea o privea acum clarvăzător [Nota 74], aceeaşi făptură. Aceasta i s-a părut cu totul diferită. Nouă trebuie să ne fie foarte clar că ucenicii, şi toţi oamenii despre care se spun aceste lucruri, au putut să îl vadă pe Înviat doar datorită forţei lor de a se reuni cu Christos. Căci El a apărut într-un corp spiritual, în acel corp despre care Pavel spune că se înmulţeşte precum sămânţa şi trece la toţi oamenii. Faptul însă că şi Pavel era convins că ceea ce le-a apărut celorlalţi ucenici nu era corpul impregnat de

elementele pământeşti, ci acelaşi lucru care i-a apărut şi lui, o spune chiar el în pasajul următor:

„Căci v-am dat înainte de toate ceea ce şi eu am primit: faptul că Christoş a murit pentru păcatele noastre, pentru ca să se împlinească Scripturile, şi că a fost îngropat şi a înviat a treia zi, conform celor spuse de Scripturi, şi că s-a arătat lui Chifa (Simon Petru), apoi celor doisprezece. În urmă, s-a arătat deodată la peste cinci sute de fraţi, dintre care cei mai mulţi trăiesc până astăzi, unii însă au şi adormit. După aceea s-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor; iar în urma tuturor, ca unuia născut înainte de vreme, mi s-a arătat şi mie." (I Corinteni, 15, 3-8).

Christos i-a apărut lui Pavel pe drumul Damascului. Şi faptul că felul prin care i-a apărut este pus pe acelaşi plan cu felul în care s-a arătat celorlalţi discipoli demonstrează că Christos i-a apărut lui Pavel sub aceeaşi înfăţişare ca şi celorlalţi. Dar ce anume l-a convins pe Pavel?

Într-un anumit sens, Pavel era un iniţiat deja înainte de evenimentul Damascului. Dar iniţierea sa era o iniţiere compusă din vechiul principiu iudaic şi principiul grec. El era un iniţiat care ştia doar că cei care s-au unit cu lumea spirituală prin iniţiere au devenit în corpul lor eteric independenţi de corpul fizic şi, într-un anume fel, pot să apară în forma lor pur eterică celor care au devenit apţi pentru aşa ceva. Dacă Pavel ar fi avut doar viziunea unui corp eteric independent de corpul fizic, el ar fi vorbit altfel. El ar fi spus că a văzut pe cineva care fusese iniţiat şi care trăieşte în continuare împreună cu evoluţia pământească, independent de corpul fizic. Aceasta, de asemenea, n-ar fi avut în sine nimic surprinzător pentru el. Nu aceasta putea fi deci experienţa pe care a avut-o înaintea Damascului. Ceea ce a trăit el era ceva despre care ştia că nu poate fi vieţuit decât dacă s-ar fi împlinit Scripturile: că o dată în

atmosfera spirituală a Pământului se va ivi o fantomă omenească completă, un corp omenesc înviat din mormânt sub înfăţişare suprasenzorială. Si, într-adevăr, asta a văzut el! Aceasta este ceea ce i-a apărut lui Pavel înaintea Damascului şi l-a făcut să spună: El a fost aici! El a înviat! Căci aici există ceea ce nu poate veni decât de la El: este fantoma care poate fi văzută de către toate individualităţile omeneşti care caută un raport cu Christos! – Iată ce i-a putut da lui Pavel certitudinea că Christos a fost deja aici şi că nu mai trebuia să aştepte venirea Lui, că El a venit într-adevăr într-un corp fizic şi că acest corp fizic a salvgardat forma originară propriu-zisă a corpului fizic, spre mânturiea tuturor oamenilor.

Că această faptă nu s-a putut realiza decât în urma celei mai mari desfăşurări de iubire divină, şi sensul în care această faptă a fost un act de iubire şi apoi în care sens trebuie luat cuvântul „mântuire" în evoluţia viitoare a omenirii, despre toate acestea vom vorbi mâine.

CONFERINŢA a IX-a
Relaţia individului uman cu impulsul christic. Teosofie precoce la Bengel, Oetinger şi Völker. Obiectivitatea influenţei luciferice (păcat, minciună, greşeală) şi obiectivitatea actului de mântuire împlinit de Christos. Calea exoterică către Christos prin Cina cea de taină şi Evanghelii. Comuniunea în Spirit prin fora meditaţiei şi concentrare ca drum esoteric.

Karlsruhe, 13 octombrie 1911

Conferinţele de până acum ne-au condus în principal la două întrebări. Prima întrebare se referă la evenimentul obiectiv care este legat de numele lui Christos Iisus; ea se

referă la esenţa acelui impuls care a intervenit în evoluţia omenească ca impuls christic. A doua se referă la modalitatea prin care fiecare om poate să intre într-o relaţie cu impulsul christic, la felul în care acest impuls poate să acţioneze, să zicem aşa, în omul individual. Este de la sine înţeles că răspunsurile la aceste două întrebări sunt strâns legate intre ele, căci, aşa cum am văzut, Evenimentul christic este un fapt obiectiv al evoluţiei pământeşti a omului şi că de la acel Eveniment, care nouă ni s-a arătat în Înviere, porneşte ceva real, ceva palpabil. Este ca şi cum din mormânt, odată cu Christos, s-ar fi ridicat un fel de germene al unei reconstituiri a stării originare a fantomei noastre omeneşti, care germene are posibilitatea să se încorporeze la acei oameni care găsesc o relaţie cu impulsul christic.

Aceasta este latura obiectivă a relaţiei omului individual faţă de impulsul christic. Astăzi vom examina ceea ce ne-a preocupat în ultimele zile despre latura subiectivă, adică vom căuta să răspundem la o întrebare care ar putea fi pusă cam în felul următor: Prin ce mijloc ar putea omul individual să primească treptat în el ceea ce a pornit de la Christos prin Înviere?

Pentru a răspunde la această întrebare trebuie mai întâi să distingem două lucruri. Când creştinismul a intrat în lume ca religie, el nu era o religie care se adresa doar unor oameni cu aspiraţii oculte, adică unor oameni care doreau să se apropie de Christos pe o anumită cale spirituală; creştinismul voia să fie o religie pentru toţi oamenii, o religie care să fie îmbrăţişată de către toţi oamenii. De aceea nu trebuie să ne imaginăm că pentru a găsi calea spre Christos era necesară o dezvoltare ocultă sau esoterică specială. De aceea trebuie să avem în vedere mai întâi această cale spre Christos, calea exoterică, pe care

fiecare suflet, fiecare inimă a putut-o găsi de-a lungul timpului. Apoi trebuie să distingem şi cealaltă cale, cea care s-a oferit până acum, până în epoca noastră, unui suflet care vrea să urmeze calea esoterică; care deci nu vrea să îl caute pe Christos numai pe cărarea exterioară, ci printr-o dezvoltare a forţelor oculte. Aşadar, noi trebuie să deosebim aceste două căi: cea a planului fizic şi cea a lumilor suprasensibile.

Privitor la calea exterioară, exoterică spre Christos, niciunul dintre secolele anterioare nu a fost atât de obscur precum secolul al XIX-lea. Iar în ce priveşte secolul al XIX-lea, s-a întâmplat ca prima jumătate să fie încă ceva mai clară decât cea de a doua. Putem spune că oamenii s-au îndepărtat din ce în ce mai mult de cunoaşterea unei căi care duce spre Christos. În acest context, contemporanii noştri nu îşi pot reprezenta chiar deloc, de pildă, faptul că în secolul al XVIII-lea sufletele ajungeau încă la impulsul christic, că în prima jumătate a secolului al XIX-lea încă mai strălumina o anumită posibilitate de a simţi acest impuls ca ceva real. În secolul al XIX-lea, acest drum spre Christos a fost pierdut de către marea majoritate a oamenilor. Acest lucru este de înţeles, dacă ţinem seama că noi ne aflăm acum la punctul de pornire al unei noi căi spre Christos. Noi am vorbit adesea despre această nouă cale care s-a deschis sufletelor, despre ceea ce poate fi numit o repetare a Evenimentului christic. Aşa se întâmplă totdeauna în evoluţia omenirii într-o anumită problemă. La un moment dat apare un punct de maxim regres, înainte să vină o nouă lumină. Îndepărtarea de lumile spirituale care a avut loc în secolul al XIX-lea este un fenomen de la sine înţeles doar dacă avem în vedere că în secolul al XX-lea trebuie să înceapă, în modul aparte pe care l-am menţionat adesea, o epocă cu totul nouă pentru viaţa spirituală a oamenilor.

Uneori, chiar şi pentru cei care s-au deprins întru câtva cu ştiinţa spiritului, pare că mişcarea noastră spirituală ar fi ceva cu totul nou. Dacă facem abstracţie de faptul că îmbogăţirea vieţii spirituale a Occidentului din ultima vreme a constat în receptarea ideilor de reîncarnare şi karmă, dacă facem abstracţie de influenţa învăţăturii despre vieţile sufleteşti repetate şi de însemnătatea ei pentru întreaga evoluţie a omenirii, putem spune în rest că drumurile care duc în lumea spirituală, care sunt foarte asemănătoare celor teosofice pe care le preconizăm noi, nu sunt nicidecum o noutate pentru civilizaţia occidentală. Doar că cel care caută să pătrundă în lumile spirituale pe calea teosofiei actuale se simte puţin surprins de modul în care era cultivată, de pildă, teosofia în secolul al XVIII-lea. Chiar în aceste ţinuturi (Baden), şi mai ales în Württemberg, s-a practicat în secolul al XVIII-lea multă, multă teosofie, numai că pe atunci lipsea o privire luminoasă în învăţătura despre vieţile pământeşti repetate, ceea ce arunca, într-un fel, o anumită umbră peste întreg domeniul studiilor teosofice. Prin faptul că lipsea o învăţătură adevărată despre vieţile pământeşti repetate, chiar şi cei care se puteau adânci mai mult în problemele ocultismului, şi îndeosebi în raportul lumii cu impulsul christic, aveau privirea înceţoşată. Dar din întreaga ambianţă a concepţiei creştine despre lume şi a vieţii creştine se ridica întotdeauna ceva de genul aspiraţiei teosofice. Iar această nuanţă teosofică se făcea simţită pretutindeni, chiar şi în căile exoterice, exterioare, ale oamenilor, care pur şi simplu nu puteau depăşi nivelul unei comuniuni exterioare, să zicem, cea a comunităţilor creştine sau a altora de acest gen. Dar noi putem vedea cum elementul teosofic penetra aspiraţia creştină la spirite precum *Bengel* [Nota 75], *Oetinger* [Nota 76], oameni care

au activat la Württemberg, care în felul lor – trebuie ţinut cont că lor le lipsea ideea vieţilor pământeşti repetate – au ajuns la absolut aceleaşi concepţii înalte despre evoluţia omenirii la care poţi ajunge în mod normal atunci când ţi-ai însuşit impulsul lui Christos. Dacă ţinem seama de aceasta, putem spune: Nervul de bază al vieţii teosofice a existat întotdeauna. Şi de aceea este mult adevăr în ceea ce spune Rothe, care a predat chiar aici, în imediata vecinătate a oraşului Karlsruhe, la universitatea din Heidelberg, în prefaţa la un studiu apărut în 1847 [Nota 77], privitor la ideile teosofice din secolul al XVIII-lea. El spune:

„Este adesea greu să discerni la vechii teosofi ce anume vrea să spună teosofia... nu mai puţin şi din cauză că teosofia, pe calea pe care a urmat-o până acum, nu a ajuns la o existenţă ştiinţifică şi, în consecinţă, nici la o influenţă în cercuri mai largi. Dar ar fi prematur să conchizi de aici că ea nu este decât un fenomen efemer şi nelegitim din punct de vedere ştiinţific. Chiar istoria mărturiseşte din plin contrarul. Ea ne spune că această manifestare enigmatică nu a putut să răzbată niciodată la suprafaţă şi că, deşi neluată în seamă, ea a răbufnit mereu în formele cele mai variate, lanţul unei tradiţii, care nu s-a stins niciodată, ţinându-le împreună."

Trebuie să ţinem seama că autorul acestor rânduri a cunoscut teosofia în anii patruzeci ai secolului al XIX-lea, şi asta doar în modul în care ea a parvenit de la unii teosofi ai secolului al XVIII-lea. Ceea ce parvenise atunci nu putea fi îmbrăcat în formele spiritului nostru ştiinţific; de aceea era şi greu de crezut că acea teosofie putea cuprinde cercuri mai lagi. Lăsând la o parte aceasta, trebuie să ne apară foarte semnificativ faptul că o voce din anii patruzeci ai secolului al XIX-lea putea să spună:

„...Şi ceea ce este important, însă doar dacă ea va deveni cândva cu adevărat ştiinţă şi, de asemenea, dacă va obţine nişte rezultate clare, este că aceste rezultate vor trece treptat în convingerea curentă, sau vor deveni populare şi considerate adevăruri general-valabile şi pentru aceia care nu se pot angaja numai şi numai pe căile prin care ele au fost descoperite şi prin care pot fi descoperite."

Este adevărat că apoi autorul exprimă o opinie pesimistă privitoare la teosofie, pe care noi astăzi nu o mai putem împărtăşi. Căci acela care se familiarizează cu felul aparte al strădaniei spiritual-ştiinţifice actuale dobândeşte convingerea că această teosofie poate deveni, în felul în care ea vrea să acţioneze, populară în cercurile cele mai diverse. De aceea această schimbare bruscă ce se observă în rândurile care urmează nu ne poate insufla decât curaj: „Dar acest lucru sălăşluieşte deocamdată în sânul viitorului, pe care noi nu-l putem anticipa; pentru moment să ne bucurăm cu recunoştinţă de frumoasa expunere a iubitului nostru Oetinger, care cu siguranţă poate conta pe interesul unui cerc larg."

Vedem astfel cum teosofia era, să zicem aşa, o speranţă pioasă a oamenilor care mai ştiau încă ceva despre vechea teosofie. Curentul vieţii teosofice a fost apoi acoperit, desigur, de tendinţele materialiste ale secolului al XIX-lea. Abia astăzi, prin ceea ce ne este îngăduit să primim în suflete ca zori ai unei epoci noi, ne apropiem din nou de adevărata viaţă spirituală, dar de data aceasta sub o formă atât de riguros-ştiinţifică, încât, în principiu, fiecare inimă şi fiecare suflet o poate înţelege. Secolul al XIX-lea a pierdut însă cu totul ceva ce teosofii secolului al XVIII-lea încă mai deţineau, şi anume înţelegerea pentru ceea ce ei numeau „simlul central". Despre Oetinger, care a activat undeva în

apropiere, în Murrhardt, ştim de pildă că a fost un timp elevul unui om foarte simplu, care trăia în Turingia, despre care discipolii săi ştiau că posedă ceea ce se cheamă simţul central. Ce se înţelegea pe atunci prin acest simţ central? Acesta nu era altceva decât ceea ce se trezeşte acum în fiecare om atunci când urmează foarte serios şi cu o energie de fier indicaţiile pe care le găsiţi şi în cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** În principiu, ceea ce cunoştea acest om simplu din Turingia – el se numea Völker [Nota 78] – şi care a fost ulterior redactat sub forma unei teosofii, foarte interesantă pentru epoca sa, nu era altceva decât ceea ce exercitase o influenţă asupra lui Oetinger. Dacă pentru omul prezentului este încă greu să îşi dea seama că această aprofundare teosofică este de fapt extrem de apropiată nouă şi că ea are o literatură bogată, îngropată ce-i drept în biblioteci şi anticariate, nu mai puţin greu este pentru el să conceapă Evenimentul christic în primul rând şi în special drept un fapt obiectiv. Cât de mult a fost discutată această problemă în secolul al XIX-lea! Este imposibil să faci, chiar şi succint, inventarul tuturor concepţiilor care s-au perindat în secolul al XIX-lea cu privire la Christos Iisus. Iar dacă te străduieşti să aprofundezi un număr mai mare de concepţii despre Christos Iisus, fie provenind de la laici fie de la teologi, întâmpini realmente anumite dificultăţi, dacă încerci să apropii toate producţiile secolului al XIX-lea referitoare la această temă de timpurile în care domneau încă nişte tradiţii mai bune. În secolul al XIX-lea s-a ajuns chiar să se considere mari teologi creştini nişte oameni cărora le era cu totul străină ideea unui Christos obiectiv, care a intervenit în istoria lumii şi a acţionat aici. Şi acum ajungem la întrebarea: Ce relaţie cu Christos poate stabili

cineva care nu urmează o cale esoterică, ci rămâne în întregime în domeniul exoteric?

Atât timp cât ne situăm pe terenul pe care se situau şi teologii secolului al XIX-lea, şi anume acela de a considera că evoluţia omenească este ceva ce se poate desfăşura exclusiv în interiorul omului, care, ca să spunem aşa, nu are nimic de-a face cu lumea exterioară a macrocosmosului, este imposibil să ajungem la o apreciere obiectivă a lui Christos Iisus. În acest fel nu ajungem decât la nişte idei groteşti, niciodată însă la o relalie faţă de Evenimentul christic. Dacă omul crede că poate atinge idealul omenesc cel mai înalt, aşa cum este el conceput pentru evoluţia pământească, doar printr-o cale sufletească interioară, printr-un fel de mântuire personală, atunci nu este posibilă o relaţie cu Christos obiectiv. Se poate spune, de asemenea: Atât timp cât ideea de Mântuire rămâne pentru om o problemă ce îşi găseşte răspuns pe cale psihologică, nu există o relaţie cu Christos. Cel care pătrunde însă mai adânc în misterele lumii descoperă foarte curând că dacă omul îşi închipuie că poate atinge idealul cel mai înalt al existenţei sale pământeşti numai prin sine însuşi, numai printr-o dezvoltare lăuntrică, îşi taie orice legătură a sa cu macrocosmosul; macrocosmosul i se prezintă atunci ca un fel de natură, iar dezvoltarea sufletească interioară, de asemenea, ca ceva alături de macrocosmos, ca ceva ce se desfăşoară paralel cu acesta, însă o legătură între cele două el nu poate să facă. Lucrul înspăimântător de grotesc apărut în evoluţia secolului al XIX-lea este tocmai acela că microcosmosul şi macrocosmosul, aceste două entităţi care au nevoie să rămână în legătură, sunt separate, disociate una de alta. Dacă acest lucru nu s-ar fi întâmplat, atunci toate neînţelegerile, care ţin pe de o parte de aşa-zisul „materialism teoretic" şi pe de altă parte de aşa-zisul

„idealism abstract", nu ar fi putut apărea. Disocierea dintre microcosmos şi macrocosmos a avut drept rezultat, pentru acei oameni care acordă puţină importanţă vieţii interioare sufleteşti, faptul că au ajuns să considere viaţa interioară sufletească, ca şi corporalitatea exterioară, drept macrocosmos, pentru ca apoi să reducă totul la nişte procese materiale. Alţii, care şi-au dat seama că totuşi există o viaţă interioară, s-au cufundat tot mai mult în abstracţiuni, în tot felul de lucruri ce până la urmă nu au importanţă decât pentru sufletul omenesc.

Pentru a pune în lumină acest punct delicat ar trebui, poate, să ne aducem aminte de un lucru foarte important, pe care oamenii l-au învăţat în Misterii. Întrebaţi-vă numai câte persoane nu cred astăzi, în forul lor cel mai intim, astfel: Când eu gândesc ceva – de pildă, când am un gând rău cu privire la aproapele meu – asta nu are până la urmă nicio importanţă pentru lumea exterioară; gândul nu există decât în mine. Cu totul altfel este când îi dau o palmă; acesta este un eveniment pe plan fizic, pe când celălalt nu este decât un simplu sentiment sau un simplu gând. – Să mergem şi mai departe. Câţi oameni nu gândesc, de asemenea: Când eu comit un păcat, o minciună sau o eroare, aceasta este ceva ce se petrece în sufletul omenesc – spre deosebire de cazul în care, de pildă, o piatră cade în apă, care este ceva ce se petrece în exterior. – Conform unei judecăţi obtuze, omul îşi poate face următorul raţionament: Dacă o piatră cade de pe acoperiş, sau dacă întâmplător cade în apă, atunci în apă sunt provocate unde care se propagă, şi aşa mai departe, încât toate acestea produc efecte ce se continuă în ascuns; dar ceea ce se petrece în sufletul unui om este izolat de restul lumii. De aceea oamenii au putut crede că atunci când, să zicem, păcătuiesc sau înşală şi apoi îşi repară greşelile este doar o

problemă a sufletului. Asupra unei astfel de conştienţe, un aspect, precum cel ce i-a preocupat pe mulţi dintre noi în ultimii doi ani, ar trebui să acţioneze grotesc. Aş vrea să vă reamintesc scena din drama rosicruciană ***Poarta iniţierii***, unde Capesius şi Strader apar în lumea astrală [Nota 79] şi unde se arată că ceea ce ei gândesc, spun sau simt nu este fără importanţă pentru lumea obiectivă, pentru macrocosmos, ci poate dezlănţui chiar furtuni printre elemente. Pentru oamenii de astăzi este o pură nebunie să gândeşti că atunci când cineva are un gând fals acesta acţionează în macrocosmos declanşând forţe de distrugere. Dar odinioară, în Misterii, discipolului i se arăta în mod clar că, dacă minte sau comite greşeli, aceasta constituie un proces real, care nu are de-a face numai cu el. Dacă s-a putut naşte proverbul: „Gândurile sunt scutite de vamă" este pentru că oamenii nu văd bariera vămii în momentul în care apar gândurile. Ele însă aparţin după aceea lumii obiective, nu sunt numai evenimente, fapte ale sufletului. Discipolul Misteriilor observa apoi: Când tu spui o minciună, asta înseamnă în lumea spirituală o întunecare a unei anumite lumini, iar atunci când comiţi o faptă lipsită de iubire, egoistă, ceva este ars în lumea spirituală prin acest egoism; iar prin greşeli stingi o lumină în macrocosmos. Discipolului i se arătau consecinţele obiective ale unei acţiuni, cum ca urmare a unei erori ceva se stinge pe planul astral şi îşi face loc întunericul, cum un act egoist şi fără inimă acţionează precum un foc devastator.

În viaţa exoterică omul nu ştie ce se petrece în jurul lui. El este asemenea struţului, care îşi ascunde capul în nisip pentru că nu vede efectele acţiunilor, care însă chiar există. Efectele sentimentelor există, şi ele erau vizibile pentru ochii suprasensibili ai celui care, altădată, trecea prin Misterii. Numai în secolul al XIX-lea a fost posibil ca

cineva să-şi spună: Tot ceea ce a păcătuit un om, slăbiciunile sale sunt doar o problemă a sa pur personală; mântuirea trebuie să se producă printr-un eveniment din interiorul sufletului. De aceea Christos nu poate fi decât o experienţă interioară a sufletului. – Ceea ce este necesar pentru ca omul nu numai să găsească drumul său către Christos, ci şi să nu rupă legătura sa cu macrocosmosul, este ca el să ştie că, dacă comite o greşeală sau un păcat, acestea sunt fapte obiective, nu subiective, şi că ele au consecinţe afară, în lume. Când omul va fi conştient că prin greşelile şi păcatele sale se întâmplă ceva obiectiv, când va şti că ceea ce a făcut sau a pornit de la el este ceva ce nu mai are legătură cu el, dar are legătură cu tot mersul obiectiv al evoluţiei cosmice, nu va mai putea spune, dacă are acum întreaga perspectivă a evoluţiei cosmice, că repararea greşelilor sale este o problemă interioară, care priveşte numai sufletul. Ar exista totuşi o posibilitate, care îşi are însemnătatea sa, de a considera ceea ce îl induce sau l-a indus pe om în eroare şi neputinţă ca fiind o problemă interioară: aceea de a privi toate acestea nu ca o problemă a unei singure vieţi, ci a karmei. Dar pentru un eveniment care nu este nici istoric şi nici nu aparţine omenirii, cum este cazul influenţei luciferice din epoca veche lemuriană, nu este posibil ca el să fie eradicat printr-o faptă omenească. Acţiunea luciferică a fost pe de o parte, pentru fiinţa umană, o mare binefacere, în sensul că ea i-a permis să devină un om liber; pe de altă parte însă el a trebuit să accepte posibilitatea de a se îndepărta de calea binelui şi a dreptăţii, chiar şi de cea a adevărului. Ceea ce a intervenit în cursul încarnărilor este o problemă a karmei, însă ceea ce se încuibează din macrocosmos în microcosmos, în om, cum ar fi de pildă forţele luciferice, este ceva cu care omul singur nu poate lupta. Pentru a echilibra aceasta este

nevoie de o faptă obiectivă. Pe scurt, omul trebuie să presimtă că, întrucât ceea ce el comite drept greşeală sau păcat nu este numai ceva subiectiv, atunci nici acţiunea subiectivă a sufletului, ea singură, nu este de ajuns pentru a aduce mântuirea.

Astfel, cel care este convins de obiectivitatea greşelii întrevede implicit şi obiectivitatea actului mântuirii. Nu poţi să vorbeşti despre influenţa luciferică ca despre un act obiectiv, fără ca simultan să nu îi opui un act compensator: Evenimentul de pe Golgota. Iar ca teosof nu ai de ales decât între două lucruri: fie să pui totul pe seama karmei individuale, şi atunci ai, bineînţeles, perfectă dreptate pentru tot ceea ce este cauzat de omul însuşi; dar atunci eşti nevoit să prelungeşti la infinit numărul încarnărilor, atât înainte cât şi înapoi, fără să ajungi la un început sau la un sfârşit. Totul se învârte mereu la fel, ca o roată. În opoziţie – şi aceasta este a doua variantă – avem un gând concret al evoluţiei, aşa cum l-am sintetizat noi: faptul că a existat o stare-Saturn, o stare-Soare şi o stare-Lună, cu totul diferite de starea-Pământ, că abia în existenţa pământească intervine acel gen de vieţi pământeşti repetate pe care le cunoaştem, că apoi a avut loc evenimentul luciferic ca un fapt unic. Abia acestea dau un conţinut real concepţiei pe care noi o numim teosofică. Ele sunt însă de neconceput fără obiectivitatea Evenimentului de pe Golgota.

Dacă analizăm timpurile precreştine vedem că oamenii – am menţionat deja acest lucru dintr-un alt punct de vedere – erau într-un anumit fel diferiţi. Când oamenii au coborât din lumile spirituale în încarnările pământeşti, ei au adus cu sine o anumită cantitate de substanţă divină. Aceasta însă a secat încet, încet, pe măsură ce omul a avansat în încarnările sale, fiind cu totul epuizată în

preajma Evenimentelor din Palestina. De aceea, oamenii care au trăiţ înainte de Christos simţeau totdeauna, când reflectau, să zicem, la propriile lor slăbiciuni, că tot ceea ce omul are mai bun provine din sferele divine, de unde a coborât. Ei încă mai simţeau în ei ultimele efecte ale elementului divin. Acesta însă a secat pe vremea în care Ioan Botezătorul rostea cuvintele [Nota 80]: Schimbaţi-vă concepţia despre lume, căci timpurile sunt altele; de aici înainte nu veţi mai putea accede la spiritual ca până acum, căci privirea în sfera vechii spiritualităţi nu mai este posibilă. Schimbaţi-vă felul de a gândi şi primiţi entitatea divină, care vrea să dea oamenilor din nou ceea ce ei au trebuit să piardă coborând pe Pământ! – Iată de ce sensibilitatea şi întregul fel de a simţi al oamenilor au devenit cu totul altele în timpul acestei treceri de la vechile timpuri la timpurile noi, a căror linie de demarcaţie este trasată de Evenimentele din Palestina. Poţi nega această schimbare dacă vrei să gândeşti abstract, dar este imposibil să nu o admiţi atunci când arunci o privire cu adevărat corectă asupra istoriei exterioare. După Evenimentele din Palestina oamenii au început să se simtă părăsiţi. Ei au început să se simtă părăsiţi de îndată ce se apropiau de problemele cele mai grave, legate de partea cea mai intimă, cea mai concretă a sufletului, de îndată ce se întrebau, de pildă: Ce se alege de mine, ce devin eu în întreaga conexiune a Universului, atunci când trec prin poarta morţii cu un anumit număr de fapte necompensate? Atunci, de aceşti oameni s-a apropiat un gând, care, desigur, la început nu putea izvorî decât din dorul sufletului după ceea ce a pierdut, dar care nu putea fi satisfăcut decât atunci când sufletul omenesc ajungea la concluzia: Da, aici a trăit o fiinţă care a intrat în evoluţia omenirii, căreia omul i se poate încredinţa şi care în lumea

exterioară, unde el nu poate face nimic, acţionează pentru compensarea faptelor oamenilor, ajutându-i să repare ceea ce a fost viciat prin influenţa luciferică! – În omenire şi-a făcut intrarea sentimentul de a fi părăsit şi de a fi salvat printr-o putere obiectivă; sentimentul că păcatul este o putere reală, un fapt obiectiv. Şi celălalt aspect, că actul mântirii este de asemenea un fapt obiectiv, ceva ce omul singur nu poate săvârşi, căci nu el a chemat influenţa luciferică, ci doar acela care acţionează în lumile în care Lucifer lucrează conştient.

Tot ceea ce am expus aici în limbajul ştiinţei spiritului nu a existat mai înainte în formă conştientă, ca noţiuni, ca o cunoaştere, ci trăia învăluit în sentimente şi presimţiri; era vie necesitatea de a te îndrepta spre Christos prin sentimente şi presimţiri. Apoi, pentru aceşti oameni mai exista, desigur, posibilitatea de a găsi în comunităţile creştine căi de a aprofunda toate aceste presimţiri şi sentimente. Ce găsea deci omul în final în epoca în care pierduse legătura sa originară cu zeii, când contempla afară materia? Prin coborârea omului în materie s-a pierdut treptat simţul observării spiritualului, a fizic-divinului din marele Univers. Resturile anticei clarvederi, care încă mai existau, au dispărut treptat şi natura a fost într-un anumit fel desacralizată, golită de zei. În faţa sa omul nu vedea desfăşurându-se decât o lume materială, o lume în care el nu îşi mai putea menţine credinţa că în ea ar putea fi activ un principiu – Christos obiectiv. Ceea ce s-a cristalizat, de exemplu, în secolul al XIX-lea sub forma acelei concepţii, conform căreia Cosmosul, de care aparţine şi Pământul nostru, a ieşit din nebuloasa originară Kant-Laplace [Nota 81], iar apoi a apărut viaţa pe diferite planete, şi care în final a condus la ideea că absolut întregul Univers este format din atomi ce interacţionează, atunci, în

toate acestea, a-l imagina pe Christos, a încerca să-i găseşti un loc în imaginea despre lume a naturaliştilor materialişti ar fi fost desigur o nebunie. Entitatea lui Christos nu-şi are locul în tot acest tablou cosmic. Nimic spiritual nu rezistă în faţa acestui tablou cosmic. Dar trebuie să înţelegem când cineva afirmă cele pe care vi le-am citat mai înainte [Nota 82]: că dacă ar trebui să creadă în Înviere, aceasta i-ar sfărâma întreaga sa imagine despre lume. Toată această imagine despre lume, care s-a format treptat, în timp, nu arată altceva decât că pentru observaţia exterioară a naturii, pentru gândirea despre natura exterioară, a dispărut posibilitatea de a te imagina înăuntrul fiinţei vii a faptelor naturale.

Vorbind astfel nu vreau să fac o critică distructivă. Trebuia ca într-o zi natura să fie desacralizată şi despiritualizată, pentru ca omul să poată îmbrăţişa totalitatea gândurilor abstracte şi să poată concepe natura exterioară în felul care a devenit posibil prin concepţiile lui Copernic, Kepler şi Galilei. Trebuia ca omenirea să cuprindă ţesătura de gânduri care a condus la epoca maşinistă din ziua de azi. Pe de altă parte însă, era necesar ca această epocă să aibă un substitut pentru ceea ce nu putea exista aici, în lumea exterioară, pentru faptul că devenise imposibil să găseşti direct de pe Pământ drumul spre spiritual. Căci dacă s-ar fi putut găsi drumul spre spiritual ar fi trebuit să se găsească drumul spre Christos, aşa cum se va întâmpla în secolele următoare. Trebuia să existe aici un substitut.

Întrebarea care se pune acum este: Ce a fost necesar pentru o cale exoterică a omului spre Christos, în timpul secolelor în care se pregătea în mod treptat o concepţie atomistă despre lume, o concepţie care trebuia încet, încet,

să desacralizeze natura şi să ajungă, în secolul al XIX-lea, să fie o observare profană, desacralizată a naturii?

Au fost necesare două lucruri. Pe două căi exoterice se putea ajunge la viziunea spirituală a lui Christos. Una era aceea de a i se da omului posibilitatea să vadă că, desigur, nu este adevărat că toată materia este ceva complet străin interiorului omenesc, străin spiritualului din interiorul său. Trebuia, pe de o parte, să i se ofere posibilitatea de a vedea cu ochii lui că nu este adevărat că peste tot în spaţiu, acolo unde apare materie, nu există decât materie. Cum se putea face aceasta? Singurul mod de a-i mijloci aceasta era de a-i arăta ceva care este în acelaşi timp spirit şi materie, ceva despre care el trebuia să ştie că este spirit şi pe care îl vedea că este materie. Trebuia deci să rămână viu în spirit acest lucru: transformarea, transubstanţierea veşnic valabilă a spiritului în materie şi a materiei în spirit. Este ceea ce s-a făcut prin faptul că s-a transmis şi s-a cultivat de-a lungul secolelor o rânduială creştină, Euharistia, împărtăşania (germ. *Abendmahl*, care înseamnă şi Cina cea de taină, *n. t.*). Şi cu cât mergem mai mult în urmă, în secolele care au urmat instaurării Euharistiei, cu atât mai mult intuim faptul că epocile mai vechi, care nu erau încă atât de materialiste, înţelegeau mai bine taina Euharistiei. Căci, privitor la lucrurile mai înalte, o dovadă că ele nu mai sunt înţelese este faptul că se începe să se discute despre ele. Există pur şi simplu lucruri despre care, atât timp cât sunt înţelese, se vorbeşte puţin, iar atunci când nu mai sunt înţelese încep tot felul de dispute; după cum, în general, discuţiile sunt o dovadă că majoritatea persoanelor care discută pe marginea unei probleme nu o înţeleg. Este ceea ce s-a petrecut şi cu Euharistia. Atât timp cât s-a ştiut că ea reprezintă dovada vie că materia nu este doar materie, ci că există acte rituale prin care spiritul poate fi alăturat

materiei, atât timp cât omul a ştiut că această pătrundere a materiei cu spirit este o christificare, aşa cum este exprimată ea în actul împărtăşaniei, ea a fost acceptată fără discuţii. Dar a venit apoi epoca în care materialismul s-a făcut tot mai simţit, în care nu s-a mai înţeles ce anume stă la obârşia împărtăşaniei, în care se purtau discuţii dacă pâinea şi vinul erau simple simboluri ale divinului sau dacă acolo cobora într-adevăr forţă divină. Pentru cel care vede mai profund toate aceste dispute, care au luat naştere chiar la începutul epocii moderne, ele nu înseamnă altceva decât că sensul originar al acestei probleme s-a pierdut. Pentru cei care voiau să ajungă la Christos, împărtăşania sau cuminecarea era echivalentul căii esoterice, atunci când ei nu puteau urma această cale, astfel încât în comuniune, în cuminecare, puteau găsi o adevărată unire cu Christos. Dar orice lucru îşi are timpul său. Sigur, pe cât este de adevărat că în ce priveşte viaţa spirituală începe o eră cu totul nouă, la fel de adevărat este şi că drumul care timp de mai multe secole a fost mersul corect către Christos va rămâne încă multe secole de aici înainte. Puţin câte puţin se face trecerea de la un lucru la altul, însă ceea ce era just altădată se va transforma încet, încet, în altceva, atunci când oamenii vor fi devenit maturi pentru aceasta. Şi în acest sens vrea să acţioneze teosofia: să sesizeze ceva concret, ceva real, chiar în spirit. De exemplu, chiar prin meditaţii, prin concentrări şi prin tot ceea ce noi învăţăm drept cunoştinţe despre lumile superioare, oamenii devin maturi să vieţuiască în interiorul lor nu numai nişte lumi abstracte de idei, sentimente şi impresii, ci şi să se pătrundă lăuntric cu elementul spiritului, prin aceasta putând să vieţuiască comuniunea în spirit; prin aceasta gândurile – ca gânduri meditative – pot trăi în om, pot deveni acelaşi lucru, numai că dinspre interior, aşa cum a fost semnul exterior al

comuniunii, cu pâinea sfinţită. Şi aşa cum creştinul neevoluat putea să-şi caute prin Euharistie drumul său către Christos, tot aşa creştinul evoluat, care învaţă să cunoască chipul lui Christos prin ştiinţa avansată a spiritului, se poate înălţa în spirit către ceea ce va deveni de asemenea în viitor un drum exoteric pentru oameni. Aceasta va curge ca o forţă, care va aduce o extindere tot mai mare impulsului christic. Dar atunci înseşi ritualurile se vor schimba, iar ceea ce altădată se petrecea prin intermediul atributelor pâinii şi vinului se va petrece printr-o împărtăşanie, printr-o comuniune spirituală. Ideea împărtăşaniei, a comuniunii, va rămâne însă. Trebuie doar ca o dată să se ofere posibilitatea ca anumite gânduri, care ne parvin prin comunicările din cadrul mişcării de ştiinţă a spiritului, ca anumite gânduri şi simţiri interioare să pătrundă şi să spiritualizeze interiorul la fel de solemn cum, în sensul cel mai înalt al evoluţiei interioare creştine, împărtăşania a spiritualizat şi a christificat sufletul omenesc. Când devine posibil acest lucru – şi el va deveni posibil – vom fi avansat cu încă o etapă în evoluţie. Vom avea prin aceasta şi dovada reală că creştinismul este mai mare decât forma sa exterioară. Căci cine crede că creştinismul ar fi măturat cu totul dacă la un moment dat forma sa exterioară ar fi ştearsă are o părere proastă despre creştinism. O părere exactă despre creştinism o are numai acela care este pătruns de convingerea că toate Bisericile care au cultivat ideea de Christos, toate gândurile şi toate formele exterioare sunt temporare şi, în consecinţă, trecătoare, dar că ideea de Christos va trăi în viitor în forme mereu noi în inimile şi sufletele oamenilor, oricât de firave se arată acestea în zilele noastre. Astfel, abia ştiinţa spiritului ne arată de fapt că, pe calea exoterică, Euharistia îşi avea importanţa ei în vremurile de demult.

Cealaltă cale exoterică era aceea a Evangheliilor. Şi aici, de asemenea, trebuie să ne dăm seama ce însemnau încă Evangheliile pentru oamenii din trecut. Nu este foarte mult timp de când Evangheliile se citeau altfel decât în secolul al XIX-lea. Pe atunci ele erau considerate ca un izvor viu, de unde curgea în suflete ceva substanţial. Nu se citeau nici în felul pe care l-am pomenit în prima conferinţă a acestui ciclu, atunci când vorbeam de o anume cale greşită, ci se citeau ca şi cum oamenii aşteptau să vadă întâmpinându-i din exterior acel lucru de care sufletul lor era însetat, ca şi cum sufletul îl găsea zugrăvit acolo pe Mântuitorul real, despre care ştia sigur că trebuie să existe în Univers.

Pentru oamenii care înţelegeau să citească în felul acesta Evangheliile, enorm de multe probleme erau de fapt gata elucidate, în timp ce pentru oamenii inteligenţi, pentru oamenii extrem de deştepţi ai secolului al XIX-lea, acestea abia atunci deveneau întrebări. Să luăm un exemplu: de câte ori nu s-a auzit repetându-se – într-o formă sau alta – în discuţiile purtate de oameni extrem de deştepţi, care dădeau pe dinafară de atâta ştiinţă şi erudiţie, următoarea afirmaţie legată de problema lui Christos Iisus: Gândul referitor la Christos Iisus şi Evenimentele din Palestina nu este totuşi deloc compatibil cu concepţia modernă despre lume! Pe timpul în care – spun ei, într-un mod aparent foarte clar – omul încă nu ştia că Pământul este un corp ceresc minuscul, el putea să creadă că, odată cu crucea de pe Golgota, pe Pământ a avut loc un eveniment nou şi deosebit. Dar după ce Copernic ne-a învăţat că Pământul este o planetă ca toate celelalte, mai putem să presupunem că Christos a venit la noi de pe o altă planetă? De ce ai presupune că Pământul ar trebui să ocupe o poziţie excepţională, aşa cum s-a crezut mult

timp?! Şi apoi se folosea următoarea imagine: După ce concepţia noastră despre lume s-a lărgit astfel, totul părea ca şi cum una din cele mai importante montări sau reprezentări artistice ar avea loc nu pe o mare scenă din capitală, ci pe o scenă mică, a unui teatru de provincie. Astfel – pentru că Pământul este un corp atât de mic – Evenimentele din Palestina le-au apărut oamenilor ca o reprezentare a unei mari drame a istoriei mondiale pe scena unui teatru mic de provincie. Şi, pentru că Pământul este un corp atât de mic în comparaţie cu marele Univers, acestea nici n-ar mai putea fi imaginate vreodată! Acest raţionament pare să fie inteligent, dar în el nu există multă deşteptăciune, căci creştinismul n-a afirmat niciodată ceea ce se doreşte a fi combătut aici. Creştinismul nu a transpus niciodată apariţia impulsului christic în lăcaşele strălucitoare ale existenţei pământeşti, ci întotdeauna s-a văzut ceva foarte serios în faptul de a-l lăsa pe purtătorul lui Christos să se nască într-o iesle, înconjurat de păstori săraci. În tradiţia creştină naşterea lui Christos s-a căutat să se transpună nu numai pe un Pământ mic, ci chiar într-un lăcaş modest, cu totul ascuns de pe Pământ. Răspunsurile la întrebările oamenilor extrem de inteligenţi sunt date de creştinism chiar dintru început, numai că ele nu au fost înţelese, pentru că forţa vie ce emana din imaginile maiestuoase ale Evangheliilor nu a mai fost lăsată să acţioneze asupra sufletelor.

Cu toate acestea, drumul exoteric al oamenilor către Christos n-ar fi putut fi găsit doar prin intermediul tablourilor evanghelice, fără ajutorul tainei Euharistiei şi a celorlalte ritualuri legate de ea – căci ea stă în centrul tuturor cultelor creştine şi al altor culte; căci Evangheliile nu ar fi putut să devină la fel de populare, dacă drumul către Christos ar fi trebuit să devină popular numai prin ele

însele. Iar când Evangheliile au devenit populare, s-a văzut că asta nu predispunea foarte tare spre interiorizare, spre rugăciune. Căci odată cu popularizarea Evangheliilor s-a produs şi marea confuzie: vulgarizarea şi apoi tot ceea ce a făcut secolul al XIX-lea din Evanghelii, ceea ce, strict obiectiv vorbind, a fost destul de rău că s-a întâmplat. Când spun „destul de rău" mă gândesc – antroposofii ar putea înţelege aceasta – nu să aduc o critică şi nici să ignor întreaga străduinţă depusă de cercetarea secolului al XIX-lea în munca ştiinţifică, inclusiv în toate ştiinţele naturii. Dar tocmai în aceasta constă tragismul acestei ştiinţe – şi cine o cunoaşte va fi de acord cu ce spun –, şi anume că prin profunda ei seriozitate, prin enorma ei abnegaţie şi prin spiritul ei de sacrificiu, care nu pot fi decât admirate, a condus la completa nimicire şi sfărâmare a însuşi obiectului pe care ea voia să-l predea de la catedră. Iar evoluţia viitoare a omenirii va resimţi ca un eveniment deosebit de tragic al epocii noastre faptul că, vrând să cucerească ştiinţific Biblia cu ajutorul unei ştiinţe neţărmurit de admirabilă, ea a sfârşit prin a o pierde.

Vedem astfel cum după aceste două direcţii, în ceea ce priveşte exotericul, noi trăim într-o epocă de tranziţie şi – prin faptul că am abordat spiritul teosofic –, trebuie să trecem de la vechile căi la cele noi. Şi după ce am analizat astfel căile exoterice spre impulsul christic din epocile trecute, mâine vom vedea cum se configurează raportul faţă de Christos în domeniul esoteric, şi astfel vom încheia studiul nostru, care vrea să concluzioneze că noi ajungem să înţelegem Evenimentul christic nu numai pentru întreaga evoluţie a omenirii, ci şi pentru fiecare om în parte. Cu această analiză vom încheia drumul pe care am pornit în cadrul acestui ciclu de conferinţe. Vom putea analiza mai succint calea esoterică, deoarece noi am adunat

deja în anii care au trecut pietrele de construcţie pentru aceasta. Şi astfel vom aduce încununarea edificiului nostru oprindu-ne asupra raportului impulsului chiristic cu fiecare suflet omenesc în parte.

CONFERINŢA a X-a
Raportul impulsului christic cu fiecare suflet omenesc. Calea esoterică spre Christos prin iniţiere. Cele şapte trepte ale iniţierii creştine şi ţelul lor. Primirea fantomei Celui înviat. Funcţia karmică de judecător a lui Christos. Învăţătura despre reîncarnare. Limpezirea privirii retrospective prin cel de-al doilea Eveniment christic. Despre Jeshu ben Pandira şi Bodhisatva. Aducătorul Binelui prin cuvânt. Jertfa benevolă a actului de mântuire al lui Christos.

Karlsruhe, 14 octombrie 1911

Ieri am încercat să caracterizăm calea către Christos, pe care încă se mai poate merge în zilele noastre şi care odinioară era urmată pornind în special dinspre conştienţa exoterică a omului. Astăzi vom încerca să spunem câteva cuvinte şi despre calea esoterică, adică despre acea cale care poate conduce spre Christos în aşa fel încât El să fie găsit pe planul lumilor suprasensibile.

Înainte de toate să remarcăm faptul că această cale esoterică a fost în principiu şi calea evangheliştilor, a celor care au scris Evangheliile. Căci, în ciuda faptului că autorul Evangheliei după Ioan a fost el însuşi martor la o mare parte din evenimentele descrise în Evanghelia sa – după cum puteţi vedea în ciclul de conferinţe referitoare la Evanghelia după Ioan [Nota 83] –, trebuie spus totuşi şi că, pentru el, esenţial nu era să zugrăvească pur şi simplu ceea

ce îşi amintea; căci asta nu ne-a oferit de fapt decât acele mici şi foarte precise detalii, care, aşa cum am văzut, ne surprind în Evanghelia după Ioan. Dar aspectele mari ale Misteriului de pe Golgota, de o proeminentă maiestate ale operei Mântuitorului, acest evanghelist le-a scos, ca şi ceilalţi evanghelişti, din conştienţa sa clarvăzătoare. De aceea noi putem spune: Dacă, pe de o parte, Evangheliile sunt în fond o restaurare, o rememorare a vechilor ritualuri de iniţiere – fapt ce reiese din cartea mea ***Creştinismul ca fapt mistic*** –, pe de altă parte, ele au devenit ceea ce sunt tocmai pentru că evanghelişii au putut să-şi extragă din lumea suprasensibilă, pe calea lor esoterică, o imagine despre ceea ce s-a petrecut în Palestina şi a condus la Misteriul de pe Golgota. De la Misteriul de pe Golgota şi până în zilele noastre toţi cei care voiau să ajungă la o experienţă suprasenzorială a Evenimentului christic au trebuit să lase să acţioneze asupra lor ceea ce eu am descris în ciclurile de conferinţe corespunzătoare, care fac parte deja din ciclurile elementare ale muncii noastre spiritual-ştiinţifice [Nota 84], cum ar fi cele şapte trepte ale iniţierii nostre creştine: spălarea picioarelor, flagelarea, încununarea cu spini, moartea mistică, punerea în mormânt, învierea şi înălţarea. Astăzi vom vedea mai întâi la ce poate ajunge discipolul dacă lasă să acţioneze asupra lui această iniţiere creştină.

Dacă studiem procesul iniţierii creştine, vom vedea imediat despre ce este vorba aici în primul rând. După cum vă puteţi convinge şi singuri dacă parcurgeţi ciclurile de conferinţe corespunzătoare, în această iniţiere nu se procedează precum în acea iniţiere incorectă despre care am vorbit la începutul acestui ciclu, ci în aşa fel încât să laşi la început să acţioneze sentimentele general¬umane, care ulterior conduc la însăşi imaginaţiunea spălării picioarelor.

Aşadar, cel care aspiră la iniţierea creştină nu îşi va imagina prima dată scena descrisă în Evanghelia după Ioan, ci va încerca la început să trăiască un timp cu anumite sentimente şi impresii. Am descris aceasta când m-am referit la faptul că respectivul discipol trebuie să îşi concentreze atenţia asupra plantei, care creşte din solul mineral, primeşte substanţele regnului mineral şi se ridică totuşi deasupra acestui regn mineral, ca o fiinţă superioară lui. Dacă acum această plantă ar putea să simtă şi să vorbească, ea ar trebui să se încline în faţa regnului mineral şi să spună: În ordinea lumii, destinul m-a aşezat, ce-i drept, pe o treaptă mai înaltă decât tine, o, mineral; dar tu îmi dar posibilitatea să exist. Tu eşti, la prima vedere, o fiinţă inferioară mie pe scara fiinţelor, dar eu îşi datorez ţie existenţa mea, şi mă plec cu toată smerenia în faţa ta. Tot astfel, animalul ar trebui să se încline în faţa plantei, cu toate că aceasta este o fiinţă inferioară animalului, şi să îi spună: Ţie îţi datorez existenţa mea; o recunosc plin de umilinţă şi mă plec în faţa ta. – La fel ar trebui ca orice fiinţă care se urcă în evoluţie să se aplece către cele care îi sunt inferioare; şi tot aşa, cel care a urcat pe o treaptă spirituală ar trebui să se încline în faţa fiinţelor care i-au făcut posibil acest lucru. Cel care se pătrunde cu totul de sentimentul de umilinţă faţă de cel inferior lui, cel care integrează şi lasă să trăiască în fiinţa sa acest sentiment luni, poate chiar ani întregi, va observa că el se răspândeşte în organismul său şi îl străbate, astfel încât acest sentiment se tranformă într-o imaginaţiune. Iar această imaginaţiune este chiar scena spălării picioarelor descrisă în Evanghelia după Ioan, unde Christos Iisus, care este capul celor doisprezece, se apleacă spre cei care aici, în ordinea lumii fizice, sunt sub El şi recunoaşte cu umilinţă că lor le datorează posibilitatea înălţării Sale. El recunoaşte în faţa

celor doisprezece: Aşa cum animalul datorează plantei ceea ce este, la fel vă datorez eu vouă faptul de a fi putut deveni ceea ce sunt în lumea fizică. – Cel care îşi umple sufletul cu acest sentiment nu ajunge numai la acea imaginaţiune a spălării picioarelor, ci şi la o impresie foarte clară, cum că apa îi scaldă picioarele. Această impresie poate dura săptămâni întregi, şi ea este un semn exterior care arată cât de adânc s-a imprimat în noi o astfel de lume de sentimente general-umane, dar care îl ridică totuşi pe om deasupra lui însuşi.

În continuare am văzut că poţi face acele experienţe ce te conduc la imaginaţiunea flagelării; aceasta se întâmplă dacă îşi reprezinţi într-un mod foarte viu: Multe dureri şi suferinţe mă vor lovi încă în lume, da, din toate părţile pot veni aceste dureri şi suferinţe; nimeni nu este în principiu cruţat. Dar eu vreau să îmi întăresc în aşa fel voinţa încât durerile şi suferinţele, toate flagelările care pot veni din partea lumii să le pot primi; vreau să rămân drept şi să îmi suport destinul, oricare ar fi el; căci dacă el nu s-ar fi configurat aşa cum l-am trăit eu până acum, n-aş fi ajuns la înălţimea la care sunt. Cel care îşi apropie un astfel de sentiment şi trăieşte în el, începe să simtă ca nişte înţepături şi răni, ca nişte lovituri de bici pe propria sa piele; în faţa lui se înalţă imaginaţiunea: Mă aflu parcă în afara mea şi mă văd bătut cu vergi, asemenea lui Christos Iisus. După acelaşi tipic poţi face experienţa încununării cu spini, a morţii mistice şi aşa mai departe; am vorbit adesea despre ele.

Ce se întâmplă cu cel care caută astfel să facă experienţa interioară a primelor patru trepte şi, dacă karma îi este favorabilă, şi a celorlalte trei, deci a tuturor celor şapte trepte de iniţiere creştină? Din însăşi descrierile respective dumneavoastră puteţi trage

concluzia că toată această scară de sentimente pe care le încercăm aici ne face, pe deoparte, mai puternici şi ne întăreşte, că transformă cu totul natura noastră, astfel încât simţim că suntem puternici, plini de forţă şi liberi în lume, dar în acelaşi timp capabili oricând de o faptă de iubire plină de abnegaţie. Dar aceste sentimente trebuie, în iniţierea creştină, să ne devină, într-un sens profund, o altă natură. Căci ce se întâmplă de fapt aici?

Poate nu toţi dintre dumneavoastră care aţi citit ciclurile elementare anterioare şi v-aţi întâlnit prin aceasta cu iniţierea creştină, cu cele şapte trepte de iniţiere ale ei, aţi realizat că prin intensitatea sentimentelor ce trebuie vieţuite aici se acţionează realmente până în corpurile fizice. Căci prin forţa şi puterea cu care vieţuim aceste sentimente resimţim prima dată ca şi cum picioarele ne-ar fi spălate de apă, ca şi cum ni s-ar provoca răni, avem impresia că spinii ne-ar intra realmente în cap, presimţim în mod real toate durerile şi suferinţele crucificării. Toate aceste trăiri trebuie să le avem, înainte de a putea presimţi experienţele morţii mistice, ale punerii în mormânt şi ale învierii, aşa cum au fost deja descrise. Dacă aceste impresii nu sunt vieţuite cu o suficientă intensitate, ele vor acţiona, desigur, în noi, făcându-ne mai puternici şi mai iubitori în adevăratul sens al cuvântului, dar ceea ce ni se sădeşte acolo nu merge decât până la nivelul corpului eteric. Dacă însă începem să le simţim până în corpul nostru fizic – picioarele parcă spălate de apă, corpul ca şi acoperit de răni – înseamnă că am împins mai puternic aceste sentimente în natura noastră şi am făcut ca ele să răzbată până în corpul fizic. Ele pătrund şi în fapt până în corpul fizic, întrucât aşa apar stigmatele, locurile invadate de sânge ale rănilor lui Christos Iisus. Asta înseamnă că noi adâncim sentimentele până în corpul fizic şi ştim că

sentimentele îşi întind puterile până în corpul fizic: ştim deci că suntem mai mult luaţi în stăpânire de entitatea noastră decât până la nivelul corpului astral şi al corpului eteric. Putem spune în principiu că prin trăirea acestei succesiuni de sentimente mistice noi acţionăm până în corpul nostru fizic. Dacă realizăm aceasta nu facem altceva decât să ne pregătim în corpul nostru fizic pentru a primi treptat fantoma care îşi are începutul la mormântul de pe Golgota. De aceea, noi lucrăm înăuntrul corpului nostru fizic pentru a-l face atât de viu încât să simtă o afinitate, o forţă de atracţie faţă de fantoma care s-a ridicat pe Golgota din mormânt. Aş vrea să fac aici o paranteză. În cadrul ştiinţei spiritului trebuie efectiv să te obişnuieşti cu gândul că doar în mod treptat, progresiv, ajungi să ai acces la tainele şi adevărurile Universului. Iar cine nu are răbdare, cine nu vrea să lase un timp, în sensul arătat în cursul acestor conferinţe, pentru ca adevărurile respective să se coacă, nu va progresa prea mult. Desigur, toată lumea ar vrea să posede dintr-odată toată ştiinţa spiritului, preferabil într-o singură carte sau într-un singur ciclu de conferinţe. Dar nu merge aşa. Şi iată un exemplu care ilustrează de ce nu merge aşa. Ce mult timp a trecut de când, într-un ciclu mai vechi de conferinţe, a fost descrisă pentru prima dată iniţierea creştină, în care s-a arătat cum se desfăşoară ea, faptul că prin sentimentele care acţionează în sufletul său omul lucrează efectiv până în corpul lui fizic. Astăzi, întrucât toate cele ce s-au spus în ciclurile precedente au fost elemente pentru înţelegerea Misteriului de pe Golgota, a devenit pentru prima dată posibil să vorbim despre felul în care, cu ajutorul vieţuirilor lăuntrice corespunzătoare iniţierii creştine, omul devine matur să primească fantoma care a înviat din mormântul de pe Golgota. A trebuit să aşteptăm atât de

mult ca să putem găsi uniunea dintre subiectiv şi obiectiv, şi pentru asta au fost necesare multe conferinţe. Chiar astăzi multe lucruri nu pot fi decât sugerate, sub formă de jumătate de adevăr. Cine are răbdare să meargă împreună cu noi, fie în această încarnare fie în alta, după karma fiecăruia, cine a văzut felul în care ne-am ridicat de la o descriere a căii mistice în sens creştin la descrierea faptului obiectiv, care de fapt este sensul acestei iniţieri creştine, va vedea de asemenea, în cursul următorilor ani sau a epocilor următoare, că adevăruri mult mai înalte vor fi scoase la lumină din ştiinţa spiritului.

Vedem aşadar scopul şi ţelul iniţierii creştine. Prin ceea ce a fost caracterizat drept iniţiere rosicruciană şi, în general, prin tot ceea ce poate avea ca iniţiere astăzi un om, se obţine într-un fel, numai că prin mijloace diferite, acelaşi lucru, o forţă de atracţie între om, pe durata în care este încarnat într-un corp fizic, şi ceea ce a înviat din mormântul de pe Golgota drept arhetipul originar al corpului fizic. Dar mai ştim, din primele conferinţe ale acestui ciclu, că ne aflăm la începutul unei epoci cosmice noi, în cursul căreia este de aşteptat un eveniment care, de data acesta, nu se va desfăşura exact precum Evenimentul de pe Golgota pe plan fizic, ci în lumea superioară, în lumea suprasensibilă, dar care se află într-o legătură precisă şi corectă cu Evenimentul de pe Golgota. În timp ce Evenimentul de pe Golgota era destinat să îi dea omului adevăratul său corp de forţe fizice, fantoma, care de la începutul evoluţiei pământeşti degenerase şi pentru aceasta au fost necesare, la începutul erei noastre, o serie de evenimente pe planul fizic, pentru ceea ce trebuie să aibă loc acum nu mai este necesar un eveniment pe plan fizic. O încarnare a entităţii christice într-un corp omenesc de carne nu a putut avea loc decât o singură dată în cursul evoluţiei pământeşti. Ar însemna pur şi simplu să nu înţelegi Fiinţa lui

Christos, dacă poţi afirma că această entitate trebuie să se încarneze din nou. Ceea ce se întâmplă acum şi aparţine unei lumi supersensibile, care nu poate fi observat decât într-o lume suprasensibilă, a fost caracterizat prin următoarele cuvinte: Christos devine Domnul karmei omeneşti. Aceasta înseamnă că reglarea problemelor karmice se va face în viitor prin Christos; din ce în ce mai mulţi oameni vor simţi în viitor: Eu trec prin poarta morţii cu bilanţul meu karmic. De o parte stau faptele mele bune, gândurile mele înţelepte, frumoase, bune şi inteligente, iar de cealaltă parte tot ceea ce am făcut rău, stupid, prost, nechibzuit şi urât. În viitor însă, pentru toate încarnările care vor urma în cursul evoluţiei omeneşti, cel care va împlini funcţia de judecător, pentru a pune ordine în acest bilanţ karmic al oamenilor, este Christos! – Concret, iată cum trebuie să îţi reprezinţi acest lucru:

La un anumit timp după ce am trecut prin poarta morţii, noi ne încarnăm din nou într-o epocă următoare. Atunci va trebui să ni se întâmple anumite evenimente, prin care karma noastră să poată fi compensată; căci fiecare om trebuie să recolteze ce a semănat. Karma rămâne o lege a dreptăţii. Dar ceea ce trebuie să împlinească această lege a karmei nu se produce numai pentru omul individual. Karma nu şterge numai egoismele individuale; pentru fiecare om compensarea trebuie să se facă în aşa fel încât ea să se insereze cât mai bine în ansamblul evenimentelor cosmice. Noi trebuie să echilibrăm karma noastră în aşa fel încât să putem favoriza cât mai bine progresul întregului neam omenesc de pe Pământ. Pentru aceasta avem nevoie de o iluminare; pentru aceasta nu este destul să ştim, la modul general, că pentru faptele noastre trebuie să existe o compensare karmică, că pentru o anume faptă trebuie să intervină

cutare sau cutare împlinire karmică, fiindcă aceasta poate fi compensarea acelei acţiuni. Întrucât însă unele ar putea fi mai utile, altele mai puţin utile pentru progresul general al omenirii, trebuie alese mereu acele gânduri, sentimente sau senzaţii care pot achita datoria noastră karmică şi, în acelaşi timp, să contribuie la progresul general al evoluţiei omenirii. În viitor, lui Christos îi revine sarcina de a subordona compensarea noastră karmică karmei generale pământeşti, progresului general al omenirii. Aceasta se va realiza, în esenţă, în perioada în care noi ne aflăm între moarte şi o nouă naştere; dar ea se va pregăti începând şi din epoca spre care noi ne îndreptăm şi în pragul căreia ne aflăm, prin faptul că oamenii vor dobândi tot mai mult facultatea de a avea o anumită trăire. Numărul celor care o au astăzi este foarte mic. Dar în cursul secolelor viitoare, începând chiar de acum, de la mijlocul secolului nostru, tot mai mulţi oameni vor avea următoarea vieţuire:

Un om care a comis o acţiune oarecare va trebui să reflecteze, să îşi aducă aminte de cele ce a săvârşit. Atunci, în faţa lui se va înălţa un fel de imagine de vis. Aceasta va face o impresie extrem de curioasă asupra lui. El îşi va spune: Eu nu pot să-mi amintesc la ce faptă a mea se referă; cu toate acestea, ea mi se pare a fi o experienţă personală. – Această imagine va sta ca o imagine de vis în faţa omului, ca ceva ce îl priveşte direct, înă de care el nu-şi poate aminti să o fi vieţuit sau să o fi săvârşit în trecut. Se poate întâmpla ca omul respectiv să fie antroposof şi să înţeleagă despre ce este vorba, sau el va trebui să aştepte până când se va apropia de antroposofie şi să înveţe să o înleleagă. Antroposoful însă va şti: Ceea ce tu vezi aici ca o consecinţă a faptelor tale este o imagine a ceea ce se va întâmpla cu tine în viitor; este ca o viziune anticipativă a ceea ce trebuie să fie contrabalansarea faptelor tale! –

Suntem la începutul unei epoci în care oamenii, în momentul în care au săvârşit o faptă, vor avea un presentiment, poate chiar o imagine clară, o impresie a ceea ce va fi compensarea karmică a acelei fapte.

Astfel, în următoarea epocă a omenirii vor apărea facultăţi superioare, care vor avea o strânsă legătură cu experienţele omeneşti. Ele vor fi pentru om impulsuri puternice spre moralitate, iar acestea vor mai însemna şi ceva cu totul diferit de ceea ce a fost doar o pregătire pentru aceste impulsuri: vocea conştiinţei. Omul nu va mai crede: Ceea ce tu ai săvârşit este ceva ce poate să moară odată cu tine, ci el va şti: Fapta nu va muri odată cu tine. Ea va avea, ca faptă, o urmare care va trăi împreună cu tine. – Şi el va mai şti încă multe alte lucruri. Epoca în care porţile lumii spirituale erau închise pentru oameni se apropie de sfârşit. Oamenii trebuie să urce din nou către lumea spirituală. Facultăţile care se vor trezi îi vor permite omului să devină un participant la lumea spirituală. Clarvederea va rămâne în continuare ceva diferit de această participare. Dar, aşa cum a existat o clarvedere veche, asemănătoare stării de vis, va exista o clarvedere a viitorului care nu va avea această consistenţă de vis, şi prin care oamenii vor şti ceea ce au făcut şi ce atrage după sine aceasta.

Va mai interveni însă şi altceva. Oamenii vor şti: Eu nu sunt singur; peste tot trăiesc entităţi spirituale care stau în legătură cu mine. – Şi omul va învăţa să comunice cu aceste entităţi, să trăiască cu ele. Iar în cursul următoarelor trei milenii un număr destul de mare de oameni vor ajunge să considere un adevăr ceea ce noi putem numi: funcţia de judecător karmic a lui Christos. Pe Christos oamenii îl vor vieţui sub o formă eterică. – Şi îl vor vieţui în aşa fel încât vor şti foarte precis – precum Pavel înaintea Damascului –

că Christos trăieşte, că El este izvorul pentru redeşteptarea acelei imagini fizice originare pe care am căpătat-o şi cu care am venit la începutul evoluţiei noastre pământeşti şi de care avem nevoie pentru ca Eul să poată ajunge la deplina sa înflorire.

Dacă pe de o parte, prin Misteriul de pe Golgota, a intervenit ceva care a dat evoluţiei omeneşti pe Pământ cel mai puternic imbold, nu trebuie să uităm totuşi că acest Misteriu a avut loc într-o epocă a evoluţiei omenirii în care viaţa afectivă omenească, sufletul omenesc, a cunoscut cea mai mare întunecare. Au existat desigur epoci anterioare ale evoluţiei omenirii în care oamenii, deoarece aveau darul de a-şi aminti lucruri trecute, ştiau foarte precis că individualitatea omenirii trece prin mai multe vieţi. În Evanghelii, doctrina despre vieţile pământeşti repetate transpare doar dacă ştim să citim, dacă putem să descoperim, fiindcă în epoca în care au apărut Evangheliile oamenii erau cel mai puţin în stare să înţeleagă această doctrină. În epocile care au urmat, mergând până în zilele noastre, în care la început oamenii îl căutau pe Christos pe calea pe care am indicat-o ieri, totul trebuia să fie ca un fel de pregătire elementară. De aceea, omenirea nu putea fi încunoştinţată despre ceva care nu era încă matur, aceasta fiind cunoştinţele despre vieţile pământeşti repetate. Vedem astfel cum creştinismul s-a dezvoltat timp de aproape două milenii, fără să se poată face o referire la doctrina reîncarnării. Şi am arătat în cadrul acestor conferinţe că în civilizaţia occidentală ideea vieţilor pământeşti repetate a apărut altfel decât în budism, ca de la sine înţeleasă, din însăşi conştienţa occidentală. Din acelaşi motiv, e drept, persistă şi multe înţelegeri greşite. Dar, indiferent dacă urmărim această idee la *Lessing* [Nota 85] sau la psihologul *Drossbach* [Nota 86], vom constata că

pentru conştienţa europeană doctrina vieţilor pământeşti repetate este o chestiune care priveşte întreaga omenire, în timp ce în budism omul o consideră o problemă personală, ce are a face doar cu viaţa sa interioară. Orientalul nu vede decât că trece de la o viaţă la alta, pentru a se elibera treptat de setea după existenţă. În timp ce orientalul face din ceea ce i se spune referitor la doctrina vieţilor pământeşti repetate un adevăr al mântuirii sale personale, pentru Lessing, de exemplu, esenţialul era altul: Cum poate avansa întreaga omenire? Şi el îşi dă răspunsul: În cadrul avansării în timp a omenirii noi trebuie să deosebim mai multe intervale succesive. În fiecare epocă omenirii i se dă ceva nou. Dacă urmărim mersul istoriei, vedem că în cursul evoluţiei omenirii survin mereu alte impulsuri culturale. Cum ai putea să vorbeşti despre progresul întregii omeniri, spune Lessing, dacă sufletul nu ar trăi decât în timpul uneia sau alteia dintre aceste epoci? De unde ar putea proveni roadele civilizaţiei, dacă oamenii nu s-ar naşte din nou şi nu ar transporta ceea ce au învăţat într-o epocă în epoca următoare, apoi în cea care urmează şi aşa mai departe?

Pentru Lessing, ideea vieţilor pământeşti repetate devine astfel o problemă a întregii omeniri. El nu face din ea o problemă a sufletului individual, ci o problemă a ansamblului civilizaţiilor care se succed pe Pământ. Şi pentru a lua naştere civilizalia avansată de astăzi a trebuit ca sufletul care trăieşte în secolul al XIX-lea să aducă în existenţa sa actuală ceea ce el a dobândit anterior. Oamenii trebuie să se nască din nou, ca o datorie faţă de Pământ şi de civilizaţia sa! Aşa gândea Lessing.

Aici ideea de reîntrupare apare ca o problemă a omenirii. Înainte, aici acţionase însă şi impulsul christic. El a fost implicat în tot ceea ce s-a întâmplat aici. Căci impulsul lui Christos a făcut din tot ceea ce face sau poate

să facă omul o problemă a întregii omeniri, nu una care ne priveşte doar individul. Poate fi ucenicul Său numai acela care spune [Nota 87]: Fac aceasta celui mai mic dintre fraţii mei, căci ştiu că Tu însuşi o resimţi, ca şi cum Ţi-aş fi făcut-o Ţie! – După cum întreaga omenire este unită cu Christos, tot aşa cel care se face discipolul Său aparţine omenirii întregi. Iar când noţiunea de reîncarnare a apărut din nou în secolul al XVIII-lea, ea a reapărut sub o formă creştină. Şi când vedem, de exemplu, cum tratează Widenmann [Nota 88] problema reîncarcnării, deşi o face într-un mod rudimentar şi imperfect, trebuie totuşi să recunoaştem că în lucrarea sa, încununată cu un premiu în 1851, ideea de reîncarnare este străbătută de impulsul christic; şi în această lucrare un capitol întreg este consacrat unei comparaţii între creştinism şi doctrina reîncarnării. Era însă indispensabil pentru evoluţia omenirii să fie asimilate mai întâi celelalte impulsuri creştine, pentru ca noţiunea de reîncarnare să poată pătrunde în conştienţa noastră sub formă matură. Această noţiune de reîncarnare se va uni efectiv cu creştinismul, în aşa fel încât el se va simţi ca ceva ce traversează toate încarnările; încât se va înţelege că individualitatea, care în concepţia budistă se pierde definitiv – aşa cum s-a văzut în discuţia dintre regele Milinda şi înţeleptul Nagasena [Nota 89] –, îşi primeşte adevăratul ei conţinut doar prin creştinarea ei. Şi acum putem înţelege de ce doctrina budistă – cu o jumătate de mileniu înaintea apariţiei lui Christos – pierde Eul omenesc, păstrând însă încarnările succesive. Motivul este tocmai acela că impulsul christic, care doar el poate sădi înăuntru ceea ce tot mai conştient trece dintr-o încarnare în alta, încă nu se născuse. Acum însă a venit timpul, pentru organizarea omenească, în care apare nevoia de a primi noţiunea de reîncarnare, de a o înţelege şi de a ne pătrunde

cu ea. Căci progresul evoluţiei omeneşti nu depinde de o anume doctrină care se propagă, de o nouă doctrină care apare, ci de alte legi, de care trebuie să se ţină seama, care sunt absolut independente de noi.

În viitor, în natura omenească se vor dezvolta anumite forţe, care vor acţiona în sensul că omul, îndată ce ajunge la o anumită vârstă şi devine conştient de sine însuşi, are următoarea senzaţie: În mine este ceva ce trebuie să înţeleg. – Acest sentiment va pune tot mai mult stăpânire pe oameni. În timpurile trecute, oricât de conştienţi erau oamenii, această formă aparte de conştienţă nu exista. Ea se va manifesta cu aproximaţie astfel: Eu simt în mine ceva, aceasta are legătură cu Eul meu. Dar ceea ce este curios este că acest ceva vrea să se adapteze, să se potrivească la ceea ce eu pot să ştiu de la naştere! Atunci unii vor putea înţelege ceea ce acţionează acolo, alţii nu. Va putea fi înţeles, dacă s-a făcut din învăţăturile ştiinţei spiritului de orientare antroposofică, propriul conţinut de viaţă. Atunci ştii: Ceea ce simt acum şi mi se pare a fi ceva străin, este Eul care mi-a parvenit din vieţile mele precedente. – Acest sentiment va fi un izvor de angoasă şi va acţiona paralizant asupra acelora care nu reuşesc să şi-1 explice prin vieţile pământeşti repetate. Aceste sentimente, care acum nu sunt doar nişte îndoieli teoretice ci adevărate depresii, angoase existenţiale şi factori inhibanţi ai vieţii, pot fi risipiţi prin acele gânduri şi simţăminte care ne pot veni din cunoaşterea spirituală şi care ne spun: Tu trebuie să te gândeşti că viaţa ta se extinde pe mai multe vieţi pământeşti anterioare. – Atunci oamenii chiar vor vedea ce va însemna pentru ei să resimtă legătura cu impulsul lui Christos. Fiindcă acest impuls al lui Christos va fi cel care va anima întreaga noastră privire retrospectivă, întreaga noastră panoramă a trecutului. Vom

avea sentimentul: Atunci a fost această încarnare, atunci cealaltă. Apoi urmează o epocă dincolo de care nu putem urca fără să ne dăm seama: Atunci a coborât impulsul lui Christos pe Pământ! Şi în continuare urmează încarnările în care Evenimentul christic încă nu se înfăptuise. Pentru încrederea în viitor oamenii vor avea nevoie de această iluminare a privirii înspre trecut prin impulsul lui Christos, ca o necesitate şi un ajutor care se poate repercuta asupra încarnărilor următoare.

Această transformare a organizării sufleteşti a omului se va produce. Ea va avea ca punct de plecare evenimentul pe care, într-un fel, noi îl putem numi al doilea Eveniment christic, şi care începe în secolul al XX-lea. Astfel acei oameni în care s-au trezit facultăţile superioare vor putea să-l vadă pe Domnul şi Stăpânul karmei. Oamenii care vor vieţui această experienţă nu o vor vieţui numai în lumea fizică. Mulţi dintre dumneavoastră ar putea spune desigur că, dacă tocmai ce este mai important în Evenimentul christic urmează să se producă în secolul al XX-lea, mulţi din cei care trăiesc în prezent vor fi răposaţi şi se vor afla în perioada dintre moarte şi o nouă naştere. Dar, indiferent dacă un suflet se află într-un corp fizic sau în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, dacă el se va fi pregătit în vederea Evenimentului christic va vieţui acest Eveniment. Contemplarea Evenimentului christic nu depinde de faptul că suntem încorporaţi într-un corp fizic, ci de pregătirea în acest sens. Aşa cum pentru salvarea omului a fost nevoie ca primul Eveniment christic să aibă loc pe planul fizic, tot astfel, pentru contemplarea Evenimentului christic al secolului al XX-lea, pentru contemplarea lui plină de înţelegere şi lumină, pregătirea trebuie să se facă aici, în lumea fizică. Căci omul care îl contemplă nepregătit nu îl va putea înţelege atunci când forţele sale s-au trezit. Domnul

karmei îi va apărea atunci ca o pedeapsă îngrozitoare. Pentru a putea înţelege acest Eveniment în mod luminos, omul trebuie să fie pregătit. De aceea se şi face această răspândire a concepţiei antroposofice în epoca noastră, tocmai pentru ca omul să poată fi pregătit să perceapă, pe plan fizic ori pe planuri mai înalte, Evenimentul christic. Oamenii care nu sunt suficient de pregătiţi aici jos şi care apoi parcurg nepregătiţi viaţa dintre moarte şi o nouă naştere vor trebui să aştepte o încarnare viitoare, pentru ca prin concepţia antroposofică despre lume să poată fi pregătiţi pentru înţelegerea lui Christos. Dar viitoarele trei milenii vor oferi oamenilor posibilitatea de a efectua această pregătire. Şi întreaga evoluţie antroposofică are ca scop să îl facă pe om tot mai capabil să se deprindă cu ceea ce va urma să vină.

Aşa înţelegem noi cum trecutul merge în viitor. Şi dacă ne aducem aminte că Buddha, după ce nu a mai putut să se încarneze el însuşi pe Pământ, şi-a exercitat acţiunea în corpul astral al copilului Iisus din linia lui Nathan [Nota 90], vedem şi că forţele budice continuă să acţioneze. Şi dacă ne aducem aminte că ceea ce nu are o legătură directă cu Buddha a acţionat chiar aici în Occident, vedem în aceasta intervenţia lumii spirituale în lumea fizică. Dar orice pregătire care urmează a se face are o anumită legătură cu faptul că oamenii se apropie tot mai mult de un ideal, ideal care a mijit în vechea Eladă şi a fost formulat de Socrate. Acesta spune că, dacă omul recunoaşte ideea binelui, a moralului, a eticului, el o resimte ca un impuls magic, care îl face capabil să şi trăiască conform ei. Astăzi noi nu am ajuns încă să facem acest ideal să devină o realitate; noi n-am ajuns astăzi decât ca omul să conceapă eventual binele, să fie chiar inteligent şi înţelept, şi totuşi să nu simtă nevoia să fie bun din punct de vedere moral.

Dar dezvoltarea vieţii interioare merge în sensul că ideile pe care noi ni le facem despre bine devin în mod nemijlocit şi impulsuri morale. Acesta este sensul evoluţiei spre care noi tindem în epocile viitoare. Iar în secolele şi mileniile viitoare instrucţia şi doctrinele răspândite pe Pământ se vor transforma tot mai mult, astfel încât limbajul omenesc va căpăta o forţă de acţiune infinit mai puternică decât a avut-o în trecut sau o are în prezent. În ziua de azi cineva poate vedea clar în lumile superioare raportul care există între intelect şi moralitate; dar astăzi nicio limbă omenească nu acţionează încă cu atâta forţă magică încât, atunci când se pronunţă un principiu moral, acesta să pătrundă adânc într-un om străin, făcându-l să-l resimtă în mod nemijlocit ca un impuls moral şi să-l ducă la îndeplinire ca un impuls moral. Când următoarele trei milenii se vor fi scurs, va fi posibil să se vorbească oamenilor într-o limbă care astăzi nicicum nu poate fi destăinuită capului nostru; atunci orice intelectualism va fi în acelaşi timp moralitate, iar moralitatea va pătrunde în inimile oamenilor. În cursul viitoarelor trei milenii specia umană va trebui să fie îmbibată de moralitate magică; în caz contrar, ea nu va putea suporta o astfel de evoluţie, nu va face decât să abuzeze de ea, să o profaneze. Sarcina pentru pregătirea unei astfel de evoluţii îi revine unei individualităţi care a trăit cu un secol înaintea erei noastre, care a fost foarte mult calomniată şi care în literatura ebraică este cunoscută – desigur sub o formă deformată – sub numele de Jeshu ben Pandira; Iisus, fiul lui Pandira. Din conferinţele ţinute mai demult la Berna [Nota 91], unii dintre dumneavoastră ştiu că acest Jeshu ben Pandira a pregătit Evenimentul christic, atrăgând în jurul lui discipoli, printre care se afla de pildă şi învăţătorul evanghelistului Matei. Această nobilă figură de esenian a

precedat cam cu un secol pe Iisus din Nazaret. Dacă Iisus din Nazaret însuşi n-a avut decât puţin contact cu esenienii [Nota 92], în Jeshu ben Pandira avem un esenian autentic.

Dar cine a fost Jeshu ben Pandira?

În corpul fizic al acestui Jeshu ben Pandira era încarnat succesorul acelui Bodhisatva care în al douăzeci şi nouălea an al ultimei sale încarnări pământeşti s-a ridicat la rangul de Gautama Buddha. Orice Bodhisatva care se ridică la rangul de Buddha are un succesor. Această tradiţie orientală corespunde întru totul cercetărilor oculte. De atunci, acel Bodhisatva, care a acţionat pentru pregătirea Evenimentului christic, s-a încarnat şi se încarnează mereu. Una dintre aceste încarnări este stabilită a avea loc în secolul al XX-lea. La ora actuală nu este posibil să se spună ceva precis privitor la reîncarnarea acestui Bodhisatva; se pot spune însă unele lucruri despre felul în care poate fi recunoscut un astfel de Bodhisatva în noua sa încarnare.

Conform unei legi, care va fi dovedită şi explicată în conferinţe viitoare, de fiecare dată când un Bodhisatva apare reîncorporat – şi el apare încorporat mereu şi mereu în cursul secolelor – felul lui de a acţiona în tinereţe este complet diferit de cel de mai târziu, şi întotdeauna, la un moment foarte precis al vieţii acestui Bodhisatva reîncorporat, intervine o mare schimbare, o transformare fundamentală. Aceasta este o particularitate a sa. Altfel spus, oamenii vor constata că aici sau acolo trăieşte un copil, mai mult sau mai puţin dotat, la care nimic nu te face să presimţi că are o misiune importantă legată de pregătirea evoluţiei viitoare a omenirii. Nimeni nu arată mai puţin în tinereţea sa, în primii ani ai copilăriei sale, ceea ce este el cu adevărat – aşa ne spune cercetarea ocultă – decât cel care urmează să se încarneze ca Bodhisatva. Căci pentru un Bodhisatva care se

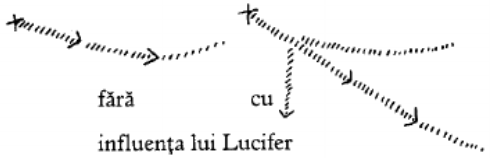
întrupează se produce, la un moment foarte precis al vieţii sale, o răsturnare totală.

Când se încarnează o individualitate din vechea preistorie, de pildă Moise, lucrurile nu se petrec ca în cazul individualităţii lui Christos, unde cealaltă individualitate, aceea a lui Iisus din Nazaret, a părăsit învelişurile. În Bodhisatva are loc de asemenea ceva ca o substituire, dar, într-un fel, individualitatea rămâne; iar indivi¬dualitatea care vine apoi din negura preistoriei – ca patriarh etc. – şi urmează să aducă forţe noi pentru evoluţia omenirii se cufundă în corp; un astfel de om resimte atunci o profundă transformare. Această transformare are loc între treizeci şi treizeci şi trei de ani. Şi lucrurile stau astfel încât niciodată, până să se producă această schimbare, nu poţi să ştii că tocmai acest corp va fi luat în stăpânire de către Bodhisatva. Nimic nu te face să întrevezi aceasta în anii de tinereţe; doar diferenţa atât de evidentă dintre anii de maturitate şi cei de tinereţe este semnul distinctiv.

Cel care a fost încarnat în Jeshu ben Pandira şi s-a reîncarnat apoi mereu şi mereu, Bodhisatva care i-a succedat lui Gautama Buddha, s-a pregătit pe treapta de Bodhisatva ca să poată reveni – şi aici cercetarea ocultă concordă din nou cu tradiţiile orientale [Nota 93] – şi să urce la demnitatea de Buddha după exact cinci mii de ani după iluminarea lui Gautama Buddha sub arborele Bodhi. Deci, după trei mii de ani de aici încolo acest Bodhisatva va putea să vorbească, îmbrăţişând cu privirea tot ceea ce s-a petrecut în timpul erei noi, îmbrăţişând cu privirea impulsul christic şi tot ceea ce se leagă de acesta, în aşa fel încât de pe buzele sale să răsune o limbă care să adeverească ceea ce tocmai am caracterizat adineaori: că gândirea intelectuală este în acelaşi timp una nemijlocit morală. Viitorul Bodhisatva va fi un aducător al Binelui

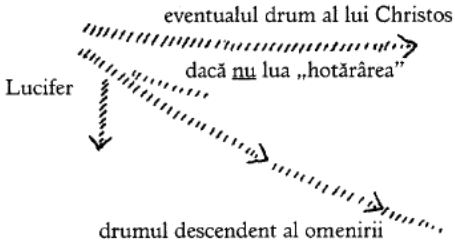
prin Cuvânt, prin Logos, care va pune tot ce are în slujba impulsului lui Christos şi care va vorbi într-o limbă ce nu este cunoscută încă de niciun om de pe Pământ, dar care va fi atât de sacră încât el poate fi numit un aducător al Binelui. Nici la el nu se va arăta aceasta în tinerele, ci tot cam în jurul vârstei de treizeci şi trei de ani; atunci el va apărea ca un om nou şi se va vădi drept cel care se poate umple cu o individualitate superioară. Faptul de a te încarna o singură dată este valabil doar pentru Christos Iisus. Toţi Bodhisatvii parcurg diferite încarnări succesive pe planul fizic. Cel despre care vorbim va fi peste trei mii de ani într-atât de avansat încât va deveni un aducător al Binelui, un Maitreya Buddha, care îşi va pune cuvintele sale de bine în slujba impulsului christic, cu care, până atunci, se va fi familiarizat un număr suficient de mare de oameni. Aşa se prezintă astăzi ochilor noştri viitoarea evoluţie a omenirii.

Ce a trebuit să se întâmple pentru ca oamenii să ajungă treptat la acest stadiu de evolulie? Acest lucru ni-l putem clarifica în modul următor.

Dacă ar fi să folosim imaginea grafică a ceea ce s-a petrecut cu evoluţia pământească a omului în vechea epocă lemuriană, trebuie să spunem următoarele: Omul a coborât atunci din înălţimile divine; lui i-a fost destinat să se dezvolte mai departe într-un anumit mod, dar influenţa luciferică l-a adâncit în materie mai profund decât dacă această influenţă nu s-ar fi exercitat. Prin aceasta, evoluţia sa în continuare a devenit cu totul alta.

Când omul a ajuns la punctul cel mai de jos al evoluției sale era necesar un impuls puternic către înalt. Acest impuls a putut avea loc doar prin faptul că acea entitate din ierarhiile superioare, pe care noi o desemnăm cu numele de Christos, a luat o hotărâre în înaltul lumilor spirituale, care nu era deloc indispensabilă propriei sale evoluții. Căci entitatea christică și-ar fi atins gradul său de evoluție chiar dacă ar fi urmat un drum care ar fi trecut mult, foarte mult deasupra celui pe care se aflau oamenii. Și entitatea Christos ar fi putut foarte bine să treacă, să zicem așa, pe lângă, pe deasupra evoluției omenești. Dacă impulsul către înalt nu ar fi fost dat, evoluția omenirii ar fi continuat calea descendentă. Entitatea christică ar fi avut o ascensiune, pe când omenirea ar fi avut doar o cădere.

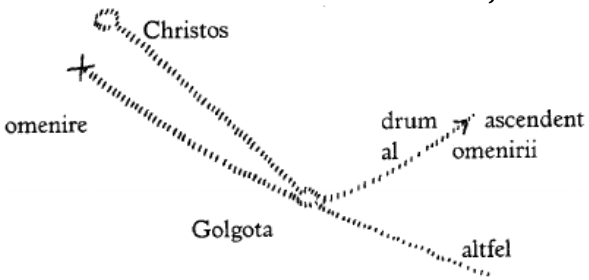

Acea evoluție a omenirii pe care noi o putem numi acum mântuire a omenirii de acel impuls care a venit de la forțele luciferice și care în Biblie este desemnat în mod figurat drept păcatul originar, drept ispitirea de către șarpe și atragerea păcatului originar a putut surveni doar pentru că entitatea christică a luat hotărârea de a se uni, în momentul Evenimentelor din Palestina, cu un om, de a se încorpora într-un om și de a-i facilita omenirii drumul ascendent. Christos a înfăptuit ceva ce pentru el însuși nu era necesar.

Ce fel de faptă a fost aceasta?

A fost o faptă de iubire divină! Trebuie să conştientizăm acest lucru, că niciun om nu este iniţial în stare să resimtă acea intensitate a iubirii care a fost necesară unui Dumnezeu ca să ia o hotărâre de care El nu avea nevoie, de a acţiona într-un corp omenesc pe Pământ. Prin aceasta – printr-un act de iubire – s-a produs cel mai important Eveniment din evoluţia omenirii. Iar când oamenii înţeleg fapta de iubire a lui Dumnezeu, când încearcă să resimtă această faptă de iubire ca pe un mare ideal, faţă de care orice faptă de iubire omenească nu poate să fie decât mică, atunci acest sentiment de incompatibilitate a iubirii omeneşti faţă de acea iubire divină, care a fost necesară în vederea Misteriului de pe Golgota, va conduce în ei şi la formarea, la naşterea acelor imaginaţiuni, pe care acest cel mai important Eveniment le aşază în faţa privirii noastre spirituale. Este într-adevăr posibil să ajungi la imaginaţiunea muntelui pe care s-a ridicat crucea, pe care a fost ţintuit un Dumnezeu într-un corp omenesc, un Dumnezeu care a făptuit aceasta din liberă voinţă – adică din iubire – pentru a da Pământului şi omenirii posibilitatea de a-şi atinge ţelul. Dacă odinioară Dumnezeu, care este desemnat cu numele de Dumnezeu-Tatăl, nu ar fi permis influenţelor luciferice să se apropie de oameni, omul nu ar fi ajuns să dezvolte în el predispoziţia pentru un Eu liber. Odată cu influenţa luciferică s-a dezvoltat predispoziţia pentru un Eu liber. Dumnezeu-Tatăl a trebuit să îngăduie acest lucru. După ce însă – din raţiuni de libertate – Eul a trebuit să fie încătuşat în materie, a fost nevoie apoi, pentru a fi din nou eliberat de întemniţarea în materie, de toată iubirea Fiului, care a condus la fapta de pe Golgota. Numai aşa a devenit posibilă libertatea omului, demnitatea lui deplină. Faptul că noi putem fi fiinţe libere o datorăm unui act de iubire divină.

Astfel, noi, ca oameni, ne putem simţi fiinţe libere, însă niciodată nu trebuie să uităm că această libertate o datorăm actului de iubire al lui Dumnezeu. Dacă gândim astfel, în centrul simţirii noastre va apărea deja gândul: Tu poţi ajunge la demnitatea omenească; un singur lucru nu trebuie să uiţi, că tu datorezi ceea ce eşti Celui care ţi-a readus arhetipul tău omenesc, prin actul eliberator, mântuitor de pe Golgota! – Oamenii nu ar trebui să poată concepe ideea de libertate fără aceea de mântuire prin Christos. Doar atunci ideea de libertate este justificată.

Dacă vrem să fim liberi, trebuie să aducem jertfa de a datora libertatea noastră lui Christos! Numai atunci o putem percepe cu adevărat. Cei care cred că demnitatea lor de oameni este micşorată dacă o datorează lui Christos, ar trebui să recunoască faptul că părerile omeneşti nu înseamnă nimic în comparaţie cu faptele cosmice şi că într-o zi ei vor accepta bucuroşi că libertatea lor este câştigată de la Christos.

Ceea ce s-a putut face în acest nou ciclu de conferinţe pentru facilitarea unei înţelegeri mai exacte, din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, a impulsului christic şi a întregului curs al evoluţiei umane pe Pământ, nu este totuşi foarte mult. Noi nu putem decât să furnizăm pietre de construcţie disparate. Dar dacă acestea acţionează la rândul lor asupra sufletului nostru, în aşa fel încât noi să

simţim un imbold către un nou efort, către un nou progres pe calea cunoaşterii, ele vor contribui la marele templu spiritual al omenirii. Şi cel mai mare câştig al unei asemenea analize spiritual-ştiinţifice este acela că am mai învăţat ceva în vederea unui ţel înalt; că ne-am mai îmbogăţit cu ceva cunoştinţele noastre. Care este acest ţel înalt? El constă în a şti mai precis cât ne lipseşte pentru a şti mai mult; de a fi pătrunşi din ce în ce mai mult de adevărul sacru al vechiului cuvânt socratic: Cu cât înveţi mai mult cu atât ştii mai mult cât de puţin ştii! Dar această cugetare este benefică doar dacă ea nu este o mărturisire a resemnării pasive şi a demobilizării, ci o mărturisire a voinţei şi a strădaniei de a tinde din toate puterile către cunoştinţe tot mai vaste. Dacă mărturisim cât de puţin ştim, asta nu înseamnă să spunem: Din moment ce nu putem şti tot, mai bine nu învăţăm nimic, stăm cu mâinile în sân! Ar fi un rezultat fals al studiilor noastre de ştiinţă a spiritului. Rezultatul corect nu poate fi decât dacă în noi se aprinde tot mai mult dorinţa de a continua să ştim, iar fiecare lucru nou învăţat să-l considerăm ca o treaptă; dar să facem mereu paşi noi, pentru a atinge trepte tot mai înalte.

În acest ciclu de conferinţe a trebuit să vorbim poate mult despre ideea Mântuirii, fără să ne fi servit adesea de acest cuvânt. Această idee a Mântuirii ar trebui să fie resimţită de căutătorul spiritual, aşa cum a resimţit-o un mare precursor al ştiinţei noastre a spiritului, şi anume astfel că, în principiu, ea devine un lucru apropiat şi familiar sufletului nostru doar dacă este rezultatul aspiraţiei noastre către ţelurile supreme ale cunoaşterii, ale simţirii şi ale voinţei. Şi după cum ilustrul precursor al antroposofiei noastre occidentale a rostit cugetarea care uneşte ideea de Mântuire cu cea de aspiraţie sub forma:

„Cine cu zel s-a străduit [Nota 94] poate să fie mântuit!”, la fel ar trebui să simtă şi antroposoful: Poate înţelege şi simţi cu adevărat ce este Mântuirea – şi se vrea în cadrul sferei ei – numai cel care se străduie mereu aspirând!

Tot astfel şi acest ciclu de conferinţe – el îmi stă în mod deosebit la inimă, pentru că în el s-a vorbit foarte mult despre ideea de Mântuire – să ne fie un imbold pentru aspiraţia noastră viitoare: pentru ca întru aspiraţie să ne putem întâlni, în această încarnare şi în următoarele, tot mai mult. Acestea să fie roadele cu care să rămânem din astfel de studii. Cu aceasta încheiem ciclul nostru, luând cu noi îndemnul de a aspira mereu spre a vedea pe de o parte ce este Christos şi, pe de altă parte, spre a ne apropia de ceea ce este Mântuirea, care nu trebuie să fie numai o eliberare de calea inferioară terestră şi de destinul terestru, ci şi o eliberare de tot ceea ce ne împiedică să ajungem la demnitatea de om. Acestea sunt însă lucruri care, în întregul lor adevăr, sunt înscrise doar în analele spiritului. Căci numai scrierea care poate fi citită în ţara spiritului este cea adevărată. Să ne străduim de aceea să citim în această scriere din lumile spirituale capitolul în care stă scris despre demnitatea omenească şi misiunea omenească.

NOTE

În conferinţa din 7 mai 1923 ţinută la Dornach (***Ideea pascală, revelaţia înălţării la cer şi misterul Rusaliilor*** – GA 244) Rudolf Steiner spune, referitor la ciclul de conferinţe *De la Iisus la Christos*:„…acest ciclu, care a fost ţinut la Karlsruhe şi care, dintr-un sentiment de datorie esoterică, exprima pe atunci nişte adevăruri pe care mulţi oameni vor să le ţină învăluite în taină, a fost tocmai din acest motiv cel mai duşmănit. Se poate spune chiar, dinspre anumite laturi, că adversitatea împotriva antroposofiei a început tocmai de la acest ciclu."

Referitor la textul de bază: Nu este cunoscută persoana care a stenografiat aceste conferinţe. Nu s-a păstrat, de asemenea, nici stenograma originală, nici o copie dactilografiată a transcrierii stenogramei în clar-text. Ca bază de referinţă există doar primul manuscris dactilografiat din 1912. Acesta, precum şi prima ediţie a cărţii din 1933, au fost editate de către Marie Steiner. Pentru ediţiile următoare textul a fost complet revăzut şi s-au trecut în note modificările, puţine la număr, care au fost făcute.

Pentru ediţia a VII-a (1988), textul a fost complet revăzut şi prevăzut cu un cuprins dezvoltat şi un index de nume amănunţit.

Titlul ciclului de conferinţe a fost dat de Rudolf Steiner.

Cuvintele „teosofie"şi „teosofic" folosite la momentul respectiv în cadrul conferinţelor trebuie înţelese de fiecare dată în sensul ştiinţei spiritului de orientare antroposofică (antroposofie). Pe baza unei indicaţii ulterioare explicite a lui Rudolf Steiner ele s-au înlocuit, acolo unde a fost

posibil, cu „antroposofie” şi „antroposofic” sau „ştiinţă a spiritului” şi „spiritual-ştiinţific”.

Operele lui Rudolf Steiner din cadrul ediţiei complete (GA) sunt indicate în note cu numărul lor bibliografic.

1. „Şi tocmai acest Iisus, istoric... în Karlsruhe şi-a găsit cei mai de seamă reprezentanţi...”: în principal, Arthur Drews (1865-1935). Din 1898 profesor agregat la Universitatea Tehnică din Karlsruhe. A făcut mare senzaţie cu publicaţiile sale de istorie a religiilor, *Mitul creştin*, 2 voi., Jena, 1910 şi 1911, şi conferinţa sa la aşa-numita discuţie pe teme religioase de la Berlin (31 ianuarie şi 1 februarie 1910): „Este Iisus o personalitate istorică?”, publicată sub titlul: *A trăit Iisus?*, Berlin şi Leipzig, 1910. Referitor la actualitatea, pe atunci arzătoare, a întrebărilor despre Iisus istoric, vezi articolul lui David Hoffmann „A trăit Iisus? – Notiţe referitoare la cercetarea vieţii lui Iisus”, precum şi catalogul I: „Bibliografie la temele «Viaţa lui Iisus», şi „Critica modernă a Evangheliilor în compartimentul «Teologie» al bibliotecii Rudolf Steiner” şi catalogul II: „Menţionări ale «Cercetării vieţii lui Iisus» şi ale criticii moderne a Evangheliilor şi a autorilor acestora în opera lui Rudolf Steiner”, din „Contribuţii referitoare la *Operele complete* ale lui Rudolf Steiner”, nr. 102, Dornach, 1989.

2. „... conform părerii unuia dintre cei mai reputaţi cunoscători ai problemei...”: Adolf von Harnack (1851-1930), *Esenţa creştinismului*, Leipzig, 1901, p. 13: „Sursele noastre pentru vestirea lui Iisus sunt – cu excepţia câtorva ştiri importante venind de la Apostolul Pavel – primele trei Evanghelii. În rest, tot ceea ce ştim în afara acestor Evanghelii despre istoria şi predica lui Iisus este atât de puţin, încât se poate uşor scrie pe o coală quatro.”

3. Flavius Josephus, 37 – 95 d. Chr., istoric grec de origine evreiască. Comp. „Antichităţi ebraice", XVIII, 3, 3.

4. Publius Cornelius Tacitus, aprox. 55-120 d. Chr., istoric roman. Comp. „Annale", 15,44.

5. „... profesorul Drews...": Comp. nota 1.

6. Aurelius Augustinus, 353-430. Cel mai renumit dintre teologii occidentali vechi. Pentru pasajul citat, comp. *Retractationes* L.I., cap. XIII, 3.

7. Publius Aelius Aristide, 129-cca 189 d. Chr., retor grec. Pentru pasajul citat, comp. *Aelii Aristides Smyrnaei Hieroi Logoi*, H: 32. cf. ed. Br. Kiel, voi. II, p.401.

8. Pavel, I. Cor., 15,45.

9. Pavel, I. Cor., 15,13ş.u.

10. Meister Eckhart, aprox. 1260-1327, mistic german, dominican. Vezi Deutsche Predigten und Traktate, editat şi tradus de Josef Quint, München, 1963, p. 227 (Predică despre „Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso", cap. 5,16). Vezi şi Rudolf Steiner, ***Mistica la începutul vieţii spirituale moderne şi raportul ei cu conceţia modernă despre lume*** (1901), GA 7, pp. 39-52.

11. „Ochiul de n-ar fi fost solar...": Goethe, *Nobile xenii*, III. Goethe citează această maximă, în context gnoseologic, în „Zur Farbenlehre", Partea didactică, Introducere, *Scrieri naturalist-ştiinţifice*, editată şi comentată de Rudolf Steiner în „Deutsche National-Litteratur", ed. Kurschner, 5 voi. (1884-1897), retipărit la Dornach 1975,3 voi., GA I c, p. 88.

12. „Ochiul este o creaţie a luminii": Goethe, *Studii preliminare la teoria culorilor*, „Ochiul", *Operele lui Goethe*, ediţia Sophie,Weimar, 1906, Secţiunea a Il-a, voi. 5, Secţiunea a Il-a, p. 12.

13. „Spiritul este osârduitor...", Matei 26,41 şi Marcu 14, 38.

14. „...comentariul asupra Evangheliei după Ioan...": Vezi Rudolf Steiner, ***Evanghelia după Ioan***, opt conferinţe, Basel, 1907, în GA 100, ***Evoluţia omenirii şi cunoaşterea lui Christos; Evanghelia după Ioan***, 12 conferinţe, Hamburg, 1908, GA 103; ***Evanghelia după Ioan şi raport cu celelalte trei Evanghelii, in special cu Evanghelia după Luca***, 14 conferinţe, Kassel, 1909, GA 112.

15. „... în Faptele Apostolilor se menţionează...Botezul de către Ioan Botezătorul...": În ediţiile anterioare, „Botezul de către Iisus". Corectură păstrând sensul după pasajul citat de Rudolf Steiner: Faptele Apostolilor 19,17.

16. „...asupra diferitelor exerciţii spirituale...": Vezi *Exerciţiile spirituale ale lui Ignaţiu de Loyola*. în biblioteca lui Rudolf Steiner se găseşte traducerea lui Bernhard Kohler, editată şi cu o introducere de Rene Schickele, în colecţia „Kultur-Dokumente", Berlin şi Leipzig, fără an, cap.: „A doua săptămână. Ziua a patra. Consideraţii despre cele două steaguri, unul al lui Christos, conducătorul şi stăpânul nostru suprem, celălalt al lui Lucifer, duşmanul cel mai mare al naturii omeneşti."

17. „împărăţia mea nu este din lumea aceasta!": Ioan 18, 36.

18. „...toate împărăţiile lumii şi gloria lor": Matei 4,8.

19. „În ciclurile de conferinţe anterioare noi am comparat între ele iniţierea creştină, cu cele şapte trepte ale sale, şi iniţierea rosicruciană, care are, de asemenea, şapte trepte de iniţiere": Vezi Rudolf Steiner, ***În faţa porţii teosofiei***, 14 conferinţe, Stuttgart, 1906, GA 95; ***Teosofia rosicrucienilor***, 14 conferinţe, Munchen, 1907, GA 99; precum şi ciclurile despre Evanghelia după Ioan, comp. Flinweis, p. 48.

20. ...iniţierea rosicrucienilor a apărut, cu aproximaţie, în secolul al XIII-lea: Vezi Rudolf Steiner,

Conducerea spirituală a omului şi a omenirii. *Rezultate spiritual-ştiinţifice referitoare la evoluţia omenirii* (1911), GA 15; ***Creştinismul esoteric şi conducerea spirituală a omenirii*** (1911-1912), GA 130.

21. „...gânditorul consecvent... trebuie în cele din urmă să ajungă să admită ideea de reîncarnare şi karmă...":

„De-o sută de ori m-am întrebat:
Ce pot să ne înveţe cunoştinţele despre natură,
Aşa cum le putem cuprinde azi cu mintea?
...Nu-i nicio ieşire –:
Să tăgăduiască repetarea vieţilor pământeşti
Nu poate şi n-are dreptul s-o facă nicio gândire,
De nu voieşte să rupă cu tot ceea ce
Strădania cercetătorilor a recunoscut de-a lungul timpului."

[Rudolf Steiner, ***Patru drame-mister*** (1910-1913), GA 14, drama a doua (1911), ***Încercarea sufletului***, tabloul patru.]

22. Gotthold Ephraim Lessing, 1729-1781. *Educaţia neamului omenesc*, 1780.

23. Maximilian Drossbach, 1810-1884: în 1849 a apărut lucrarea sa *Renaştere sau soluţionarea problemei nemuririi pe cale empirică, conform legilor naturii care se cunosc*.

24. „...lucrarea încununată cu premiu...": Drossbach, fără a fi menţionat numele său, a instituit un premiu de 40 ducaţi-aur pentru cea mai bună continuare a gândurilor aşternute în lucrarea sa mai sus-menţionată. Acestui fapt i se datorează compunerea lucrării *Gânduri despre nemurire, ca repetare a vieţilor pământeşti*, a lui Widenmann, Viena, 1851, căreia i-a revenit premiul.

25. Gustav Widenmann, 1812-1876. Compară aici şi C.S. Picht, *Apariţia ideii de reîncarnare la medicul şi filosoful*

şvab Gustav Widenmann în anul 1850 şi *Ideea de reîncarnare la medicul şi filosoful şvab Gustav Widenmann* (1812-1876), tipărite în „Antroposofie, apariţie lunară pentru viaţa spirituală liberă", anul 14 de apariţie, 1931/1932.

26. „...în mica mea scriere ***Reîncarnare şi karmă***...": Apărută în 1903 ca articol în revista „Luzhifer-Gnosis", din 1909, editată în repetate rânduri ca lucrare independentă. În cadrul *Operelor complete* se găseşte în GA 34, „Luzifer-Gnosis", 1903-1908.

27. „...Evangheliile sinoptice...": Evangheliile după Matei, Marcu şi Luca.

28. „Vegheaţi şi rugaţi-vă...": Matei 26, 41.

29. „...chiar de curând în unele conferinţe ale mele...": Comp. Rudolf Steiner, ***Evenimentul apariţiei lui Christos în lumea eterică***, 1910, GA 118.

30. „...în momentul morţii, Moise îi prezintă omului registrul păcatelor sale...": Sursa acestei „formulări de Ev Mediu, ce îşi are izvorul în rosicrucianism", nu a putut fi descoperită. Eventual poate fi vorba de o referire făcută în Ioan 5,45: „Este cine să vă învinuiască, Moise..." Vezi, în plus, raportul detaliat privitor la cercetările pe marginea expresiei: „Moise, judecător karmic" din „Contribuţii la Operele complete ale lui Rudolf Steiner", nr. 102, Dornach, 1989.

31. „Dacă, de exemplu, în cadrul literaturii teosofice a devenit foarte popular obiceiul de a se vorbi de individualităţi omeneşti superior evoluate...": Aşa-numiţii „maeştri", termen pe care A.P. Sinnet l-a introdus pentru prima oară în literatură în cartea sa *Budismul esoteric*. Comp. aici şi conferinţa lui Rudolf Steiner, ţinută la Berlin în 13 octombrie 1904, aflată în ***Originea şi ţelul final al***

omului. Noţiuni de bază ale ştiinţei spiritului, 1904/1905), GA 53.

32. Gautama Buddha, aprox. 560-480 î.Chr.

33. „Iar dacă dumneavoastră vă amintiţi ceea ce s-a spus în conferinţele trecute despre evoluţia unuia dintre copiii Iisus...": Vezi nota 70.

34. Apollonius din Tyana, mort în jurul anului 100 d.Chr. în Efes, contemporan cu Christos. Filosof neopitagoreic şi făptuitor de minuni din Asia Mică. În secolul III d.Chr. Flavius Philostratus a scris biografia sa romanţată: *Viaţa lui Apollonius din Tyana*. În Antichitate chiar şi, de asemenea, mai târziu, el a fost comparat de Voltaire, de exemplu, cu Christos. Compară şi cu conferinţa lui Rudolf Steiner de la Dornach din 28 martie 1921, aflată în ***Responsabilitatea omului pentru evoluţia lumii***, GA 203, şi cu capitolul „Apollonius din Tyana şi Iisus din Nazaret", din Emil Bock, Cei trei ani. Contribuţii la istoria spirituală a omenirii, vol. 6 (1946), ediţia a 6-a, Stuttgart, 1981, pp. 15-42.

35. Blaise Pascal, 1623-1662, matematician şi filosof francez. În lucrarea sa *Pensees sur la religion* (1670) se găseşte, între altele, la nr. 527 din ediţia clasică din Bruschvieg, acest gând fundamental: „Cunoaşterea lui Dumnezeu fără cunoaşterea mizeriei (umane) conduce la orgoliu, cunoaşterea mizeriei fără cunoaşterea lui Dumnezeu conduce la disperare. Cunoaşterea lui Iisus Christos creează mijlocul, întrucât în ea îl găsim atât pe Dumnezeu cât şi mizeria noastră."

36. Vladimir Soloviov, 1853-1900, filosof rus. Citatul, redat liber de Rudolf Steiner, provine din lucrarea *Fundamentele spirituale ale vieţii* (1884). „Introducere: Despre natură, despre moarte, despre păcat, despre lege şi despre har", în prima traducere germană a lui N. Hoffmann,

Leipzig, 1907. Mai târziu, la îndemnul lui Rudolf Steiner, Harry Köhler (Harriet von Vacano) traduce această scriere şi altele, editate de către Eugen Diederichs, Jena, 1914, şi în Editura Der kommende Tag, Stuttgart, 1921/1922.

37. „Ce are însă o realitate deplină pentru a lega sufletul cu nemurirea?" În copia dactilografiată a manuscnului şi în prima ediţie a cărţii din 1933 stă scris, în mod fals: „pentru a uni sufletul cu natura". Schimbarea naturii cu nemurirea s-a făcut conform textului lui Soloviov, care aici este redat de Rudolf Steiner. Comp. şi nota precedentă.

38. Immanuel Kant, 1724-1804. Conceptul său de credinţă pomenit de Rudolf Steiner sună textual aşa: „A trebuit deci să abrog ştiinţa pentru a face loc pentru credinţă." *Critica raţiunii pure*, Cuvânt înainte la ediţia a 2-a (1787).

39. „... cuvintele lui Augustin": Comp. nota 6.

40. „Justin Martirul are în scrierile sale o expunere foarte curioasă": Părinte al Bisericii din secolul al II-lea care a căutat să dovedească filosofic justeţea creştinismului ca religie. *Apologia creştinismului*, 1, 46.

41. „... Socrate şi Heraclit...": Pe acesta pagină apar de mai multe ori aceste două nume. În copia dactilografiată a manuscrisului din 1912 şi în cartea editată din 1913, în loc de „Heraclit" era scris „Platon". Deoarece însă Rudolf Steiner îl citează aici pe Justin Martirul, la care nu apare Platon ci Heraclit, s-a efectuat corectura corespunzătoare.

42. „Ceea ce spunea deci Ioan Botezătorul": Comp. Matei 3, 1-12, Marcu 1, 1-8, Luca 3,1-20, Ioan 1, 19-28.

43. „... disputele... care au avut loc cu privire la fiinţa şi personalitatea lui Iisus din Nazaret şi la fiinţa şi individualitatea lui Christos...": Se are în vedere, evident, disputa între arianism şi atanasianism din secolul IV. Arius

(preot comunal din Alexandria) şi aşa-numiţii arieni fac o deosebire între fiinţa lui Christos şi fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl: Atanasius (episcop din Alexandria) şi adepţii săi combat această separare. După ce, deja la primul Conciliu ecumenic (Niceea, 325), arianismul a fost condamnat, atanasismul, după lupte aprige şi înfrângeri grele, însă vremelnice, repurtează la al doilea Conciliu ecumenic (Constantinopol, 381), prin adoptarea noţiunii de „consubstanţialitate" (de aceeaşi fiinţă), victoria definitivă.

44. „Dacă sufletul lui Richard Wagner nu s-ar fi maturizat...": Vezi lucrarea sa *Eroism şi creştinism*; comp. *Opere literare şi poezii*, în 10 vol., editate de Wolfgang Golther, Leipzig, lipsă anul, vol. 10, pp. 275 ş.u. *Expuneri despre religie şi artă*, cap. 2, „Eroism şi creştinism".

45. „Dacă aţi urmărit explicaţiile Evangheliilor, aşa cum au fost date ele aici...": Vezi Rudolf Steiner, ***Evanghelia după Ioan***, GA 100; ***Evanghelia după Ioan***, GA103; ***Evanghelia după Ioan şi raport cu celelalte trei Evanghelii, in special cu Evanghelia după Luca***, GA 112; ***Evanghelia după Luca***, GA 114; ***Tainele mai profunde ale devenirii omeneşti în lumina Evangheliilor***, GA 117; ***Evanghelia după Matei***, GA 123; ***Excurs în domeniul Evangheliei după Marcu***, GA 124; ***Evanghelia după Marcu***, GA 139.

46. Cronica Akasha: Vezi Rudolf Steiner, ***Din Cronica Akasha*** (1904-1908), GA 11, şi ***Cercetări din Cronica Akasha. Evanghelia a cincea*** (1913/1914), GA 148.

47. „Christos Iisus ... răspunde celui care îl întreabă «Tu ai spus-o!»": Matei 26, 64.

48. „Tot ceea ce s-a spus mai bine cu privire la naşterea acestei Evanghelii se găseşte deja în volumul trei al *Doctrinei secrete* de H.P. Blavatsky": Comp. volumul HL *Esoterism*, tradus din engleză după ediţia întâi de Robert

Froebe, Leipzig, f.a., pp. 148 ş.u. Este posibil ca în această parte a notiţelor luate în timpul conferinţei să nu se fi reţinut exact cele expuse de Rudolf Steiner, astfel încât neclaritatea să fi apărut datorită unor eventuale concentrări de text, ca şi cum ar fi vorba despre textul grecesc al Evangheliei canonice după Matei, care pe vremea lui Hieronimus (340-420) era, încă demult, unanim cunoscută în creştinătate. Asupra ei Hieronismus nu mai putea exercita nicio influenţă. Evident, exista însă o astfel de posibilitate privitor la forma pe care a dat-o traducerii sale în limba greacă a unui text, pe care l-a cunoscut în Caesareea şi despre care credea că reprezintă originalul ebraic al lui Matei (astăzi aşa-numita Evanghelie a evreilor), (*De viris illustribus* III). Acesta traducere nu s-a păstrat, în afara câtorva citate. Faptul că Rudolf Steiner avea în vedere o astfel de formă preliminară a Evangheliei după Matei reiese în primul rând din ciclul său de conferinţe, ţinut un an mai înainte, despre Evanghelia după Matei (conferinţa a patra), în care el se sprijinea, evident, pe o lucrare a lui Daniel Chwolson, *Referitor la problema dacă Iisus a trăit sau nu*, Leipzig, 1910, existentă în biblioteca sa, în care se demonstrează că „în jurul anului 71 d.Chr. nu numai că exista o Evanghelie a lui Matthäi, dar ea era bine cunoscută creştinilor din acea vreme." Rudolf Steiner face referire la acest original al Evangheliei după Matei şi în conferinţa sa din 20 noiembrie 1911, ţinută la München, aflată în GA 130, ***Creştinismul esoteric şi conducerea spirituală a omenirii***. Afirmaţia lui Hieronimus, citată în acest volum, despre periculozitatea unor comunicări esoterice se găseşte într-un schimb de scrisori dintre Hieronimus şi episcopii Chromatius şi Heliodorus, care de cele mai multe ori este datat ca fiind anterior manuscriselor după Evanghelia apocrifă a

copilăriei (lui Iisus, n. t.), atribuită lui Matei, *Liber de ortu beatae Mariae et infamia salvatoris*; paternitatea lui Hieronimus nu poate fi însă certificată.

49. Hieronimus, 340-420, pe numele lui Eusebius Sophronius H., a revizuit versiunea veche latină a Bibliei „Itala", din care a provenit versiunea, parţial revăzută de el, „Vulgata". Ca traducător al Bibliei, ca exeget, prin cunoştinţele sale de latină, greacă şi ebraică, prin scrierile sale, el trece ca una dintre cele mai importante apariţii din istoria teologiei.

50. Ebioniţii: Evrei convertiţi la creştinism, care păstrau cu stricteţe ritul şi legea iudaice şi îl mărturiseau pe Christos în sensul iudaic, drept Mesia care trebuia să vină şi drept Fiul lui Dumnezeu. Ebioniţii utilizau aşa-numita „Evanghelie ebionită", botezată aşa după numele lor, care era înrudită cu „Evanghelia evreilor", tradusă de Hieronimus.

51. „... dacă răsfoim primele lucrări ale literaturii creştine, vedem că Apollonius din Tyana este mereu acuzat...": Comp. cu nota 34.

52. „Inspiraţiile lui Homer...": Se au în vedere cele mai vechi epopei greceşti, *Iliada* şi *Odiseea*, compuse în secolul al IX-lea î.Chr. de poetul grec Homer.

53. Eschil, 525-456 î.Chr.

54. „Mai bine să fii un cerşetor în tărâmul de sus decât un rege în împărăţia umblelor!": Homer, *Odiseea*, cântul XL, versurile 488-491 (sufletul lui Ahile, evocat prin jertfe de către Ulise, îi vorbeşte lui Ulise):

Nu-mi preamări, drept consolare, moartea gloriosule Ulise,
Adevăr îţi zic, mai bine ca pălmaş pământul îl lucrez
Ca ultimul dintre felahi, ce viaţa jalnic şi-o trăieşte,

Decât întreaga ceată de morţi ce-au putrezit să stăpânesc.

55. „... cele patru mari adevăruri ale lui Buddha...": Din prima predică a lui Buddha după iluminarea sa, renumita predică de la Benares, *Despre calea octuplă, cauza şi înlăturarea suferinţei*.Vezi conferinţa lui Rudolf Steiner despre Buddha din ***Răspunsuri ale ştiinţei spirituale la marile probleme ale existenţei***, GA 60, şi Hermann Beck, *Buddha şi învăţătura sa* (1916), ediţie nouă (Stuttgart),
1958, pp. 136-233 (secţiunea U).

56. „... acea convorbire care se spune că a avut loc între regele Milinda şi un înţelept budist...": Vezi „Milindapanha", convorbirea scrisă în limba pali, dintre Menandros şi călugărul budist Nagasena. Traducerea în germană de F. Otto Schrader, *Întrebările regelui Menandros*, Berlin, 1905.

57. „Să nu îţi faci chip al lui Dumnezeu!": Cartea a doua a lui Moise, Ieşirea, 20.

58. „Leapădă-1 pe Dumnezeul tău...": Iov 2, 9.

59. „Ştiu că Salvatorul meu este viu!": Iov 19, 25.

60. „Copii, iubiţi-vă unii pe alţii!": Ioan, Epistola 1, 4.

61. Citat din Apostolul Pavel: Redare liberă de Rudolf Steiner.

62. David Friedrich Strauss, 1808-1874, teolog protestant.

63. „... în lucrarea sa despre Reimarus...": *H. S. Reimarus şi apologia sa în favoarea adoratorilor pe baze raţionale ai lui Dumnezeu* (voi. V al *Operelor complete*).

64. Şibolet: Proverbial pentru „semn de recunoaştere şi de deosebire" (comp. funcţia acestui cuvânt în Vechiul Testament: Judecători 12,5-6).

65. „Şi, aproape în aceeaşi perioadă, citim într-o revistă elveţiană...": Ziarul nu a putut fi identificat.

66. Evanghelia după Ioan, cap. 20,1-17, citat după Carl Weizsäcker, *Das Neue Testament*,Tubinghen, 1904 (ediţia a noua a variantei originale).

67. Citat din Pavel: Epistola I către Corinteni 15, 45.

68. „.... expresia folosită de mine în drama-mister ***Încercarea sufletului*** pentru existenţa unică a lui Christos într-un corp de carne trebuie luată ad-litteram şi foarte în serios": ***Încercarea sufletului***, tabloul opt, cuvintele celui de-al doilea maestru de ceremonii:

Din revelaţia Maeştrilor, noi ştim
Cum oamenii în viitor vor vedea,
Prin lumina spiritului, înalta fiinţă solară,
Care-a trăit o dată numai într-un trup pământesc.

69. „....conferinţele mele ţinute la München sub titlul: ***Minuni cosmice, încercări sufleteşti şi revelaţii spirituale***: Un ciclu de zece conferinţe, München , 1911, GA 129.

70. „.... doi copii Iisus...": O trecere în revistă referitoare la datele importante, când Rudolf Steiner a vorbit despre taina celor doi copii Iisus, se găseşte în *Informaţii ale colectivului de administrare a operei postume a lui Rudolf Steiner, cu publicări din cadrul arhivei*, caietul 8, Dornach, Crăciunul anului 1962, şi în articolul Hellei Krause-Zimmer, „Când a început Rudolf Steiner să vorbească despre cei doi copii Iisus?", din „Mittelungen aus der antroposophischen Arbeit in Deutschland", nr. 163, Paşte, 1988, pp. 28-41. Vezi şi Adolf Arenson, *Copilăria lui Iisus. Cei doi copii Iisus*, Stuttgart, 1921, şi Emil Bock, *Copilăria şi tinereţea lui Iisus. Contribuţii la istoria spirituală a omenirii*, voi. 5 (1939), ediţia a V-a, Stuttgart, 1982, şi Hella Krause-Zimmer, *Cei doi copii Iisus în arta plastică*, ediţia a IlI-a, Stuttgart, 1986.

71. „...el vorbea chiar de la naştere...": începutul aşa-numitei Evanghelii arabe a copilăriei relatează faptul că Iisus a vorbit pe când se afla încă în leagăn. El îi spunea mamei lui, Maria: Eu sunt Iisus, Fiul dumnezeiesc, Cuvântul cosmic. Textul originar arab: C.Thilo, *Codex apocryphus Novi Testamenti* I,Leipzig, 1832, pp. 65-130. Traducere latină: Constantin Tischendorf, *Evangelia apocrypha* (1853), ediţia a Il-a, Leipzig 1876. Traducere germană (pe baza traducerii latine a lui Tischendorf): Emil Bock, *Copilăria lui Iisus. Două Evanghelii apocrife*, traduse şi cu introducere de Emil Bock, München, 1924, pp. 113-171, retipărită în: Emil Bock, *Copilăria şi tinereţea lui Iisus*, loc. cit., pp. 285-316.

72. „.... traducerea lui Weizsäcker...": Vezi nota 66.

73. „Voi sunteţi sarea pământului!": Matei 5,13.

74. „...în fantoma eliberată de orice gravitaţie pământească, pe care ea o privrea acum clarvăzător...": Acest paragraf a fost reprodus, evident, pe baza unei erori de stenografiere, perpetuată în mod absurd până acum (înşiruire greşită a părţilor de propoziţie). Pentru ediţia a şaptea, propoziţia relativă a fost aşezată, în mod corespunzător, înainte.

75. Johann Albrecht Bengel, 1687-1752.

76. Friedrich Christoph Oetinger, 1702-1782. Compară aici: Rudolf Steiner, ***Pietre de construcţie pentru o cunoaştere a Misteriului de pe Golgota***. ***Metamorfoză cosmică şi umană***, GA 175. Emil Bock, *Mesagerul spiritului. Istorie spirituală şvabă şi viitor creştin*, Stuttgart, 1955.

77. „...în prefaţa la un studiu apărut în 1847": Vezi *Teosofia lui Friedrich Christoph Oetinger conform principiilor ei. O contribuţie la istoria dogmatică şi la istoria filosofiei*, Tübingen, 1847, cu un Cuvânt înainte de Richard Rothe.

78. „... ceea ce cunoştea acest om simplu din Turingia – el se numea Volker...": Despre acest ţăran, care a trăit în prima jumătate a secolului al XVIII-lea în Grossrudestedt, la nord de Erfurt, nu relatează decât Oetinger în *Autobiografia* sa şi în scrisorile sale. Conform acestora, Volker trebuie să fi fost un om extraordinar şi să fi făcut o impresie profundă asupra lui Oetinger. El ar fi posedat facultatea contemplării interioare şi l-a povăţuit pe Oetinger, care în două rânduri a stat, un timp ceva mai îndelungat, la el. Vezi ECh. Oetinger, *Autobiografie*, Metzingen, 1961, pp. 61-67 (cap. „A doua călătorie"). Detalii referitoare la aceasta, vezi în articolul lui C.S. Picht, „Marcus Völker", din ziarul „Die Drei", anul VII de apariţie, 1927, Caietul VIII, şi articolul lui Walter Conradt, „Oetinger despre Markus Völker", din ziarul „Waldorf-Nachrichten", anul III de apariţie, nr. 15,Stuttgart,august 1921, pp.358-362.

79. „... Capesius şi Strader apar în lumea astrală...": Vezi Rudolf Steiner, ***Poarta iniţierii***, tabloul 4, din ***Patru drame-mister***, GA 14.

80. „...pe vremea în care Ioan Botezătorul rostea cuvintele...": Vezi nota 42.

81. „... nebuloasa originară Kant-Laplace...": Teoria cosmogonică a nebuloasei, a lui Kant, *Istoria universală a naturii şi teoria cerului, sau încercare de explicare a alcătuirii şi originii mecanice a întregii arhitecturi a Cosmosului, conform principiilor newtoniene*, 1755, a fost completată în câteva puncte esenţiale de către Laplace în 1796; denumită generic teoria Kant-Laplace.

82. „...când cineva afirmă cele pe care vi le-am citat mai înainte...": în conferinţa a Vl-a a acestui volum.

83. „...în ciclul de conferinţe referitoare la Evanghelia după Ioan...": Vezi nota 14.

84. „...în ciclurile de conferinţe corespunzătoare, care fac parte deja din ciclurile elementare ale muncii noastre spiritual-ştiinţifice...": Vezi nota 19.

85. Lessing: Vezi nota 22.

86. Maximilian Drossbach: Vezi nota 23.

87. „Poate fi ucenicul Său numai acela care spune: Fac aceasta celui mai mic dintre fraţii mei...": Comp. Matei 25, 40.

88. Gustav Widenmann: Vezi nota 25.

89. „...discuţia dintre regele Milinda şi înţeleptul Nagasena...": Vezi nota 56.

90. „...dacă ne aducem aminte că Buddha... şi-a exercitat acţiunea în corpul astral al copilului Iisus din linia lui Nathan...": Vezi conferinţa a VIII-a din acest volum, precum şi ***Evanghelia după Luca***, GA 114.

91. „... conferinţele ţinute mai demult la Berna...": Vezi Rudolf Steiner, ***Evanghelia după Matei*** (1910), GA 123; ***Creştinismul esoteric şi conducerea spirituală a omenirii*** (1911 /1912), GA 130.

92. Esenienii: Sectă iudaică cu legi severe, ascetice şi parţial monahale. Comp. aici prelegerile lui Rudolf Steiner din ***Creştinismul ca fapt mistic şi misteriile Antichităţii*** (1902), GA 8, pp. 146-149, şi din ***Din tainele Cronicii Akasha. Evanghelia a cincea*** (18 conferinţe 1913/1914), GA 148.

93. ... „Gautama Buddha... tradiţiile orientale...": Neatestate.

94. „Cine cu zel s-a străduit...": Goethe, „Faust" II, actul 5, „Munţi cu prăpăstii", versurile 11936 ş.u.

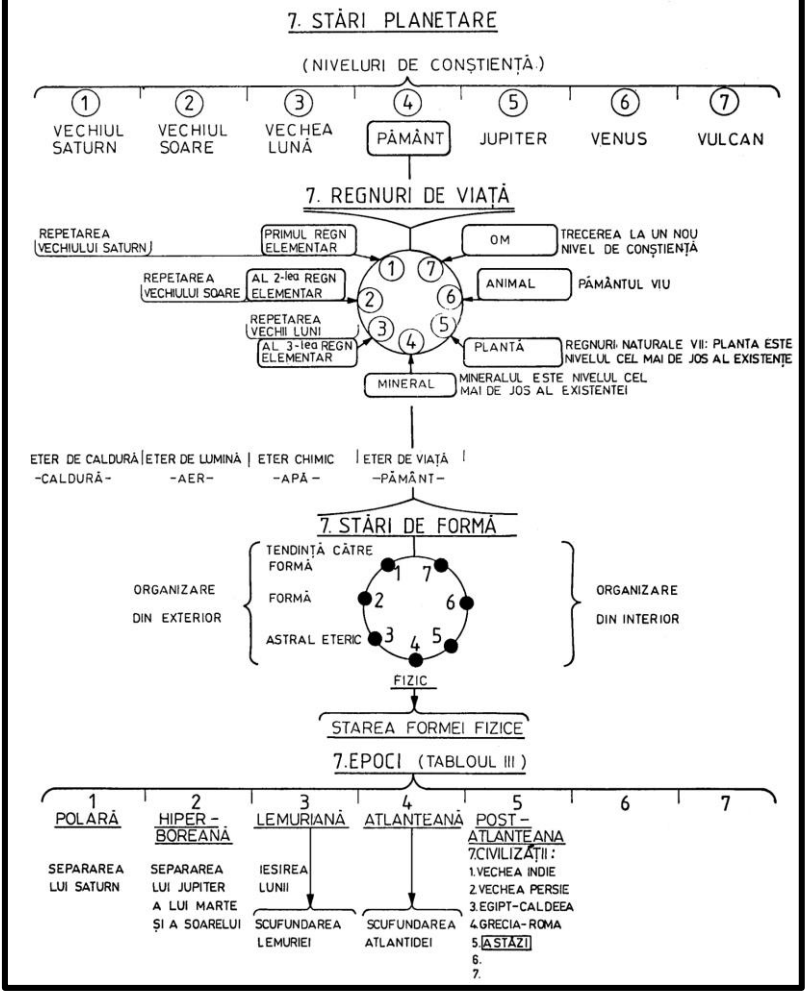
EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

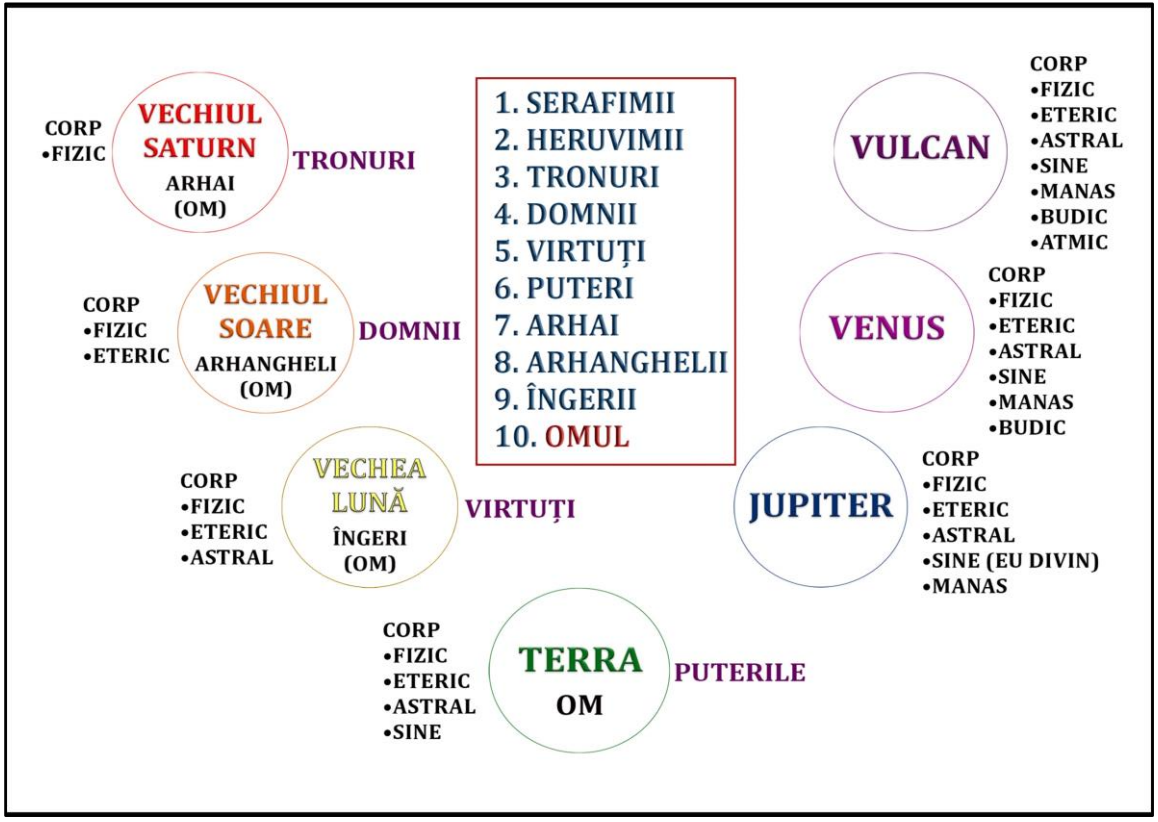
(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI			FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ		Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar			
				Formarea sferei și a corpului lui Saturn			Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE		2. EPOCA HIPERBOREANĂ		Formarea sferei și a corpului lui Jupiter Formarea sferei și a corpului lui Marte Separarea Pământului și a Soarelui Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui			
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ	INCEPUT	Epocă vitalizată Biosfera generatoare Diferențierea învelișurilor și a nucleului Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi Coloizi – suspensii		Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV)
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ					Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.		Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ				Diferențierea internă și formarea straturilor Cambrian	Nevertebrate marine Trilobiți. Brahiopode. Corali. Pești primitivi	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec.	Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice.
				Silurian Devonian	Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Primele plante de uscat.	Atmosferă apoasă și caldă.
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE			MIJLOC	Carbonifer	Amfibii	Ferigi Criptogame Lycopode	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică)
				Permian Triasic	Reptile	Păduri de conifere	(Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC		SFÂRȘIT	Jurasic	Archeopterix Animale uriașe Șaurieni Mamifere inferioare	Ferigi arborescente	Ieșirea Lunii Purificarea atmosferei Puternice transgresiuni marine.
				Cretacic Scufundarea Lemuriei	Păsări cu dinți Șaurieni	Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ		1. Terțiar: Paleocen, Eocen 2. Oligocen 3. Miocen, Pliocen	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare Vite Primate	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX)
				4. ♍ Diluviu 5. Cuaternar: Glaciații (TABLOU XI) 6. ♍ ♏	(Schelete umane) Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.		Glaciații
				7. Scufundarea Atlantidei			Scufundarea Atlantidei
EPOCA POST-ANTLANTEANĂ		5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ		1. ♋ Vechea Indie 2. ♊ Vechea Persie 3. ♉ Egipt-Caldeea 4. ♌ Grecia – Roma 5. ♐ Astăzi 6. ♒ 7. ♑	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI (OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI (OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI (OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
TERRA
OM
PUTERILE
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS